

T. C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

ESKİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DAĞLIK KILIKIA BÖLGESİ (KILIKIA TRAKHEIA)
KÜLTLERİ**

(I-II)

Sinem KÜÇÜKOĞLU

2501110019

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Hamdi Şahin

İstanbul 2015

T. C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

ESKİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DAĞLIK KILIKIA BÖLGESİ (KILIKIA TRAKHEIA)
KÜLTLERİ**

(I)

Sinem KÜÇÜKOĞLU

2501110019

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Hamdi Şahin

İstanbul 2015

Y Ü K S E K L İ S A N S

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı :Sinem KÜÇÜKOĞLU Numarası :2501110019
Anabilim/Bilim Dalı :Tarih Tez Savunma Tarihi :05.06.2015
Danışman :Doç.Dr.Hamdi ŞAHİN Saati :11:00
Tez Başlığı :”Dağlık Kilikia Bölgesi (Kilikia Trakheia) Kültleri”

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof.Dr.Oğuz TEKİN		Kabul
2-Doç.Dr.Hamdi ŞAHİN		Kabul
3-Yrd.Doç.Dr.Hüseyin Sami ÖZTÜRK		Kabul

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Yrd.Doç.Dr.Gürkan ERGİN		
2-Yrd.Doç.Dr.Ferit BAZ		

ÖZ

Bu çalışmanın amacı Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemleri'nde Dağlık Kilikia Bölgesi (Kilikia Trakheia) kültlerini epigrafik açıdan incelemektir. Bununla birlikte antik kaynaklar ve sikkeler de bölgenin kültlerine ilişkin önemli bilgiler sağladığından konunun kapsamına dahil edilmişlerdir. Böylece kültlerin değerlendirilmesi hususunda bir bütünlüğe ulaşılmaya çalışılmıştır. “Kentler, Yerleşmeler ve Yazıtları” adlı birinci bölümünde, konuya giriş oluşturabilmek amacıyla bölgedeki antik kentlerin kısa tarihçeleri ve yazıtlarının durumu incelenmiştir. Çalışmanın ana bölümünü oluşturan ve yazıtların epigrafik olarak incelenmesini kapsayan ikinci bölümde, bölgede tapınım gören tanrılar alfabetik olarak sıralanmıştır. Aynı zamanda bu bölümde yazıtların altında her tanrıyla/tanrıçayla ilgili ayrı bir değerlendirme bölümü hazırlanmıştır. Üçüncü bölümde Roma İmparatorluk Dönemi'nde önem kazanan imparator kültürünün bölgedeki durumu incelenmeye çalışılmıştır. Bölgenin kültlerle ilgili yazıtları incelendiğinde, kült görevlilerinin de yazıtlarda yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle dördüncü bölüm bölgenin yazıtlarında geçen kült görevlilerine ayrılmıştır. Çalışmanın sonunda bölgedeki tanrı kültlerine ilişkin tüm sikkeleri kapsayan bir Appendix eklenmiştir (Appendix 1: Sikkeler). Çalışmanın sonunda hazırlanan tablo ve grafikler, kültlerin kentlerdeki dağılımları ve tanrıların bölgedeki tapınım faaliyetleri hakkındaki sayısal oranları verilmeye çalışılmıştır.

Dağlık Kilikia Bölgesi (Kilikia Trakheia) Kültleri

Sinem KÜÇÜKOĞLU

Anahtar Kelimeler: Dağlık Kilikia, Kültler, Tanrılar, İmparatorlar

ABSTRACT

This study is an epigraphic survey of cults in the Rough Cilicia in Hellenistic and Roman Imperial periods. Nevertheless it also includes ancient sources and coins, since they naturally provide important information about these cults. Thus, the study aims at a more unified evaluation of the subject. The first chapter, titled “Cities, Settlements and Inscriptions” is an introduction, which investigates the current state of inscriptions and the a brief history of ancient cities in the region. The second chapter constitutes the main theme, offering an examination of the epigraphic study of the inscriptions and the gods worshipped in the region in alphabetical order. Separate sections under the inscriptions are provided for a better assessment of each deity. The third chapter, focuses on the imperial cult in the region, which became prominent from the Roman imperial period. The inscriptions also include cult attendants, which are the subject of the fourth chapter. An appendix covering all the coins related to cults in the region has been added (Appendix 1: Sikkeler). Tables and diagrams at the end show the distributions of the cults in the cities and worshipping activities in the region.

The Cults of Rough Cilicia (Kilikia Trakheia)

Sinem KÜÇÜKOĞLU

Keywords: Rough Cilicia, Cults, Gods, Emperors

ÖNSÖZ

Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi boyunca Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki tanrı ve imparator kültlerini konu alan bu çalışmada, bölgenin kültlerini epigrafik açıdan incelenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. “Kentler ve Yazıtları” bölümünde, *CIL*, *CIG* ve *IG* ciltlerinin kriterleri örnek alınarak coğrafi bir düzenlenmeye gidilmiştir. İkinci bölümde bölgenin tanrı kültleri alfabetik olarak sıralanmıştır. Her bir yazıt için, yazıtın buluntu yeri, ölçüleri, tanımı, edisyonları, tarihlemesi, yazıt metni, çevirisinden ve *apparatus criticus*'tan oluşan bir fiş hazırlanmıştır. Yazıtların değerlendirme ve yorumlarını içeren bilgiler ise ikinci bölümde her bir tanrı için ayrı olarak verilmiştir. Sona eklenen tablolar ve grafiklerle bölgenin antik kentlerindeki kültlerin dağılımının sayısal hesaplanması yapılmıştır.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde uzun yıllardır araştırma yapan değerli hocam Doç. Dr. Hamdi Şahin'in önerisiyle 2012 yılında başladığım “Dağlık Kilikia Kültleri” konulu tez çalışmasına öncelikle bölgedeki yazıtları ve bunlara ait tüm edisyonları toplanmış ve bu yazıtları tanrı ve tanrıçalara göre sınıflandırılmıştır. Yazıtların değerlendirilip yorumlanması açısından bölgenin coğrafi özellikleri önem taşımasından dolayı birinci bölümde, kentlerin tarihi geçmişi, arkeolojik, epigrafik ve nümizmatik buluntuları kısaca anlatılmaya çalışılmıştır.

2013 ve 2014 yıllarında Doç. Dr. Hamdi Şahin başkanlığında yürütülen Dağlık Kilikia Bölgesi Yüzey Araştırması'na katıldım ve böylece bölgeyi daha yakından tanıma fırsatını elde ettim. 2013 yılının Ekim ayında Erasmus Progamı kapsamında gittiğim Münih Ludwig Maximilian Üniversitesi'nde 3 ay boyunca kütüphane çalışması yapma imkanı buldum. 2014 yılı Kasım ayında Doç. Dr. Hamdi Şahin başkanlığında “Roma İmparatorluk Dönemi'nde Dağlık Kilikia Bölgesi Demografisi” adlı Tübitak Projesi'nde (Proje No: 114K268) bursiyer olarak çalışmaya başladım ve halen de görev almaktayım.

Bu çalışma süresi boyunca benden emeğini ve desteğini esirgemeyen, verdiği tavsiyelerle daha verimli bir çalışma yapmamı sağlayan, bana Dağlık Kilikia Bölgesi'ni tanıma fırsatı veren değerli hocam Doç. Dr. Hamdi Şahin'e; araştırma süresi boyunca bölgenin mimari özelliklerini öğrenmemi sağlayan hocam Yrd. Doç.

Dr. Aşkıın Özdizbay'a; bölgedeki sikkelerin toplanması ve sikke kataloğu hazırlanması konusunda öneriler veren hocam Yrd. Doç. Dr. Aliye Erol Özdizbay'a; Yazıt Kataloğu'ndaki yazıtların çevirileri ve yorumları konusunda zamanını benden esirgemeyerek yardımcı olan hocam Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Sami Öztürk'e; Münih'te bulunduğum süre içinde tezimi anlatma fırsatı bulduğum ve bana konuyla ilgili bazı öneriler veren Prof. Dr. Christoph Schuler'e; arazi çalışması boyunca her konuda yardımcı olan arkadaşım Figen Şahin'e; çalışma süresi boyunca desteklerini benden esirgemeyen annem Sevgi Küçükkoğlu'na; babam Yüksel Küçükkoğlu'na ve ağabeyim Erdem Küçükkoğlu'na en içten dileklerimle teşekkür ederim.

Sinem KÜÇÜKOĞLU

İstanbul, Mayıs 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
RESİMLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
TEKNİK KISALTMALAR.....	xvii
LEİDEN SİSTEMİ.....	xvii
GİRİŞ	1
1. KENTLER, YERLEŞMELER VE YAZITLARI.....	4
1.1 KORAKESION.....	8
1.2 HAMAKSIA	11
1.3 LAERTES.....	14
1.4 SYEDRA	16
1.5 IOTAPE	18
1.6 SELINUS	20
1.7 KESTROS.....	22
1.8 IULIOSEBASTE.....	23
1.9 NEPHELION	24
1.10 ANTIOKHEIA (EPI KRAGO)	25
1.11 ANEMOURION.....	27
1.12 TITIOPOLIS	29
1.13 NAGIDOS.....	30
1.14 ARSINOE	32
1.15 KELENDERIS	33
1.16 APHRODISIAS	34
1.17 HOLMOI	35
1.18 SELEUKEIA (PROS TO KALYKADNO)	36
1.19 KORASION	39
1.20 KORYKOS	41

1.21 ELAIUSSA/SEBASTE.....	44
1.22 KANYTELLA.....	46
1.23 EIRENOPOLIS	48
1.24 ZENONOPOLIS	49
1.25 DOMITIOPOLIS.....	50
1.26 GERMANIKOPOLIS	50
1.27 ADRASSOS.....	51
1.28 KLAUDIOPOLIS	52
1.29 DALISANDOS	53
1.30 KOROPISSOS	54
1.31 OLBA – DIOKAISAREIA	55
1.32 SOLI /POMPEIOPOLIS	58
2. YAZIT KATALOĞU	60
2.1 APHRODITE.....	60
2. 1. 1: Arsinoe ile Nagidos Kentleri Arasındaki Sınır Düzenlemeleri	60
2. 1. 2. DEĞERLENDİRME.....	68
2.2. APOLLON.....	69
2. 2. 1: Centuria Komutanı Sempronius’un Apollon’a Adağı.....	69
2. 2. 2: Rahip Lucius Annus Neon’un Apollon’a Adağı	70
2. 2. 3: Selgeli Vatandaşların Toplu Mezarı	71
2. 2. 4 DEĞERLENDİRME.....	75
2. 3 ARES.....	77
2. 3. 1: Trebemis Oğlu Memnon’un Ares’e Adağı.....	77
2. 3. 2: Ares’in Dike Tarafından Yargılanması	78
2. 3. 3 DEĞERLENDİRME.....	80
2.4 ARTEMIS.....	81
2. 4. 1: Setos Oğlu Neoptolemos’un Onurlandırılması.....	81
2. 4. 2 DEĞERLENDİRME.....	84
2.5. ASKLEPIOS	85
2. 5. 1: Artemidoros Oğlu Orthagoras’ın Asklepios’a Adağı	85
2. 5. 2: Lucius Cailius Romanus’un Asklepios’a Adağı	86
2. 5. 3 DEĞERLENDİRME.....	87
2. 6 ATHENA	88

2. 6. 1: Mousaios Oğlu Tarianus'un Onurlandırılması	88
2. 6. 2: Aurelius Mandrianus Longinus'un Onurlandırılması	89
2. 6. 3: Koropissos ve Germanikopolisli İki Ailenin Athena Lamatorma'ya Adağı.....	92
2. 6. 4: Montanos ve Tetes'in Athena'ya Adağı.....	94
2. 6. 5: Toues Oğlu Tes'in Athena'ya Adağı	95
2. 6. 6: Silius Ailius Iulius'un Athena'ya Adağı	96
2. 6. 7: Menas'ın Athena Oreia'ya Adağı	97
2. 6. 8: Menas'ın Athena Oreia'ya Adağı	98
2. 6. 9: Athena Oreia'a Ait Adak Yazıtı	99
2. 6. 10: Sideli Bir Rahibenin Onurlandırılması.....	99
2. 6. 11: Aingolis Oğlu Koarmis'in Mezarı	100
2. 6. 12: Appas, Karısı Lealis ve Annesi Kouous'un Mezarı.....	102
2. 6. 13: Titus Flavius Demosthenes ve Karısı Antonia Soteris'in Mezarı	103
2. 6. 14: Florina'nın Athena'ya Adağı.....	105
2. 6. 15: Dionys Robozon'un Athena Oreia Krisoa'ya Adağı	106
2. 6. 16: Rondas'ın Athena Krisoa Oreia'ya Adağı.....	108
2. 6. 17: Dionysodoros'un Theagonos İlan Edilmesi	109
2. 6. 18: Athena'ya Ait Adak Yazıtı	112
2. 6. 19 DEĞERLENDİRME.....	112
2.7 DEMETER	115
2. 7. 1: Demeter'in Rahibesinin Onurlandırılması	115
2. 7. 2: Demeter'in Rahibesi Mareis Kızı Tatous'un Mezarı	116
2. 7. 3: Demeter ve Zeus Megalos'un Rahibi Misis Oğlu Mosos'un Onurlandırılması.....	118
2. 7. 4: Mousasios'un Karısı Moutes ve Kızı Ma'nın Onurlandırılması.....	119
2. 7. 5: Blandos Oğlu Obrimos ve Polemon Kızı Konis'in Blandos Oğlu Konon'a Adağı.....	121
2. 7. 6: Demeter'e Ait Adak Yazıtı.....	122
2. 7. 7 DEĞERLENDİRME.....	123
2.8 DIONYSOS.....	124
2. 8. 1: Appianus Antoninus'un Dionysos Kallikarpos'a Adağı	124
2. 8. 2: Marcus Aurelius Papirianus'un Onurlandırılması	125
2. 8. 3: Kharinos Oğlu Athenaios'un Dionysos Arkhebakhos'a Adağı	126
2. 8. 4 DEĞERLENDİRME.....	127

2. 9 HELIOS	129
2. 9. 1: Engolis Oğlu Neon'un Mezarı.....	129
2. 9. 2: Hermogenes Kızı Firmina ve Appas'ın Annesi Kuriline'nin Mezarı	130
2. 9. 3: Marcus Ulpius Knos, Demetrios Kızı Sambateis, Knos Oğulları Menas , Knos ve Çocuklarının Mezarı	132
2. 9. 4: Heraksis Oğlu Hekataios ve Karısı Tatas'ın Mezarı.....	134
2. 9. 5: Armaronzas'ın Mezarı	136
2. 9. 6: Antiokhos Oğlu Attas ve Kızı Amalia'nın Mezarı	137
2. 9. 7: Lamos'ta Bulunan Bir Mezar	138
2. 9. 8 DEĞERLENDİRME.....	139
2. 10. HERAKLES.....	140
2. 10. 1: Eounaris Opramotas'ın Oğlu Obrimos'un Herakles'e Adağı.....	140
2. 10. 2: Hermes ve Herakles'e Ait Adak Yazıtı.....	141
2. 10. 3: Thraseas Oğlu Ptolemaios'un Hermes, Herakles ve Antiokhos'a Adağı	142
2. 10. 4 DEĞERLENDİRME.....	143
2. 11 HERMES	144
2. 11. 1: Hermes Korykios'a Ait Adak Yazıtı.....	144
2. 11. 2: Hermes Korykios'a Ait Adak Yazıtı.....	145
2. 11. 3: Heros'un Hermes Psykhe'ye Adağı.....	145
2. 11. 4: Apollonius Oğlu Kallikrates'in Karısının Hermes'e Adağı	146
2. 11. 5: Niger Oğlu Pomponius'un Hermes'e Adağı	147
2. 11. 6: Titus Maetennius'un Karısı, Marcus'un Kızı Agosia Tertia'nın Hermes'e Adağı.....	148
2. 11. 7: Irdis Oğlu Menodotos'un Hermes'e Adağı	149
2. 11. 8: Eupaphios'un Hermes ve Pan'a Duası.....	150
2. 11. 9: Roarbasis Oğlu Diodoros ve Moormis Oğlu Toukoleis'in Hermes'e Adağı.....	151
2. 11.10: Hermes'in Rahibinin Onurlandırılması	153
2. 11. 11 DEĞERLENDİRME.....	155
2.12 POSEIDON.....	157
2. 12. 1: Momphos Kendeas'ın Babası Kendeas'ın Onurlandırılması.....	157
2. 12. 2 DEĞERLENDİRME.....	160
2.13 SELENE.....	161
2. 13. 1: Gaius Iulius Celer, Karısı Octavia ve Çocuklarının Mezarı	161

2. 13. 2: Gaius Pomponius Iulianus, Karısı Billis Kızı Nas ve Çocuklarının Mezarı.....	163
2. 13. 3: Trokondeis Oğlu Hermokrates, Karısı ve Çocuklarının Mezarı	164
2. 13. 4: Marca Aurelia Lieis, Kocası Eumenes ve Torunlarının Mezarı	165
2. 13. 5: Orontes Kızı Tattis ve Kocası Eianbios'un Mezarı	166
2. 13. 6: Longinus Oğlu Iustus ve Quintus Kızı Thiane'nin Mezarı	167
2. 13. 7: Kayabaşı Yerleşmesinde Bulunan Mezar Yazıtı	169
2. 13. 8: Macrinus Oğlu Dioskoros ve Annesi Faustatis'in Mezarı.....	170
2. 13. 9: Lucius Secundus'un Selene Epekoos'a Adağı	171
2. 13. 10: Iulius Rufus Oğlu Elis'in Selene Epekoos'a Adağı	172
2. 13. 11 DEĞERLENDİRME.....	174
2.14 TYKHE	175
2. 14. 1: Tykhe'nin Rahibesinin Mezarı	175
2. 14. 2: Mosetos Kızı Ma'nın Onurlandırılması	176
2. 14. 3: Papas'ın Adağı.....	178
2. 14. 4 DEĞERLENDİRME.....	179
2. 15 ZEUS.....	179
2. 15. 1: Zeus Megalos Lamotes'in Tapınak Kölesi Ouo Oğlu Thalıs'in Onurlandırılması	179
2. 15. 2: Zeus'un Rahibi Iambias'ın Onurlandırılması	181
2. 15. 3: Zeus Keraunios'a Ait Adak Steli	182
2. 15. 4: Sextus Firmius Fronto'nun Zeus'a Adağı	184
2. 15. 5: Demos'un Zeus Keraunios'a Adağı.....	185
2. 15. 6: Iuruasis, Pappas ve Tutus'un Zeus Modribetos'a Adağı.....	186
2. 15. 7: Setos Oğlu Stanamoas'ın Onurlandırılması	187
2. 15. 8: Setos Stanamoas'un Babasının Onurlandırılması	189
2. 15. 9: Zeus Epikoos'un Rahibinin Onurlandırılması	191
2. 15. 10: Killabias'ın Onurlandırılması	192
2. 15. 11: Zeus Megalos'un Rahibi Tates Oğlu Tabeis'in Onurlandırılması	194
2. 15. 12: Oikonomos Nineis'in Zeus Phanaseus'a Adağı.....	195
2. 15. 13: Tarkuaris Oğlu Teukros'un Zeus Olbios'a Adağı.....	196
2. 15. 14: Ingeis Oğlu Neon'un Zeus Megalos'a Adağı	197
2. 15. 15: Orontes Oğlu Sourbis'in Onurlandırılması.....	198

2. 15. 16: Zeus Megalos'un rahipleri Mosos'un Oğlu ve Iambias'ın Onurlandırılması.....	200
2. 15. 17: Zeus Keraunios'un Rahibi Killis Oğlu Mapeis'in Onurlandırılması	201
2. 15. 18: Zeus Megalos'un Rahibi Killis Oğlu Moutes'in Onurlandırılması.....	202
2. 15. 19: Zeus Androklos'un Rahibi Motas'ın Onurlandırılması.....	203
2. 15. 20: Zeus Aniketos'un Rahibi Indobaras Oğlu Ingeis'in Onurlandırılması.....	204
2. 15. 21: Zeus Androklos'un Rahibi Indobaras Oğlu Erdarosis'in Onurlandırılması ..	206
2. 15. 22: Gaius Munatius Valens'in Zeus Epekoos'a Adağı	207
2. 15. 23: Zeus Androklos'un Rahibi Motas Oğlu Misis'in Onurlandırılması.....	209
2. 15. 24: Zeus Megalos'un Rahibi Misis Oğlu Moutes'in Onurlandırılması.....	210
2. 15. 25: Zeus Olympios'a Ait Adak Yazıtı	211
2. 15. 26: Zeus Ktesios'a Ait Sunak	212
2. 15. 27: Titus'un Zeus Korykios'a Adağı	213
2. 15. 28: Zeus Korykios'a Ait Adak Yazıtı	214
2. 15. 29: Zeus Kodopas'a Ait Adak Yazıtı.....	216
2. 15. 30: Aingolis'in Zeus Kodopas'a Adağı.....	217
2. 15. 31: Zeus Kodopas'a Ait Adak Yazıtı.....	218
2. 15. 32: Potius Oğlu Upamis'in Zeus Megistos'a Adağı	219
2. 15. 33: Zenophanes Oğlu Teukros'un Zeus Olbios'a Adağı.....	220
2. 15. 34: Trokongilanis'in Karısı ve Oğlu Bras'ın Onurlandırılması	221
2. 15. 35: Teukros Oğlu Zenophanes'in Onurlandırılması	222
2. 15. 36: Aineas Oğlu Theodotos'un Zeus Boreios'a Adağı	223
2. 15. 37: Marcus Oğlu Nas'ın Zeus Hypsistos'a Adağı	224
2. 15. 38: Diogenes'in Zeus Hypsistos'a Adağı.....	226
2. 15. 39: Athenaios'un Zeus Hypsistos'a Adağı	227
2. 15. 40: Ammia'nın Zeus Hypsistos'a Adağı.....	228
2. 15. 41: Khioslular'ın Zeus Hypsistos'a Adağı	228
2. 15. 42 DEĞERLENDİRME.....	229
3. İMPARATOR KÜLTÜ	237
4. KÜLT GÖREVLİLERİ	260
SONUÇ.....	268
BİBLİYOGRAFYA VE KISALTMALAR	276
1) ANTİK KAYNAKLAR	276
2) MODERN KAYNAKLAR.....	277

TABLÖLER.....	321
1) İmparator Kùltlerinin Bölgedeki Dağılımı	321
2) Tanrı/Tanrıça Kùltlerinin Yazıtlara Göre Dağılımı	322
3) Tanrı/Tanrıça Tasvirlerinin Sikkelere Göre Dağılımı	323
GRAFİKLER.....	324
RESİMLER.....	325
HARİTA.....	345
APPENDIX: SİKKELER	346
İNDEKS.....	493
1) Coğrafi İsimler	493
2) Şahıs İsimleri (E.Yunanca).....	496
3) Şahıs İsimleri	498
4) Arkeolojik Terimler ve Mimari Buluntular	500
5) Tanrı/Tanrıça İsimleri ve Epithetleri.....	501

TABLÖLAR LİSTESİ

- Tablo 1: İmparator Kültlerinin Bölgedeki Dağılımı
- Tablo 2: Tanrı Kültlerinin Yazıtlara Göre Dağılımı
- Tablo 3: Tanrı Kültlerinin Sikkelere Göre Dağılımı

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 1: Korasion Yerleşmesi Genel Görünüm
- Resim 2a-b: Korykos Kara Kalesi, Korykos Deniz Kalesi
- Resim 3: Korykos Nekropolisi Genel Görünüm
- Resim 4: Elaiussa/Sebaste Tiyatro
- Resim 5: Kanytella Genel Görünüm
- Resim 6: Diokaisareia Tykhaion
- Resim 7a-b: Arsinoe Kentindeki Dekret
- Resim 8: Athena Oreia Krisoa'ya Ait Adak Yazıtı
- Resim 9: Athena Oreia Krisoa'ya Ait Adak Yazıtı
- Resim 10: Seleukeia Kentindeki Dekret
- Resim 11: Sömek, Athena Kabartması
- Resim 12: Dionysos Arkhebakhos'a Ait Adak Yazıtı
- Resim 13: Helios'un Mezar Koruyuculuğunu Üstlendiği Mezar Yazıtı
- Resim 14: Helios'un Mezar Koruyuculuğunu Üstlendiği Mezar Yazıtı
- Resim 15: Hermes ve Herakles'e Ait Adak Yazıtı

- Resim 16: Hermes ve Pan'a Ait Dua
- Resim 17: Hermes'e Ait Adak Yazıtı
- Resim 18: Çatıören Hermes Tapınağı- Kerykeion Kabartması
- Resim 19: Kapı Lentosu üzerinde Kerykeion, Şimşek Demeti, Kalkan, Lobut, Üzüm Çelengi ve Phallos Kabartmaları
- Resim 20: Korykion Antron Tapınağı genel görünüm
- Resim 21a: Çatıören - Hermes Tapınağı
- Resim 21b: Çatıören - Hermes Tapınağı ve Antik Yerleşme
- Resim 22: Yapılıkaya - Hermes Kutsal Mağarası
- Resim 23: Adamkayalar
- Resim 24: Kurşun Kalesi - Selene Tapınağı
- Resim 25: Zeus Olbios'a Ait Adak Yazıtı
- Resim 26: Zeus Korykios'a Ait Adak Yazıtı
- Resim 27: Zeus Kodopas'a Ait Adak Yazıtı
- Resim 28: Zeus Kodopas'a Ait Adak Yazıtı
- Resim 29: Zeus Olbios'a Ait Adak Yazıtı
- Resim 30: Zeus Boreios'a Ait Adak Yazıtı
- Resim 31: Zeus Keraunios
- Resim 32: Zeus ve Typhon Mücadelesi Sahnesi
- Resim 33: Diokaisareia, Zeus Olbios Tapınağı
- Resim 34: Triskeles Tasviri
- Resim 35: Üç İnsan ayağı şeklinde triskeles tasviri

- Resim 36: Kestros – Vespasianus Tapınağı
- Resim 37: Lamos – Vespasianus, Titus ve Domitianus Tapınağı
- Resim 38: Iotape - Traianus Tapınağı
- Resm 39: Kestros – Antoninus Pius Tapınağı

KISALTMALAR LİSTESİ

- a.e.: aynı eser
- A.y.: Arka yüz
- Bkz.: Bakınız
- Ç: Çap
- Çev.: Çeviren
- D.: Derinlik
- Dpnt.: Dipnot
- dat.: dativus
- Ed.: Editor
- gen.: genetivus
- hy: harf yüksekliği
- K: Kalınlık
- MÖ: Milattan Önce
- MS: Milattan Sonra
- no: numara

Ö.y.:	Ön yüz
Ref.:	Referans
Res.:	Resim
s.:	sayfa
v.d.:	ve devamında

TEKNİK KISALTMALAR

App.:	Appendix
Kat.:	Katalog

LEIDEN SİSTEMİ

[abc]	: Yazıtın eksik kısımlarının tamamlanması
{abc}	: Yanlışlıkla iki veya daha çok tekrarlanmış harf ya da kelimenin belirtilmesi.
(abc)	: Kısaltmaların açılması
<abc>	: Yazıcı tarafından yanlışlıkla unutulmuş harf ya da kelimelerin belirtilmesi.
[[abc]]	: Rasura
⟨abc⟩	: Rasura üzerine antik dönemde ikinci kez yazılmış ifadelerin belirtilmesi.
abç	: Kesin olmayan harflerin belirtilmesi.
. . .	: Okunamayan harflerin sayılarının belirtilmesi (Yunan epigrafisinde).

+++	: Okunamayan harflerin sayılarının belirtilmesi (Latin epigrafisinde).
-----	: Kayıp kısımların belirtilmesi (Genellikle yazıtın başında ve sonunda)
[---]	: Eksik kısımların belirtilmesi.
[-----]	: Tüm satırın eksik olduğunun belirtilmesi.
v, vv, vacat,	: Yazıcı tarafından isteyerek bırakılan boşluğun belirtilmesi.
vac.	
ABC	: Tam okunabilen ancak anlaşılabilir bir sonuç çıkarılamayan harflerin belirtilmesi.
âbċ	: Ligatür
ab c	: Satırların ayrılması
ab c	: Yazıt alanının dışına yazılmış harflerin ya da kelimelerin belirtilmesi.

GİRİŞ

Küçük Asia'nın güney kıyısında yer alan Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki Tanrı ve İmparator Kültleri'ni kapsayan bu çalışmada, Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi boyunca, halkın inanç sisteminin coğrafi özelliklere ve yaşanan siyasal ve sosyal olaylara göre nasıl şekillendiği, bölgede bulunan yazıtlar üzerinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde epigrafik araştırmalara ilişkin ilk olarak 1892 yılında Headlam tarafından **Ecclesiastical Sites in Isauria (Cilicia Tracheia)** adlı kısa bir *Yazıt Corpus*'u yayımlanmıştır; 1896 yılında Heberdey — Wilhelm 1891-1892 yılları arasındaki araştırmaları kapsayan **Reisen in Kilikien** adlı yazıt çizimlerini de kapsayan bir Corpus yayımlamışlardır; 1962-1968 yılları arasında ise Bean— Mitford tarafından bölgede epigrafik araştırmalar yapılmış olup “Sites Old and New in Rough Cilicia”, **Journeys in Rough Cilicia 1962-1963**, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968** adlı makale ve kitaplar yayımlanmış olup bu yayınlar bölgedeki epigrafik buluntulara ilişkin önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. 1992 yılında İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Mustafa Hamdi Sayar, Kilikia Bölgesi'nde epigrafik yüzey araştırmalarına başlamıştır, 2007 yılından itibaren ise Dağlık Kilikia Bölgesi epigrafik yüzey araştırmalarının başkanlığını Doç. Dr. Hamdi Şahin yürütmektedir.

Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki yazıtların çoğunluğunu kapsayan bir katalog olan **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, Hagel — Tomaschitz tarafından 1998 yılında yayımlanmış olup bu çalışmadaki yazıtların toplanmasında daha çok bu katalogtan yararlanılmıştır. Bölgede bulunan yazıtlardan pagan tapınım faaliyetlerinin MÖ 3. yy'da başlayıp MS 2-3. yy'ın sonuna kadar devam ettiği anlaşılmıştır. MS 3. yy'dan sonra ise bölgeye Hristiyanlığın nüfus etmesiyle birlikte pagan inancına ait yazıtların giderek azaldığını görmek mümkündür. Bölgede MS 4-5 yy'da Hristiyanlığın daha da yayılmasıyla birlikte, yazıtlarda bu dine ait formüllerin çoğaldığını söylemek mümkündür. Bu nedenle çalışmanın ana bölümünü oluşturan ikinci bölümde, MS 5. ve 6. yy'a tarihlenen ve tek tanrıcılığı (monoteizm) ifade eden θεός ifadesinin geçtiği yazıtlar, Hristiyanlıkla ilgili olmasından dolayı

kataloga dahil edilmemiştir. Tanrı ve tanrıça adlarına göre alfabetik olarak sınıflandırılan II. Bölümde her bir tanrı/tanrıça kısmının sonunda bir değerlendirmeye yer verilmiştir. Bazı yazıtlar tam olarak tarihlenememekle birlikte, yazıtta geçen bilgiler dikkate alınarak parantez içinde “()” bir tarihleme önerisi getirilmeye çalışılmıştır. Katalogtaki yazıtlarla ilgili bilgiler şayet çalışmanın başka bir bölümünde kullanıldığında ilgili yazıtla göndermeler bkz. **Kat. no:** 2. 1. 1 şeklinde yapılmıştır. Sikkelerle ilgili göndermeler yapılırken ise bkz. **App. no:** 1. 1 ifadesi kullanılmıştır.

Yazıt Kataloğu’nun yanı sıra bölgedeki kültürlerin değerlendirme ve yorumlarına katkı sağlamak amacıyla, tanrı kültürleriyle ilgili “Sikke Kataloğu” oluşturularak Appendix kısmında verilmiştir. Sikkeler ise Yazıt Kataloğu’nda olduğu gibi, Tanrı ve Tanrıça adları alfabetik sıraya göre düzenlenmiş; bunda sikkelerin tarihlemeleri dikkate alınarak her bir tanrı/tanrıçaya ait sikkeler kendi içlerinde kronolojik olarak sıralanmıştır. Sikkelerin orjinal boyutları tam olarak bilinmemesinden dolayı belirli bir boyuta göre düzenlenerek kataloga eklenmiştir. Tanrı ve tanrıça tasvirleri de sikkelerin arka yüzlerindeki betimlemeler dikkate alınarak incelenmiştir. Yazıtlar ve sikkelerin bölgedeki dağılımı ve tanrı/tanrıçaların sikkeler üzerindeki tasvirleri doğrultusunda hangi antik kent ve hangi dönemde yoğun olarak tapınım gördükleri saptanmaya çalışılmıştır.

Dört bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde “Kentler, Yerleşmeler ve Yazıtları” başlığı altında bölgedeki kentler, coğrafi konumları dikkate alınarak batıdan doğuya doğru sıralanmıştır. Öncelikle her kentin konumu ve kısa tarihçesi, antik kaynaklar ve yazıtların sağladığı bilgiler vasıtasıyla ele alınmıştır. Antik kentlerin arkeolojik kalıntılarıyla ilgili kısa bir değerlendirme yapıldıktan sonra kentte bulunan yazıt türleri ve bu yazıtların nitelikleri kısaca analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise “İmparator Kültü” başlığı altında Roma dininde imparator kültü tapınının kökeni ve bu kültün Dağlık Kilikia Bölgesi’ndeki durumu antik kaynaklar, yazıtlar ve sikkelerin verdiği bilgiler aracılığıyla değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde “Kült Görevlileri” başlığı altında bölgedeki tanrı ve imparator tapımında görevli rahip ve rahibeler, yazıtlar aracılığıyla saptanmaya çalışılmıştır. Dağlık Kilikia Bölgesi yazıtlarında görülen *arkhiereus*, *hiereus* ve *augur* gibi birkaç kült görevlisi hakkında bilgi verilmiştir. Beşinci bölümde ise bölgedeki kültürlerin kökeni ve Eskiçağ Tarihi açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirme yapılırken bölgede en fazla tapınım gören tanrıdan başlayan bir sıralama gözetilmiş ve tanrıların hangi kentlerde ne tür karakteristik özellikler taşıdığı, bu özelliklerin kent ve kırsaldaki buluntuları arasında bir benzerlik/farklılığı bulunup bulunmadığı irdelenmeye çalışılmıştır. Tanrıların özellikle kentlerdeki tapınımları yorumlanırken, yazıtlarda görülen epithetleri, kentin topografik özelliği, ekonomik faaliyetleri (deniz ticareti, üzüm ve zeytin gibi tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi ve bunların ekonomik anlamda bölge halkına getirileri) üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

1. KENTLER, YERLEŞMELER VE YAZITLARI

Eskiçağ'da Kilikia Bölgesi batıda Pamphylia, doğuda Suriye, kuzeyde Lykaonia ve güneyde Akdeniz ile sınır oluşturmaktadır. Antik yazarların bölge hakkında verdiği bilgiler incelendiğinde, Artemidoros Kilikia'nın batı sınırının Korakesion kenti olduğundan söz etmektedir¹. Bu sınır Plinius'un verdiği bilgilerle örtüşmekle birlikte, Plinius Kilikia'nın batı sınırında Korakesion haricinde Anemourion ve Mysanda kentlerinin de bulunduğunu aktarmaktadır². Bölgenin güney sınırını ise Strabon tarafından Kilikia Denizi (Κιλικία Θάλασσα) olarak adlandırılan doğal bir sınır çizmektedir. Ptolemaios ise Kilikia ile Kypros (Kıbrıs) arasında kalan denizi "Κιλικίος ἀλῶν" olarak adlandırmıştır³.

MÖ 13. yy'a ait Mısır kayıtlarında, Kilikia bölgesi *Qedi* veya *Qode* olarak adlandırılmıştır⁴. MÖ 8. yy'a tarihlenen Assur metinlerinde ise Assurlular, Kilikia Trakheia'ya *Hilakku* ve Kilikia Pedias'a ise *Que* adını vermişlerdir⁵. Ovalık Kilikia kentlerinden olan Adana, Hitit döneminde *A-ta-ni-ia/ A-da-ni-ia* olarak adlandırılmakta ve Kizzuwatna ülkesinin bir parçasını oluşturmaktaydı⁶. Yunanlar ise, Kilikialılar'ı *Κίλικες* olarak adlandırmışlardır⁷. Kilikia adının kökeni, Fenikeli Agenor'un oğlu Kiliks (*Κίλιξ*) adından türemiş olup bölgenin önemli kentleri, Assurlular ve Fenikeliler tarafından keşfedilmiştir. Bunun nedeni ise Herodotos'un belirttiğine göre deniz ticaretiyle uğraşan bölge halkının muhtemelen Fenikelilerle ilişki kurmasıdır⁸.

¹ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 3 : τινές δὲ ταύτην ἀρχὴν τίθενται τῆς Κιλικίας, οὐ τὸ Κορακήσιον, ὃν ἐστὶ καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος.

² Plinius, **Naturalis Historia**, v, 93: sed in continente oppida Mysanda, Anemurion, Coracesium, finisque antiquus Ciliciae Melas amnis.

³ Strabon, **Geographika**, xi, 1.8 : τέταρτην δ' ἡ ἐντὸς Ἄλως γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τῷ Ταύρῳ καὶ ἐκτὸς, ὅσα εἰς τὴν χειρρόνησον ἐμπίπτει ἣν ποιεῖ ὁ διείργων ἰσθμὸς τὴν τε Ποντικὴν καὶ τὴν Κιλικίαν θάλασσαν; Ptolemaios, **Geographika**, v, 8: ... τῷ τε Κιλικίῳ ἀλῶνι...

⁴ A. H. M. Jones, **The Cities of The Eastern Roman Provinces**, Oxford, 1937, s. 192.

⁵ F. Hild — H. Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien**, Tabula Imperii Byzantini 5, Wien 1990, s. 31.

⁶ A. Goetze, "Cilicians", **Journal of Cuneiform Studies**, 16- 2, 1962, s. 52.

⁷ J. A. Cramer, **A Geographical and Historical Description of Asia Minor II**, Oxford 1954, s. 315; Herodotos, **Historiai**, viii, 100: ... τε καὶ Κίλικες κακοὶ ἐγένοντο....

⁸ Herodotos, **Historiai**, vii, 91: οὗτοι δὲ τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντα, ἐπὶ δὲ Κίλικίῳ τοῦ Ἀγήγωρος ἀνδρὸς Φοίνικος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην.

Strabon'a göre Kilikia Bölgesi coğrafi özelliklerinden dolayı Ovalık Kilikia (Κιλικία Πεδιάς; *Cilicia Campestris*) ve Dağlık Kilikia (Κιλικία Τραχεία; *Cilicia Aspera*) olmak üzere iki bölgeye ayrılmıştır⁹.

Kilikia Trakheia ile Kilikia Pedias arasındaki sınırı ise Soli kenti oluşturmaktadır¹⁰. Herodotos, Dağlık Kilikia Bölgesi'ni “ ’Ορεινὴ Κιλικία” (Dağlık Kilikia) olarak tanımlarken, Strabon bu bölgeyi “*Trakheiotis*” ve burada oturan halkı da “*Trakheiotlar*” olarak adlandırmıştır. Tauros Dağları'nın eteklerinde bulunan bölge, dağların denize dik inmesinden dolayı oldukça dar bir kıyı şeridinde ve engebeli bir araziye sahiptir¹¹. Tarıma elverişli geniş arazileri bulunmayan bölgede az sayıda akarsu mevcuttur. Tüm bu olumsuz özelliklerine rağmen bölge gemi inşasında kullanılan kereste açısından zengin bir bölgedir. Aynı zamanda sahip olduğu limanlar sayesinde kıyı ticareti halkın geçimini sürdürmesi açısından önem taşımaktaydı¹². Strabon eserinde, M. Antonius'un, gemi yapımına uygun olması nedeniyle sedir ağaçları açısından zengin Hamaksia antik kenti ormanlarını Kleopatra'ya armağan ettiğini belirtmiştir¹³. Diğer yandan bölge tarımsal anlamda elverişli olmamasına rağmen, Korykion Antron'da üretilen safran, bölge tarımında önemli bir yere sahiptir¹⁴. Bölgede yürütülen yüzey araştırmaları sonucunda saptanan işlikler, MS 2-6. yy'lar arasında yoğun olarak zeytinyağı ve şarap üretildiğini kanıtlamaktadır¹⁵.

⁹ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 1: Τῆς Κιλικίας δὲ τῆς ἑξω τοῦ Ταύρου ἡ μὲν λέγεται τραχεῖα, ἡ δὲ πεδιάς

¹⁰ **A.e.**, xiv, 5. 2-8: Πρῶτον τοίνυν ἐστὶ τῶν Κιλικίων φρούριον τὸ Κορακήσιον...; Μετὰ δὲ Λάμωνα Σόλοι πόλις ἀξιόλογος...

¹¹ Herodotos, **Historiai**, ii, 34: ...τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης...; Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 1: τραχεῖα μὲν, ἥς ἡ παραλαία στενὴ ἐστὶ, καὶ οὐδὲν ἢ σπανίως ἔχει τι χωρίον ἐπιπεδόν, καὶ ἔτι ἥς ὑπέρκειται ὁ Ταῦρος...

¹² Jones, **The Cities of The Eastern Roman Provinces**, s. 192.

¹³ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 3: καὶ διὰ τοῦτ' Ἀντώνιος Κλεοπάτρα τὰ χωρία ταῦτα προσένειμεν, ἐπιτήδεια ὄντα πρὸς τὰς τῶν στόλων κατασκευάς.

¹⁴ **A.e.**, xiv, 5. 5: ... καὶ Κώρυκος ἄκρα, ὑπὲρ ἥς ἐν εἴκοσι σταδίοις ἐστὶ τὸ Κωρύκιον ἄντρον, ἐν ᾧ ἡ ἀρίστη κρόκος φύεται.

¹⁵ H. Şahin, “Dağlık Kilikia 2010: Yerleşim Tarihi ve Epigrafiya Araştırmaları”, **ANMED**, 2011/9, s. 191; H. Şahin, “Dağlık Kilikia 2011: Yerleşim Tarihi ve Epigrafiya Araştırmaları”, **ANMED**, 2012/10, s. 189.

Dağlık Kilikia'nın başlıca akarsuları arasında Selinus (Adanda Deresi), Kharadros¹⁶, üzerinde Seleukeia kentinin kurulduğu Kalykadnos¹⁷ (Göksu) ve Lamos'u¹⁸ saymak mümkündür. Musa Çayı olarak bilinen Selinus nehri, kuzeyden güneye, İnceağrı Deresi, Adanda Çayı ve Delice Dere'den Gökçeler Deresi ile birleşerek, Selinus kentinin 3 km doğusundaki tepesinden Akdeniz'e ulaşmaktadır¹⁹. Selinus'un doğusunda ise Kaladiran (Kalediran) Çayı olarak bilinen Kharadros nehri, Anemourion ile Antiokheia (epi Krago) kentleri arasında bulunmakta olup Kharadros kentinden Akdeniz'e dökülmektedir²⁰. Bölgenin en önemli nehri olan Kalykadnos'un (Göksu) güney kolu Pamphylia-Isauria geçidinden çıkarken kuzey kolu Lykaonia'daki Bozkır'dan doğmaktadır²¹. Strabon, Sarpedon Burnu'nu meydana getiren kıyıyı dolaşınca Kalykadnos'un döküldüğü yere geldiğini ve Kalykadnos'un yakınında Zephyrion Burnu'nun da bulunduğundan söz etmektedir²². Aynı zamanda I. Seleukos Nikator'un MÖ 312-281 yılları arasında Holmoi kenti sakinlerini Kalykadnos nehrinin içinden geçtiği Seleukeia'ya naklettiği bilinmektedir²³. Kalykadnos Nehri, farklı yerlerden geçmekle birlikte yazın nehir çakıl yatağıyla ikiye ayrılmaktadır. Seleukeia kentinde bulunan taş köprü üzerindeki Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait inşa yazıtında, MS 77 yılı Kilikia valisi L. Octavianus Memor'un köprüyü inşa ettirdiğinden söz edilmektedir²⁴. MS 72 yılında Roma İmparatorluğu'nun yeniden düzenlenmesi sırasında yolun genişletildiği de bilinmektedir. Seleukeia'daki Roma Dönemi köprüsünün yanı sıra,

¹⁶ A. Erzen, **Kilikien, bis zum Ende der Perserherrschaft**, Leipzig 1940, s. 29.

¹⁷ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 4: κτισθείσης δ' ἐπὶ τῷ Καλυκάδνῳ τῆς Σελευκεῖας, ἐκεῖ μετῴκηθησαν.

¹⁸ **A.e.**, xiv, 5. 6: εἰσὶ δ' ὄροι ταύτης μεταξὺ Σόλων τε καὶ Ἑλαιούσσης ὁ Λάμος ποταμὸς καὶ κώμη ὁμώνυμος.

¹⁹ F. Hild — H. Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1990, s. 408.

²⁰ **A.e.**, s. 226.

²¹ **A.e.**, s. 284.

²² Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 4: ... εὐθὺς γάρ ἐστιν ἡ τοῦ Καλυκάδνου ἐκβολὴ κάμψαντι ἡμόνα, ποιοῦσαν ἄκραν, ἣ καλεῖται Σαρπηδών. πλησίον δ' ἐστὶ τοῦ Καλυκάδνου καὶ τὸ Ζεφύριον, καὶ αὕτη ἄκρα.

²³ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 402.

²⁴ **MkB** 1, 1873-1875, 100, no:101; **IGR** III; **MAMA** III, no: 6; S. Hagel — K. Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, ETAM 21, 1998, no: Sel 54: Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Οὐεσπασιανὸς | Σεβαστός, πατὴρ πατρίδος, ὑπατος τὸ ἦ', | Αὐτοκράτωρ Τίτος Καῖσαρ Σεβαστοῦ υἱός, | ὑπατος τὸ ε', τεμμηταί, ||⁵ [τ]ὴν γέφυραν κατεσκευάσαν ἐκ δημοσίων διὰ | Λ(ουκίου) Ὀκταούλου Μέμορος, πρεσβευτοῦ καὶ ἀντιστρατήγου, | ὑπάτου ἀποδεδειγμένου.

Germanikopolis'in 10 km güneydoğusunda, Kalykadnos'un güney kolunda, Anemourion-Germanikopolis yolu üzerinde MS 14. yy'a tarihlenen Görmel Köprüsü ve Ermenek'in 38 km kuzeydoğusunda Kalykadnos'un kuzey kolunda yine aynı döneme ait Bıçakçı Köprüsü yer almaktadır²⁵. Kalykadnos'un doğusunda ise Lamos nehri (Limonlu) Tauros'tan doğmaktadır ve Seleukeia'nın 36 km kuzeydoğusunda Lamos kentine ulaşmaktadır. Ptolemaios'a göre, Lamos Nehri, Elaiussa/Sebaste ve Soli- Pompeiopolis kentleri arasında bulunmaktadır²⁶.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nin kuzeyinde bulunan Toros Dağları, Anadolu'nun kuzeyi ile güneyi arasında bir geçiş noktası konumundadır²⁷. Toros, Erciyes Dağı'ndan güneybatıya ulaşmakta olup Çatal Dağ'ın güneyinde Gödet civarı ile 230 km uzunluğunda geniş bir yay çizmektedir. Bu bölgedeki karmaşık dağ sistemi, yarımada'nın güneydoğusunun tamamının belkemiğini oluşturmakla birlikte Antitauros kıvrımlı dağ zinciri ve Isauria Toros'undaki Eşenler, Ak Dağ, Karakuş ve Kuşak Dağlarıyla birleşmektedir²⁸. Strabon'a göre, Tauros'un güneyinde kalan Kilikia'nın bir bölümü Trakheia, diğer bölümü ise Pedias olarak adlandırılmaktadır²⁹.

Kilikia bölgesinin bu coğrafi özellikleri, stratejik açıdan da önemli bir bölge olmasına neden olmuştur. Antik dönemde doğuda Syria'dan Küçük Asia'ya en kolay ve sık kullanılan kara yolu, Suriye Kapıları'ndan Amanos'a, Kilikia Kapıları'ndan Tauros'a (Toros) geçmekteydi³⁰. Kilikia Kapıları'nın önemli bir geçiş noktası olması, bu stratejik öneme sahip doğal geçitin antik yazarlar tarafından sıkça tasvir edilmesine neden olmuştur. Ksenophon, Pers kralı Kyros'un Kilikia ve Suriye Kapıları'na kadar ilerlediğini ve bu kapıların iki surdan oluştuğunu belirtmektedir³¹. Strabon ise Kilikia Kapıları'ndan şu şekilde bahsetmiştir:

²⁵ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 284.

²⁶ Ptolemaios, **Geographika**, v, 8. 4: Σεβαστή. Λάμου ποταμοῦ ἐκβολαί. Πομπηϊούπολις ἡ καὶ Σόλοι.

²⁷ Ruge, "Tauros", **Paulys Realencyclopädie Der Classischen Altertumwissenschaft**, Vol. VA/1, Ed.: W. Kroll — K. Mittelhaus, Stuttgart, 1934, s. 44-45.

²⁸ Erzen, **Kilikien, bis zum Ende der Perserherrschaft**, s. 2.

²⁹ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 1: Τῆς Κιλικίας δὲ τῆς ἑξῶ τοῦ Ταύρου ἡ μὲν λέγεται τραχεῖα, ἡ δὲ πεδιάς·

³⁰ Jones, **The Cities of The Eastern Roman Provinces**, s. 192.

³¹ Ksenophon, **Anabasis**, i, 4. 4: ἐνθεῦθεν ἐξελαυνει σταθμὸν ἕνα παρασάγγας πέντε ἐπὶ πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας ἦσαν δὲ ταῦτα δύο τείχη...

“Sadece iki komuta kentine sahiptiler, Kilikia ve Suriye arasında en kolay ve ortak geçişin olduğu Kilikia Kapıları’nda Tauros’un altında uzanan Tyanalıların kenti Tyanitisdir. Bu kent “Tauros’un yanındaki Eusebeia” olarak adlandırılır³².”

Sicilyalı Diodoros eserinde, Pers kralı Kyros’un Kappadokia’ya kıyısı olan Lydia ve Phrygia’dan geçtikten sonra Kilikia sınırına ve Kilikia Kapıları’na vardığından söz etmektedir³³. Arrianos ise, Büyük İskender’in (III. Aleksandros), Sabiktas’ı Kappadokia satrabı yaptığını ve Kilikia Kapıları’na ilerlediğini belirtmektedir³⁴.

1.1 KORAKESION

Korakesion kenti antik yazarlar tarafından Kilikia’nın batı sınırı olarak kabul edilmektedir³⁵. Günümüzde Alanya olarak adlandırılan kent, Strabon’a göre, dik bir kaya üzerine kurulmuş bir kaledir. Bu kale, Syria krallarına karşı ayaklanan ve onlarla savaşan Tryphon olarak adlandırılan korsan Diodotos tarafından hareket üssü olarak kullanılmıştır³⁶. Daha önce de belirtildiği gibi Plinius, Mysanda, Anemourion, Korakesion ve Melas nehrini Kilikia Bölgesi’nin sınırlarını oluşturduğundan söz etmektedir³⁷. Hierokles ise eserinde Korakesion’u Pamphylia kentleri arasında saymaktadır. Bunun nedeni ise büyük olasılıkla kentin Pamphylia ile Kilikia arasında

³² Strabon, **Geographika**, xii, 2. 7: Δύο δὲ ἔχουσι μόνον στρατηγίαι πόλεις, ἡ μὲν Τυανίτις τὰ Τύανα, ὑποπεπωκυῖαν τῷ Ταύρῳ τῷ κατὰ τὰς Κιλικίας πύλας, καθ’ ἧς εὐπετέσταται καὶ κοινόταται πᾶσιν εἰσιν αἱ εἰς τὴν Κιλικίαν καὶ τὴν Συρίαν ὑπερβολαί· καλεῖται δὲ Εὐσέβεια ἡ πρὸς τῷ Ταύρῳ·

³³ Diodoros Siculus, **Bibliothekes Historikes**, xiv, 20. 1: Ἐπεὶ δὲ διῆλθε Λυδίαν καὶ Φρυγίαν, ἔτι δὲ Καππαδοκίας τὰ συνορίζοντα, παρεγενήθε πρὸς τοὺς ὄρους τῆς Κιλικίας καὶ τὴν πρὸς ταῖς Κιλικίας Πύλαις εἰσβολήν·

³⁴ Arrianos, **Alexandrou Anabasis** ii, 4. 2: Καταστήσας δὲ Καππαδόκων Σαβίκταν σατράπην, αὐτὸς προῆγεν ἐπὶ τὰς πύλας τὰς Κιλικίας.

³⁵ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 3; Plinius, **Naturalis Historia**, v, 93.

³⁶ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 2: Πρῶτον τοίνυν ἐστὶ τῶν Κιλικίων φρούριον τὸ Κορακήσιον, ἰδρυμένον ἐπὶ πέτραις ἀπορρώγος, ὃ ἐχρήσατο Διόδωτος ὁ Τρύφων προσαγορευθεὶς ὁρμητηρίῳ, καθ’ ὃν καιρὸν ἀπέστησε τὴν Συρίαν τῶν βασιλέων καὶ διεπολέμει πρὸς ἐκείνους, τότε μὲν κατορθῶν τότε δὲ πταίων; Korsanlıkla ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. ; F. Hild —H. Hellenkemper, **Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini 8**, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 2004, s. 587; M. Arslan, “MÖ 188 Yılından MÖ 67 Yılına Kadar Lykia, Pamphylia ve Kilikia Trakheia Sahillerindeki Korsanlık Faaliyetleri: Nedenleri ve Sonuçları”, **Adalya VI**, 2003, s. 107-112; H. Şahin, “Jeopolitik Açısından Kilikia Bölgesi Korsanlığı”, **Muhibbe Darga Armağanı**, 2008c, s. 489.

³⁷ Plinius, **Naturalis Historia**, v, 93: sed in continente oppida Mysanda, Anemurion, Coracesium, finisque antiquus Ciliciae Melas amnis.; (bkz. dpnt. 2).

sınır oluşturmaktadır³⁸. Korakesion kenti MÖ 197’de diğer Kilikia kentlerinden ayrı olarak III. Antiokhos’a karşı mücadele etmiştir³⁹. MÖ 2. yy’da Akdeniz’de korsanlığın hızla yayılmaya başlamasıyla, doğal limanlara sahip olan Kilikia Bölgesi korsan yatağı haline gelmiştir. Bu dönemde Korakesion kenti Kilikia’daki korsanların merkezi konumundaydı. MÖ 67 yılında çıkarılan *Lex Gabinia* yasası ile korsanlarla mücadele etmesi için *imperium proconsulare maius* yetkisi verilen Pompeius, Korakesion’da korsanları bozguna uğratmış ve gemilerini tahrip etmiştir (MÖ 64). Pompeius mücadeleden sonra, korsanları Soloi kentine yerleştirmiş ve kentin adını Pompeiopolis olarak değiştirmiştir⁴⁰.

Hellenistik Dönem’de önemli bir liman kenti olan Korakesion, Mısır’a şarap ve bal ihraç etmekteydi. Kent hakkında Bizans Dönemi’nde çok fazla bilgi bulunmamasına karşın “güzel dağ” anlamına gelen Καλὸν ὄρος adıyla anıldığı bilinmektedir. *Kalon Oros*, Pergamon kralı Attalos Philadelphos tarafından Korakesion’un batısına inşa edilen Attaleia (Antalya) kentiyle birlikte Romalılar’ın yönetimi sırasında Pamphylia’nın başkenti olmuş ve yüzyıllar boyunca Küçük Asia’nın güney kıyısındaki limanı olarak varlığını sürdürmüştür⁴¹.

Prehistorik dönemden itibaren yerleşime sahne olan kentte sınırlı sayıda arkeolojik kalıntı bulunmaktadır. Çok iyi korunmuş olan kalenin batısında büyük bir sarkıt mağara vardır⁴². Kayalık burnun üzerinde kireç taşından yapılmış Hellenistik Dönem’e tarihlenen duvar kalıntıları bulunmaktadır. Denizin üzerinde, güney ve doğu doğrultusunda bulunan yüksek ve sarp kayalık, denizden gelebilecek tehlikelere karşı doğal bir koruma sistemi oluşturmaktadır. Kenti çevreleyen duvarın olduğu alanda İç Kale’nin ortasında, yan nefi kayıp, yarım daire şeklindeki apsisi bulunan ve

³⁸ Hierokles, *Synekdemos*, 682. 8: Κορακήσιον.

³⁹ S. Lloyd — D. Storm Rice, *Alanya*, The British Institute Archaeology at Ankara, London 1958, s. 1.

⁴⁰ Plutarkhos, *Pompeius*, 28: Οἱ δὲ πλείστοι καὶ δυνατώτατοι γενεάς μὲν αὐτῶν καὶ τὸν ἄχρηστον ὄχλον ἐν φρουρίοις καὶ πολισίμασι καρτεροῖς περὶ τὸν Ταῦρον εἶχον ἀποκείμενα, τὰς δὲ ναῦς πληρώσαντες αὐτοὶ περὶ τὸ Κορακήσιον τῆς Κιλικίας ἐπιπλέοντα τὸν Πομπήϊον ἐδέξαντο; Hild — Hellenkemper, *Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini* 8, s. 587; Arslan, “MÖ 188 Yılından MÖ 67 Yılına Kadar Lykia, Pamphylia ve Kilikia Trakheia Sahillerindeki Korsanlık Faaliyetleri: Nedenleri ve Sonuçları”, s. 107-112; Şahin, “Jeopolitik Açıdan Kilikia Bölgesi Korsanlığı”, s. 489.

⁴¹ Lloyd — Rice, *Alanya*, s. 2; K. Tomaschitz, “Kestros”, *Der Neue Pauly*, 6, Ed.: H. Cancik — H. Schneider, 1999, s. 730.

⁴² G. Bean — T. Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, *Anatolian Studies*, 12, 1962, s. 185.

tepesinde çift pencereye sahip Erken Bizans Dönemi'ne ait bir bazilika yer almaktadır. İç kısmında *nartexe* sahip olan Bazilika, Erken Bizans Dönemi'nde restore edilerek kiliseye dönüştürülmüştür⁴³.

Kente ait yazıtlar arasında 4 adet onurlandırma yazıtı bulunmaktadır⁴⁴. Onurlandırma yazıtlarından birinde *proboulos* ve *demiourgosluk* gibi hizmetlerde bulunan kişiye kent tarafından υἱὸς πόλεως (kentlin oğlu) unvanının verilmesinden söz edilmektedir⁴⁵. Ayrıca yazıtta geçen ἀρχιαρσάμενον τῷ Σεβαστῷ ifadesiyle kentte bir imparator kültünün bulunduğu da anlaşılmaktadır. MS 198-209 yılları arasına tarihlenen bir mil taşında, İmparator Septimius Severus ve oğulları Caracalla ve Geta'nın adları yer almaktadır. Septimius Severus, MS 197/198'de Parth seferine çıkarak başkent Ktesiphon'u ele geçirmiş ve bu zaferin ardından oğulları Caracalla'ya *Augustus* ve Geta'ya *Caesar* unvanı verilmiştir⁴⁶. Bu mil taşı muhtemelen Septimius Severus seferden döndükten sonra kendisinin onuruna dikilmiştir. Kentte tanrı kültüne ilişkin tek bir yazıt bulunmaktadır. Günümüzde Alanya Müzesi'nde sergilenen “Zeus Ktesios'a” adanmış yazıt sayesinde, (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 26) Zeus'un burada tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. İmparator Traianus dönemine tarihlenen bir sikkede ise, ön yüzde taçlı Traianus büstü, arka yüzde ise elinde phiale ve asa tutan Zeus'un oturur vaziyette tasvir edilmesi bu düşüncüyü desteklemektedir (bkz. **App. no:** 15. 17). Aynı zamanda kentte bulunan bir mezar yazıtının sonunda verilen cezalandırma formülünde Zeus'un yer alması, tanrının

⁴³ Hild — Hellenkemper, **Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini 8**, s. 590.

⁴⁴ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Krk 1, 2, 12, 16, 18.

⁴⁵ J. Nollé — S. Şahin — C. Vorster, “Katalog der Inschriften im Museum von Alanya”, **EA** 5 1985, s. 130-132; **SEG** 35, no: 1416; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Krk 18: [ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος] | ἐτείμησεν Νεικίαν [Θεοφί]- | λου, ἄνδρα προβουλευτικόν], | γένους πρώτου, πανά[ρε]- | τον, εὐσεβεῖ, φιλοπά[τρ]ιδ[α] ||⁵ υἱὸν πόλεως καὶ κτείσ[την], | δημιουργήσαντα ἀγ[νῶς] | καὶ ἀρχιαρσάμενον τ[ῷ] | Σεβαστῷ σεμνῶς καὶ τᾶ[ς] λοι[οι] | πᾶς (?) | τῇ πατρὶδι φιλοτείμ[ως] ||¹⁰ πληρώσαντα, ἀρετῆς ἐν[εκεν] | καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτ[ήν].

⁴⁶ Nollé — Şahin — Vorster, “Katalog der Inschriften im Museum von Alanya”, s. 128; **SEG** 35, no: 1414; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Krk 16: [Αὐτο]κράτορι | Καίσαρσι Λουκίῳ | Σεπτιμίῳ Σεουήρῳ | Εὐσεβεῖ Περτινακί ||⁵ καὶ Μάρκῳ Αὐρηλίῳ- | ψ Ἀντωνεῖνῳ Σεβα- | στοῖς Ἀραβικοῖς Ἀδ- | ιαβηνικοῖς Παρθικοῖς | [μεγίστοις [καὶ Π. Σεπ-]] ||¹⁰ [[τιμίῳ Γέτῳ Καίσαρι]] | - - - - -

mezar koruyuculuğu özelliğini de göstermektedir⁴⁷. Bunlar haricinde kente ait 3 adet agonistik yazıt bulunmaktadır⁴⁸. Korakesion'un Doğu Pamphylia sınırında bulunmasından dolayı, Pamphylia'nın diğer kentlerinde olduğu gibi agonistik yazıtların görülmesi, bölgeler arası kültürel bir ilişkiden kaynaklanmış olabilir. Nitekim Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki agonistik yazıtlarda geçen örneğin Touesianus ismi, Side kenti yazıtlarında da görülmesi bu düşüncüyü desteklemektedir⁴⁹.

1.2 HAMAKSIA

Günümüzde Sinek Kalesi olarak bilinen antik kent, Korakesion kentinin 6 km kuzey batısında ve Elikesik köyünün 2 km güneydoğusunda yer almaktadır. Kentin adı, Eski Yunanca'da araba anlamına gelen ἄμαξα'dan türemiştir⁵⁰. Bunun nedeni ise bölgede yoğun olarak bulunan kerestelerin taşınmasında dört tekerlekli arabaların kullanılmış olmasıdır⁵¹. Strabon'a göre, Korakesion'un doğusunda bir tepe üzerinde kurulmuş yerleşme (*katoikia*), bir limana sahiptir. Aynı zamanda gemi yapımında kullanılan kerestenin ham maddesi olan sedir ağaçlarının da diğer bölgelere oranla burada çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bundan dolayı M. Antonius, filolarının yapımı için uygun olması nedeniyle bu bölgeyi Kleopatra'ya hediye etmiştir⁵². Strabon'un aksine Stadiasmus'ta yerleşme, *chorion* (χωρίον= Hellenistik Dönem'de

⁴⁷ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Krk 13: Κνουως καὶ Κρη[- - ...] καὶ Τουατις Νου (?) - - ...| κατεσκεύασαν Λου (?) - - ...| μηθενὶ δὲ ἐξέστω β[- - ...]⁵ εἰς τὸν Δία (δηνάρια) φ' καὶ τ[- - ...]

⁴⁸ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Krk 3, 8, 17.

⁴⁹ (Side kenti yazıtlarında geçen Touesianus ismi için bkz. J. Strasser, "Inscriptions Agonistiques de Sidé", **EA** 35, 2003, s. 76); Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1962-1963**, Wien 1965, no:4, s. 8; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Krk 8: 'Επὶ ἀγωνοθέτου| αὐθερέτου Αὐρ. 'Ο[βρι]- | μιανοῦ Τουησιαν[οῦ]| ἀγῶνος θέμιδος τ[ε]⁵ τραετηρίδος α' τῆς κ[α]| ταλιφθείσης ὑπὸ τοῦ | πατρὸς αὐτοῦ Αὐρ. 'Οβρι- | μιανοῦ 'Ινδημιδος | τοῦ ἀειμνήστου, Αὐρ. ¹⁰ Πασικράτης δις βουλευ- | τῆς Κορακησιώτης νει-| κήσας ἀνδρῶν πανκρά- | τιον.

⁵⁰ K. Tomaschitz, "Hamaxia", **Der Neue Pauly**, 5, Ed.: H. Cancik — H. Schneider, Stuttgart, 1998, s. 103.

⁵¹ Hild — Hellenkemper, **Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini** 8, s. 556.

⁵² Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 3: εἶθ' Ἀμαξία, ἐπὶ βουνοῦ κατοικία τις ὕφορμον ἔχουσα, ὅπου κατὰχεται ἡ ναυπηγήσιμος ὕλη. κέδρος δ' ἐστὶν ἡ πλείστη, καὶ δοκεῖ ταῦτα τὰ μέρη πλεονεκτεῖν τῇ τοιαύτῃ ξυλείᾳ · καὶ διὰ τοῦτ' Ἀντώνιος Κλεοπάτρα τὰ χωρία ταῦτα προσένειμεν, ἐπιτήδεια ὄντα πρὸς τὰς τῶν στόλων κατασκευάς.

tahkimatlı yerleşme) olarak nitelendirilmekte⁵³ ve Korakesion'un batısında yer aldığı ifade edilmektedir⁵⁴.

Mevcut kalıntılardan antik yerleşmenin hızlı bir şekilde gelişmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kentin güneyinde, Geç Antik Dönem'de onarılmış, ön cephesinde dikdörtgen şeklinde pencereye sahip iki kulenin yanında yer alan giriş kapısı bulunmaktadır. Kentte Erken Bizans Dönemi'ne ait üç nefli bazilika bulunmakta olup batısında kısmen çökmüş *nartex*'e sahiptir⁵⁵. Kentin etrafında bulunan taşlardan örülmüş yuvarlak duvar, Geç Roma -Erken Bizans Dönemi'ne aittir ve büyük bir kısmı korunmuştur. Duvarın iç kısmında, biri Hermes'e ait olan iki tapınağın kalıntıları, birbirine bakan iki *exedra* ve karşısında bir cadde yer almaktadır⁵⁶. Kuzeyde, yuvarlak duvar boyunca uzanan çok sayıda tapınak mezar ve mezar evinden oluşan ana nekropolis bulunmaktadır⁵⁷. Kent zirvesinin kuzeybatısında ise üstü ve alt kısmı sıvalı, 6 dikdörtgen kaidenin desteklediği çatısı olan bir çeşme bulunmaktadır⁵⁸. Hamaksia kenti, Roma ve Erken Bizans Dönemi küçük yerleşmelerine örnek teşkil etmektedir. Kentin güneybatısında, kıyıdan kuzeye doğru Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait iki veya üç katlı yapılardan oluşan çiftlik evleri bulunmaktadır⁵⁹.

Hamaksia'nın MÖ 3. yy'ın başına tarihlenen bir yazıttaki “πόλις” ifadesinden bir meclise sahip olduğu anlaşılmaktadır⁶⁰. Kentte imparator heykeli veya imparator kültü, kent magistratı veya yerel oyunlar hakkında bilgi veren

⁵³ Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşme Türleri ve Değişimler”, **Colloquium Anatolicum**, VIII, 2009a, s. 265.

⁵⁴ G. E. Bean, “Hamaksia”, **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed.:R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 378.

⁵⁵ Hild — Hellenkemper, **Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini 8**, s. 556.

⁵⁶ Bean, “Hamaksia”, s. 378; R. Heberdey — A. Wilhelm, **Reisen in Kilikien**, Ausgeführt 1891 und 1892 im Auftrage der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Wien, XLIV. 1896, s. 137-40; G. Bean — T. Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, Wien, 1970, s. 78- 94.

⁵⁷ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, s. 185- 187; Hild — Hellenkemper, **Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini 8**, s. 557.

⁵⁸ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, s. 185- 187.

⁵⁹ Hild — Hellenkemper, **Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini 8**, s. 557.

⁶⁰ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, no: 5, s. 190; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Ham 23; SEG 20, no: 56: ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος | ἐτείμησαν Αὐρ. Ἀν- | θέστιον Κοινωνιαν- | ὃν Βλάνδον τὸν ἴδιον ||⁵ βουλευτὴν, ἄρξαντα | τὰς ἐπιβαλλούσας | τῇ ἡλικίᾳ αὐτοῦ ἀρχάς· | τὸν δὲ ἀνδριάντα ἀνέ- | στησαν Αὐρ. Βλάνδια- ||¹⁰ νός Κόνων καὶ Αὐρ. Μιρα- | σητιανῇ {ν} ἐνδογονεῖς | μνήμης καὶ φιλοτεχνί- | ας χάριν.

yazıtlara rastlanmamaktadır⁶¹. Kentteki büyük yapıların batısında bulunan ve MS 1. yy'a tarihlenen bir yazıtta Hermes Tapınağı'nın ve heykelinin onarıldığından söz edilmesi (bkz. **Kat. no:** 2. 11. 4), kentte bir Hermes Tapınağı'nın bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca bir inşa yazıtında, Sarapeion'un *naos* ve *pronaos*'unun Blas oğlu Sandon tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir⁶². Bu yazıttan yola çıkarak kentte bir Sarapeion'un varlığı düşünülse de bunu destekleyecek başka bir kanıt ele geçmemiştir. MS 100 yılına tarihlenen bir başka inşa yazıtında ise “Θεῶ Μεγίστῃ” ifadesi yer almaktadır⁶³. Megistos epitheti bölgedeki yazıtlarda daha çok Zeus için kullanılmıştır ve söz konusu yazıtta muhtemelen tanrıça Hera'dan söz edilmektedir. MÖ 2. yy'a tarihlenen bir onurlandırma yazıtında ise Lykia'daki oyunların yaşam boyu *ἑυστάρχος*'luk⁶⁴ görevini yapan kişinin kardeşinden söz edilmektedir⁶⁵. Yazıtın 3. satırında geçen *παραδόξος* kelimesi “takdire değer” anlamına gelmektedir ve atletler ve artistler için kullanılan bir ifadedir. Kentte 9 adet isim listesi bulunmaktadır⁶⁶ ve söz konusu yazıtlardan biri Hermes Tapınağı'nın duvarında bulunmuş olup Bean — Mitford'a göre bu listede Hermes rahiplerinden söz edilmektedir⁶⁷.

⁶¹ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, s.79.

⁶² CIG 4401; T. Mitford, “The Cults of Roman Rough Cilicia” **ANRW** 2.18.3, 1990, s. 2131, 2160, 2141, Anm.42; SEG 40, no: 1304; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Ham 1: Σάνδων Βλα τὸν | [ναὸν τ]οῦ Σαρα-|πείου καὶ τὸ πρό[να]ον| - - -

⁶³ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no: 69, s. 93; Mitford, “The Cults of Roman Rough Cilicia”, s. 2142, Anm. 46; SEG 40, no: 1302; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Ham 44: Ἰαζήμας Ουεξο[υ]ς ἐξ[άμενος] | Θεῶ Μεγίστῃ τὸν ναὸν σὺν τ[ῇ (?) β]άσει | (?)

⁶⁴ *ἑυστάρχος* kelimesinin anlamı için bkz. Liddle-Scott, *A Greek- English Lexicon*, 1996, s. 1193.

⁶⁵ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1962-1963**, no:3, s. 8; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Ham 27: -----ιν, νεανίαν κόσ-|[μ]ιον, ἀδ]ελφὸν Τουεντος | [πύκ]του (?) παραδόξου, ξυσ-| [ταρ]χοῦντος διὰ βίου τῶν ||⁵ [ἐν] Λυκία ἀγώνων · ἀνέστη-| [σ]εν δὲ τὸν ἀνδριάντα αὐτοῦ | [N]ανα Κουου ἡ μήτηρ φιλο-| στοργίας καὶ μν[ή]-| [μης χάριν].

⁶⁶ Hagel—Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Ham 12-16,18a,18b,18c,30.

⁶⁷ Heberdey — Wilhelm, **Reisen in Kilikien**, no: 230; Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no:54c, s. 82-84; Hagel-Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Ham 14: Σανδης Μενελάου | Σου-μανηρις Κβαιερουνεως | Κουαριμοας Κουαλεως | Δουημις Πολέμωνος||⁵ Οβραμουτας Βλατος | Κουαλις ἐπτάκι νέος | Μονγδατης Κουαλεως | Σέλευκος Μονγίλαρεως | Κουαλις Πολέμων-||¹⁰ νος | 'Ορέστης τετράκις | 'Οβριμος β' Οβαμουτος| - - - - Αγολους (?) Μουα (?) | Μ[ο]υ(α)λεις (?) Βλ[α] (?) ||¹⁵ ΟΣ

1.3 LAERTES

Korakesion'un 14 km güneydoğusundaki antik kent günümüzde Cebelireis Dağı'nın tepesinde yer almaktadır⁶⁸. Strabon Laertes kentinden, demirleme yerine sahip, göğüs biçimindeki tepenin üzerinde bulunan bir kale olarak söz etmektedir⁶⁹. Ptolemaios ise, Laertes'i denizden uzakta bir kent şeklinde tanımlamaktadır⁷⁰.

Yerleşmenin batısında, 50-60 m. uzunluğunda, 15-20 m. genişliğinde, kuzey- güney doğrultusunda dikdörtgen şeklinde bir *agora* yer almaktadır⁷¹. Agoranın güney ucunda büyük bir yapı; kuzey ucunda ise bir *exedra* bulunmaktadır⁷². *Exedra*'nın dış cephesinde, kayalığın üstünde, doğu- batı yönünde inşa edilmiş, Geç Roma - Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen kent duvarı, duvarın kuzeyinde ise kireç taşıyla döşenmiş, muhtemelen Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait büyük bir sarnıç yer almaktadır⁷³. *Exedra*'nın yaklaşık 50 m. doğu veya güneydoğusunda oldukça büyük dikdörtgen bir yapının kalıntılarına rastlanmış olup, çok sayıda onurlandırma yazıtının bulunduğu bu yapının Meclis Binası olduğu düşünülmektedir. Kentin güneyinde ise, nekropolis yer almaktadır⁷⁴.

Laertes, hem tanrı tapımı hem de imparator kültü bakımından bölgedeki önemli kentlerden biridir. Birçoğu Meclis Binası olduğu düşünülen yapının çevresinde tespit edilmiş yazıtlardan birinde Potius oğlu Oupamis'in sunağı kendi kesesinden Zeus Megistos için yaptırdığı belirtilmiştir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 32). Ayrıca bu yapının güneyinde bulunan Zeus Megistos Tapınağı, bu tanrının da kentte tapınım gördüğünü göstermektedir. *Exedranın* doğusunda, tiyatronun yer aldığı tepe üzerinde bir Apollon'a tapınağına ait kalıntıların bulunması, kentte Zeus'un yanı sıra Apollon'un (bkz. **Kat. no:** 2. 2. 2.) da tapınım gören tanrılar arasında yer aldığını kanıtlamaktadır⁷⁵. Kentte tanrı tapımının haricinde imparator kültlerinin de varlığı

⁶⁸ Hild — Hellenkemper, **Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini 8**, s. 678.

⁶⁹ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 3: εἴτα Λαέρτης, φρούριον ἐπὶ λόφον μαστοειδοῦς ὕφορμον ἔχον.

⁷⁰ Ptolemaios, **Geographika**, v, 5. 8.

⁷¹ Hild — Hellenkemper, **Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini 8**, s. 678.

⁷² Bean — Mitford, "Sites Old and New in Rough Cilicia", s. 195.

⁷³ Hild — Hellenkemper, **Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini 8**, s. 678.

⁷⁴ Bean — Mitford, "Sites Old and New in Rough Cilicia", s. 194- 195.

⁷⁵ B. Söğüt, "Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları", Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1998, s. 56.

σöz konusudur. Kentte toplam 38 adet onurlandırma yazıtı bulunmaktadır⁷⁶. Meclis Binası'nın arkasında bulunan bir onurlandırma yazıtında Olympia Oyunları'nda zafer kazanan Nous oğlu Polemon'un İmparator Claudius'u onurlandırdığı ifade edilmiştir⁷⁷. Bu onurlandırma yazıtıyla birlikte agoranın batısında bulunan Claudius Tapınağı, imparatorun kentte tapınım gördüğünü kanıtlamaktadır⁷⁸. Meclis Binası'nın güneydoğusunda bulunan bir başka onurlandırma yazıtında ise İmparator Vespasianus'un rahipliğini yapan Popos oğlu Nineis onurlandırılmaktadır. Bu yazıt sayesinde kentte İmparator Vespasianus kültünün bulunduğu da düşünülmektedir⁷⁹. MS 213-217 yılları arasına tarihlenen bir yazıtta İmparator Caracalla onurlandırılmaktadır⁸⁰. Kentin güneyinde yazıtın üzerindeki *damnatio memoriae*'dan dolayı silinen ismin büyük bir ihtimalle imparator Elagabalus'a ait olduğunu düşündüğümüz diğer bir onurlandırma yazıtı görülebilmektedir.⁸¹ Kentteki bir onurlandırma yazıtında, *arkhiereus* ve *boule* üyesi olan Toues adlı kişinin hizmetlerinden dolayı Sideliler tarafından onurlandırıldığından söz edilmektedir⁸².

⁷⁶ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no:Lae2, 3, 5, 6a1, 6a2, 6b1, 6b2, 6c, 7a, 7b, 8a, 8b, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 23, 24a, 24b, 25, 26, 27, 28, 29a, 29b, 30, 32a, 32b, 33, 34a, 34b, 35a, 35b, 35c.

⁷⁷ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, no: 13, s. 197; **BE** 1965, no: 424; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Lae 2: [Αὐτ]οκράτορα | [Τιβ]έριον Κλαύδιον | [Κ]αίσαρα Σεβαστ[ὸ]ν | Γερμανικόν, τὸν σ[ω]-||⁵ τῆρα καὶ κτίστην τοῦ κόσμου, Πολέμων | Νου ὀλυμπιονίκης.

⁷⁸ İmparator Claudius Tapınağı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Söğüt, “Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları”, s. 54.

⁷⁹ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, no:14, s. 198; **BE** 1965, no: 424; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Lae 3: ὁ δῆμος | ἐτείμησεν Νινειν | Πωπου, ἱερατεύσαν- | τα Αὐτοκράτορι Οὐ-||⁵ εσπασιανῷ Σεβα- | στῶι, δόντα δι(α)δό- | ματα πανδημεὶ καὶ | ἄρξαντα ἄγνως καὶ | ἀμέμπτως, ἄρε-||¹⁰ τῆς ἐνεκε καὶ εὐ- | νοίας τῆς εἰς αὐ- | τόν.

⁸⁰ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, no:26, s. 205; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Lae 14: Αὐτοκράτορα Καίσαρα | Μ(ἄρκον) Αὐρήλιον Σεουήρον | Ἀντωνε[ῖ]ον Εὐσεβ[ῆ] | [Σεβαστόν, Ἀραβικόν]||⁵ [Ἀ]δ[ι]α[β]η[ν]ικόν Παρθικόν | [μέγισ]τον, Βρεταν[νικόν] | μέγιστον, Γερ[μανικόν] | [μέγ]ιστον, ἀρχιερέα | [μ]έγιστον, ὁ[ν] μαρτυρεῖται ||¹⁰ ἐξουσί[ας τὸ - -] | αὐτοκράτορα τὸ γ', | ὑπατον τὸ δ', π(ατέρα) π(ατρίδος), ἀνθύπατον, | ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος.

⁸¹ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, no: 27, s. 205; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Lae 16: Αὐτοκράτορα | [Κ]αίσαρα Μάρκον Αὐρήλιον | [Ἀ]γ[ω]ν[ῖ]ον ||⁵ Εὐσεβ[ῆ]ν Εὐτυχ[ῆ] | Σεβαστόν | ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος.

⁸² Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, no:16, s. 199; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Lae 5: ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐτείμησε | Τουην Νινειτος, ἀν- | δρα ἐκ πατέρων προ-||⁵ βουλευτικὸν καὶ φιλότει- | μον ἐν ταῖς ἐνχειρισ- | θείσαις αὐτῷ ἀρχαῖς, | ἀρχιερέα γενόμενον, | βουλευταῖς καὶ πο-||¹⁰ λείταις διαδόματα | δόντα καὶ ἐστίασαν- | τα δῖς, ἄρχοντα γενό- | μενον καὶ γυμνασί- | αρχον καὶ τὴν Μέλα- | νος Ποταμοῦ διάβα- | σιν ἀπολύσαντα, τει- | μηθέντα δὲ καὶ ὑπὸ | τῆς Σιδητῶν πόλε- | ως εἰκόνι.

Bunların yanı sıra dört parçadan oluşan bir başka onurlandırma yazıtında, vergilerin toplanmasından sorumlu olan *dekaprotos* memurluğundan söz edilmektedir. Bu memuriyeti Lykia Bölgesi yazıtlarında da görmek mümkündür⁸³. Kentte 2 adet agonistik yazıt⁸⁴ ve 6 adet mezar yazıtı bulunmaktadır⁸⁵.

1.4 SYEDRA

Günümüzde Asartepo olarak bilinen antik kent, Korakesion'un 18 km güney doğusunda, denizden yaklaşık 250 m yükseklikte yer almaktadır⁸⁶. Kent, adını almış olduğu Sedra veya Sedre Çayı'yla sulanmaktadır⁸⁷. Strabon eserinde, kenti Arsinoe olarak adlandırmış olup Korakesion'dan sonra Arsinoe kentinin daha sonra ise Hamaksia kentinin geldiğinden söz etmektedir⁸⁸. İmparator Vespasianus'un MS 72 yılındaki eyalet düzenlemesine kadar Syedra kenti Dağlık Kilikia kentleri arasında yer almaktaydı. Eyalet düzenlemesinin ardından kent Lykia-Pamphylia eyaleti sınırları içerisinde yer almıştır. Nitekim Hierokles, Geç Antik Çağ'da Syedra'yı Pamphylia sınırları içerisinde saymaktadır⁸⁹. Syedra kenti MS 194 yılında gerçekleşen İmparator Septimius Severus ile Pescenius Niger arasındaki çatışmaya sahne olmuştur⁹⁰. Severus, Pescenius Niger'i yendikten sonra onun yanında yer alan kentleri cezalandırırken kendi yanında yer alan kentleri ise ödüllendirmiş ve 46 satırdan oluşan bir mektup yazmıştır. Söz konusu yazıtın, İ. Karamut'un 1995 yılında

⁸³ Bean — Mitford, "Sites Old and New in Rough Cilicia", s. 201; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Lae 6a1, 6a2, 6b1: [ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος] | [ἐτείμησεν] | Καλ[ο]λὸν Ουβ[ρ]ανγερου, | ἄνδρα δεκάπρωτον, ||⁵ δημιουργήσαντα δῖς | καὶ γυμνασιάρχῃσαντα | πολυτελῶς, γενόμε-|νον δὲ καὶ ἀρχιπρόβου-| λον καὶ πάσας τὰς ἀρχὰς ||¹⁰ καὶ πρεσβείας τελέσαν-| τα σπουδαίως, ἀρετῆς | ἔνεκεν. ; ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος] | ἐτείμησεν | Παπαν Πορῆαμου, | γυναῖκα Καλολὸν Ου-||⁵ βρανγερου δεκάπρω-| του, σωφροσύνης ἔνεκα. ; ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος | ἐτείμησεν | Ουβρανγερου, πατέρα | Καλολὸν δεκαπρώτου ||⁵ ἀρετῆς ἔνεκε[ν]. ; [ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος] | ἐτείμησεν | Κο[- - -] | Κόνωνος γυν[αί]-| κα σώφρονα ||⁵ (vacat)

⁸⁴ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Lae 12, 36.

⁸⁵ **A.e.**, no: Lae 18,31,37,38,39,41.

⁸⁶ Hild — Hellenkemper, **Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini 8**, s.866-867.

⁸⁷ G. E. Bean , "Syedra", **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed. by. R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 871.

⁸⁸ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 3: Μετὰ δὲ τὸ Κορακήσιον Ἀρσινόη πόλις, εἰδ' Ἀμαξία, ...

⁸⁹ Hierokles, **Synekdemos**, 682. 9: Σύεδρα.

⁹⁰ Hild — Hellenkemper, **Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini 8**, s. 867.

yayımladığı araştırma raporunda M. H. Sayar tarafından yayına hazırlandığı ifade edilmiştir⁹¹.

Kente ait kalıntılar çok fazla olmamakla birlikte özellikle güneydoğudaki kent duvarı çok iyi korunmuş olup oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Kentin en önemli yapısı Sütunlu Cadde'dir⁹². Syedra kenti dağın tepesinde kurulduğundan dolayı yapılar genellikle teraslara inşa edilmiştir. Yapıların kuzeybatısında, içerisinde takviye duvarının olduğu bir mağara bulunmaktadır ve sütun dizileriyle genişletilmiş olan bu mağara çok iyi korunmuştur⁹³. Kentin güney yamacında bir bazilika ve kilise; güneybatısında ise Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait nekropolis bulunmaktadır⁹⁴.

Syedra kenti yazıtlarının büyük bir çoğunluğunu agonistik yazıtlar oluşturmaktadır⁹⁵. Syedra kentinin aşağısında Sedre Çayı'nın yaklaşık 3 km batısında, günümüze ait bir mezarlıkta Severuslar dönemine ait bir mil taşı bulunmakla birlikte yazıtta İmparator Septimius Severus, oğulları ve karısı Iulia Domna'nın adları geçmektedir. Severus'un küçük oğlu Geta “οὐδὸς καὶ ἀδελφὸς τῶν μεγάλων βασιλέων” (büyük kralların oğlu ve kardeşi) olarak belirtilmiştir⁹⁶. Bunun nedeni ise muhtemelen Severus'un Doğu seferi dönüşünde Geta'ya *Caesar* unvanını vermesidir. Kentteki bir onurlandırma yazıtından πόλις (polis) statüsünde olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Syedra'nın sikke basması da kentin polis statüsünde

⁹¹ İ. Karamut, “1994 yılı Syedra Antik Kenti Çevre Düzenleme ve Kurtarma Kazısı Çalışmaları”, **VII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, 1995, s. 81.

⁹² Bean, “Syedra”, s. 871.

⁹³ G. Huber, “A Survey of Coastal Cities in Western Cilicia”, Ed.: E. Rosenbaum, G. Huber, S. Onurkan, 1967, s. 44-46.

⁹⁴ Hild — Hellenkemper, **Lykien und Pamphylien, Tabula Imperii Byzantini 8**, s. 868.

⁹⁵ Heberdey — Wilhelm, **Reisen in Kilikien**, no: 236, s. 142; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Sye 6: Αὐρ(ήλιος) Ἀντώνις Ἀσπέν-| διος βουλευτῆς ἱερο|νείκης παράδοξος| νεικήσας ἀνδρῶν||⁵ πανκράτιον θέμιδος| τετραετηρικῆς θ'| καταλειφθείσης ὑπὸ| Λαδίκης Εἰδαίου| ἀγωνοθετοῦντος||¹⁰ Αὐρ(ήλιου) Νάσσονος δις| Λουολου.

⁹⁶ **IGR III**, 826; R. Paribeni — P. Romanelli, “Studi e ricerche archeologiche nell'Anatolia meridionale”, **Monumenti Antichi** 23, 1915, no:106, s. 142; Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1962-1963**, no: 28, s. 24; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Sye 21: Αὐτοκ[ράτορσιν] | Καίσαρσιν | Λουκίῳ Σεπτιμίῳ | Σεουήρῳ ||⁵ Εὐσεβεῖ Περτίνακί | καὶ Μάρκῳ Αὐρηλίῳ | Ἀντωνείῳ | Σεβαστοῖς Ἀραβικοῖς | Ἀδιαβηνικοῖς ||¹⁰ [[καὶ Π(οπλίῳ) Σεπτιμίῳ]] | [[Γέτα Καίσαρι]] | [[οὐδὸς καὶ ἀδελφῷ]] | τῶν κυρίων ἡμῶν | μεγίστων καὶ θειο-| τάτων καὶ ἀηττήτων | Αὐτοκρατόρων | καὶ Ἰουλί[ας] Δόμνης | | [μ]ητροδ[ος] | χ[α]ρ[ι]τρω[ν].

olduğunu göstermektedir. Ayrıca aynı yazıtta “imparator rahipliği” makamının yer alması kentte imparator kültünün varlığını düşündürmektedir⁹⁷. Bir başka yazıtta Syedra halkının korsan saldırılarından kurtulmak için Ares’in heykelini diktiklerinden söz edilmektedir (bak. **Kat. no:** 2. 3. 2). Latince-Yunanca çift dilli bir onurlandırma yazıtında ise Legio V Macedonia’nın *veteranus*’u ve imparatora baş rahiplik yapmış C. Erennius Maximus onurlandırılmaktadır⁹⁸. Bean — Mitford, söz konusu imparatorun Iulius Caesar veya Octavianus olabileceğini ileri sürmüşlerdir⁹⁹.

1.5 IOTAPE

Günümüzde Aydap (Aidap) İskelesi olarak bilinen antik kent, Selinus’un 8 km kuzey batısında bulunmaktadır. Kommagene kralı IV. Antiokhos tarafından kurulduğu varsayılan ve adını Antiokhos’un kızından almış olan kentin Dağlık Kilikia halkını yerleşik düzene geçirmek amacıyla kurulduğu düşünülmektedir¹⁰⁰. Plinius¹⁰¹ ve Ptolemaios Iotape’yi, Kilikia Trakheia kentleri arasında sayarken¹⁰², Hierokles burayı Isauria kentleri arasına dahil etmektedir¹⁰³.

⁹⁷ K. Tomaschitz, **Unpublizierte Inschriften Westkilikischens Aus Dem Nachlass Terence B. Mitfords**, ETAM 21, Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften, Wien, 1998, no: 27, s. 51; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Sye 35: [‘H βουλὴ τῆς Συεδρέως] πάλει[ως] | AP[- - - - -] φιλοσέβας[τον ἄρ]- | [χι]ε[ρα]σάμενον Θεῷ Σεβασ- | τῷ εὐσεβῶς καὶ πολυτε- ||⁵ ἱμῶς, ἐστιάσαντα λαμ- | πρῶς, παραφυλάξαν- | τα τὴν χώραν ἐπιμε- | λῶς, ἀγορανομήσαν- | τα καλῶς, πρεσβεύσαν- ||¹⁰ τα ἰς Ῥώμην καὶ ἰς τὴν Μεγάλην Ἀρμενίαν | πρὸς Κορβουλῶνα, | καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἐπαρχε[ῖ]- | [α]ς ἡγεμόνας πλεονάκεις ||¹⁵ καὶ ΔΙΑΤΕΛΕΙΑΕΓΟΝΤΑ

⁹⁸ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, no: 8, s. 192; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Sye 22a: [C(aio)] Erennio Maxim[o] | veterano leg(ionis) v | Macedonicae, | [s]acerdoti Ça[e] ||⁵ [s]aris, civitas [Sy]ed[r]en[s]ium h(onoris) c(ausa). Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Sye 22b: Γ(αἴω) Ἐρεννίω Μαξιμί[ω] | ἐντείμῳς ἀ[πολε]- | λυμένῳ λεγι[ῶνος] | εἴ Μακεδονικῆς, [ἄρ]- ||⁵ χιερεῖ Καίσαρ[ος, ὁ] | δ[ὲ] ἦμος Συεδρέων (?) τειμῆς || ἐν[εκεν].

⁹⁹ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, no: 8, s. 192.

¹⁰⁰ G. E. Bean, “Iotape”, **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed.: by. R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 414; İ. Karamut — S. Türkmen, “Dağlık Kilikya’da Bir Kent: Iotape”, **TAD** 31, 1997, 292.

¹⁰¹ Plinius, **Naturalis Historia**, v, 22. 92: regio Celenderitis cum oppdio, locus Nymphaeum, Soloe Cilicii nunc Pompeiopolis, Adana, Cibyra, Pinare, Pedalie, Ale, Selinus, Arsinoe, Iotape...

¹⁰² Ptolemaios, **Geographika**, v, 8. 2: Ἰωταπη...

¹⁰³ Hierokles, **Synekdemos**, 709. 7: Ἰοτάπη.

Antik kent, doğal bir liman görünümündeki küçük bir koy etrafında gelişmiş olup limanın hemen yanında uzanan kent merkezinde Erken Bizans Dönemi'ne ait kilise kalıntıları bulunmaktadır¹⁰⁴. Limanın kuzeyi ise modern yolun geçmesi sonucunda tahrip olmuştur. Kentin denize doğru uzanan burnu akropolisi oluşturmuş; burası daha sonra kale şeklinde korunaklı bir yapı haline getirilmiştir. Akropolisin karaya bağlandığı vadide, doğu ve batı doğrultusunda uzanan liman caddesi, koyun doğusunda ise tapınak, hamam ve şapel gibi önemli kamu yapıları bulunmaktadır. Kentin kuzeydoğusundaki tepede yer alan Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait nekropolis geniş bir alana yayılmıştır¹⁰⁵. Nekropolisteki mezarlar genellikle bir ana, bir de giriş odasına sahiptir¹⁰⁶.

Kentin en önemli yapılarından biri olan tapınağa ait kalıntılar kenti ikiye ayıran Antalya-Mersin karayolunun kenarında görülmektedir. Muhtemelen İmparator Traianus'a ait olan tapınağın girişi güneyde olup üç basamaktan meydana gelen bir kaide üzerinde inşa edilmiştir¹⁰⁷. Tapınak kalıntısı içerisinde, üzerinde kent ve İmparator Traianus'un adının geçtiği bir yazıt bulunmaktadır. Bu yazıt sayesinde tapınağın MS 115-117 yılları arasında inşa edilmiş olabileceği düşünülmektedir¹⁰⁸. Traianus Tapınağı'nın yaklaşık 30 m. güneybatısında bulunan diğer tapınağın ise kime ait olduğu tam olarak bilinmemektedir. Söğüt, Iotape ve Kestros kentlerinin birbirine yakınlığı ve Kestros kentinde Antoninus Pius Tapınağı'nın bulunmasından dolayı bu tapınağın da Antoninus Pius döneminde yapılmış olabileceğini ileri sürmektedir¹⁰⁹. Ayrıca bir onurlandırma yazıtında Antoninus Pius'un adının

¹⁰⁴ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 275.

¹⁰⁵ A.e., s. 276; Karamut — Türkmen, "Dağlık Kilikya'da Bir Kent: Iotape", s. 291.

¹⁰⁶ Bean, "Iotape", s. 414.

¹⁰⁷ Karamut — Türkmen, "Dağlık Kilikya'da Bir Kent: Iotape", s. 294.

¹⁰⁸ Heberdey — Wilhelm, **Reisen in Kilikien**, no: 250, s. 148; IGR III, 831; Söğüt, "Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları", s. 65-67; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Iot 9: Αὐτοκράτορι Νέρουα Τραϊανῷ| Καίσαρι Ἀρίστῳ Σεβαστῷ Γερμα-| νικῷ Δακικῷ Παρθικῷ καὶ τῇ Ἰωτα-| πειτῶν πόλει Τουης Ἰρδουεξου||⁵ φιλόπατρις ἀρχιερασάμενος τῶν| Σεβαστῶν τὸ τρίτον καὶ δημιουργ-| γήσας τὸ β' καὶ γυμνασιαρχήσας| τὸ β' καὶ δι' αἰῶνος γυμνασίαρχος| καὶ τὰς λοιπὰς φιλοτειμίας πάσας||¹⁰ ἀποπληρώσας τὸν τε ναὸν καὶ| τὸ ἐν αὐτῷ ἄγαλμα ἐκ τῶ ἰδίων| κατεσκεύασεν.

¹⁰⁹ Söğüt, "Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları", s. 65-67.

geçmesi¹¹⁰ ve bir başka onurlandırma yazıtında Antonius Pius'un karısı Faustina'nın "Augusta" unvanını taşıması ve tanrısal olarak adlandırılması, imparatorun eşiyle birlikte tapınım gördüğünü düşündürmektedir¹¹¹. Bunun yanı sıra bir onurlandırma yazıtında belirtilen ".....ἀρχιερασαμένην τῆς Σεβαστῆς....." ifadesiyle muhtemelen Faustina kast edilmiş olmalıdır¹¹². Sonuç olarak kentteki onurlandırma yazıtlarında Antoninus Pius ve eşinin adlarının geçmesi B. Söğüt'ün görüşünü destekler niteliktedir. Kentte tanrı kültürüne ilişkin herhangi bir yazıt bugüne kadar ele geçmemiştir.

1.6 SELINUS

Günümüzde Gazipaşa olarak bilinen antik kent, Korakesion'un 40 km güneydoğusunda bulunmakta olup denize dikey olarak inen sarp bir tepenin üzerinde kurulmuştur¹¹³. Strabon'a göre hem kent hem de nehir olarak belirtilen Selinus, Laertes kentinin doğusunda yer almaktadır¹¹⁴. Hierokles ise, Selinus kentinin Iotape gibi Isauria bölgesinde yer aldığından söz etmektedir¹¹⁵. Kent, antik dönemlerde Selinti (Σελινοῦντι) adıyla anılmaktaydı¹¹⁶. Kentle ilgili en erken bilgiye ise MÖ 197'de III. Antiokhos'un Kilikia kentlerini kuşatması olayında rastlanmaktadır. Bu bilgiye göre Selinus, III. Antiokhos'un kuşatmış olduğu kentler arasında

¹¹⁰ CIG 4416; IGR III, 832; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Iot 6: - Τίτον [Αἴλιον Ἀδριαν]-|[όν] Ἀντωνεῖνον[ν Σεβαστόν]| Εὐσεβῆ, πατέρα) πατριδός [τὸν κύριον (?)]| τῆς οἰκουμένης||⁵ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος.

¹¹¹ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no. 150, s.150; AE 1972, 641; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Iot 19: Θεάν Φαυστ[εῖ]ναν | [Σεβ]αστήν, [γ]υναῖκα | [τ]οῦ κυρίου ἡμῶν | Αὐτοκράτορος Ἀντωνεῖνου, ||⁵ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος.; kentteki imparator kültürleriyle ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. Bölüm III, s. 246.

¹¹² Paribeni — Romanelli, "Studi e ricerche archeologiche nell'Anatolia meridionale", no: 214, s.179; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Iot 11b: ἐτείμησεν Ματιν| Τουεους γυναικα Τουεους δις τοῦ| Κανανη ἀνδρὸς ἀγαθο[ῦ] ||⁵ ἀρχιερασαμένην τῆς Σεβαστῆς. Τὸν δὲ ἀν-| δριάντα ἀνέστησαν Κω-| νις καὶ Μας αἱ θυγατέ-|ρες αὐτῆς μνήμης χά[ριν].

¹¹³ Bean — Mitford, "Sites Old and New in Rough Cilicia", s. 206.

¹¹⁴ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 3: ...εἴτα Σελινοῦς πόλις καὶ ποταμός·

¹¹⁵ Hierokles, **Synekdemos**, 709. 6: Σελινοῦς.

¹¹⁶ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, s. 153.

bulunmaktaydı ¹¹⁷. Bunun yanı sıra MS 117’de İmparator Traianus’un Parth seferinden dönerken Selinus’da öldüğü bilinmektedir ve bu olaydan sonra kent bir süre sikkelerde ve yazıtlarda Traianopolis adıyla yer almıştır¹¹⁸.

Kentte 17 adet mezar yazıtı bulunmaktadır ¹¹⁹. Bir mezarın lentosunda bulunan yazıtta kent adının Traianopolis Selinunti olarak ifade edildiği görülmektedir ¹²⁰. Ayrıca 2 adet onurlandırma ¹²¹ ve 1 adet inşa yazıtı yer almaktadır¹²². Kentte bulunan yazıtlar incelendiğinde kültlere ilişkin herhangi bir yazıt bulunmadığı tespit edilmiştir. Buna karşılık kentin sikkelerinde kült betimlerine rastlanmaktadır. Bu sikkeler arasında ön yüzlerinde IV. Antiokhos, Caracalla, Severus Alexander ve I. Philippus büstleri bulunan sikkelerin, arka yüzlerinde ise kısa khiton giyimli, asaya yaslanan Apollon Sidetes’in tasvirleri görülmektedir (bkz. **App. no:** 2. 35, 36, 37, 38). Bunun yanı sıra yıldırım ve asa tutan ve tetrastylus bir tapınakta oturan Zeus (bkz. **App. no:** 15. 29, 30) ve Artemis’in tasvirlerine de rastlanmaktadır (bkz. **App. no:** 4. 9, 10, 11, 12).

¹¹⁷ Livius, **Ab Urbe Condita**, xxxiii, 20: Coracesium eo tempore Antiochus operibus oppugnabat, Zephyrio et Solis et Aphrodisiade et Coryco et superato Anemurio, promunturium is quoque Ciliciae est. Selinunte recepto.

¹¹⁸ G. E. Bean, “Selinus”, **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed.:R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 823; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 407.

¹¹⁹ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: SIT 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13-19.

¹²⁰ Heberdey — Wilhelm, **Reisen in Kilikien**, no. 151, s. 149; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: SIT 11: ...ἐν Τραπεζοπόλει Σελινούντι...

¹²¹ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Sel 21, 22.

¹²² **A.e.**, no: Sel 20.

1.7 KESTROS

Günümüzde Kilisebeleni olarak bilinen ve bazı kaynaklarda Macar Kalesi olarak da belirtilen Kestros antik kenti, Selinus kentinin 6 km güneydoğusunda, Macar köyünün 1 km kuzeybatısında, tepenin zirvesinde uzanmaktadır¹²³. Hierokles'e göre ise, Kestros Isauria kentleri arasında yer almaktaydı¹²⁴.

Kenti çevreleyen Geç Roma- Erken Bizans Dönemi'ne ait duvar, tepenin etrafındaki her mesafeden görülmektedir¹²⁵. Tepenin kuzey sırtında yaklaşık 10 m uzunluğunda, 7 m genişliğinde küçük bir tapınak bulunmaktadır. Tapınağın önünde yer alan yazıtlar incelendiğinde, tapınağın imparator kültüne adanmış ve adı geçen imparatorun Vespasianus olduğu anlaşılmaktadır¹²⁶. Kentte Vespasianus Tapınağı'nın yanı sıra Antoninus Pius'a ait bir tapınak daha bulunmaktadır¹²⁷. Her iki tapınağın arasında ise agora yer almaktadır¹²⁸. Tepenin kuzeyinde bir kale, kalenin doğu duvarında bir dizi heykel kaideleri bulunmakta olup bu heykellerin 3 tanesinin hala yerleşmede olduğu bilinmektedir. Söz konusu heykellerin doğusunda ise benzer heykel kaideleri yer almaktadır fakat sadece 2 tanesi günümüze kadar ulaşabilmiştir¹²⁹. Yerleşmenin dışında ise, güney ve doğu doğrultusunda nekropolis uzanmaktadır¹³⁰.

Kentte 34 adet onurlandırma yazıtı, 12 adet mezar yazıtı ve 1 adet inşa yazıtı bulunmaktadır¹³¹. Kentteki tanrı tapımına ilişkin yazıtlar değerlendirildiğinde, Zeus Megalos (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 14, 16, 18, 24; 7. 3), Zeus Keraunios (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 17) epithetlerinin yanı sıra Kestros haricinde başka bir Dağlık Kilikia kentinde

¹²³ K. Tomaschitz, "Kestroi", **Der Neue Pauly**, 6, Ed.: by.H. Cancik — H. Schneider, Stuttgart, 1998, s. 451; Bean — Mitford, "Sites Old and New in Rough Cilicia", s. 211.

¹²⁴ Hierokles, **Synekdemos**, 709. 5: Κέστροι.; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 301.

¹²⁵ Bean — Mitford, "Sites Old and New in Rough Cilicia", s. 211- 215; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 301.

¹²⁶ Söğüt, "Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları", s. 68

¹²⁷ Her iki tapınakta bulunan yazıtlar hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Bölüm III, s. 246.

¹²⁸ Bean — Mitford, "Sites Old and New in Rough Cilicia", s. 212; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 301; Söğüt, "Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları", s.72 vd.

¹²⁹ Bean — Mitford, "Sites Old and New in Rough Cilicia", s. 211- 215.

¹³⁰ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 301.

¹³¹ Yazıtlar için bkz. Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kes 1 vd.

görülmeven Zeus Androklos (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 20) epithetine de rastlanmıştır. Androklos adı, Kalediran'ın yukarısında dağlık bölgedeki Androklos Dağı'ndan gelmektedir ¹³². Zeus burada büyük bir olasılıkla bir dağ kültü işlevini üstlenmiştir. Nitekim Strabon'da ise Kharadros'un Androklos Dağı'nın zirvesinde yer alan bir kale olduğundan söz etmesi de, Androklos epithetinin dağ kültüyle ilişkili olabileceğini göstermektedir¹³³. Bu epithetin haricinde kentteki yazıtlarda Zeus'un Aniketos (Διὸς Ἀνεικῆτος) epithetini de taşıdığı görülmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 19, 21,23).

1.8 IULIOSEBASTE

Günümüzde Asar Tepe olarak bilinen Iuliosebaste antik kenti, Kestros'un 8,5 km güneydoğusunda, Lamos'un 4,5 km ve Adanda'nın 3 km güneybatısında yer almaktadır¹³⁴. Hierokles'in eserinde Iuliosebaste, tıpkı Kestros kenti gibi Isauria kentleri arasında sayılmaktadır¹³⁵. Kent, Kappadokia kralı Arkhelaos tarafından kurulmuştur. Daha sonra ise Antiokheia ile Kestros kentleri arasında Isauria'nın bir piskoposluğu olarak Nephelis limanıyla birlikte Bizans dönemine ait listelerde yer almıştır¹³⁶.

Arkeolojik kalıntılar incelendiğinde, Iuliosebaste'nin nispeten küçük bir kent olduğu anlaşılmaktadır. Kentin en yüksek noktasında bir Meclis Binası (*bouleuterion*) ve doğu yamacının hemen üstünde ise küçük bir tapınak bulunmaktadır. Tapınak içerisindeki bloklardan birinin üzerinde Zeus kabartması, bunun sağ tarafında yıldırım demeti, sol tarafta ise koç başı yer almaktadır. Bu buluntudan yola çıkarak, buranın bir Zeus Tapınağı olduğu düşünülmektedir. Kamu

¹³² Bean — Mitford, "Sites Old and New in Rough Cilicia", s. 211- 215.

¹³³ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 3: εἴτα Χαραδροῦς, ἔρρυμα καὶ αὐτὸ ὕφορμον ἔχον (ὑπέρκειται δ' Ἀνδρρικλος)...

¹³⁴ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 278.

¹³⁵ Hierokles, **Synekdemos**, 709. 4: Ἰουλιοσεβαστή.

¹³⁶ W. M. Ramsay, **The Historical Geography of Asia Minor**, Royal Royal Geographical Society, Supplementary Papers, Vol. IV, London, 1890, s. 381.

binalarının aşağısında, doğu yamacında çoğunlukla polygonal duvar örgülü konutlar bulunmaktadır¹³⁷. Ayrıca kentte kilise kalıntılarına rastlanmaktadır¹³⁸.

Kente ait yazıtlar incelendiğinde, tapınak çevresinde yer alan birkaç tane onurlandırma yazıtına rastlanmaktadır¹³⁹. Onurlandırma yazıtlarından birinde “ὁ ἱερεὺς τοῦ Σεβαστοῦ” ifadesi kentte imparator kültürünün bulunduğunu göstermektedir¹⁴⁰. Iuliosebaste kenti, IV. Antiokhos döneminde sikke bastırmıştır. Küçük bir yerleşme olmasından dolayı sikke ve yazıt örnekleri çok fazla bulunmamaktadır.

1.9 NEPHELION

Anemourion Burnu’nun denizden yaklaşık 40 km kuzeybatısında, Selinus Çayı’nın yaklaşık 18 km güneydoğusunda bulunan Nephelion kenti bir kıyı yerleşmesidir¹⁴¹. Ptolemaios, yerleşmenin (Selinus) Selinitis’e bağlı olduğundan söz etmektedir¹⁴².

Yerleşim alanına incelendiğinde, akropolisin moloz duvar işçiliğiyle sıvanmış yuvarlak bir duvarla korunmuş olduğu görülmektedir. En iyi korunan kısmı ise tepenin doğu yamacı etrafındaki sınırı takip eden ve aralıksız devam eden bir duvarı kapsamaktadır¹⁴³. Akropolisin kuzey yamacının aşağısında inşa edilmiş iki yapı bulunmaktadır. Görünürde hiçbir kalıntı olmamasına rağmen her iki yapı da koruma duvarıyla çevrelenmiştir. Yapılardan biri kuzeye bakan küçük bir tapınağa benzemektedir. Ön kısmında 3 veya 4 basamak vardır ve koyu mavi kireç taşı

¹³⁷ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, s. 170- 171; Hild — Hellenkemper, **Tabula Imperii Byzantini 5, Kilikien und Isaurien**, s. 278- 279.

¹³⁸ **A.e.**, s. 279.

¹³⁹ **SEG 48**, no: 1754; 1755; 1756.

¹⁴⁰ **SEG 48**, no: 1755: [.....δεκαπρωτε]ύσα[ς] | [ὑπερ τοῦ ἀδελφοῦ Βρ]ευσάξεω[ς] | [φιλοστοργίας χ]άριν, vacat | [ὁ ἱερεὺς τοῦ Σεβαστοῦ καὶ ἡ] [γυμνασ]ίαρχήσας καὶ προ | [νοητ]εύσας καὶ παῖσαν ἀρ- |[χῆ]ν καὶ φιλοτειμίαν τῇ | [π]ατρίδι πληρώσας.

¹⁴¹ J. Russell — İ. Karamut, “Nephelis: a recently discovered of Coastal Rough Cilicia”, **JRA** 12, 1999, s. 355.

¹⁴² Ptolemaios, **Geographika**, v, 8. 2: Νεφελίδς ; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien**, **Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 366.

¹⁴³ Russell — Karamut, “Nephelis: a recently discovered of Coastal Rough Cilicia”, s. 357-358.

bloklarıyla yapılmış tek bir *cella*ya çıkmaktadır. Arka ve yan duvarları hala ayakta olan söz konusu yapının yaklaşık olarak MS 150’de Antoninus Pius döneminde Tykhaion olarak inşa edilmiş bir tapınak olduğu düşünülmektedir. Dağlık Kilikia’nın bu bölgesindeki kentlerde bu tip küçük tapınaklara rastlamak mümkündür¹⁴⁴.

Kentteki bir başka yapı ise sonradan bouleuterion olarak kullanılan küçük bir tiyatrodur. Tykhaion’un yaklaşık 200 m kuzeyinde yer almakta olup 7 sıradan oluşan oturma basamakları çeşitli uzunluklarda görülmektedir. Diğer yandan sahne binasının hiçbir kalıntısı bulunmamaktadır. Kentin güney ucunda ise kesme taşla inşa edilmiş, iki odalı ve kemerli çatıya sahip birçok mezar yapısı bulunmaktadır. Bu tip mezar yapıları kentin yaklaşık 40 km doğusundaki Anemourion’da da görülmektedir¹⁴⁵. Kente ait 1 adet onurlandırma yazıtı¹⁴⁶ bulunmakta olup herhangi bir sikke örneğine rastlanmamaktadır.

1.10 ANTIOKHEIA (EPI KRAGO)

Günümüzde Güney Köy olarak adlandırılan antik kent, Selinus’un 20 km güneydoğusunda bulunmaktadır¹⁴⁷. Ptolemaios’a göre, kent Kilikia Trakheia Bölgesi’nde, Selinus ile Anemourion arasında yer almaktadır¹⁴⁸. Hierokles ise Antiokheia’yı Isauria kentleri arasında saymaktadır¹⁴⁹. Kent, dik bir kayalık olan Kragos Dağı’nın üzerinde kurulmuş olmasından dolayı, MS 3. yy’da Kragos adının eklenmesiyle Antiokheia epi Krago olmuştur¹⁵⁰.

Kent yerleşimi, Roma İmparatorluk Dönemi’nde doğuda agorayla birlikte, 12 m genişliğindeki sütunlu caddeyi giriş kapısına bağlayan merkezi bir alanda toplanmıştır. Yerleşmenin doğusunda ve agoranın hemen dışında birer tapınak

¹⁴⁴ A.e., s. 359.

¹⁴⁵ A.e., s. 360-363.

¹⁴⁶ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Nph 1.

¹⁴⁷ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 191.

¹⁴⁸ Ptolemaios, **Geographika**, v, 8. 2: ’Αντιόχεια ἐπὶ Κράγῳ...

¹⁴⁹ Hierokles, **Synekdemos**, 709. 3: ’Αντιόχεια.

¹⁵⁰ G. Huber, “The Sites and Their Principal Buildings”, **A Survey of Coastal Cities in Western Cilicia**, Ed. by. E. Rosenbaum — G. Huber — S. Onurkan, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1967, s. 18; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 192.

bulunmaktadır¹⁵¹. Kent üç terastan oluşmaktadır ve üçüncü terasın hemen 10 m altında bir kilisenin kalıntıları gözlemlenmektedir. Kilisenin Apsis duvarı kireç taşı ve kırık kiremitten yapılmıştır. Plasterler ise kısmen korunmuştur. Vadinin karşısında, yuvarlak kale şeklinde inşa edilmiş Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen küçük bir kilise veya şapel daha bulunmaktadır. Denizin yakınındaki kale, yuvarlak ve köşeli kulelerle iki yuvarlak takviye duvarına sahiptir. Dairesel formun dışındaki kapı ikinci kez kullanıma işaret eden bloklardan oluşmakta olup ve üzerinde bir de yazıt bulunmaktadır. Kapının yakınında bulunan bir kilise ise takviye duvarıyla inşa edilmiştir¹⁵². Kentin doğu ve batısında ise Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait iki hamam; sütunlu caddenin doğusunda ise üçüncü bir hamam yer almaktadır. Ayrıca doğudan batıya doğru uzanan bir nekropolis bulunmaktadır¹⁵³. Nekropolis iyi korunmuş 6 mezardan oluşmaktadır¹⁵⁴.

Kentte 3 adet agonistik yazıt bulunmakta olup yazıtlardan birinde Leonidas tarafından düzenlenen Leonideia Oyunları'ndan söz edilmektedir¹⁵⁵. Ayrıca kentin kuzeyinde bulunan ve Caracalla ve Geta dönemine tarihlenen bir onurlandırma yazıtında geçen Διὸς kelimesi ile birlikte “ἱερασάμενον τῶν Σεβαστῶν” ifadesinin de belirtilmesi, kentte Zeus tapımının yanı sıra imparator kültünün de varlığını düşündürmektedir (bkz. **Kat. no: 2. 15. 2**). Ayrıca Zeus Lamates epitheti ilk kez kentteki tapınağın iki uzun duvar bloğunun üzerindeki yazıtta görülmektedir¹⁵⁶. Zeus'un buradaki yazıtlarda Megas, Megistos, Androklos, Keraunios ve Lamates gibi epithetleri taşımasına rağmen, herhangi bir tapınağın varlığına rastlanmamıştır.

¹⁵¹ Huber, “The Sites and Their Principal Buildings”, s. 18; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 192.

¹⁵² Huber, “The Sites and Their Principal Buildings”, s. 19-20.

¹⁵³ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 191-193.

¹⁵⁴ Huber, “The Sites and Their Principal Buildings”, s. 24.

¹⁵⁵ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1962-1963**, no: 41, s. 36; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: AntK 18: M(ἄρκον) Αὐρή[λιον - - - -] | Ἰουλιαν[όν, - - - - -] - | τον κα[ι- - - - -] | ἀκατά[βλτον (?), νεικήσαν]- ||⁵ τα ἀνδ[ρῶν πανκράτιον] | θέμιδος [- Λεωνιδεί]- | ου, ἀγω[νοθετοῦντος] | δι' αἰῶν[ος Λεωνίδα Λε]- | ωνίδου [Κενδου, προκα]-||¹⁰ θεζομένου [αὐτοῦ τοῦ Λε]- | ωνίδου [Κενδου, τοῦ πα]- | τρὸς τ[οῦ ἡρωος].

¹⁵⁶ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1962-1963**, no: 4, s. 37; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: AntK 19: - - - - - φοίβε Χρηστή[ριε], | μαντεῖαν δὸς ἀψευδῆ περὶ ὧν ἐπιβάλλομαι, εἰ σύμφορον καὶ λῆγον. | ααααα Διὸς Λαμώτου. ||⁵ ε' Ζεὺς σοι καλὴν τὴν πρᾶξιν εἰσηγήσεται, | τὰ δ' ἐξ ἀδήλων καὶ χρόνων πεφυρμέναι | εἰσαῶθις ἔσται χαρμονῆς πεπλησμένα...

Kentte bulunan tek mil taşında İmparator Septimius Severus ve Marcus Aurelius Antoninus'un (Caracalla) adları yer almaktadır ve bu mil taşı MS 197'ye tarihlenmektedir. Mil taşı büyük bir olasılıkla İmparator Septimius Severus'un Parth seferi sırasında dikilmiş olmalıdır¹⁵⁷. Kentte 3 adet mezar yazıtı bulunmaktadır¹⁵⁸. Ayrıca kentte bulunan tek inşa yazıtında kime ait olduğu belirlenemeyen bir *heroon*'un yapımından söz edilmektedir¹⁵⁹.

1.11 ANEMOURION

Günümüzde Eski Anamur olarak bilinen antik kent, Seleukeia'nın 105 km güney batısında ve Anamur Burnu'nun doğusunda bulunmaktadır¹⁶⁰. Strabon, Anemourion'u bir burun olarak nitelendirmekte ve Kıbrıs'a (Kypros) çok yakın olduğunu belirtmektedir¹⁶¹. Ptolemaios ve Hierokles'e göre Anemourion, Kilikia kentleri arasında sayılmaktadır¹⁶². Kent, Diocletianus döneminde yeniden düzenlenerek Isauria Eyaleti'ne bağlanmıştır¹⁶³.

Roma İmparatorluk ve Bizans Dönemleri'nde yerleşime sahne olmuş kent, deniz ile dağlık bölge arasında 1,5 km uzunluğunda ve 0,4 km genişliğinde bir alanı kapsamaktadır. Kent merkezinin sınırını, dağlardan denize inen kent duvarı oluşturmaktadır¹⁶⁴.

Kayalık yamacın kuzeyinde Hellenistik Dönem'e tarihlenen kale bulunmaktadır. Dağın tepesinde yer alan kalenin etrafında takviye duvarının

¹⁵⁷ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1962-1963**, no: 44, s. 35; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: AntK 17: Imp(erator) Caes[ar] | L(ucius) Septim[ius] | S(everu[s] | Per[tinax] ||⁵ Au[g(ustus)] | Arab(icus) Adi[ab(enicus)] | p(ontifex) m(aximus) tr(i)b(unicia) | pot(estate) v, imp(erator) vii, | co(n)s(ul) ii, proco(n)s(ul) ||¹⁰ p(ater) p(atriciae) et M(arcus) Aurelius | Antoninus | Caesar Imp(erator) | desig(natus) m(ilia) p(assuum).

¹⁵⁸ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: AntK 1,3,6,12,13,25.

¹⁵⁹ Heberdey — Wilhelm, **Reisen in Kilikien**, no: 262, s. 155; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: AntK 5: -]ωγήτιος τὸ ἡρώιον κατ[σ]χεύα[σεν].

¹⁶⁰ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 187.

¹⁶¹ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 3: εἴτ' Ἀνεμούριον ἄκρα, καθ' ἣν ἡ ἡπειρος ἐγγυτάτω τῆς Κυπρίας ἐστὶν ἐπὶ Κρομμύον ἄκραν, ἐν διάρματι σταδίων τριακοσίων πεντήκοντα.

¹⁶² Hierokles, **Synekdemos**, 708. 4: Ἀνεμούριον.; Ptolemaios, **Geographika**, v, 8. 3: Ἀνεμούριον.

¹⁶³ Huber, "The Sites and Their Principal Buildings", s. 1.

¹⁶⁴ A.e., s. 2.

kalıntıları mevcuttur. Bunların yanı sıra kentin tepesinde bir iç kale ve doğusunda teraslar üzerinde inşa edilen yapılar bulunmaktadır. Yamaç boyunca kuzey-güney yönünde uzanan iki su kemeri sayesinde kaleye su temin edilmiştir. Alt kısımdaki su kemeri, kent merkezi ve nekropolis boyunca ilerlemektedir ve güney kısmında tahrip olmuş bir yapıda sona ermektedir. Aynı zamanda takviye duvarının güneyinde bir sarnıç da bulunmaktadır¹⁶⁵.

Kentin kuzeybatısında bulunan nekropoliste gri kireç taşından inşa edilmiş, MS 1.- 4. yy. arasına tarihlenen 350 adet mezar bulunmaktadır¹⁶⁶. Nekropoliste Roma Dönemi'ne tarihlenen çok sayıda fresk (duvar resmi) kalıntısı mevcuttur¹⁶⁷.

Kentin güneyinde bulunan başlıca yapılar arasında, bir tiyatro, bir *odeon- bouleterion*, muhtemelen bir bazilikaya ait *exedra*, üç büyük hamam ve kentin kuzeyden güneye ulaşımını sağlayan sütunlu caddeyi saymak mümkündür. Bu yapılar Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenmektedir¹⁶⁸.

Kente ait yazıtların çoğunu mozaikler üzerindeki inşa yazıtları oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra 7'şer adet mezar ve onurlandırma yazıtları da bulunmaktadır. Bir onurlandırma yazıtında Zeus, Hera ve Athena'nın, yaşamı boyunca rahibeliğini yapan Aurelia Lutatia Ma ve Saïos'un oğlu Tarianus'un Halk ve Danışma Meclisi tarafından onurlandırılmasından bahsedilmektedir (bkz. **Kat. no: 2. 6. 1**). Bir başka yazıtta, Asklepios heykelinden söz edilmektedir fakat kentte Asklepios kültü işaret eden başka herhangi bir buluntuya rastlanmamaktadır (bkz. **Kat. no: 2. 5. 1**). Bunların haricinde kentte Hermes Psykhe'ye ait bir adak yazıtı da bulunmaktadır (**Kat. no: 2. 11. 3**). Kent sikkelerinden birinde, ön yüzde Korinthos miğferi giymiş Athena büstü, arka yüzde ise Himation giyimli ayakta duran Poseidon tasvir edilmiştir. MS 245- 246'ya tarihlenen bir sikkenin arka yüzünde ise Artemis

¹⁶⁵ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 189.

¹⁶⁶ J. Russell, "Anemurium", **Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed.: R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 58; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 189.

¹⁶⁷ E. Rosenbaum, "Survey of Cities and Cemeteries in Western Cilicia", **TAD 13.2**, 1964, s. 135.

¹⁶⁸ Russell, "Anemurium", s. 58.

betimi yer almaktadır. Bunun yanı sıra sikkelerin bazılarında dört sütunlu tapınak ve içerisinde Tykhe heykeli tasvirine rastlanmaktadır¹⁶⁹.

1.12 TITIOPOLIS

Günümüzde Kalınören (Kalinviran) olarak bilinen Isauria'daki Dekapolis bölgesindeki kent, Anemourion'un 8 km kuzeyinde yer almaktadır¹⁷⁰. Hierokles'e göre kent, Isauria bölgesinde Anemourion ile Lamos arasında, kıyıya yakın bir yerde bulunmaktadır¹⁷¹.

Kalinören mevkiinde ve köyünde, 800 m'den daha az mesafede Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi'ne ait iki yerleşim yeri uzanmaktadır. Yerleşim yerinin kuzeyinde Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen savunma duvarı yer almaktadır¹⁷².

Kuzeydoğudaki kayalık alanda, doğu-batı doğrultusunda uzanan “Yukarı Yerleşme” (Kiliseler) bir duvarla çevrili olup, öne doğru çıkıntı yapan kulelerle güvenlik sağlanmaya çalışılmıştır. Kesme taş duvar işçiliğiyle inşa edilen iki bazilika yerleşmenin doğusunda ve batısında yer almaktadır. Yukarı yerleşmenin kuzey ve doğusunda bir tapınak mezar (Karakilise), kaya mezar ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen lahitten oluşan bir nekropolis (Geç dönemde Dandiktaş) yer almaktadır¹⁷³. Yerleşmede sadece 1 adet mezar yazıtı bulunmaktadır¹⁷⁴. Yazıtta doktor Obrimos, kurtarıcı (muhtemelen hemşirelik görevi yürüten karısı) Ammeis ve çocukları Koprais'in bu mezarı diktiğinden bahsedilmektedir. Antik kentte kültlere ilişkin herhangi bir yazıt bugüne kadar ele geçmemiştir.

¹⁶⁹ G. F. Hill, **Catalogue of the Greek Coins of Lycaonia, Isauria and Cilicia**, London, 1900, s. 41-43.

¹⁷⁰ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 447.

¹⁷¹ Hierokles, **Synekdemos**, 709. 1: Τιτιούπολις.

¹⁷² Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 447.

¹⁷³ **A.e.**, s. 448.

¹⁷⁴ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1962-1963**, no: 47, s. 43: “Οβριμον ιητῆρα καὶ Ἀμμειν τὴν σώτειραν | Καδοῦ παῖς Κοπραῖς σῆρα τὸδε ἀμφέ(βαλ)εν.

1.13 NAGIDOS

Günümüzde Bozyazı olarak bilinen Nagidos antik kenti, Anemourion'un 18 km doğusunda yer almaktadır¹⁷⁵. Strabon eserinde, Nagidos'un Anemourion'un doğusundaki ilk kent olduğunu aktarmaktadır¹⁷⁶. Kaynaklara göre, kent MÖ 7. yy'da bir Samos kolonisi olarak kurulmuş, böylelikle ticarete açılmış ve bir liman kent kimliğini kazanmıştır. Bunun yanı sıra hem denizden hem de karadan ulaşılabilen kent, askeri, ticari ve tarımsal ihtiyaçları karşılaması nedeniyle önemli bir merkez haline gelmiştir¹⁷⁷.

Akropolis'in batısından nehir (Sini Çayı) geçmektedir ve 200 m güneyinde ise Nagidussa Adası bulunmaktadır. Kent aslında tıpkı Elaiussa/Sebaste gibi Hellenistik Dönem'de bir ada iken zaman içinde nehrin getirdiği alüvyonlarla karayla birleşmiştir. Antik kent, Paşabeleni Tepesi üzerinde bulunmaktadır. Tepenin üzerinde akropolis, eteklerinde ise nekropolis yer almaktadır. Kentte iki ayrı nekropolis bulunmaktadır: Akropolis ile hemen doğusundaki Belen Tepesi'nin eteklerine uzanan nekropoliste, kalker taşından, ana kayaya oyularak yapılmış ve düzensiz olarak yamaçlara konumlandırılmış dromoslu kaya odaları yoğun bir şekilde bulunmaktadır. Bu mezar tipi Kelenderis kentinde de görülmektedir. Kentteki diğer nekropolis ise Paşabeleni Tepesi'nin batısındaki düzlükte bulunmaktadır. Bu nekropoliste daha çok küçük bir giriş kapısı ve sade mezar odasına sahip kaya mezarları bulunmaktadır¹⁷⁸.

Kentte 1 adet adak yazıtı, 1 adet mezar yazıtı ve 1 adet dekret bulunmaktadır¹⁷⁹. Bunun yanı sıra bir başka yazıtta, Nagidos ile komşusu Arsinoe arasındaki sınırların düzenlenmesi ve Ptolemaios soyundan gelen yöneticilerin Nagidos ile ilişkileri anlatılmaktadır. Yazıtın son bölümünde stelin bir tanesinin Nagidos'taki Aphrodite Tapınağı'na, diğerinin ise Arsinoe'deki kutsal alana

¹⁷⁵ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s.363.

¹⁷⁶ Strabon , **Geographika**, xiv, 5. 3: τοῦτου δ' ἐστὶ Νάγιδος πρώτη μετὰ τὸ Ἀνεμούριον πόλις.

¹⁷⁷ S. Durugönül, “Dağlık Kilikia'da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları, Nagidos”, **Adalya Ek Yayın Dizisi 6**, 2007, s. 4.

¹⁷⁸ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 363-364; Durugönül, “Dağlık Kilikia'da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları, Nagidos”, s. 23- 27.

¹⁷⁹ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Nag 2, 1, 3.

dikilmesi gerektiği ifade edilmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 1. 1). Bu yazıt aracılığıyla kentte bir Aphrodite Tapınağı'nın bulunduğu anlaşılmaktadır¹⁸⁰. Ayrıca, yazıtta adı geçen Aetos, Pamphylia'daki Aspendos kenti vatandaşı Apollonios'un oğludur ve Ptolemaioslar'ın yönetimi sırasında (muhtemelen II. Ptolemaios Philadelphos (MÖ 283-246)) Kilikia Bölgesi'nde komutan olarak hizmet etmiştir. Kentin daha sonra Aetos'un kız kardeşi Arsinoe'nin adını almış olduğu anlaşılmaktadır. Aetos, askeri bir operasyonla bu kenti (Arsinoe) ele geçirmiş ve bunun sonucunda kentin yakınında bulunan Samos kolonisi olan Nagidos territoriumunun bir kısmı Arsinoe kentine dahil edilmiştir. Yazıtta, Kilikia'daki komutanın Aetos'un oğlu Thraseas, hüküm süren kralın ise II. Ptolemaios Philadelphos ve Arsinoe'nin oğlu III. Ptolemaios Euergetes (MÖ 246-211) olduğu bilinmektedir. Ayrıca Nagidoslular, Aetos tarafından Arsinoeliler'e verilen territoriumun sahipliği konusunda anlaşmazlık çıkarmışlardır. Arsinoeliler ise bölgenin sorunlarını tartışmak için, Thraseas'a Andromenes ve Philotheas adında iki kişilik bir delege göndermiştir. İki kent arasındaki idari ilişki koşullarının hazırlanması istenmiştir. Böylece Nagidoslular'ın toprak kaybını hafifletmek için diplomatik bir hareket gerçekleşmiştir. Nagidoslular, Arsinoe'nin "ana kent" olmasına boyun eğdi ve Thraseas'ın isteği üzerine bir kararname yazılmış ve bunun kopyaları hem Nagidos hem de Arsinoe kentine dikilmiştir¹⁸¹.

Nagidos kentindeki sikke basımları incelendiğinde, Pers Dönemi'ne tarihlenen Pharnabazos'a ait gümüş sikkeler bulunmuştur. Böylece bu buluntular sayesinde kentin o dönemde ekonomik yönden güçlü olduğu anlaşılmaktadır¹⁸². Pharnabazos döneminden sonra eski ikonografisine dönen Nagidos kent sikkelerinin birçoğunda Aphrodite tasvirleri yer almaktadır (bkz. **App. no:** 1. 13, 14, 15, 16, 17). Bu betimlemelerden anlaşılacağı üzere tanrıça muhtemelen kentte tapınım görmüştür. Ayrıca kent sikkelerinde, Aphrodite kadar yoğun olmasa da Dionysos tasvirlerine de rastlamak mümkündür.

¹⁸⁰ Durugönül, **Dağlık Kilikia'da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları**, Nagidos, s. 7.

¹⁸¹ C. P. Jones — Ch. Habicht, "A Hellenistic Inscriptions from Arsinoe in Cilicia", **Phoenix**, Vol. 43, No: 4, 1989, s. 318-319.

¹⁸² S. Durugönül, "Nagidos Üzerine Düşünceler", **Olba** II. 1, 1999b, s. 67- 69; O. Tekin, **Dağlık Kilikia'da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları**, Nagidos, 2007, "Sikkeler", s. 369-397.

1.14 ARSINOE

Günümüzde Maraş Harabeleri olarak bilinen Arsinoe antik kenti, Anemourion'un 15 km kuzeydoğusunda, Softa Kalesi'nin 1 km güneyinde ve Çubukkoyağı'nın kuzeyindeki küçük bir burun üzerinde bulunan kalıntılardan oluşmaktadır¹⁸³. Kentin lokalizasyonu hakkında çeşitli görüşler olmasına rağmen bunlar kesinleştirilememiştir. Strabon'a göre kent, Nagidos'un doğusunda yer almaktadır¹⁸⁴. Plinius Arsinoe'yi, diğer Kilikia kentleri arasında saymaktadır¹⁸⁵.

Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemleri'nde yerleşime sahne olmuş kent, kuzey yönünde yoğun bitki örtüsünün arasında uzanmaktadır. Kente ait kalıntılar incelendiğinde, yan yana sıralanmış konut duvarları bulunmuştur. Yerleşmenin ortasında farklı ölçülerde olan 3 tane bazilika yer almaktadır. Ayrıca kentte bulunan kiliselerin birçoğu tahrip olmuştur ve sadece yer planları günümüze kadar ulaşmıştır. Yerleşmenin batısında yolun üzerinde, iç kısmında kubbeli kemer olan ve dışı mozaikle kaplı Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait mezar evi bulunmaktadır¹⁸⁶.

Kente ait sadece 1 yazıt bulunmaktadır ve kent hakkında önemli bilgiler vermektedir. 56 satırdan oluşan ve MÖ 3. yy'a tarihlenen yazıtta Arsinoe ile komşusu Nagidos arasındaki sınırlar ve düzenlemeler hakkında bilgi vermektedir. Aynı yazıtın devamında da kentte bir Aphrodite Tapınağı'nın olduğu anlaşılmaktadır. (bkz. **Kat. no:** 2. 1. 1).

¹⁸³ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 198.

¹⁸⁴ Strabon, **Geographika**, xiv., 5. 3: τοῦτου δ' ἐστὶ Νάγιδος πρώτη μετὰ τὸ Ἀνεμούριον πόλις ἔτι Ἀρσινόη πρόσσκιμον ἔχουσα.

¹⁸⁵ Plinius, **Naturalis Historia**, v, 22. 92: ...Soloe Cilicii nunc Pompeiopolis, Adana, Kibyra, Pinare, Pedalie, Ale, Selinus, Arsinoe, Iotape...

¹⁸⁶ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 198.

1.15 KELENDERIS

Günümüzde Aydıncık olarak bilinen antik kent, Anemourion'un 48 km kuzey doğusunda bulunmaktadır¹⁸⁷. Strabon, Kelenderis kentinin Arsinoe'nin doğusunda bulunduğu ve bir limana sahip olduğundan söz etmektedir¹⁸⁸. Hierokles ise kenti, Isauria Bölgesi'ndeki kentler arasında saymaktadır¹⁸⁹.

Kilikia'nın yerleşime sahne olan en erken kentlerinden biri olan Kelenderis'in arkeolojik kalıntıları arasında, Hellenistik Dönem'e ait izler bulunmaktadır. Kent yerleşimi, kuzey - güney doğrultulu bir yarımada'nın oluşturduğu limanın çevresinde uzanmaktadır. Ayrıca kent, Akdeniz'in doğusu ile batısı arasındaki deniz ulaşımının önemli noktalarından biri olma özelliğini taşımaktadır¹⁹⁰. Limanın batısında bulunan, ön cephede iki büyük, arka cephede bir küçük pencereye sahip yapı muhtemelen Liman Hamamı'dır¹⁹¹.

Kentin kuzeybatısında, Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait, beşik tonozlu mezarlar, dromoslu yeraltı oda mezarları, piramidal çatılı anıt mezarlar ve lahitlerden oluşan nekropolis yer almaktadır¹⁹². Yerleşmenin doğusunda, çok sayıda Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi'ne ait yapılar bulunmaktadır. Bu yapılardan biri, zemininde mozaik döşeme bulunan ve MS 5. yy'a tarihlenen kilisedir¹⁹³. Kente ait kalıntılar arasında ince beyaz mermerden yapılmış Asklepios torsosu bulunmuştur¹⁹⁴.

Kentte toplam 10 adet yazıt bulunmakta olup bunların tümü mezar yazıtlarından oluşmaktadır¹⁹⁵. Mezar yazıtlarından birinde para değiş- tokuşu yapan,

¹⁸⁷ A.e., s. 298.

¹⁸⁸ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 3: εἴτ' Ἀρσινόῃ πρόσορμον ἔχουσα· εἴτα τόπος Μελανία καὶ Κελένδερις, πόλις λιμένα ἔχουσα.

¹⁸⁹ Hierokles, **Synekdemos**, 708. 3: Κελενδέρην.

¹⁹⁰ L. Zoroğlu, "Kelenderis Nekropolü", **Olba III**, 2000, s. 116.

¹⁹¹ L. Zoroğlu, **Kelenderis I, Kaynaklar, Kalıntılar, Buluntular**, 1994, (kitapta sayfa numaraları verilmemiştir).

¹⁹² Zoroğlu, "Kelenderis Nekropolü", s. 118- 132.

¹⁹³ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 298; J. Russell, "Recent Archaeological Research in Turkey", **AS 38**, 1988, s. 200.

¹⁹⁴ Zoroğlu, **Kelenderis I, Kaynaklar, Kalıntılar, Buluntular**.

¹⁹⁵ Hagel—Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kel 1,2,3,4,5,6,7,8a,8b,9.

banker anlamına gelen “τραπεζίτης” kelimesi geçmektedir¹⁹⁶. Bu yazıt sayesinde bölgenin en önemli limanlarından birine sahip olan kentin ekonomisinin de canlı olduğu anlaşılmaktadır. Kentte bulunan yazıtlarda tanrı tapımına ilişkin herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Sikkeler incelendiğinde ise, İmparator Commodus, Septimius Severus, Macrinus ve Traianus Decius dönemine ait sikkelerin ön yüzlerinde imparator büstleri, arka yüzlerinde ise, kalkan ve mızrağa yaslanan Athena tasvirleri görülmektedir(bkz. **App. no:** 6. 8, 9, 10, 11, 12). Kent sikkeleri üzerinde Athena’nın yanı sıra, Demeter (bkz. **App. no:** 7. 3, 4, 5), Poseidon (bkz. **App. no:** 12. 1, 2, 3), Tykhe (bkz. **App. no:** 14. 17), ve Apollon tasvirleri de bulunmaktadır.

1.16 APHRODISIAS

Bir liman kenti olan Aphrodisias, Seleukeia’nın 31 km güneybatısında, Ovacık Adası ile Ovacık Burnu arasında yer almaktadır¹⁹⁷. Ptolemaios’a göre Aphrodisias, Kilikia bölgesinde, Kelenderis ile Sarpedon Burnu arasında bulunmaktadır¹⁹⁸. Kentle ilgili en erken tarihsel bilgiler incelendiğinde, Seleukeia kralı III. Antiokhos’un MÖ 197’de kuşatmış olduğu Kilikia kentleri arasında Aphrodisias’ın da yer aldığı bilinmektedir¹⁹⁹. Bir Eski Yunan kent devleti (*polis*) olan Aphrodisias, Nagidos ve Holmoi gibi Hellenistik Dönem’de gerilemiş, Roma İmparatorluk Dönemi’nde ise polis statüsünü kaybederek toprakları Seleukeia territoriumu’na dahil edilmiştir²⁰⁰.

Kentte doğu-batı doğrultusunda uzanan iki kale duvarı ile birlikte geniş bir koruma sistemi bulunmaktadır. Kentin yerleşimi, limanın üzerindeki bir burun boyunca uzanmaktadır. Yerleşme, Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi’nde

¹⁹⁶ CIG 4322; P. Le Bas — W. H. Waddington, **Inscriptions Grecques et Latines recueillies en Asie Mineure**, Newyork, 1972, no: 1388; Hagel — Tomaschitz , **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kel 1.

¹⁹⁷ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 195.

¹⁹⁸ Ptolemaios, **Geographika**, v, 8. 3: Ἀφροδισιάς.

¹⁹⁹ Livius, **Ab Urbe Condita**, xxxiii, 20. 4: Coracesium co tempore Antiochus operibus oppugnabat, Zephyrio et Solis et Aphrodisiade et Coryco et superato Anemurio...

²⁰⁰ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 195.

doğu-batı doğrultusunda genişlemiştir. Göktepe mevkiinin güneyinde, geniş bir nekropolis, limanda Erken Bizans Dönemi kilisesi bulunmaktadır. Liman koyunun kuzeyinde Erken Bizans Dönemi'ne ait bazilika yer almaktadır²⁰¹.

Kentte toplam 9 yazıt bulunmakta olup bunların 4 tanesi mozaikler üzerindeki inşa yazıtı, 2 tanesi mezarı yazıtı ve diğerleri ise fragmanlardan oluşmaktadır²⁰². Kente ait sikkeler bugüne kadar ele geçmemiştir.

1.17 HOLMOI

Günümüzde Taşucu olarak bilinen Holmoi antik kenti, Seleukeia'nın 8 km güneybatısında bulunmaktadır²⁰³. Strabon, Holmoi'u, Seleukeialılar'ın yaşadığı kent olarak belirtmektedir²⁰⁴. Seleukeia kentinin kurulması sırasında I. Seleukos Nikator Holmoi halkını Seleukeia'ya nakletmiştir²⁰⁵. Kent, Geç Bizans Dönemi'nde Seleukeia'daki Hagia Thekla yerleşkesine yakınlığından dolayı adı değiştirilerek Hagios Theodoros, Sancta Theodoro, San Theodoro olarak adlandırılmıştır²⁰⁶.

Holmoi yerleşimi, kıyı şeridi boyunca kuzeybatıya kadar uzanmaktadır. Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen liman kenti, muhtemelen kayalık berzahın aşağısında gelişmiştir. Güney yönünde muhtemelen küçük yerleşim merkezinin dışında, Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait yapı kalıntısı bulunmaktadır. Fakat yapının fonksiyonu hakkında kesin bir bilgiye ulaşılmamıştır. Yerleşim alanının ortasında ise bir kilise yer almaktadır²⁰⁷.

Yerleşmede tanrı tapımına ilişkin herhangi bir yazıt bulunmamaktadır. MÖ 4. yy'a tarihlenen kent sikkelerinde Artemis ve Apollon tasvirleri yer almaktadır (bkz. **App. no: 2. 1; 6. 6**). Bir sikkesinde Apollon Sarpedonios epitheti bulunmaktadır.

²⁰¹ A.e., s. 195.

²⁰² Hagel — Tomaschitz, , **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Aph 1 vd.

²⁰³ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 272.

²⁰⁴ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 4: Εἰδ' Ὀλμοί, ὅπου πρότερον ὄκουν οἱ νῦν Σελευκεῖς

²⁰⁵ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 272; Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", **Colloquium Anatolicum**, VIII, 2009a, s. 266.

²⁰⁶ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 272.

²⁰⁷ A.e., s. 272.

Kentte bulunan Apollon Sarpedonios kutsal alanı MS 5. yy'ın ilk yarısında bir manastıra dönüştürülmüştür ve bu dönemde Aziz Theodoros kentte etkili olmuştur²⁰⁸.

1.18 SELEUKEIA (PROS TO KALYKADNO)

Günümüzde Silifke olarak bilinen antik kent, Kalykadnos nehri ağzının 14 km güneyinde yer almaktadır. I. Seleukos Nikator, Seleukeia kentini MÖ 312- 281 yılları arasında kurmuş ve buraya Holmoi kenti sakinlerini yerleştirmiştir²⁰⁹. Seleukeia, diğer Kilikia kentleriyle birlikte MS 260 yılında Sasaniler tarafından yağmalanmıştır²¹⁰. Diocletianus'un eyalet düzenlemesinde Dağlık Kilikia, Ovalık Kilikia'dan ayrılarak, Isauria adı altında yeni bir eyalet şeklinde düzenlenmiştir ve eyaletin başkenti ise Seleukeia olmuştur²¹¹. Hierokles'in eserinde ise, kentin Isauria eyaleti kentleri arasında sayılmaktadır²¹². I. Seleukos Nikator tarafından kurulmadan önce kentin, Olbia veya Hyria olarak adlandırıldığı düşünülmekle birlikte²¹³ durum henüz bir netlik kazanmamıştır.

Prehistorik Dönem'den itibaren iskan edilen kale ile Kalykadnos arasında uzanan Seleukeia, Hellenistik Dönem'de kurulmuş olup polis statüsündedir. Modern yapılaşma nedeniyle Hellenistik Dönem'e ait kent kalıntıları günümüzde görülememektedir. Kalenin batısında kent akropolisi yer almaktadır²¹⁴.

Yerleşmenin güneyinde, Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen tapınak yer almaktadır. Tapınak, MS 5. yy'da üç nefli büyük bir Bazilika'ya dönüştürülmüştür. Peripteros planlı tapınağın *cella* duvarı, muhtemelen iç kısımdaki

²⁰⁸ F. Hild — H. Hellenkemper, **Neue Forschungen in Kilikien, Tabula Imperii Byzantini 4**, Wien, 1986, s. 44.

²⁰⁹ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 402.

²¹⁰ **A.e.**, s. 402.

²¹¹ Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler”, s. 261.

²¹² Hierokles, **Synekdemos**, 708. 2: Σελεύκεια μητρόπολις.

²¹³ T. S. Mackay, “Seleukeia ad Calycadnum” **Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed.: R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 821.

²¹⁴ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 402.

kolonların birleşmesinde kullanılmıştır; doğuda dört pencereyle birlikte geniş bir apsis, batıda ise bir *nartex* mevcuttur²¹⁵.

Kentin kuzeybatısında konik biçimli dağın (*Kokysion Oros*) üzerinde 185 m yüksekliğinde kent akropolisi bulunmaktadır. Ancak daha sonradan inşa edilen kale bu kalıntıların üzerini örtmüştür. Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi'nde mevcut olan kalenin etrafına koruma duvarı inşa edilmiştir. Doğu- batı yolu, yamaçtaki tiyatro üzerindeki kale merdiveni boyunca uzanmaktadır. Kuzey yönünde küçük kapı duvarı yer almaktadır ve burada bir giriş bulunmaktadır. Ortalama 0, 60 m genişliğinde olan Bizans Dönemi duvarı, yapının üst kısmındadır. Kuzey yönünde Geç Bizans Dönemi'ne ait kapı bulunmaktadır²¹⁶.

Kente ait yazıtlar incelendiğinde, büyük bir kısmının mezar yazıtlarından oluştuğu görülmektedir. Kalykadnos nehri üzerinde kurulan köprü'nün ve bugün kayıp olan inşa yazıtında, dönemin valisi Lucius Octavius Memor tarafından İmparator Vespasianus adına yaptırıldığından söz edilmektedir²¹⁷.

Tapınakta tespit edilen bir adak yazıtında sunağın Zeus Boreios'a adandığı anlaşılmaktadır (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 36). Kentte 18 adet onurlandırma yazıtı bulunmakta olup söz konusu yazıtların bazıları hukuki ve agonistik yazıt olma niteliğini de taşımaktadır. Hem yasa hem de onurlandırma özelliği taşıyan bir yazıtta kutsal alandan ve Lampsakoslular'ın kararından söz edilmektedir ve bu yazıt muhtemelen, Silifke Kalesi'nde bulunan ve çeşitli kentlerin kararlarının yer aldığı 94 satırlık yazıtın devamı niteliğindedir²¹⁸. Kentteki bir başka onurlandırma yazıtında Theodotos torunu Aineos oğlu *demiourgos* ve *gymnasiarkhos* Theodotos'un onurlandırılmasından söz edilmektedir²¹⁹. Kentin forumunda bulunmuş ve

²¹⁵ A.e., s. 404.

²¹⁶ A.e., s. 405.

²¹⁷ **MkB** 1, 1873-1875, 100, no:101; **IGR** III, 840; **MAMA** III, 6; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Sel 54: Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Οὐεσπασιανὸς | Σεβαστός, πατὴρ πατρίδος, ὑπατος τὸ ἦ', | Αὐτοκράτωρ Τίτος Καῖσαρ Σεβαστοῦ υἱός, | ὑπατος τὸ ε', τειμηταί||⁵ [τ]ὴν γέφυραν κατεσκεύασαν ἐκ δημοσίων διὰ | Λ(ουκίου) Ὀκταουίου Μέμορος, πρεσβευτοῦ καὶ ἀντιστρατήγου, | ὑπάτου ἀποδεδεδειγμένου.

²¹⁸ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Sel 81.

²¹⁹ Heberdey — Wilhelm, **Reisen in Kilikien**, no: 181, s. 102; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Sel 65: [ἡ βου]λή καὶ ὁ δῆμος ἐτίμησε| Θεόδοτον Αἰνέου τοῦ |

günümüzde Silifke Müzesi'nde sergilenen onurlandırma yazıtı, MS 202 yılına tarihlenmekte olup İmparator Marcus Aurelius Antoninus (Caracalla) ve Plautilla'nın onurlandırılması söz konusudur²²⁰. Kentte ayrıca 3 adet agonistik yazıt bulunmaktadır ve yazıtlardan birinde Lakedaimonia Oyunları'nda ξυστάρχος ve παράδοξος olan ve çeşitli başarılarla sahip kişinin onurlandırılması belirtilmektedir²²¹. Kentteki bir başka agonistik yazıtta ise çeşitli oyunlarda üstün derecelere sahip olan Titus Ailius Aurillius Maron'un Seleukeia polis'i tarafından onurlandırılmasından söz edilmektedir²²².

Kentteki kültlere ilişkin yazıtlar incelendiğinde, Zeus ve Athena'nın tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen büyük tapındaki sütun üzerinde ise Zeus Soterius yazıtı yer almaktadır (bkz. **Kat. no: 2. 15. 41**). Kentte Zeus Hypsistos epithetini taşıyan 4 adet yazıt görülmektedir (bkz. **Kat. no: 2. 15. 37,39,40,41**). Aynı zamanda yukarıda ifade edilen Athena kutsal alanını kanıtlayacak bir yazıt daha bulunmaktadır (bkz. **Kat. no: 2. 6. 17**). Kente ait Hellenistik ve Roma Dönemi sikkelerinde görülen tasvirler, I. Seleukos Nikator'un Kalykadnos kıyısındaki kenti kurduğu dönemde, kentin Baş Tanrıçasının Athena olduğunu göstermektedir. Bölgede tespit edilmiş olan Roma Dönemi'ne ait yazıtlar ve kaya kabartmaları ise, tanrıçanın Hellenistik Dönem sonrasında da önemini koruduğunu kanıtlamaktadır²²³. (Sikkeler üzerindeki Athena tasvirleri için bkz. **App.**

Θεοδότου τὸν δημιουργὸν | καὶ γυμνασιάρχον, ἀλψαντα ||⁵ ἀπὸ ἡλίου ἀνατολ[ῆς] μ[έχρι δούσε]- | [ως] τιμηθέντα - - - - - | [μεγα]λοφυχίας - - - - -.

²²⁰ AE 1978, 813; **Belleten** 42, 1978, no: 38, s. 412; **SEG** 28, no:1290; **BE** 1979, no: 584; G. Dagron — D. Feissel, **Inscriptions de Cilicie**, Paris, 1987, no:, s. 19 vd; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Sel 139: [Αὐτοκρ]άτορα Καίσαρ(α) | Μ(ἄρκον) Αὐρήλ(ιον) Ἀντωνῖνον | Εὐσεβῆ Σεβαστὸν | υἱὸν Σεουήρου ||⁵ Αὐτοκράτορος, καὶ | [[Φουλοῖαν Πλαυ]]- | [[τίλλαν Σεβ(αστήν)]] ἡ πόλις | ἐπὶ Φλ(αυίου) Οὐλπιανοῦ | τοῦ λαμπροτάτου ||¹⁰ ἡγεμόνος.

²²¹ **BE** 1967, 628; **EA** 17, 1991, Anm. 43, s. 151vd; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Sel 135: [ἡ β]ουλὴ καὶ ὁ δῆμο[ς ἐτείμη]- | [σαν] Πό(πλιον) Αἴλιον Ἡλιοδώρον παρ[ά]- | [δο]ξον πανκρατιαστὴν, ξυστάρχ[ην] | [τῶ]ν ἐν Λακεδαίμονι ἀγώνων, ||⁵ [νι]κήσαντα Ὀλυμπία τὰ ἐν Ἀ- | [θή]ναις, Ἀντιόχειαν τὸν Εὐκρατία- | [νὸ]ν β', Ἀλεξάνδρειαν, Σμύρναν, | [Ἀλ]ία τὰ ἐν Ῥόδῳ ἀνδρῶν πανκράτιν, | Πέργαμον, Ἐφεσον Βαρβίλλεια, ||¹⁰ Ἐφέσαια τὰ μεγάλα, Νέαν Πόλιν, | Ποτιόλους Εὐσέβεια δῖς, τὴν ἐν Ἀργε[ί] ἀσπίδα, Καيسάρεια ἐν Ἰσθμῷ δῖς, Λακε- | δαίμονα πάλην πανκράτην, Θήβας πά- | λην πανκράτην, Τράλλεις πάλην πα[ν]- ||¹⁵ κράτην, Ἰσθμία καὶ Νέμια ἱερὰν | ἀνδρῶν πανκράτην, καὶ ἄλλους | ἀγῶνας ταλαντιαίους λς' | Τάρσον γ'.

²²² Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Sel 147a-b.

²²³ H. Şahin — F. Şahin, "Diokaisareia'dan Yeni Bir Tanrıça Athena Yazıtı" **Colloquium Anatolicum** VII, 2008b, s. 248.

no: 6. 22 vd). Kentteki sikkeler üzerinde nehir tanrılarında Calycadnus'un tasvirlerine rastlamak mümkündür²²⁴.

1.19 KORASION

Günümüzde Susanoğlu olarak bilinen antik yerleşme, Kalykadnos deltasının doğusunda, Seleukeia'nın 16 km kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Yerleşme Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi'nde önemli bir liman yerleşmesi niteliğini kazanmıştır²²⁵(Res.1). Korasion adına ilk kez İmparator Valentinianus, Valens ve Gratianus (MS 367- 375) dönemine ait bir inşa yazıtında rastlanmaktadır²²⁶. Yazıta göre, dönemin Isauria valisi Flavius Uranius, Korasion yerleşmesini “ıssız ve daha önce yerleşilmemiş” bir alanda kurmuştur. Korasion antik dönem boyunca polis statüsüne ulaşamamıştır ve Seleukeia kentinin territoriumunda, *kome* olarak gelişimini sürdürmüştür. Nitekim yazıtın 5. satırında kullanılan *topos* kavramı, Korasion'un polis statüsünde olmayan bir yerleşme olduğunu göstermektedir²²⁷.

Yerleşime ait MS 3-4. Yüzyıla ait kalıntılar büyük ölçüde korunmuştur. Kentin koruma duvarı, birçok kez çökmüş olup iki katlı kale duvarıyla birlikte polygonal biçimdeki alanı çevrelemiştir ve kentin kara tarafını korumaya yönelik inşa edilmiştir. Aynı zamanda, biri güneydoğudaki Korykos yönünde, biri kuzey yönündeki Yenibahçederesi yerleşmesi doğrultusunda, diğeri ise Seleukeia yönünde olan üç kaleye sahiptir. Kent limanının ucu açık olup rıhtım duvarıyla birlikte gelişmiştir ve rıhtımın batısında dikdörtgen biçiminde bir depo bölümü bulunmaktadır. Kuzeydoğusunda hamam, batısında ise iki tane Erken Bizans

²²⁴ O. Tekin, “River-Gods in Cilicia in the Light of Numismatic Evidence”, **Varia Anatolica** XIII, 2001, s. 519-551.

²²⁵ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 311.

²²⁶ W. Ruge, “Korasion”, **RE** XI/2, 1922, s. 1377; Şahin, a. e., 2009a, s. 270; Hicks, “Inscriptions from Western Cilicia” **JHS** 12, 1891, no: 3, s. 258; Langlois, **Voyage dans la Cilicie**, 1891, no: 194; **CIG** 4430; **OGIS** II, 580; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Krs 1: ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν δεσπότην ἡμῶν | Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Οὐάλεντος καὶ Γρατιανοῦ | τῶν αἰνίων Αὐγούστων | Φλ(αούσιος) Οὐράνιος ὁ λαμπρότατος ἄρχων ||⁵ τῆς Ἰσαύρων ἐπαρχίας τὸν τόπον | τοῦ Κορασίου πρότερον ἀγνοούμενον | καὶ ἔρημον ὄντα ἐξ οἰκίων ἐπινοῶν | εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα ἤγαγεν ἐκ θεμελίων | ἅπαν τὸ ἔργον κατασκευάσας.

²²⁷ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 311; Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler”, s. 270.

Dönemi'ne tarihlenen üç nefli bazilika yer almaktadır. Yerleşimde kuzeydoğu ve güneybatı doğrultusunda, kaya mezarlarından oluşan iki tane Erken Bizans Dönemi nekropolisi haricinde Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait üç tane mezar evi yer almaktadır. Ayrıca yerleşmede konutlara ait kalıntılar ve zeytinyağı ışıkları görülmektedir²²⁸.

Korasion antik yerleşmesinin en önemli kalıntısı limandır. Bir limana sahip olması, çeşitli tarımsal ürünlerin buradan sevk edilmesini kolaylaştırmıştır. Ayrıca Vali Uranius, limanın korunması için, yerleşmenin kuzeyinde iki ve doğusunda bir gözetleme kulesiyle birlikte bir savunma duvarı inşa ettirmiştir²²⁹. MS 4. yy'ın ikinci yarısında limanın genişletilmesi, kent ekonomisinin canlandığının göstergesidir. Kentin ekonomik yönden ilerlemesi piskoposlukla birlikte son bulmuştur ve görünüşe göre Korasion, polis statüsündeki Seleukeia'ya ait bir *kome* olarak kalmıştır²³⁰.

Yerleşmedeki yazıtların çoğunluğunu mezar yazıtları oluşturmakta olup toplam 88 adet yazıt bulunmaktadır. Bu yazıtlar arasında yukarda bahsi geçen Korasion yerleşmesinin kuruluşuyla ilgili yazıtın haricinde, Silifke-Mersin karayolunun yaklaşık 14. km'sinde bir kayalığın düzleştirilmiş yüzünde yer alan ikinci bir inşa yazıtı daha bulunmaktadır. Yazıttan anlaşıldığı kadarıyla Appalis imparator Iustinianus döneminde antik sahil yolunu imparator adına düzenletmiştir²³¹.

²²⁸ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 312; H. Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia: Polis-Khora İlişkileri Üzerine İlk Düşünceler”, **Colloquium Anatolicum VI**, 2007c, s. 121; Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler”, s. 271.

²²⁹ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Krs 1: ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν δεσπότην ἡμῶν| Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Οὐάλεντος καὶ Γρατιανοῦ | τῶν αἰωνίων Αὐγούστων * | Φλ(αούιος) Οὐράνιος ὁ λαμπρότατος ἄρχων || 5 τῆς Ἰσαύρων ἐπαρχίας τὸν τόπον | τοῦ Κορασίου πρότερον ἀγνοούμενον | καὶ ἔρημον ὄντα ἐξ οἰκίων ἐπινοῶν | εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα ἤγαγεν ἐκ θεμελίων| ἅπαν τὸ ἔργον κατασκευάσας., Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler”, s. 271.

²³⁰ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 312; Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler”, s. 270.

²³¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Mackay, “Inscriptions from Rough Cilicia East of Calycadnus”, **AS** 15, 1969, s. 139; **AE** 1973, 542; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Krs 90: ἐπὶ Φλ(αούιου) Ἰουστίνου Ἀγούστου | χ(αί) Ἰουστινιανοῦ ὁ-| πάτου Ἀππάλις | ὁ ἐνδοξότ(ατος) τὴν ὁ-||⁵ δὸν ἄβατον ὤσα(ν) | ἐκόσμησεν.

1.20 KORYKOS

Seleukeia'nın 25 km kuzeydoğusunda, Elaiussa/Sebaste'nin 3,5 km batısında bulunan liman kenti²³² Korykos'un adına ilk olarak III. Antiokhos'un MÖ 197'de Kilikia'da ele geçirdiği kentler arasında rastlanmaktadır²³³. Strabon, Korykos'u bir burun olarak nitelendirmektedir ve buranın 20 stadion uzaklığında bulunan Korykion Antron'da safran yetiştirdiğini belirtmektedir²³⁴. Plinius ise, Korykos'un bir kıyı kenti olduğundan söz etmektedir²³⁵. MÖ 2. yy'da *polis* statüsüne sahip olan Korykos, komşusu Elaiussa/Sebaste²³⁶ ile rekabete girmiş ve bunun sonucunda önemini yitirerek MS 3. yy'da buranın bir *kome*'si haline gelmiştir. MS 260 yılında Sasani kralı I. Şapur'un Kilikia kentlerini yağmalamasının ardından Isaurialıların yağmalarından kurtulan kent MS 5. yy'ın başlarından itibaren eski gücüne kavuşmuştur²³⁷. Hierokles eserinde, Korykos'u Kilikia I'e²³⁸ dahil olan kentler arasında sayılmaktadır (başkenti Tarsus)²³⁹.

Kent merkezi düz bir arazi üzerinde bulunmaktadır ve kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda doğal bir limanla çevrilmiştir²⁴⁰. Liman koyunun zamanla topraklaşarak uzaması yapay bir dalgakıran oluşmasına da neden olmuştur²⁴¹.

Tarımsal nitelikli arazilere sahip olan kentte iyi bir sulama sistemi bulunmaktadır. Kentin yakınında bulunan Lamos Çayı, Toros dağlarının yağmur ve

²³² Th. S. Mackay, "Korykos", **Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed.: R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 464; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 315.

²³³ Livius, **Ab Urbe Condita**, xxxiii, 20. 4: Coracesium co tempore Antiochus operibus oppugnabat, Zephyrio et Solis et Aphrodisiade et Coryco et superato Anemurio...

²³⁴ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 5: ... Κώρυκος ἄκρα, ὑπὲρ ἧς ἐν ᾧ ἡ εἰκοσι σταδίων ἐστὶ τὸ Κωρύκιον ἀντρον, ἐν ᾧ ἡ ἀρίστη κρήνη φύεται.

²³⁵ Plinius, **Naturalis Historia**, v, 92: ...iuxtaque mare Corycos, eodem nomine oppidum et portus et specus.

²³⁶ Elaiussa/Sebaste kenti hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. s. 45vd.

²³⁷ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 315; Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", s. 264.

²³⁸ Diocletianus reformlarıyla Kilikia Eyaleti, Kilikia I (başkenti Tarsus), Kilikia II (başkenti Anazarbos) ve Kilikia III (başkenti Seleukeia) olmak üzere 3 idari bölüme ayrılmıştır.

²³⁹ Hierokles, **Synekdemos**, 704. 5: Κόρυκος.

²⁴⁰ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 317.

²⁴¹ F. Özbay, "Elaiussa- Sebaste ve Korykos Su Sistemi", **Olba IV**, 2001, s. 147.

kar sularını taşıyarak görkemli bir şekilde akmasına rağmen çevresinde bulunan kentler su ihtiyacını küçük sarnıçlardan karşılamaya çalışmışlardır. Roma Dönemi'nde nehrin üzerine inşa edilen su sistemi sayesinde Lamos suyu kullanıma açılmıştır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Korykos kentine su dağıtımı Sebaste ile ortak kullanılan bir geçit üzerinden yapılmaktaydı. Sözü edilen sarnıçlar Erken Bizans Dönemi'nde birçok kez onarılmıştır²⁴².

Antik limanın 300 m kuzeydoğusunda Hellenistik Dönem'e ait, polygonal işçiliğe sahip duvar kalıntısı günümüze kadar ulaşmıştır. Duvarın yapısal özelliklerinden dolayı, Hellenistik Dönem'de Korykos'un savunma sisteminin bir parçasının bulunduğu düşünülebilir. Korykos'un ilk Erken Dönem otonom sikkelerinde Tykhe'nin sur taçlı olarak betimlenmesi nedeniyle MÖ 1. yy- MS 1.yy arasında kent surunun bulunduğu düşünülse bile, bunun izine rastlanmamıştır²⁴³. Kentin 3 km kuzeyinde, Cambazlı'ya giden antik yol üzerinde iki gözetleme kulesi ve polygonal duvar işçiliğiyle inşa edilmiş yapı grupları yer almaktadır. Kuleler ve kaleler (Res.2a-b) Hellenistik Dönem'deki Olba savunma sistemi ya da Korykos'un gerilemesinin bir parçası olarak düşünülmektedir²⁴⁴.

Kentin nekropolisi, kayalık bir arazi üzerinde 3 bölüme ayrılarak (A-B-C) yerleşmiş ve Erken Bizans Dönemi'nde daha çok genişlemiştir (Res.3)²⁴⁵. Polygonal duvar işçiliğiyle inşa edilen mezarlar Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Ayrıca kentin yakınındaki çiftliklerin bulunduğu arazilerde bazen birkaç mezar grubuna rastlamak da mümkündür²⁴⁶. Roma İmparatorluk Dönemi'nde, kaya oda mezarların ve lahitlerin kentte hakim olduğu görülmektedir. Erken Bizans Dönemi'nde ise daha çok sade ve süssüz lahitler yer almaktadır²⁴⁷. Nekropoliste bulunan 456 mezar yazıtı, Erken Bizans Dönemi'nde büyük bir ticaret merkezi haline gelen Korykos'un ekonomisi hakkında bilgi vermektedir. Yazıtlarda birçok meslek grubunu birarada

²⁴² Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 317; Özbay, "Elaiussa- Sebaste ve Korykos Su Sistemi", s. 146- 158.

²⁴³ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 317; E. Aşkın, "Korykos'un Hellenistik Dönemi Üzerine Gözlemler", **TÜBA-AR** 13, 2010, s. 79.

²⁴⁴ Mackay, "Korykos", s. 464.

²⁴⁵ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 317.

²⁴⁶ Aşkın, "Korykos'un Hellenistik Dönemi Üzerine Gözlemler", s. 81.

²⁴⁷ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 317; Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia: Polis-Khora İlişkileri Üzerine İlk Düşünceler", s. 119.

görmek mümkündür. Bu yazıtlardan yola çıkarak kentin tarım, deniz ticareti ve zanaat alanında gelişmiş olduğu anlaşılmaktadır²⁴⁸.

Korykos'un 5 km güneybatısında bulunan Cennet- Cehennem Obruğu (Korykion Antron) Toros Dağları'ndan gelen yeraltı sularının neden olduğu erozyon sonucu oluşan çöküntülerdir. Antik dönemde Korykos'un egemenlik alanı içerisinde yer alan Korykion Antron'daki obruk 250 m uzunluğunda, 30 m genişliğinde ve 70 m derinliğindedir. Bu obruğun içerisindeki mağaranın girişinde Eupaphios adlı bir kişinin Hermes ve Pan'a dua ederek onları merhametli kıldığını belirten bir epigram bulunmaktadır (bkz. **Kat. no:** 2. 11. 8). Söz konusu mağara, Yunan mitolojisine göre Zeus ile Typhon'un mücadelesine sahne olmuştur. Cennet Obruğu'nun 80 m kuzeyinde yer alan Cehennem Obruğu ise 50 m çapında ve 120 m derinliğindedir²⁴⁹. Korykion Antron'da Hellenistik Dönem'e tarihlenen bir tapınak bulunmaktadır. Tapınak Geç Antik Çağ'da kiliseye dönüştürülmüştür. Tapınağın kime ait olabileceği konusunda çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Tapınağın kuzey duvarının doğuya bakan ante çıkıntısını oluşturan bloklar üzerinde isim listeleri yer almaktadır. Th. Bent, listeler üzerindeki isimlerin, *Teukros Hanedanlığı mensupları ya da Olba'nın rahip kralları*; E. L. Hicks, *tapınağın yapımına katkıda bulunanların listesi* ve W. M. Ramsay *tapınağın yapımına bağışta bulunan kişiler olduklarını düşünmüşlerdir*. Tapınağın Zeus Korykios'a ait olduğunu, isim listelerinin ise tanrıya hizmet eden rahipler olduğu düşünülse de daha sonra Zeus Korykios Tapınağı'nın Korykion Antron'un 3 km kuzeyinde yer alan Göztepesi mevkiinde bulunduğu anlaşılmıştır. Korykion Antron'daki tapınağın ise Hermes Korykios'a ait olabileceği önerilmiştir²⁵⁰.

Kente ait yazıtların birçoğunu mezar yazıtları oluşturmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi birçok meslek grubunu yazıtlarda görmek mümkündür. Burada bulunan mezar yazıtları incelendiğinde ise kentin sosyal ve kültürel anlamda önemli ölçüde gelişmiş olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca meslek adlarını içeren mezar

²⁴⁸ H. Şahin, "Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemlerinde Dağlık Kilikia Bölgesi Yazıtlarında Meslekler", Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2003, s. 34- 379.

²⁴⁹ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 314; H. Şahin — F.A. Yüksel- Z. Görücü, "Korykion Antron ve Göztepesi: Eski Problemler, Yeni Bulgular, Yeni Çözüm Önerileri", **Adalya XIII**, s. 65-66.

²⁵⁰ H. Şahin, "Korykion Antron'daki Tapınak Zeus Tapınağı mıdır?", **Adalya XV**, 2012, s. 65.

yazıtlarının sayıca fazla olmasının nedeni ise muhtemelen büyük bir limana sahip olan kentte üretimin ve ticaretin bölgenin ekonomisinde önemli bir yer tuttuğunun kanıtıdır. Kentteki bir yazıtta Hermes'in 'Επιχαρίω unvanını taşıması bereketin koruyucu tanrısı olma özelliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca kentteki diğer yazıtlarda Zeus Korykios ve Hermes Korykios'un 'Επινεικίω ve Τροπαιούχω unvanlarını taşıması muhtemelen her iki tanrının da Typhon'a karşı kazandığı zaferi vurgulamaktadır²⁵¹. İlk otonom sikkelerini MÖ 1. yy'da bastıran kent sikkelerinde Hermes elinde para kesesi tutar halde betimlenmesi ticaretin ön planda olduğunu göstermektedir (bkz. **App. no:** 11. 5, 6, 7, 8).

1.21 ELAIUSSA/SEBASTE

Günümüzde Ayaş olarak bilinen Elaiussa/Sebaste antik kenti, Lamos Çayı'nın 10 km güneybatısında, Korykos'un 5 km kuzeydoğusunda bulunmaktadır ve aynı zamanda liman kenti özelliğini de taşımaktadır²⁵². "Elaiussa" adı, kentte yetişen zeytin ağaçlarından yapılan zeytin yağından (Eski Yunanca, τὸ ἔλαιον) gelmektedir²⁵³.

Kent yerleşimi ilk olarak MÖ 2. yy sonu ve 1. yy başına tarihlenmektedir. Kent, MÖ 20 yılında Korykos ve diğer Dağlık Kilikia kentleriyle birlikte Kappadokia kralı I. Arkhelaos'a verilmiştir ve Arkhelaos kışlık sarayını buraya taşıyarak kent adını Augustus'un onuruna "Sebaste" olarak değiştirmiştir²⁵⁴. Fakat Elaiussa adı unutulmamış ve kullanılmaya devam etmiştir. Sebaste kenti MÖ 2. yy'da metropolis unvanını almıştır ve komşusu Korykos MS 3. yy'da buranın *kome*'si haline gelmiştir²⁵⁵. MS 72 yılında Elaiussa, Vespasianus'un kurduğu Kilikia eyaletinin bir parçası olmuştur ve bu dönemde kent ekonomik yönden oldukça gelişmiştir. Özellikle sahip olduğu liman sayesinde Akdeniz Bölgesi boyunca yoğun

²⁵¹ A.e., s. 71.

²⁵² Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 400; W, Ruge, "Elaiussa/Sebaste", **RE** V/1-2, 1905, s. 2229.

²⁵³ E. E. Schneider, **Elaiussa/Sebaste**, 2008, s. 8.

²⁵⁴ Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", s. 261.

²⁵⁵ A.e., s. 264.

bir şekilde deniz ticaretine sahne olmuştur. MS 260 yılında Sasani kralı I. Şapur Dönemi'nde kent ele geçirilip tahrip edilmiştir. MS 479'da ise Isaurialılar, Sebaste ve komşusu Korykos'u ele geçirmişlerdir²⁵⁶. Hierokles'e göre Sebaste, Korykos gibi Kilikia I (başkenti Tarsus) kenti olarak sayılmaktadır²⁵⁷.

Kent yerleşimi, hilal şeklindeki kayalık bir adadan 200 m uzaklıktaki dar bir kıyı şeridi boyunca uzanmaktadır. Kent ile aynı adı taşıyan ada, zaman içinde limanla birleşerek yarımada dönmüştür. Adanın kuzeyindeki yamaçta Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen tiyatro yer almaktadır (Res. 4)²⁵⁸. Tiyatronun batısında ise dikdörtgen biçiminde bir sarnıç bulunmaktadır²⁵⁹. Kentin kuzeydoğusunda bulunan nekropolis ise, 700 m genişliğindeki bir alana yayılmıştır. Nekropoliste tapınak mezar, mezar evi ve lahitlerin bulunması kentin zenginliğini göstermektedir²⁶⁰.

Kent yerleşiminin güneyinde 32,90 m x 17,60 m boyutlarında, 6x12 sütunlu, Roma dönemine ait *peripteros* planlı bir tapınak yer almaktadır. Tapınağın girişi kuzeybatı yönündedir. MS 1. yy'da inşa edilmiş olan tapınak muhtemelen MS 4. yy sonu veya 5. yy'ın başında terkedilmiş ve cella duvarı yıkılarak küçük bir kiliseye dönüştürülmüştür. Tapınağın kime ait olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte, şimdiye kadar Zeus, Athena, Aphrodite ve Poseidon'a ait olabileceğine dair görüşler bulunmaktadır²⁶¹.

Kentin hinterlandında Çatıören yerleşmesi bulunmaktadır. Sebaste'nin *khora*'sında yer alan Çatıören mevkiinde Hermes tapınağı bulunmaktadır. Polygonal duvar örgülü *templum in antis* düzeninde inşa edilen tapınak MÖ 2. yy'a tarihlenmektedir. Cella girişinin üst kısmında iki adet kerykeion kabartması

²⁵⁶ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 400; Schneider, **Elaiussa/Sebaste**, s. 10; Th. S. Mackay, "Elaeussa", **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed.: by. R. Stilwell, Princeton University Press, 1976, s. 291; Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", s. 264.

²⁵⁷ Hierokles, **Synekdemos**, 704. 4:Σεβαστή.

²⁵⁸ Mackay, "Elaeussa", s. 294; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 400; Schneider, **Elaiussa/Sebaste**, s. 31-32.

²⁵⁹ Özbay, "Elaiussa- Sebaste ve Korykos Su Sistemi", s. 157-158.

²⁶⁰ Schneider, **Elaiussa/Sebaste**, s. 142- 151.

²⁶¹ M. Gough, "A Temple and Church at Ayaş (Cilicia)", **AS 4**, 1954, s. 55-57; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 400; Schneider, **Elaiussa/Sebaste**, s.126-133.

bulunmaktadır. Cella girişinin hemen sağındaki blok traşlanmak suretiyle elde edilen alanda, Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait, beş satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır. Yazıttan, Hermes rahibi Pomponius Niger'in, oturağı, katlar sarasındaki merdivenleri ve büyük bir olasılıkla tapınağı ziyarete gelenlerin sunularını hazırlamak için kullandıkları "mutfak" kısmını kendi parasıyla yaptırdığı anlaşılmaktadır (**Kat. no:** 2. 11. 5). Tapınağın içerisinde bulunan diğer bir yazıtta ise, oturakların Menodotos tarafın-dan tamir ettirildiği ifade edilmektedir (**Kat. no:** 2. 11. 7). Bu iki adet yazıttan Hermes tapımının Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar devam ettiği anlaşılmaktadır. Çatıören mevkiinin, Elaiussa/Sebaste kentinin territoriumunda yer aldığı düşünülse de tapınağın inşa edildiği dönemde Elaiussa kentinin henüz kurulmamış olduğu anlaşılmaktadır. Elaiussa kenti sikkelerinde Hermes'in tasvirlerinin bulunması kentin Korykos'taki Hermes Tapınağı'nın çevresinde geliştiği ve dolayısıyla Çatıören Tapınağı'nın da Korykos'un territoriumuna dahil olabileceği düşünülmektedir²⁶².

Kentteki yazıtların tamamı mezar yazıtları ve fragmanlardan oluşmakta olup toplam 34 yazıt bulunmaktadır. Roma İmparatorluk dönemine tarihlenen bir sikkenin ön yüzünde Athena, arka yüzünde elinde gemi pruvası tutan Poseidon tasvir edilmiş olup NAVAPXIC lejandı bulunmaktadır (bkz. **App. no:** 6. 3)²⁶³.

1.22 KANYTELLA

Günümüzde Kanlıdivane olarak bilinen antik yerleşme, Sebaste'nin 5 km kuzeydoğusunda, liman alanında kurulmuş Kumkuyu kıyısının 3 km kuzeyinde yer almaktadır ve Hellenistik Dönem, Roma dönemi ve Erken Bizans Dönemi arasında yerleşmeye sahne olmuştur²⁶⁴.

²⁶² Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 224; Şahin, "Korykion Antron'daki Tapınak Zeus Tapınağı mıdır?", s. 66-67.

²⁶³ Elaiussa/Sebaste kentindeki sikkeler için bkz. O. Tekin, **Elaiussa Sebaste II**, 2003, s.541-556; "Elaiussa-Sebaste Sikkeleri", **Adalya 2**, 1997, s. 151-158.

²⁶⁴ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 285- 286; Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", s. 261.

Antik bir *kome* olan Kanytella, Roma İmparatorluk Dönemi'nde Elaiussa/Sebaste'nin *khora*'sında yer almaktaydı. Yerleşme, 120x60 m boyutlarında ve yaklaşık 30 m derinliğindeki bir obruğun etrafında kurulmuştur. Yerleşmeye ait en erken yapılar, obruğun güneybatısında bulunan kule ile kuzeyde ve güneyde aynı teknikte inşa edilmiş yapı duvarlarına ait parçalardan oluşmaktadır (Res.5). Obruğun kayalık duvarında, yazıtlı savaş sahnesi ile cenaze ziyafet betimlemesinin olduğu iki adet Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait kabartma bulunmaktadır²⁶⁵. Yerleşmedeki yapıların büyük çoğunluğunu konutlar oluşturmaktadır. Kullanılan iki tip duvar örgüsü nedeniyle konutların MS 4. yy'a tarihlenmesi mümkündür. Obruğun etrafında dört adet kilise yer almaktadır²⁶⁶.

Antik yerleşmede 20 adet mezar yazıtı bulunmaktadır²⁶⁷ ve güney nekropolisinde tespit edilen MÖ 1. yy'a ait yazıtların son satırlarındaki başrahibin (ἀρχιερεὺς), Olba'nın başrahibinden başka kimsenin olamayacağı vurgulanmaktadır (bkz. **Kat. no:** 2. 6. 12). Bu durum Kanytella'nın MÖ 3.- 1. yy'lar arasında Olba'nın yayılım alanında olabileceğini düşündürmektedir²⁶⁸. Yerleşmedeki polygonal duvar örgüsüne sahip kulenin güneyinde Zeus Olbios yazıtı bulunmaktadır. Yazıtta, rahip Teukros Tarkuarios'un Zeus Olbios'u kutsadığından söz edilmektedir. Kule inşa edildiğinde, bu bölge Olba rahip kralların territoriumuna bağlı olmasından dolayı yerleşmede Zeus Olbios'a ait bir yazıtın bulunması da mümkündür (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 13). Mezar yazıtlarındaki cezalandırma formülünde Zeus, Athena, Helios ve Selene'nin belirtilmesi bu tanrı ve tanrıçalarından mezar koruyuculuğu özelliğini vurgulamaktadır²⁶⁹. Yerleşmede bulunan bir lahit üzerindeki yazıtın sonunda mezarı her kim tahrip eder ve kendi amacı için kullanırsa *Sebaste Athena'sına* ve *Sebaste Demosu'na* ceza ödemekle yükümlü tutulacağını ifade eden bir ceza formülü bulunmaktadır. Söz konusu yazıt Kanytella yerleşmesinin Roma İmparatorluk Dönemi'nde Elaiussa/Sebaste'nin *khora'sı*nda *kome* olarak varlığını sürdürdüğünü

²⁶⁵ Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", s. 261.

²⁶⁶ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 285- 286; B. Ceylan, "Temple- Church in Olba and Reuse of Antique Monument in Late Antiquity", **Olba** VII, 2009, s. 50-53.

²⁶⁷ Hagel— Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kan 1, 3, 4, 6, 10, 11, 12, 14-25.

²⁶⁸ Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", s. 262.

²⁶⁹ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kan 3, 16, 17.

göstermektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 6. 11)²⁷⁰. Aynı zamanda Kanytella yerleşmesinde 2 adet inşa yazıtı²⁷¹ bulunmakta olup bunlardan birinde Olbalı bir vatandaşın söz edilmektedir²⁷². Yerleşmede bulunan tek mil taşı ise İmparator Traianus dönemine aittir²⁷³.

1.23 EIRENOPOLIS

Anemourion'un 51 km kuzeyinde, Germanikopolis'in (Ermenek) 16 km güneyinde, Çatalbadem'in (Yukarı İnebol) kuzeybatısında bir tepenin üzerinde yer almaktadır²⁷⁴. Hierokles'e göre Eirenopolis, Isauria sınırları içerisinde bulunuyordu²⁷⁵. Anemourion- Laranda yolu üzerindeki kent, MS 355-359 yılları arasında Kalykadnos nehrinin güney tarafını komuta etmek için yeniden düzenlenmiştir. MS 359'da bir kale (*castellum*) ele geçirilmiştir ve aynı yol üzerinde, nehrin kuzeyinden geçen Bıçakçı yakınına garnizon kurulmuştur²⁷⁶.

Yerleşimin doğusunda bir çeşme yapısı, yaklaşık 150 km batısındaki Dinek arazisinde ise bir Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait mezar evi yer almaktadır. Aynı zamanda Dinek köyünde, günümüze kadar gelmiş birkaç Roma İmparatorluk Dönemi yazıtı bulunmaktadır²⁷⁷.

²⁷⁰ Hicks, "Inscriptions from Western Cilicia", no: 1, s. 231; Heberdey — Wilhelm, **Reisen in Kilikien**, s. 58; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kan 11; Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", s. 262.

²⁷¹ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kan 7a-7b, 9.

²⁷² Hicks, "Inscriptions from Western Cilicia", no:2, s. 226; Heberdey — Wilhelm, **Reisen in Kilikien**, no: 122, s. 53; Maier, **Griechische Mauerbauinschriften I**, 1959, no: 78, s. 252-254 ; **SEG** 19, no: 876; Hagel-Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften** , no: Kan 9: Ἐπιστατεόντος Πλειστάρχου | τοῦ Πλειστάρχου Ὀλβέως.

²⁷³ **CIL** III, 13625; Heberdey — Wilhelm, **Reisen in Kilikien**, no: 118, s. 51; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kan 26: Imp(erator) Caesar | divi Traiani | Part(hici) f(ilius) divi | Nervae nepos |⁵ Traianus Hadria- | nus Aug(ustus) pont(ifex) max(imus) | tr(ibunicia) pot(estate) iiii co(n)s(ul) iii p(ater) p(atriciae) p[e]r | Iu[l]ium (?) [C]a[s]t(um) (?) [l]eg(atum) | [Au]g(usti) pr(o) pr(aetore) |¹⁰ m(ilia) p(assum) xxi.

²⁷⁴ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 245.

²⁷⁵ Hierokles, **Synekdemos**, 710. 3: Εἰρηνόπολις.

²⁷⁶ T. B. Mitford, "Roman Rough Cilicia", **ANRW II**. 7, 2, 1980, s. 1251.

²⁷⁷ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 245; Yazıtlar için bkz. Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Eir1, 2, 3a, 3b, 3c, 4, 5, 6.

Kent alanında toplam 7 yazıt tespit edilmiştir. Çeşme yapısının yakınında tespit edilen bir yazıtta kentin adı *Hirenopolis* olarak geçmektedir²⁷⁸. Kentin tek inşa yazıtında ²⁷⁹ yer alan φιλοχρίστος (İsa'yı seven) ifadesi İmparator Iustinianus'un ünvanları arasında yer almaktadır. Bu nedenle yazıtı en erken MS 6. yüzyıla tarihlemek gerekmektedir. Kent alanında bulunan mezar yazıtları incelendiğinde mezarların genel olarak MS 5-6. yy'a ait olduğunu söylemek mümkündür²⁸⁰. Tüm yazıtlı belgelerin genel değerlendirmesi yapılacak olursa Eirenopolis yerleşmesinin MS 4. yy'dan itibaren yerleşime sahne olduğu ve varlığını MS 6-7. yy'a kadar devam ettirdiğini söylemek mümkündür.

1.24 ZENONOPOLIS

Günümüzde Küçüksu Deresi kaynağının çıkış noktasındaki antik yerleşme, Anemourion'un 74 km kuzeyinde, Germanikopolis'in 20 km kuzeybatısında, Elmayurdu'nun (İznebol) 3 km kuzeybatısında, Büyükkarapınar'ın 1,5 km kuzeyinde bulunmaktadır. Zenonopolis, Konstantinos Porphyrogennetos'ta Dekapolis'e bağlı bir kent olarak aktarılmaktadır²⁸¹. Yerleşmede 2 adet yazıt bulunmakla birlikte bunlardan biri inşa yazıtı²⁸², diğeri ise mezar yazıtından²⁸³ oluşmaktadır.

²⁷⁸ Bean — Mitford, *Journeys in Rough Cilicia 1964-1968*, no:231, s. 205; AE 1974, 644; Hagel — Tomaschitz, *Repertorium Der Westkilikischen Inschriften*, no: Eir1:[iuss]i d(ominorum)d n(ostrorum) Co[nstantii triumfa]- | [tori]s Aug(usti) et I[uliani nob(ilissimi) Caes(aris)] | murus aed[i]ficatus est | Hieronopolit[anorum civitati] I⁵ Aur(elio) Ious[to] co[m(ite) et praeside c(uram) a(gente)].

²⁷⁹ Bean — Mitford, *Journeys in Rough Cilicia*, no:232, s. 206; Hagel — Tomaschitz, *Repertorium Der Westkilikischen Inschriften*, no: Eir 2: Έκ τὸν δορεὸν τοῦ δεσπότης | ἰμὸν θ(εο)ῦ (καὶ) τὸν φιλοχρίστον ἡ-| μὸν βασιλέον ἐπὶ Κόνονος το[ῦ] | [ἀ]γιωτάτου.

²⁸⁰ Hagel — Tomaschitz, *Repertorium Der Westkilikischen Inschriften*, no: Eir 3a,3b,3c,4,5.

²⁸¹ Hild — Hellenkemper, *Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5*, s. 463-464.

²⁸² Hagel — Tomaschitz, *Repertorium Der Westkilikischen Inschriften*, no: Zen 1.

²⁸³ A.e, no: Zen 2.

1.25 DOMITIOPOLIS

Günümüzde Katranlı (Dindebol, Dindebul) olarak bilinen antik kent, Germanikopolis'in 18 km kuzeybatısında yer almaktadır. Isauria hinterlandındaki kentlerden Dekapolis'e bağlı biri olan Domitiopolis'u Sasani kralı I. Şapur, Valerianus'tan aldıktan sonra yeniden düzenlemiştir. Antik yerleşim düzeni, günümüzde Dindebol köyünün kuzeyindedir ve burada mezar odalarının bulunduğu nekropolis yer almaktadır²⁸⁴. Yerleşmede herhangi bir yazıt bulunmamaktadır.

1.26 GERMANIKOPOLIS

Günümüzde Ermenek olarak bilinen antik kent, Seleukeia'nın 95 km kuzeybatısında, Anemourion'un 67 km kuzeydoğusunda, Isauria Dekapolisi'nin batısında, Kalykadnos'un güney kolunda bulunan vadiden yaklaşık 3 km uzaklıkta yer almaktadır²⁸⁵. MS 5. yy'da yaşamış olan Hierokles'e göre Germanikopolis, Isauria kentleri arasında sayılmaktadır²⁸⁶. Bölgedeki antik yol sisteminde önemli bir rol oynayan kent üzerinden Anemourion ve Klaudiopolis'e geçmek mümkündür²⁸⁷.

Kente ait arkeolojik kalıntıların büyük bir bölümü, günümüzde modern yapılaşmanın altında kalmıştır. Kente ait nekropolis az sayıda mezar yapısından oluşmaktadır. Bunlar arasında mimari cepheye sahip bir mezar odası ve lahitleri saymak mümkündür. Nekropolis'te Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi'ne ait 6 adet mezar yazıtı²⁸⁸ ve Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen 2 adet dua yazıtı bulunmaktadır²⁸⁹.

²⁸⁴ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 242.

²⁸⁵ **A.e.**, s. 258.

²⁸⁶ Hierokles, **Synekdemos**, 710,. 2: Γερμανικόπολις; W, Ruge, *Germanikopolis*”, **RE VII/1**, 1910, s. 1258.

²⁸⁷ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 258; Alföldi — Rosenbaum, **The Necropolis of Adrassus (Balabolu) in Rough Cilicia (Isauria)**, 1980, s. 13.

²⁸⁸ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Erm 1,2,a, 2b, 2c, 3a, 3b.

²⁸⁹ Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Erm 4,5.

1.27 ADRASSOS

Günümüzde Balabolu olarak bilinen antik kent, Germanikopolis'in 21 km kuzeydoğusunda, Tekeli'nin 8 km güneybatısında, Adras Dağı'nda yer almaktadır. Hierokles'e göre kent, Isauria bölgesinde, Germanikopolis'in çevresinde bulunmaktadır²⁹⁰. Balabolu adı, "eski kent" anlamına gelen *Palaipolis*'ten türemiştir. Tauros'a geçiş rotası üzerinde bulunan Adrassos kenti, aynı zamanda Laranda (Karaman)- Germanikopolis (Ermenek) yolundan deniz kıyısındaki Kelenderis'e (Gilindre) geçişi olanaklı kılmaktadır²⁹¹.

Kente ait arkeolojik kalıntılar incelendiğinde, üç adet apsisli yapı (iki adet Erken Bizans Kilisesi), kuzeybatısında kent duvarı bulunmaktadır. Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen nekropolis ise, kuzeybatıdaki yamaç üzerine yayılmıştır²⁹². Ayrıca nekropoliste Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen geniş bir de kilise yer almaktadır²⁹³.

Kente ait yazıtların tümünü mezar yazıtları oluşturmaktadır. Toplam 17 adet yazıtın tümü MS 5-6. yy.'a²⁹⁴ tarihlemek mümkündür. Kültlerle ilgili herhangi bir yazıt buluntusuna henüz rastlanmamıştır.

²⁹⁰ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 159; Hierokles, **Synekdemos**, 710. 6: *Δαρασός*.

²⁹¹ Alföldi — Rosenbaum, **The Necropolis of Adrassus (Balabolu) in Rough Cilicia (Isauria)**, s. 15- 32; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 258.

²⁹² Alföldi — Rosenbaum, **The Necropolis of Adrassus (Balabolu) in Rough Cilicia (Isauria)**, s. 15- 32; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 258.

²⁹³ Alföldi — Rosenbaum, **The Necropolis of Adrassus (Balabolu) in Rough Cilicia (Isauria)**, s. 53-54.

²⁹⁴ Kente ait yazıtlar için bkz. Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no:Adr 1 vdd.

1.28 KLAUDIOPOLIS

Günümüzde Mut olarak bilinen antik kent, Seleukeia'nın 53 km kuzeybatısında bulunmaktadır²⁹⁵. Roma İmparatorluk Dönemi'nde kurulan *Colonia Iulia Augusta Felix Ninica* kolonisine İmparator Claudius, *polis* statüsü vererek Klaudiopolis olarak adlandırmıştır²⁹⁶. MS 5. yy'da Hierokles, kentin Isauria Bölgesi'nde yer aldığını belirtmektedir²⁹⁷.

Antik yerleşme Hellenistik Dönem'den itibaren yerleşime sahne olmuştur. Kent alanı içinde sütunlu cadde, tapınak ve tiyatro bulunmaktadır. Kentte biri Athena Polias diğeri ise Zeus Olympios'a ait iki tapınağın bulunduğu düşünülmektedir. Güneybatısındaki yükseltiyi kapsayan kent duvarı, batıda muhtemelen Mut Çayı'ndan kuzey-güney doğrultulu olarak ilerlemektedir ve kayalık bir alanda sona ermektedir. Ayrıca güneydoğudaki takviye duvarının olduğu tepede kireç taşından yapılmış çok sayıda lahitin bulunduğu nekropolis yer almaktadır²⁹⁸.

Kente ait yazıtların çoğunluğunu mezar yazıtları oluşturmakla birlikte toplam 24 adet yazıt bulunmaktadır. Kent kalesi ve cami arasında saptanan bir mezar yazıtından Titus Flavius Demosthenes'in mezarı kendisi ve karısı Antonia Soteris için yaptırdığı anlaşılmaktadır. Yazıtın sonuna eklenen bir ceza formülüyle, mezara başka bir kimsenin gömülmesinin engellemeye çalışılmıştır. Mezara başka birinin gömülmesi durumunda, Athena Polias Tapınağı'na ve Klaudiopolis Demosuna 1000 denarius ödenmesi gerektiği ifade edilmiştir (bkz. **Kat. no:** 2. 6. 13). Kent duvarının dış kısmında ise Zeus Olympios'un epithetinin yer aldığı bir başka yazıt bulunmaktadır (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 25). Bu yazıtlar kentte Athena Polias ve Zeus Olympios'a ait iki tapınağın olabileceğine işaret etmektedir. Tiyatronun yakınında bulunan bir adak yazıtında ise Tanrıça Athena'ya bir heykelin adandığı söz edilmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 6. 14). Yazıtın farklı edisyonlardaki yorumları incelendiğinde, kentte Athena Parthenos ve Zeus Olympios'a ait iki heykelin

²⁹⁵ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s.307.

²⁹⁶ **A.e.**, s. 367.

²⁹⁷ Hierokles, **Synekdemos**, 709.10: Κλαυδιόπολις.

²⁹⁸ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 367-368.

yaptırılmış olduğu ileri sürüldüğü görülmektedir²⁹⁹. Ancak söz konusu tapınaklar henüz tespit edilememiştir.

Kentteki bir inşa yazıtında İmparator Septimius Severus ve oğlu Caracalla'nın kente bağışta bulunarak Mousaion için üçlü bir sütun inşa ettirdiklerinden söz edilmektedir. Yazıtta Caracalla'nın yalnızca "caesar" unvanını taşımasından dolayı yazıtı MS 196-198 yılları arasına tarihlenmek mümkündür³⁰⁰. Kentteki bir adak stelinde ise iki elinde koç tutan bir tanrı kabartması ve alt kısmında bir adak yazıtı bulunmaktadır. Yazıtta *centuria* komutanı Sempronius'un tanrı Apollon'a dua ederek sunağı adadığından söz edilmektedir (**Kat. no:** 2. 2. 1).

1.29 DALISANDOS

Günümüzde Sinabıç olarak bilinen antik kent, Klaudiopolis'in 6 km kuzeyinde bulunmaktadır. Bir tepenin üzerinde yer alan Dalisandos'un kuzeyinde Koropissos kenti bulunmaktadır. D. French, sikke buluntularından dolayı kentin Lykaonia Birliği'ne bağlı olduğunu ileri sürmüştür³⁰¹. Hierokles, kentin Klaudiopolis'in çevresinde ve Isauria hinterlandında olduğunu belirtmektedir³⁰². Konstantinos Porphyrogennētos, Dalisandos'un Isauria Dekapolisi'ndeki kentlerden biri olarak kabul etmektedir. Kentte Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait 50 mezar yazıtından oluşan bir nekropolis bulunmaktadır³⁰³. Bazı mezar yazıtlarının cezalandırma formüllerinde tanrıça Selene'nin mezar koruyuculuğu görevini üstlendiği görülmektedir. Bunun yanı sıra kentte kültlere ilişkin herhangi bir yazıt bulunmamaktadır.

²⁹⁹ SEG 31, 1312.

³⁰⁰ IGR III, 822; Bean — Mitford, *Journeys in Rough Cilicia 1964-1968*, s. 235vd.; Hagel — Tomaschitz, *Repertorium Der Westkilikischen Inschriften*, no: Kla 1: [Υπὸ (?) Λ(ουκίου) (?) Σεουήρου (?) Εὐσε]β(οῦς) (?) Περτίναχος Σεβ(αστοῦ) καὶ Μάρκου | Αὐ[ρ]-| [ηλίου Ἀντωνείνου (?) Καίσαρος (?) κατ]εσκευάσθη καὶ τὸ τρίστοον τοῦ μο[υ]-| [σαίου διὰ (?) - - Ἀντωνίου (?) Βάλβου (?) τοῦ (?)] κυρίου ἡγεμόνος.

³⁰¹ Hild — Hellenkemper, *Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini* 5, s. 233.

³⁰² Hierokles, *Synekdemos*, 710.1: Δαλίσανδος.

³⁰³ Hild — Hellenkemper, *Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini* 5, s. 233; yazıtlar için bkz. Hagel — Tomaschitz, *Repertorium Der Westkilikischen Inschriften*, no: Dal 1 vdd.

1.30 KOROPISSOS

Günümüzde Dağ Pazarı olarak bilinen antik kent, Seleukeia'nın 64 km kuzeybatısında, Klaudiopolis'in 21 km kuzeydoğusunda, Lykaonia'da Laranda ile Klaudiopolis yolu üzerinde yer almaktadır³⁰⁴.

Yerleşme, 1,20 m genişliğinde ve yer yer 5 m'ya kadar yükselen ve dikdörtgen kulelere sahip olan bir duvarla çevrelenmiştir. Güney tarafında ilaveten ikinci bir duvar daha inşa edilmiştir ve duvarın üzerinde İmparator Septimius Severus'a ait onurlandırma yazıtı bulunmaktadır³⁰⁵.

Kuzeydeki düzlükte ise takviye duvarı yer almaktadır. Bu alanda yer alan Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait sütunlu yol ve Erken Bizans Dönemi konutları geniş ölçüde tahrip olmuştur. Dağınık halde bulunan kentin nekropolisi ise, doğu ve batı yamacında (kaya mezar ve tapınak mezar) ve Laranda- Klaudiopolis (lahitler) yolu üzerinde uzanmaktadır. Nekropolisin haricinde yerleşmede Erken Bizans Dönemi'ne ait çok sayıda kilise de yer almaktadır³⁰⁶. Kentin doğusunda üç nefli, sütunlu bazilika, kuzeybatıdaki yüksek bir tepenin üzerinde ise, üç tarafı tonozlarla çevrilmiş, bir kilise bulunmaktadır³⁰⁷.

Yerleşmede bulunan yazıtların çoğunluğunu mozaik tabanlar üzerindeki yazıtlar olmakla birlikte toplam 10 adet yazıt bulunmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi güney yönüne inşa edilen duvarın üzerindeki Septimius Severus yazıtının bulunması³⁰⁸ yerleşimin, Roma İmparatorluk Dönemi'nde iskan edildiği ve birçok kilisenin yer alması Erken Bizans Dönemi'nde de varlığını koruduğu anlaşılmaktadır.

³⁰⁴ Hild — Hellenkemper, *Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini* 5, s. 313.

³⁰⁵ Tomaschitz, *Unpublizierte Inschriften Westkilikiens Aus Dem Nachlass Terence B. Mitfords*, no:42, s. 71; Hagel — Tomaschitz, *Repertorium Der Westkilikischen Inschriften*, no: Dpz 7: Αὐτοκρατορῶν | τορᾶ Καίσα[α]-|ρα Λ(ούκιον) Σεπτίμ[ι]-|ον Σεουήρο[ν]]⁵ Περτίναξα | Σεβ(αστὸν) Αὐγούστου-| τον Εὐσεβ(ῆ) Εὐ[τυ]-|χῆ Ἀραβικὸ[ν] | Ἀδιαβηνικὸ[ν]]¹⁰ π(ατέρα) π(ατριδος) τὸν γῆς κ[αί] | θαλάσ(σης) δεσπ[ό]-|την ἡ πόλι[ς].

³⁰⁶ Hild — Hellenkemper, *Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini* 5, s. 313-314.

³⁰⁷ A.e., s. 313-314; M. Gough, "Dağ Pazarı (Koropissos)", *The Princeton Encyclopedia of Classical Sites*, Ed.: R. Stilwell, Princeton University Press, 1976, s. 256.

³⁰⁸ Hagel — Tomaschitz, *Repertorium Der Westkilikischen Inschriften*, no: Dpz 7.

1.31 OLBA – DIOKAISAREIA

Günümüzde Uzuncaburç olarak bilinen Diokaisareia antik kenti, Seleukeia'nın 22 km kuzeyinde bulunmaktadır³⁰⁹. Diokaisareia'nın 4 km kuzeydoğusunda, Seleukeia'nın 24 km kuzeyinde ise günümüzde Uğuralanı olarak bilinen Olba antik kenti bulunmaktadır³¹⁰. Hellenistik Dönem'den itibaren yerleşime sahne olmuş olan Olba'nın tapınağı, Uzuncaburç beldesi sınırlarında yer almaktadır. Strabon eserinde, Olba kenti'ndeki Zeus Tapınağı'nın Teukros oğlu Aias tarafından kurulmuş olduğunu belirtmektedir³¹¹.

Hellenistik Dönem'de Zeus kutsal alanının etrafında gelişerek, Olba'ya bağlı bir tapınak merkezi konumuna gelen Diokaisareia'ya İmparator Tiberius tarafından özgür kent (*civitas libera*) statüsü verilmiştir³¹². Ayrıca kentin sütunlu caddesinde bulunan bir yazıtta Tiberius'un kentin kurucusu ve kurtarıcısı olarak onurlandırıldığı görülmektedir. Yazıt günümüzde kayıptır. Bu yazıtı dayanarak birçok kişi Diokaisareia'nın Tiberius tarafından kurulduğunu düşünse de kentin kuruluşu ya da gelişimine ilişkin en yakın tarih muhtemelen İmparator Vespasianus'un MS 72 yılında Kilikia'yı eyaletleştirmesi dönemine rastlamaktadır³¹³.

MS 72 yılında İmparator Vespasianus, Kilikia Eyaleti'ni yeniden düzenlemiş ve 'Olba rahip hanedanlığı' nı ortadan kaldırmıştır. Bu dönemle birlikte kentte inşaa faaliyetlerinin de arttığı görülmektedir. Bunların bir kısmı ise dini amaçlı yapılardan oluşmaktadır. Zeus Olbios Tapınağı'nın hemen doğusunda Roma dönemine ait podiumlu tapınak; kentin batısında yer alan MS 1. yüzyıla tarihlenen Tykhaion (Res. 6), bunlar arasında yer almaktadır. Roma İmparatorluk Dönemiyle birlikte Diokaisareia'da Athena ve Dionysos gibi kültlerinde görülmesi, Diokaisareia'da

³⁰⁹ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 239; Th. S. Mackay, "Diocaesarea", **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed.: R. Stilwell, Princeton University Press, 1976, s. 275.

³¹⁰ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 369.

³¹¹ Strabon, **Geographika**, xiv, 5. 10: .. ἐν ᾗ Ὀλβη πόλις, Διὸς ἱερὸν ἔχουσα, Αἰαντος ἱδρυμα τοῦ Τεύκρου· καὶ ὁ ἱερεὺς δυνάστης ἐγένετο τῆς Τραχειώτιδος

³¹² Şahin — Şahin, "Diokaisareia'dan Yeni Bir Tanrıça Athena Yazıtı", s. 253.

³¹³ IGR III, 845; Heberdey — Wilhelm, **Reisen in Kilikien**, no: 160, s. 84; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: OID 45; Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", s. 274: Ἀὐτοκράτορα Καίσα[α]- | ρα Τιβέρον θεοῦ υἱ[όν] | τὸν κτίστην καὶ | σωτήρα.

Hellenistik Dönem’den beri tapınım gören Zeus Olbios kültünün eski önemini koruyamadığını göstermektedir³¹⁴.

Diokaisareia, Seleukeia’dan çıkıp modern Mara ve Klaudiopolis üzerinden Toros Dağları’nı aşarak Laranda’ya giden antik yolun üzerinde yer almaktadır³¹⁵. Kente ait en eski kalıntı, MÖ 3. yy’a tarihlenen Zeus Olbios Tapınağı’dır³¹⁶. Tapınağın *peribolos* duvarındaki iki blok üzerinde bulunan bir inşa yazıtında çatının I. Seleukos Nikator tarafından yaptırıldığı ve daha sonra Teukros’un torunu Zenophanes’in oğlu baş rahip Teukros tarafından onarıldığı belirtilmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 33). Yazıtın MÖ 2. yy’a tarihlendirilmiş olması, I. Seleukos Nikator’un ancak geriye dönük olarak onurlandırılmış olabileceğini göstermektedir³¹⁷.

Olba kentinin hinterlandı içinde yer alan Yeğenli Köyü arazisi sınırlarında bulunan Kurşun Kalesi yerleşmesinde bir tapınak bulunmaktadır. Bu tapınaktan ilk olarak 1998 yılında S. Durugönül tarafından kısaca bahsedilmiştir³¹⁸. 2007-2009 ve 2012-2013 yılları arasında ise H. Şahin tarafından tapınakla ilgili inceleme ve belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalarda stoa alanında iki inşa yazıtı tespit edilmiştir (bkz. **Kat. no:** 2. 13. 9, 10). Söz konusu yazıtlardan birinde Lucius Secundus’un stoa yapısının sütunları dışındaki masrafları üstlendiği, diğerinde ise Elis’in beş adet sütunu bağışladığı anlaşılmaktadır³¹⁹. Bu yazıtlarda tapınağın Selene Epekoos’a ait olabileceği ileri sürülmüştür.

Olba ve Diokaisareia kentleri arasında tespi edilen mil taşı, Vespasianus’un yeni eyalet düzenlemesinde yol yapım faaliyetlerinde bulunduğunu göstermektedir³²⁰. Yol inşalarının diğer bir evresi ise İmparator Septimius Severus

³¹⁴ Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler”, s. 274.

³¹⁵ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini** 5, s. 239.

³¹⁶ Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia: Polis-Khora İlişkileri Üzerine İlk Düşünceler”, s. 136.

³¹⁷ Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler”, s. 273.

³¹⁸ S. Durugönül, “1996 Yılı İçel ili (Antik Dağlık Kilikya) Yüzey Araştırması ile Kuleler- Kaleler ve Yerleşimlere Olan İlişkileri”, **AST** XV. 1, 1998, 281-293; S. Durugönül, “Die kaiserzeitliche Baupolitik im Rauhen Kilikien am Beispiel zweier Tempelbauten”, 2001, s. 157-161.

³¹⁹ H. Şahin — A. Özdzibay, “ Dağlık Kilikia Kurşun Kalesi Tapınağı ve Stoasına İlişkin Yeni Öneriler”, **Adalya** XVII, 2014, s. 98.

³²⁰ Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler”, s. 276; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: OID 98: BETP-N | ΩΝΙΟ

döneminde gerçekleştirilmiştir. MS 197 yılına tarihlenen mil taşı üzerinde, kente olan uzaklık beş mil olarak verilmektedir. Ancak bununla Olba'nın mı yoksa Diokaisareia'nın mı kastedildiği tam olarak bilinmemektedir³²¹. Her iki kent arasında MS 307 yılına tarihlenen başka bir mil taşı daha saptanmıştır. Söz konusu mil taşları her iki kentin Roma İmparatorluk Dönemi boyunca stratejik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir³²².

Her iki kente ait sikkeler incelendiğinde Olba'nın, Hadrianus döneminde (MS 117-138) OABEWN; Diokaisareia'nın ise Domitianus döneminde (MS 81-96) ΔIOKAIΣAPEIWN lejandıyla sikke bastırıldığı görülmektedir. Sikkeler üzerindeki şimşek demeti ve kartal betimleri Zeus Olbios kültü ile ilişkilidir (bkz. **App. no: 15. 2**). M. Antonius II. Polemos dönemine tarihlenen bir sikkenin arka yüzünde Zeus Olbios'un kutsal tahtı ve Olba sembollerinden *triskeles* bulunmaktadır (bkz. **App. no: 15. 26**). Bunun yanı sıra yazıtlarda da belirtildiği gibi Olba ve Diokaisareia kentlerinin MS 2. yy'a ait sikkeler üzerinde bu kentlerin Kennatai'nin metropolisi olarak adlandırıldıkları görülmektedir (Μετρόπολις Κεννατῶν)³²³. Kentteki bazı sikkeler üzerinde nehir tanrılarından Lamus'un tasvirlerine de rastlamak mümkündür³²⁴.

| Αὐτοκράτωρ [Καῖσαρ] | Οὐεσπας[ια]νὸς [Σεβαστὸς] ||⁵ ἀρχιερεὺς [μέγιστος δημαρ]- | χ[ι]κῆς ἐξου[σ]ίας [τὸ - αὐτοκρά]- | τωρ τὸ ἐ' [πα]τ[ῆρ πατριδὸς] | τειμητῆς ὑπατος τὸ [- - -] | κατεσχευασεν[- - - - -] ||¹⁰ AIKH[- - - - - δια] | Σεπτι[μ]ίου [- - - - -] | πρεσβεϋ[τ]οῦ κα[ι] ἀντι[σ]τρατήγου.

³²¹ CIL III, no: 12120; Hicks, "Inscriptions From Western Cilicia", no:76; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no:OID 88; Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", s. 276 : Imp(erator) Caes(ar) | L(ucius) [Se]ptimius | S[e]verus pius | Pertinax Aug(ustus) ||⁵ Arab(icus) Adiab(enicus) p(ontifex) [m(aximus)] | trib(unicia) pot(estate) v imp(erator) [viii] | co(n)s(ul) ii [p]roc(onsul) p(ater) p(atria) et | [M(arcus) A]urelius [An]- | [ton]inus Caesar ||¹⁰ [I]mp(erator) desig(natus) | m(ilia) p(assum) v.

³²² CIL III, no: 12121; Hicks, "Inscriptions From Western Cilicia", no:78; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no:OID 90 a; Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", s. 276: D(ominis) n(ostri) | Maximiano [et] | Maximiano | invictis Aug(ustis) ||⁵ et Maximino | et Constantino | [no]bilissimis | [Ca]es(aribus) | m(ilia) p(assum) ii.

³²³ Söz konusu yazıtlar için bkz. Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: 86; Sikkeler için bkz. G. M. Staffieri, **La Monetazione di Olba Nella Cilicia Trachea**, 1978, no: 48, 60; 53, 57.

³²⁴ O. Tekin, "River-Gods in Cilicia in the Light of Numismatic Evidence", s. 519-551.

1.32 SOLI /POMPEIOPOLIS

Zephyrion'un 11 km güneybatısında bulunan antik kent, günümüzde Viranşehir olarak adlandırılmaktadır³²⁵. Polybios eserinde, Argoslular ile Rhodoslular'ın kardeşçe geçindiklerinden ve Rhodoslular'ın Pompeiopolis kenti üzerindeki etkisinden söz etmektedir³²⁶. Strabon, kentin Akhalar ve Lindos'tan gelen Rhodoslular tarafından kurulduğunu ve Pompeius'un korsan saldırılarından sonra "önemli ve övgüye değer" korsanları buraya yerleştirip kentin adını Pompeiopolis olarak değiştirdiğinden söz etmektedir³²⁷. Strabon'un "τῆς ἄλλος Κιλικίας ἀρχῇ τῆς περὶ τὸν Ἰσόν" ifadesinden de anlaşılacağı üzere Soli-Pompeiopolis, Kilikia Trakheia ile Kilikia Pedias arasında sınır oluşturmaktaydı³²⁸. Ptolemaios, kent adını "Πομπηϊοῦ πόλις ἢ καὶ Σόλοι" şeklinde ifade etmektedir³²⁹. Hierokles ise, Pompeiopolis'i Kilikia I kentleri arasında saymaktadır³³⁰.

Yerleşim alanının iç kısmı yaklaşık 35 hektar boyutunda olup etrafı duvarla çevrelenmiştir. Kentin batı, kuzey ve doğu tarafında kapılar bulunmaktadır. Yerleşim alanında görülen düzenli duvar yapıları Erken Roma Dönemi'ne tarihlenmektedir ve Pompeius'un kentte yeni bir yapılanma üzerinde durduğu anlaşılmaktadır³³¹. Pompeius'un başlattığı inşaa faaliyetleri daha sonraki dönemlerde kentte devam etmiş olduğu MS 5.-6. yy'a tarihlenen ve kent duvarının onarılmasından söz eden iki inşaa yazıtından anlaşılmaktadır³³².

³²⁵ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 381.

³²⁶ Polybios, **Historiai**, xxi, 24. 11: εἶναι γὰρ Ἀργείων ἀποίκους Σολεῖς, καθάπερ καὶ Ῥοδίου· ἐξ ὧν ἀδελφικὴν οὔσαν ἀπεδείκνουν τὴν συγγένειαν πρὸς ἀλλήλους, ὧν ἕνεκα δίκαιον ἔφασαν εἶναι τυχεῖν αὐτοὺς τῆς ἐλευθερίας ὑπὸ Ῥωμαίων διὰ τῆς Ῥοδίων χάριτος.

³²⁷ Strabon, **Geographika**, xvi, 5. 8: Μετὰ δὲ Λάμον Σόλοι πόλις ἀξιόλογος, τῆς ἄλλος Κιλικίας ἀρχῇ τῆς περὶ τὸν Ἰσόν, Ἀχαιῶν καὶ Ῥοδίων κτίσμα τῶν ἐκ Λίνδου· εἰς ταύτην λειπανδρήσασαν Πομπήιος Μάγνος κατώκισε τοὺς περιγενομένους τῶν πειρατῶν, οὓς μάλιστα ἔγνω σωτηρίας καὶ προνοίας τινὸς ἀξίους, καὶ μετωνόμασε Πομπηϊόπολιν.; Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 381.

³²⁸ Bkz dpnt. 329.

³²⁹ Ptolemaios, **Geographika**, v, 8. 4.

³³⁰ Hierokles, **Synekdemos**, 704. 3: Πομπηϊούπολις.

³³¹ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 382.

³³² Dagron — Feissel, **Inscriptions de Cilicie**, no: 24, s. 59; SEG 37, no: 1321: ἐπὶ Φλ(αβίου) Ζαχαρίου τοῦ μεγα-| λοπ(επεστάτου) καὶ περιβλ(έπιτου) κόμ(ητος) καὶ| ἄρχοντος καὶ Φλ(αβίου) ΚΛΛΟΥ | Ἀκύλα τοῦ λαμπρ(οτάτου) κόμ(ητος) καὶ ||⁵ πατρὸς πόλεως ἐγένετο | τὸ τέμπλον τοῦ τίχους τοῦ-| το ἐν χρόνοις ἰνδ(ικτιῶνος) ζ'. ;Dagron — Feissel, **Inscriptions de Cilicie**, no: 25; SEG

Kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu uzanan sütunlu cadde kenti eşit olmayan iki bölüme ayırmıştır. Cadde üzerindeki sütunlar, Erken Bizans Dönemi'ndeki depremde yıkılmıştır. Sütunlu caddenin güneyinde liman bulunmaktadır. Yapay liman havzası iki dalgakırana sahiptir. Kuzeyde kent kapısında iki su sarnıcı inşa edilmiştir. Batıda kent duvarının dışında mezar evi ve lahitlerden oluşan bir nekropolis yer almaktadır. Güneyinde ise Trémaux'un planına göre büyük bir Roma hamamı ve küçük bir kilise bulunuyor olmalıydı. Pompeiopolis'in kuzeyinde, Tavşan Ören mevkiinde yarım daire biçiminde büyük bir antik yapı, yakınında ise yeraltı mezar odası ve Erken Bizans Dönemi'ne ait bir sınır yazıtı bulunmaktadır³³³. Kente ait az sayıda yazıt bulunmaktadır ve yukarıda bahsedilen iki inşa yazıtının haricinde MS 1.yy'a tarihlenen bir adak yazıtında *demiourgos* memuriyetinden söz edilmektedir³³⁴. Kentte kültlere ilişkin tek yazıt örneği, Soloi limanında tespit edilen adak yazıtıdır. Hellenistik Dönem'e tarihlenen yazıttan, Hermes ve Herakles'in burada tapınım gördüğü anlaşılmaktadır (bkz. **Kat. no:** 2. 10. 3). Kentte bulunan bazı sikkeler üzerinde Olympos tanrılarının yanı sıra nehir tanrılarından Sounias'ın tasvirlerine rastlamak mümkündür³³⁵.

37, no: 1322: ἐπὶ Φλ(αβίου) Ἰωάννου | τοῦ μεγαλοπρ(επεστάτου) καὶ | περιβλ(έπτου) κόμ(ητος) καὶ ἄρχον-| τος ἡμῶν κ(αὶ) Ζήνωνος ||⁵ τοῦ λαμπρο(τάτου) κόμ(ητος) κ(αὶ) πατρὸς | τὸ πᾶν ἔργον γέγο-| νεν ἐν χρό(νοῖς) ἰνδ(ικτιῶνος) | α'.

³³³ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 382.

³³⁴ R. Yağcı, "Soli/Pompeiopolis Antik Liman Kenti 2004 Yılı Kazıları", **KST**, 27/2, 2005, s. 35; **SEG** 56, no: 1804: [- - -] δημιουργῶν KA[- - -] . ΜΩ παντὶ τῷ . [- - -]

³³⁵ O. Tekin, "River-Gods in Cilicia in the Light of Numismatic Evidence", s. 532.

2. YAZIT KATALOĞU

2.1 APHRODITE

No: 2. 1. 1 : Arsinoe ile Nagidos Kentleri Arasındaki Sınır Düzenlemeleri

Antik Kent : Arsinoe (= Maraş Harabeleri)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, Mersin Müzesi'nin avlusunda bulunmaktadır.

Ölçüler : Y: 8,13 m. G: 4,22 m K: 1,33 m Hy: 0,08 - 0,09 m.

Tanım : Gri kireç taşından stel, üstte kabartmalı alınlık, sol alt kısım kırık, üzerinde 56 satırlık Eski Yunanca yazıt (Kirsten – Opelt 1989, Res. 7a-b).

Edisyon : Kirsten – Opelt 1989, 55 vd; Jones – Habicht – Habicht 1989, 317 – 346; **SEG** 39, no: 1426; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Ars 1; Sayar 2011, 217-145.

Tarihleme : MÖ 3. yy.

[Θρασ]έας Ἀρσινόεων τῇ πόλει καὶ τοῖς ἄρχουσιν χαίρειν.

[έκο]μισάμεθα τὴν παρ' ὑμῶν ἐπιστολὴν καὶ τῶν πρεσ-

[βε]υτῶν Ἀνδρομένους καὶ Φιλοθέου διηκούσαμεν ὑπὲρ τῶν

κατὰ τὴν χώραν. Ἐπεὶ οὖν οἱ Ναγιδεῖς, ἐπακολουθήσαντες

5 τοῖς ὑφ' ἡμῶν παρακληθεῖσιν, ἀφωρίκασιν, ὥστε μηδεμιᾶς

ἀντιλογίας ἔτι καταλειπομένης ὑμετέραν εἶναι, καλῶς ποιήσε-

τε ἐργαζόμενοί τε πᾶσαν αὐτὴν καὶ καταφυτεύοντες, ὅπως αὐτοὶ τε

ἐν εὐβοσίᾳ γίνησθε καὶ τῷ βασιλεῖ τὰς προσόδους πλείους τῶν

ἐν ἀρχῇ γινομένων συντελῆτε. Καὶ γὰρ αὐτοὶ σπουδάζομεν περὶ

10 ὑμῶν καὶ βουλόμεθα τὴν πόλιν ἀξίαν τῆς ἐπωνυμίας ποιεῖν, πᾶν τὸ

συμφέρον καὶ χρήσιμον συνκατασκευάζοντες καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τῶν

πολιτῶν ἐκάστω . Διὸ καὶ καλῶς ποιήσετε καὶ αὐτοὶ πολιτευόμενοί
τε κατὰ τρόπον καὶ τὰς θυσίας τὰς εἰθισμένας τῷ δὲ βασιλεῖ καὶ
τῇ βασιλίσσει συντελοῦντες ἐν τοῖς καθήκουσι καιροῖς. Πεπόμε-
15 φαμεν δὲ ὑμῖν καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ παρὰ τῶν Ναγιδέων ἀποσταλέντος
ἡμῖν ψηφίσματος ὑπὲρ τούτων , ὅπως παρακολουθῆτε τοῖς γεγραμμένοις·
τὰ δὲ πλείονα τοῖς πρεσβευταῖς Ἀνδρομένει καὶ Φιλοθέῳ συνδιέλε-
γμεθα , ἐντειλάμενοι ἀπαγγέλειν ὑμῖν. Ἐρρωσθε.

Λεωσθένης ἐπεστάτει γνώμη προστατῶν. Ἐπειδὴ Ἀετὸς Ἀπολλωνίου
20 Ασπένδιος καὶ ἡμέτερος πολίτης , στρατηγὸς γενόμενος κατὰ Κιλικίαν,
τόπον ἐπικαιρὸν καταλαβόμενος πόλιν ἔκτισεν Ἀρσινόην ἐπώνυμον
τῆς μητρὸς τοῦ βασιλέως καὶ κατώκισεν οἰκητὰς ἐν τῷ τόπῳ καὶ τὴν χώ-
ραν ἐμέρισεν οὕσαν ἡμετέραν , ἐκβαλὼν τοὺς ἐπινεμομένους βαρβά-
ρους , καὶ νῦν Θρασέας ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως στρα-
25 τηγὸς Κιλικίας σπεύδει τὴν πόλιν [ἐντιμ]οτέραν κατασκευάσαι καὶ
[ἡμᾶς]
ἡξίωκεν τὴν χώραν τὴν δημοσίαν [παρα]χωρῆσαι (?) τοῖς κατοικοῦσιν
ἔχ[ειν]
εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον αὐτοῖς καὶ ἐκγόνοις , βούλεται δὲ καὶ ἀρχεῖα καθίστα-
[σ]θαι καὶ νόμους ἰδίους δοῦναι (?)δοθῆναι(?)καὶ τὴν χώραν
καταγραφῆναι αὐτοῖς εἰς

- μοίρ]ας , ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δημῷ δοῦναι αὐτοῖς τὴν χώραν
- 30 [τὴν δ]ημοσίαν καὶ τοῖς κατοικοῦσιν καὶ , ὅταν τινὰς ἄλλους Θρασέας
[ἐκεῖ] κατοικίζῃ , ἐπαινέσαι Θρασέαν , καὶ τότε εἶναι αὐτοὺς ἀποίκους
[Ναγιδ]έων. Συντελείτωσαν αὐτοὶ ὥς ἡμᾶς τῷ βασιλεῖ καὶ Ἀρσινόῃ
[καὶ Βε]ρενίκῃ , πεμπέτωσαν δὲ καὶ φόρον ἐκ τῶν ἀνηλωμάτων,
[Πολι]τεύσονται δὲ καὶ χρήσονται νόμοις οἷς ἂν αὐτοὶ θῶνται . Ἔστωσαν
35 [δὲ κ]αὶ ἰσοπολιῖται Ναγιδέων. Ἔστω δὲ αὐτοῖς καὶ μετουσία παρ'
αὐτ[ίκα]
[κατὰ γ]ένος εἰς τὰ ἱερά. Καὶ ἀπογραφάσθωσαν ἕκαστος εἰς φυλὴν,
ἣν ἂν λάχῃ , τελοῦντες τὸ γινόμενον. Καλείσθωσαν δὲ καὶ οὗτοι ,
[ὅτ]αν τῇ Ὀμονοίᾳ ἡ πόλις θύῃ , καὶ φερέτωσαν τὸ γι(νό)μενον. Ὡσαύ-
[τ]ως δὲ καὶ ὅταν Ἀρσινοεῖς θύωσιν θεοῖς Ἀδελφοῖς , παραγινέσθω-
40 [σ]αν Ναγιδεῖς φέροντες τὸ αὐτό. Μὴ ἐξέσθω δὲ μηκέτι τοῖς
[Ν]αγιδεῖσι παρευρέσει μηδεμίᾳ περὶ τῆς χώρας τῆς δοθείσης
[α]ὐτοῖς κατὰ ψήφισμα τοῦτο ἀμφισβητῆσαι. Ἐὰν δὲ ἄρχων προθῇ
[τὸ] δόγμα τοῦτο ἢ ῥήτωρ εἴπῃ , ὁ μὲν ἄρχων ἀποτεισάτω δραχμὰς
μυρίας ἑε-
[ρ]ὰς Ἀρσινόῃ ἀπαραιτήτους, ὁ δὲ ῥήτωρ δραχμὰς χιλίας, καὶ ἡ γνώμη
αὐ[τῷ]ν
45 ἄκυρος ἔστω. Ὅσα δ' ἂν ἀδικήματα γίνηται ἐκάστοις, ἐάν μὲν ὁ

[Ἄρσιν]οεὺς ἐν Ναγίδῳ τινὰ ἀδικήσῃ ἢ ἀδικηθῇ , λαμβανέτω τὸ δίκαιον

καὶ

[διδότ]ω κατὰ τοὺς νόμους τοὺς Ναγιδέων. Ἐάν δὲ ὁ Ναγιδεὺς ἐν

Ἄρσινόῃ

[τινὰ] ἀδικήσῃ ἢ ἀδικηθῇ, λαμβανέτω τὸ δίκαιον καὶ διδότη κατὰ τοὺς

[νόμου]ς τοὺς Ἀρσινόεων. Ἔστω δὲ αὐτοῖς πάντων τῶν ἀδικημάτων

50 [ἐξ οὗ ἂν] χρόνου γένηται τὸ ἀδίκημα προθεσμία ἐνιαυτός. Ἐάν δὲ τις

[παρελθ]όντος (?) τοῦ χρόνου γράφηται δίκην ἢ ἐγκαλέσῃ , ἄκυρος ἔστω

αὐ[τῇ].

Τὸ δὲ φήγισμα τοῦτο ἀναγράψαι εἰς στήλας λιθίνας δύο, ὧν

[τὴν μὲν] ἀναθεῖναι ἐν τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἱερῷ , τὴν δ' ἐτέραν ἐν Ἀρ-

[σινόῃ ἐ]ν τῷ Ἀρσινόῃς τεμένει. Τὸ δὲ ἀνηλωμα τῶν στηλῶν πλη-

55 [ρωσάτω τ]ῆς μὲν ἐν Ναγίδῳ ὁ ταμίας [ὁ Ναγιδέων , τῆς δὲ ἐν Ἀρ]-

[σινόῃ ὁ τα]μίας ὁ Ἀρσινόεων.

Çeviri: Thraseas, Arsinoe arkhonlarını ve kenti selamlar. Sizin mektubunuzu aldık ve elçileriniz Andromenes ve Philotheos'u memleket boyunca dinledik. Bunun için isteğimize uyan Nagidoslular bunu sınırlandırdı, böylece sizin hiçbir itirazınız kalmadı, bunun tamamını yiyecek yetiştirerek ve çalışarak güzelce yapacaksınız, böylece onlar hem iyi beslenmiş olacak ve krala katkıda bulunduğunuz gelirler önceki yapılanlardan çok daha fazla olacak. Gerçekten sizin adınıza aynı özeni gösteriyoruz ve vatandaşların her biri için hem özel hem de toplu olarak kullanışlı ve yararlı her şeyi meydana getirmeye çalışarak, kentin onun değerli adını almasını

istiyoruz. Bu nedenle siz uygun koşullarda kral ve kraliçeye alışılmış sunular yaparak ve gereği gibi vatandaş olarak güzel bir şekilde yapacaksınız. Biz, bu konuda Nagidoslular tarafından bize gönderilen yazılı yanıtı size gönderdik, bu yüzden yazılanlara uyabilirsiniz. Onların size aktararak buyurdıkları birçok şeyi biz elçileriniz Andromenes ve Philotheos ile konuştuk. Hoşçakalın.

Leosthenes (önde gelenlerin) yöneticilerin isteği üzerinde durdu. Daha sonra kentimiz ve Aspendos vatandaşı, Apollonios oğlu Aetos'u Kilikia'da strategos olarak, önemli bir yer ele geçirdi ve (burada) kralın annesinin adını vererek Arsinoe kentini kurdu, buraya yerlileri (ikamet edenleri) yerleştirdi ve zarar veren barbarları buradan kovarak bizim bulunduğumuz memleketi böldü ve şimdi basileus tarafından gönderilen Kilikia strategosu'nun oğlu Thraseas, kenti çok muhteşem yapmaya istekli, yerleşilen yerlerdeki kendi dönemine ve torunlarına ait olan kamu toprağını bize vermek, arkhonluklar kurmak, yasaların onların kendilerine verilmesini, paylaşılan toprağın onlar adına kaydedilmesini istemektedir. Halk ve Meclis, Thraseas'ı övmek için hem şimdiki yerleşenlere hem de Thraseas'ın diğer yerlere yerleştirdiklerine kamu toprağı verilmesini kabul etti, o zaman onlar Nagidosluların kolonisiydi. Onlar, krala, Arsinoe'ye ve Berenike'ye bağış yapacak ve kendi paralarından vergi gönderecekler. Onlar kendi yaptıkları kanunlardan faydalanacaklar ve halkı yönetecekler. Nagidos vatandaşlarına katılacaklar ve şimdiki dinsel törenler olduğunda katılım hakkına sahip olacaklar. Her biri belirli bir miktar ödeyerek onu paylaştırdıkları bir phyle'de kaydedecekler. Kent her ne zaman Homonoia adına kurban keserse, onlar da davet edilecekti ve onların vergisini ödeyeceklerdi. Bu yüzden Arsinoe, tanrı kardeşlere kurban kestiğinde, Nagidos aynı şeyi alarak sahip olacak. Bu karar doğrultusunda onlara verilen toprağı tartışmak için Nagidoslular için kabul edilebilir hiçbir bahane yoktur. Eğer bir arkhon hatibin söylediği sözü öne sürerse, zorunlu olarak Arsinoe'deki tanrıçanın hazinesine arkhon 10.000 drahmi ve hatip 1.000 drahmi ödemelidir ve onların isteği değersizdir. Her iki taraf arasında meydana gelen yaralanmalarda, eğer bir Arsinoeli Nagidos'ta birini yaralarsa ya da yaralanırsa, Nagidos kanunlarına göre (kendini) savunacak ve hakkını alacak. Eğer Nagidoslu Arsinoe'de birini yaralar yada yaralanırsa Arsinoe kanunlarına göre (kendini) savunacak ve

hakkını alacak. Bütün yaralanmalar için yaralanmaların olduğu zaman sınırı bir yıl olacaktır. Eğer zaman geçtiğinde, herhangi biri, bir özel ya da kamu davası alırsa geçersiz olacaktır. Bu karar iki stelde gösterilecektir ve biri Aphrodite Tapınağı'na dikilecek, Arsinoe'deki ise Arsinoe'nin temenos duvarına dikilecektir. Nagidos'taki stelin parası Nagidos hazinesi, Arsinoe'deki ise Arsinoe hazinesi verecektir.

S. 1: Jones – Habicht - Habicht 1989: ἀρχουσι.

S. 8: Jones – Habicht - Habicht 1989; Opelt – Kirsten 1989: τῶι βασιλεί,

Opelt – Kirsten 1989: ἐν εὐβοσίαι

S. 16: Opelt – Kirsten 1989: ἐπακολουθεῖτε.

S. 25: Opelt – Kirsten 1989: ἐνδοξοτέραν.

S. 27-28: Opelt 1989: καθίστασθαι.

S. 28: Opelt 1989: δοῦναι , Habicht 1989: [δοθῆν]αι (?) .

S. 32: Opelt 1989: συντελείτωσ[αν δέ κ]αὶ [τὰς τ]ιμάς.

S. 35-36: Opelt 1989: παραγι|[νομ]ένοις.

S. 40: Opelt 1989: μηκέτι vacat .

S. 43: Habicht 1989: [τι] δόγμα τ(οι)οῦτο , Opelt 1989: [τὸ] δόγμα τοῦτο.

S. 43-44: Opelt 1989: μυρίας vacat | [ἱερ]άς.

S. 51- 52: Opelt 1989: ἀὐ|[τῶι ἡ δίκη].

Kirsten ve Opelt'in Arsinoe kentine ait olduğunu düşündükleri bu stel, lokasyonu tam olarak bilinmemekle birlikte 1979'da bulunmuştur. Stel 1985 yılında Opelt tarafından Mersin Müzesi'nde görülmüştür.

Yazıtta, Nagidos ile komşusu Arsinoe arasındaki sınırlar, düzenlemeler ve Ptolemaios soyundan gelen yöneticilerin Nagidos ile ilişkileri anlatılmaktadır. Son bölümde, stelin bir tanesinin Nagidos'taki Aphrodite Tapınağı'na, ikincisinin ise Arsinoe'deki kutsal alana dikilmesi belirtilmektedir. Bu ifadeden yola çıkarak Nagidos kentinde Aphrodite Tapınağı'nın bulunduğu anlaşılmaktadır ve kentin konumunun Hellenistik Dönem'de Seleukoslar'la mücadele eden Ptolemaioslar'ın politikası açığa çıkmaktadır. Ayrıca Arsinoe'de kutsal alana sahip olan Mısır kraliçesi II. Arsinoe'ye *eponymos* unvanının verildiği ve kent adınının da muhtemelen kraliçe Arsinoe'den almış olduğu bilgileri anlaşılmaktadır.

S.3-4: Arsinoeliler, bölgenin sorunlarını tartışmak için, Θρασέας'a 'Ανδρομένης ve Φιλόθεος isminde iki kişiden oluşan bir delege göndermiştir.

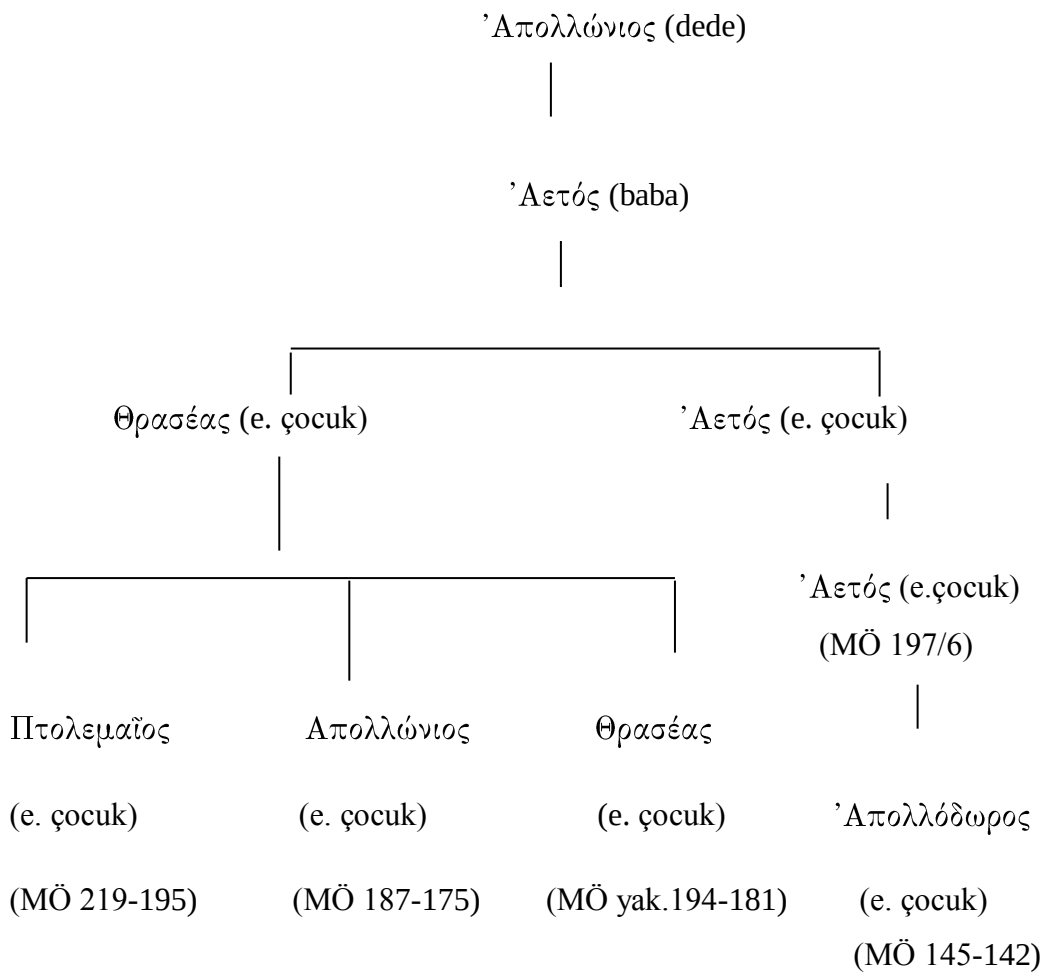
S.12-14: Nagidoslular, 'Αετός tarafından Arsinoeliler'e verilen toprakların sahipliği konusunda anlaşmazlık yaşamış ve kent ilişkilerinin idaresinin de Θρασέας'ı memnun etmediği görülmektedir.

S.19: 'Αετός'un Pamphylia'daki Aspendos kenti vatandaşı Apollonios'un oğlu olmasının yanı sıra Ptolemaioslar'ın yönetimi sırasında (muhtemelen II. Ptolemaios Philadelphos (MÖ 283-246)) Kilikia Bölgesi'nde komutan olarak hizmet etmiş olduğu bilinmektedir. 'Αετός tarafından bulunmuş olan kentin daha sonra 'Αετός'un kız kardeşi Arsinoe'nin adını almış olduğu anlaşılmaktadır.

S.21-23: 'Αετός'un askeri bir operasyonla ele geçirdiği kente (Arsinoe), yakınında bulunan Samos kolonisi olan Nagidos'dan alınan territoriumun bir kısmı dahil edilmiştir. Yazıtta, Kilikia'daki komutanın 'Αετός'un oğlu Θρασέας, hükmeden kralın ise II. Ptolemaios Philadelphos ve 'Αρσινόη'nin oğlu III. Ptolemaios Euergetes (MÖ 246-211) olduğu bilinmektedir.

S. 52-56: Elçiler bölgeye varmadan önce, Θρασέας Nagidoslular'ın tartışmalı araziyi Arsinoeliler'e geri vermesini istemiştir fakat Arsinoe'nin ana kent olarak Nagidos'la anlaşmış olduğu görülmektedir ve iki toplum arasında idari ilişkilerin koşullarının hazırlanması istenmiş ve bu ödün verilen territoriumda Nagidoslular'ın kaybını hafifletmek için muhtemelen diplomatik bir hareket gerçekleşmiş olmalıdır. Nagidoslular bu duruma boyun eğdi ve Θρασέας'ın isteği üzerine bir kararname çıkardı. Dekretin kopyaları hem Nagidos hem de Arsinoe kentine dikildi (Yazıtla ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. Jones – Habicht 1989, 322 vd).

Jones – Habicht – Habicht, yazıtta adı geçen 'Αετός'un akrabalık ilişkilerini de bir tablo halinde göstermişlerdir:

Aphrodite hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Roscher 1884 - 1889, 394 vd; Hard 2004, 194 vd; Larson 2007, 114 vd.

2. 1. 2. DEĞERLENDİRME

Yunan mitolojisinde aşk ve güzellik tanrıçası olarak bilinen Aphrodite'in denizin köpüklü dalgalarından doğduğuna inanılmaktaydı³³⁶. Bu yüzden tanrıçanın ismi de Eski Yunanca “köpük” anlamına gelen ἀφρός kelimesinden türemiştir³³⁷. Esasen güzellik tanrıçası olan Aphrodite denizle olan bu ilgisi nedeniyle Hellen ve Fenikeli tüccarların kullandığı büyük ticaret rotaları üzerindeki liman kentlerinde de tapınım görmüştür³³⁸. Benzer bir durumla Dağlık Kilikia sahil kentlerinde de karşılaşılmaktadır.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde, bir liman kenti olan Arsinoe'de MÖ 3. yy'a tarihlenen bir dekret tespit edilmiştir. Dekretin 53. satırında ἐν τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἱερῷ ifadesinin belirtilmesinden dolayı tanrıçanın burada kutsal alana sahip olduğu ve Arsinoe'nin batısında yer alan Nagidos'ta ise bir tapınağı bulunduğu anlaşılmaktadır (**Kat. no:** 2. 1. 1). Bu yazıt, Aphrodite kültünün bölgedeki varlığını kanıtlayan tek epigrafik belge olmanın yanı sıra, Arsinoe ve Nagidos kentleri arasındaki siyasi gelişmeleri ve bazı sınır düzenlemeleri hakkında bilgiler içermesinden dolayı önemli bir yere sahiptir.

Nagidos kentinde MÖ 3. yy'a tarihlenen sikkeler üzerinde Aphrodite tasvirlerinin bulunması, tanrıçanın kentte bu dönemde tapınım gördüğünü göstermektedir (**App. no:** 1. 12-16). Bölgedeki diğer sikkeler incelendiğinde ise Elaiussa/Sebaste (**App. no:** 1.1), Karallia (**App. no:** 1. 2,3), Korykos (**App. no:** 1. 4-11), Seleukeia (**App. no:** 1. 17-21) ve Syedra (**App. no:** 1. 22,23) kentlerindeki sikkeler üzerinde de tanrıçanın tasvirlerine rastlamak mümkündür. Özellikle Korykos

³³⁶ Hesiodos, *Theogonia*, 195-198: .. τὴν δ' Ἀφροδίτην ἀφρογενέα τε θεὸν καὶ εὐστέρφανον Κυθήρειαν κιχλήσκεινσι θεοὶ τε καὶ ἄνθρωποι, οὐνεκ' ἐν ἀφρῷ θρέφθη.

³³⁷ Liddle & Scott, s. 293; *Encyclopedia of Religion* 1, s. 407; M. P.O.Morford — R. J. Lenardon, *Classical Mythology*, Seventh Edition, Oxford University Press, 2003, s. 171; R. Hard, *The Routledge Handbook of Greek Mythology*, London, 2004, s. 194.

³³⁸ J. Larson, *Ancient Greek Cults, A Guide*, 2007, s. 123.

kenti sikkelerinde Aphrodite, bir asaya yaslanır vaziyette betimlenmektedir ve alt kısımda gemi pruvası ve yunus tasvirleri bulunmaktadır. Kentteki bazı sikkelerde ise tanrıçanın Hermes’le birlikte tasvir edildiği görülmektedir (**App. no:1. 4, 5**) . Bu tasvirler dikkate alındığında, tanrıçanın bölgenin önemli limanlarından birine sahip olan Korykos’taki deniz ticaretiyle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

2.2. APOLLON

No: 2. 2. 1 : Centuria Komutanı Sempronius’un Apollon’a Adağı

Antik Kent : Klaudiopolis (= Mut)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*’e göre Yeni Otel’in yanında bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : Alınlıklı stel, alt kısmında ayakta, yüzü dönük, her iki elinde de koç tutan bir tanrı kabartması mevcut, yazıtın sol tarafı kayıptır (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 233, no: 272; **AE** 1974, no: 646; **BE** 1975, no: 559; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kla 32.

Tarihleme : Roma İmparatorluk Dönemi (öneri: Sinem Küçükoğlu)

[Ἀνέθηκεν] Ἀπόλ-

[λωνι εὐ]χαρισ-

[τήριον Σ]εμπρώνι-

[ος - - -]ς ἑκατον-

5 [τάρχης].

Çeviri: Centuria komutanı hayırsever Sempronius.....(heykeli) Apollon için dikti.

S. 3: Σενπρώνιος, *nomen gentilis*'tur. Bu isimde (-μπ, -νπ) ses değişimi vardır (bkz. Gignac I, 1975, 168 vd).

S. 4: AE 1974: [ος . . .]ς ἑκατον-

Apollon kültü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Encyclopedia of Religion 1, 424-426; Roscher 1884-1890, 422 vd; Hard 2004, 142 vd; Larson 2007, 86-100.

No: 2. 2. 2 : Rahip Lucius Annius Neon'un Apollon'a Adağı

Antik Kent : Laertes (Cebelireis Dağı)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre tiyatronun önündeki *exedra*'nın güney doğusundaki sunak 22 Ağustos 1962'de bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,88 m Hy: 0,25 - 0,27 m

Tanım : Kırmızı damarlı beyaz mermerden sunak, üst kısmı sıvalı ve kaidesi dikdörtgen şeklinde, yarısı toprağa gömülmüş olduğundan yazıtın sağ tarafı tahrip olmuş, fakat geri kalan kısmı okunabilmektedir (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 95, no: 72,; BE 1972, 507; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Lae 20.

Tarihleme : MS 1. yy. sonu- 2. yy.başı.

Λούκιος Ἄννιος

Νέων ἱερεὺς τὴν [βά]-

σιν θεῶ Ἀπολλωνί [εἰς]

ἦν ἐκ προσόδων το[ύ]

5 θεοῦ δηγάρια δεκα[πέν]-

τε καὶ αὐτὸς προσ[ή]-

νεγκε δηγάρια ἐπτ[ά].

Çeviri: *Rahip Lucius Annius Neon, bu kaideyi Tanrı Apollon için, Tanrı'nın hazinesinden 15 denarius ve kendi kesesinden 7 denarius (dikti).*

S.1: Solda ve sağdaki iki harf silik, son üç harfi aralıklı.

Yazıtta adı geçen rahip *tria nomina*'ya sahip olmasından dolayı Roma vatandaşıdır.

Bean – Mitford, yazıtın bulunduğu tümsekte Apollon Tapınağı'nın olabileceğini ifade etmişlerdir.

No: 2. 2. 3 : Selgeli Vatandaşların Toplu Mezarı

Antik Kent : Lamos (= Limonlu, Direvli)

Buluntu Yeri : Adanda'nın 9 km kuzeyinde, Lamos'a bağlı antik yerleşme. *Ed. pr.*'a göre, yazıt dörtlü mezar grubunun yaklaşık 50 m kuzeyinde, tepenin aşağısında bulunmaktadır.

Ölçüler : Hy: 0,25 - 0,03 m

Tanım : Kesme kayadan mezar, lahit kapağı akroterle bezenmiş, yazıtlı alan ters dönmüş ve bir çift pilaster arasındadır. Kapı pervazları ve pilaster arasında bir adam veya kadın büstü bulunmaktadır. 3 sütundan oluşan yazıtın (a) sütununda 20 satırlık yazıt mevcuttur ve sol tarafı hariç diğer kısımları yağmur sularının akmasıyla huni biçimini almıştır. (b) sütunu, 15 satırdan oluşmakta olup soldaki büstün alt kısmında bulunmaktadır ve satırların büyük bir kısmı okunabilmektedir. (c) sütunu, 7 satırdan oluşmakta olup sağ taraftaki büstün alt kısmında bulunmaktadır ve satırların büyük bir kısmı siliktir (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 180-182, no: 201.; **BE** 1972, 523; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Dir 10.

Tarihleme : -

- Ἔρδων Κυδιμασσοῦ
- Σελγεὺς καὶ οἱ μετ' αὐτ-
- οῦ Πυ[ρ]αμοῖς Πυραμοῦ
- [Σελ]γεὺς Μινδυβηρᾶς Αῤεστο[υ] (?)
- 5 [Σελ]γεὺς Αἰτωμερος (?) Μᾶξι[ι] (?),
- Λυλοῦς Μενωτος [Σε]λγε[ύς] (?) ,
- Κετωμᾶνεις (?) Κιβριῶ, Ζ[ηζ]ίς (?)
- Ουβραμεως Κενδεῖς [Ζ]ήν[ω]-
- 〈ν〉ως, (?) Αἰγυλῖς (?) Ουβραμ[εως],
- 10 Διννεων Πιγεμιτος Σελγεῦ-
- ζ. κοινὸν ἡμῶν τὸ μνημα κα-
- ὶ μὴ ἐξέστω τινὶ ἄλλο σῶμα
- θαπῆναι. ἐάν δέ τις θάψῃ
- ἀλλότριων ἀποτινέτω τῷ
- 15 Διὶ ζέβγος βοῶν καὶ μνᾶς τρ-
- εῖς, Ἀπόλλωνι μνᾶς τρεῖς καὶ ζεῦ-
- γος βο[ῶ]ν καὶ δῆμῳ μνᾶς τρεῖς.
- ἐάν δέ τις ἀν<ίη> (?) καὶ κοινωνε[ί]-
- αν ἐ[αυτοῦ θέλῃ π]ωλῆσαι, οὐκ ἐξὸν
- 20 ΠΕΙ[----- · οὐ γὰρ ἔξεστι]

ἔξοθεν πωλῆσαι, ἀλ-
 λὰ λαμβανέτω ἐκ τοῦ
 κοινοῦ στατῆρες τριά-
 κοντα καὶ ἀποχωρεῖτω.
 25 ἐὰν δέ τις ἀδελφὸς
 θελήσει ἀποπωλῆσ-
 αῖ, ἀγοραζέσθωσαν οἱ
 ἕτεροι ἀδελφοί. εἰ δὲ μὴ
 θέλωσιν οἱ ἀδελφοί, τό-
 τε λαμβάντωσαν τὸ πρ-
 ογεγραμμένον κερ[μ]-
 άτιον καὶ ἐκχωρεῖτω[σα]-
 [ν] ἐκ τοῦ κο(ι)νοῦ. ὅταν δέ
 τις ἀποθάνῃ καὶ μὴ συ-
 35 νεξενέγκῃ τις
 ἄρσῃν νέος εἰς τὸ
 μνημ[α] (?) ἀλλὰ γυνή,
 -----δύο ἀπο-
 [τει]νέτοσαν (?) οἱ ζημ-
 40 [ιού]μενοι---- εἰ

-----ἀπὸ

δημος[ίου].

Çeviri: Selgeli Kydimasas oğlu Rhodon ve beraberindeki Selgeli Pyramos oğlu Pyramos, Selgeli Arestos oğlu Minduberas, Maneis oğlu Aetomeros, Selgeli Menos oğlu Lulous, Kibrios oğlu Ketomaneis, Ubramis oğlu Zezis, Zenon oğlu Kendeis, Ubramis oğlu Augulis, Selgeli Pigemis oğlu Dinneon. Birliğimizin anıtına başka birinin bedeni defnedilemez. Eğer birisi yabancı birini gömerse, Zeus'a ve Apollon'a bir çift öküz ve 3 mna ve meclise 3 mna vermelidir. Eğer tanınmış ve birlik üyesi biri kendi isteğiyle (yerini) satarsa,..... mümkün değildir. Zira satmak mümkün değildir; (izin) ancak 30 stadion mesafesindeki birlikten alınmalıdır. Eğer kardeşten birisi satmak isterse, (öncelikle) diğer kardeşleri satın alacaktır. Eğer kardeşler istemezse o zaman daha önce belirlenen bir miktarı (parayı) almalı ve birlikten ayrılmalıdır. Birisi ölürse ve genç bir erkek birisiyle gömülecek olursa?, diğer yandan eşiiki kişi uzaklaştırılacaktır? cezalandırılanlar halk birliğinden

S. 5: Ἀετωμερος: Ἀετωμερος

Μανεις için bkz. Zgusta 1964, § 858-4.

S. 7: X:K, yazıtta görülen Ζηζις için bkz. Zgusta 1964, § 386-1.

S. 9: Satır P'ya benzeyen belli belirsiz, tahrip olmuş bir harfle başlar.

Αιγυλις, bölgede sıkça görülen Αιγυολις ismine benzemektedir (bkz. Heberdey — Wilhelm 1896, 126, 199; Hicks 1891, 229, no: 6, 270, no: 72, 271, no: 74; Keil — Wilhelm 1931, 55; Sayar — Şahin 2008, 116).

S. 22, 25-30: Satırların sonu pilasterle devam etmektedir.

Yazıt ilk olarak isim listesiyle başlamaktadır. Yazıtta geçen kişilerin bir birliğe mensup oldukları anlaşılmaktadır. Bu birlik, muhtemelen kendi üyelerinin cenaze ve

gözü masraflarını karşılamaktaydı (bkz. Bean – Mitford 1970, 182). Ayrıca yazıtta geçen aile bireyleri ve diğerk kişiler büyük bir ihtimalle Selge’den buraya göç etmişlerdir.

2. 2. 4 DEĞERLENDİRME

Işık ve bereket tanrısı olan Apollon, Hellen dünyasından yoğun olarak tapınım gören tanrılardan biridir. Roma dininde Phoibus olarak bilinen tanrının ismi, Eski Yunanca “dinsel toplantı” anlamına gelen ἀπελλαῖα kelimesinden türemiştir³³⁹.

Tanrı Apollon’un Dağlık Kilikia Bölgesi’nde Klaudiopolis, Laertes, Lamos kentlerinde tapınım gördüğü epigrafik buluntular aracılığıyla anlaşılmaktadır. Bölgenin kuzeydoğusunda bulunan Klaudiopolis kentinde tespit edilmiş olan bir stel üzerinde, Apollon her iki elinde koç tutar vaziyette betimlenmiştir. Kabartmanın altında ise bir yazıt bulunmaktadır. Yazıttan Centuria komutanı hayırsever Sempronius’un Apollon’a heykel adadığı anlaşılmaktadır (**Kat. no:** 2. 2. 1).

Laertes kentinde bulunan ve Roma İmparatorluk Dönemi’nin başına tarihlenen yazıtta ise, bir Roma vatandaşının Apollon için bir kaide diktirdiğinden söz edilmektedir (**Kat. no:** 2. 2. 2). Bean – Mitford, yazıtta “*tanrının hazinesinden*” ifadesinin belirtilmesinden dolayı tanrının burada tapınım gördüğünü ve yazıtın bulunduğu tümsekte de Apollon Tapınağı olabileceğini belirtmektedir³⁴⁰.

Bölgenin batı kıyısında yer alan Lamos kentinde tespit edilen bir lahit üzerindeki mezar yazıtından, bu mezara birden fazla gömünün yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Yazıttan gömülü olan kişilerin Selgeli olduğu ve herhangi birisinin mezar yerini satması için birlikten izin alması gerektiği; aksini yapacak olanların Zeus ve Apollon’a hayvan kurban ederek cezalandırılacağı belirtilmektedir (**Kat. no:**

³³⁹ Liddle & Scott, 185; **Encyclopedia of Religion** 1, 424; Hard, a.e., 2004, s. 142; D. Odgen, **A Companion to Greek Religion**, Blackwell Publishing 2007, s. 49; Larson, **Ancient Greek Cults**, s. 86.

³⁴⁰ Bean – Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, s. 95; Benzer görüşler için bkz. C. Giobbe, “Roman Temples in Rough Cilicia”, **Rough Cilicia, New Historical and Archaeological Approaches**, Ed.: M.C.Hoff- R. F. Townsend, Oxford, 2013, s. 133-135.

2. 2. 3). Zeus ve Apollon'un yazıtın sonundaki formülden dolayı mezar koruyuculuğu görevini üstlendikleri anlaşılmaktadır.

Apollon betimli sikkelere Dağlık Kilikia'nın faklı kentlerinde rastlamak mümkündür. Holmoi kenti sikkesinin arka yüzünde, Apollon Sarpedonios epitheti görülmektedir (**App. no: 2. 1**). Hild — Hellenkemper'e göre kentin 3 km güneybatısında bulunan Sarpedon Burnu'nda Apollon Sarpedonios kutsal alanı bulunmaktaydı ve MS 5. yy'ın ilk yarısında burası manastıra dönüştürülmüştür³⁴¹. Söz konusu sikkenin MÖ 4. yy'a tarihlendiği dikkate alındığında, Apollon kültünün burada Hellenistik Dönem'den başlayarak ve Roma İmparatorluk Dönemi'nin sonuna kadar tapınım gördüğü anlaşılmaktadır.

Apollon'un diğer bir epitheti ise Sidetes'tir (=Sideli). Bu epithetebölgenin batısında yer alan Korakesion (**App. no: 2. 4**), Lyrbe (**App. no: 2. 12,13,14**) ve Selinus (**App. no: 2.35,35,37,38**) kenti sikkelerinde rastlanmaktadır³⁴². Bu kentlerin Pamphylia sınırına yakın olmasından dolayı, Apollon Sidetes kültünün Batı Dağlık Kilikia Bölgesi'nde tapınım görmüş olması olasılıklar dahilindedir.

Lir çaldığı bilinen Apollon, Lyrbe³⁴³ kentindeki bir sikke üzerinde Apollon Kitharoidos olarak betimlenmiştir (**App. no: 2. 10**). Apollon tasvirleri, özellikle Seleukeia kenti sikkelerinde yoğun olarak görülmektedir. Apollon bu sikkeler üzerinde kardeşi Artemis'le karşılıklı olarak betimlenmiştir (**App.no:2.20-23;25-34**). Apollon kültünün bölgedeki dağılımı genel olarak değerlendirildiğinde ise, yazıtların daha çok bölgenin batısında yoğunlaştığı görülmektedir.

³⁴¹ Hild — Hellenkemper, *Neue Forschungen in Kilikien, Tabula Imperii Byzantini* 4, s. 44, 399.

³⁴² Mitford, "The Cults of Roman Rough Cilicia", s. 2142-2143.

³⁴³ Lyrbe kentinin Pamphylia Bölgesi'ne mi ya da Kilikia Bölgesi'ne mi ait olduğuna dair tartışmalar devam etmektedir. Bu yüzden Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki tanrı/tanrıça tasvirlerinin incelendiği Appendix: Sikkeler bölümüne bu kent de dahil edilmiştir.

2. 3 ARES

No: 2. 3. 1 : Trebemis Oğlu Memnon'un Ares'e Adağı

Antik Kent : Sarnıçbeleni (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'a göre Sazlıçeşme'de, yol kenarında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,25 m G: 0,43 m K: 0,17 m Hy: 0,22-0,03 m

Tanım : Kireç taşından blok, sağ arka tarafı kırık (Tomaschitz 1998).

Edisyon : Tomaschitz 1998, 16, no: 7; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Snb 8.

Tarihleme : -

θεῶ "Αρει τὸ χάλχ[εον ἄγαλ]-

μα ἐκ τῶν ἰδίων ἔ[στησε]

χρηματισθεὶς ὑ[πὸ τοῦ θεοῦ]

Μέμνων Τρεβη[μεως ὑπὲρ]

5 Τρεβημεως Νεσβαι [ὑγιοῦς γε]-

νομένου θεοῦ ΑΠ- - - - -

Çeviri: *Trebemis oğlu Memnon, tanrı Ares'in sağlığına kavuşturduğu Trebemis Nesbais adına, tanrı tarafından yapılan bakırdan heykeli kendi kesesinden Tanrı Ares için dikti.*

S. 1: Tomaschitz 1998: τὸ χάλχ[ινον...]

S. 4-5: Μέμνων için bkz. Zgusta 1964, § 953-2, 959a.

Τρεβημης için bkz. Zgusta 1964, §1600-4/5.

S. 6: Tomaschitz 1998: AΠ[.. ?..]

Ares kültü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Roscher 1884 - 1890, 477 vd; Hard 2004, 168 vd; Larson 2007, 156-157.

No: 2. 3. 2 : Ares'in Dike Tarafından Yargılanması

Antik Kent : Syedra (= Asartepe)

Buluntu Yeri: *Ed. pr.* 'e göre, kalenin güneyinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,55 m G: 1,05 m Hy: 0,02 m

Tanım : Kireç taşından blok, sağ alt köşesi kırık, yüzeyi aşınmış (Bean – Mitford 1965).

Edisyon : **BE** 1967, 616; Maróti 1968, 233-238; **BE** 1969, 581; Bean – Mitford 1965, 21, no: 26; Marot – Szeged 1991, 177 vd; Farone 1991, 178 vd; **SEG** 41, 1411; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Sye 27.

Tarihleme : MÖ 1. yy.

Πάμφυλοι Συεδρῆες ἐπίξυν[ον (?) πάτριόν (?) τ]ε (?)

ναίοντες χθόνα παμμιγέων ἐ[ριβώλ]ακα (?) φωτῶν,

Ἄρῃος δείκηλον ἐναίμεος ἀνδροφόνιο

στήσαντες μεσάτῳ πόλιος [κ]α[λ]ὰ [ἔρ]δετε θύσθλα ,

5 δεσμοῖς Ἑρμείῳ σιδηρεῖσις μιν ἔχοντ(ο)ς ·

ἐγ δ' ἐτέροιο Δίκη σφε θεμιστεύουσα δικάζ[οι].

αὐτὰρ ὁ λισσομένῳ ἱκελος πέλοι· ὥδε γ[ὰρ ὅ]μειν

ἔσσεται εἰρηναῖος , ἀνάρσιον ὄχλον ἐλάσσας

τῇλε πάτρης, ὄρσει δὲ πολύλλιτον εὐόχθειαν.

10 σὺν δὲ καὶ ὁμῆς ἄπτεσθαι κρατεροῖο [π]όν[οι]ο,
ἧ σεύοντες ἧ ἐν δεσμοῖς ἀλύτοις πε[δ]όω[ντες],
μηδ' ὀκνῶ δόμεναι ληϊστήρων τί[ε]ν αἰνὴν ·
οὕτω γὰρ μάλα παῖσαν ὑπεγδύσε[σθε κ]όλο[υσιν].

Çeviri: *Karışık ırkta insanların ortak bir alanda yaşadığı Pamphyialı Syedralılar, kentin ortasına Hermes'in demir bağlarıyla tuttuğu ve yanında kurban etme törenini gerçekleştirdiği adam öldüren Ares'in heykelini diktiler. Ben ise Dike'nin diğerini yargılama cezası vermesine izin veririm. Diğer yandan kendisine benzeyen biri yalvarır. Bunun için o, sizi barışa ikna edecek. O kendi vatanından uzakta kutsal olmayan kalabalıktan kovuldu ve birçok dua ederek yükselecek. Siz bununla birlikte ya onları takip ederek ya da çözülmeyen iplerle bağlayarak bu zorlu görevi yerine getireceksiniz, soyguncular (korsanlar) üzerindeki korkunç intikamı ertelemeyin! Zira siz hepsinin azalmasıyla kurtulacaksınız.*

S. 1: Bean – Mitford 1965; ἐπιξύν[ω ἐν ἀρούρη].

S. 2: Bean – Mitford 1965; [δῶμ ?]ατα, Maróti 1968; παμμιγέων E.....ATA φωτῶν. Maroti – Szeged 1991; Homeros'un Ilyada eserinde benzer ifadelerin kullanıldığından söz etmişlerdir. (ναίοιμεν Τροίην ἐριβόλακα.....(II 74), ναίοιτε Τροίηνι ἐριβόλακα.....(III 257)) (ayrıntılı bilgi için bkz. Maróti – Szeged 1991, 178 vd.)

S. 4: Bean – Mitford 1965; [π]α[ρ]ά

S. 12: Bean – Mitford 1965: τί[ε]ν αἶν[ον]

2. 3. 3 DEĞERLENDİRME

Yunan mitolojisinde Savaş Tanrısı olarak bilinen Ares³⁴⁴, genellikle büyük savaşlardan önce insanların yardımına ihtiyaç duyduğu bir tanrıydı³⁴⁵. Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki epigrafik ve nümizmatik buluntular incelendiğinde, Ares kültünün bölgede yoğun olarak tapınım görmediği anlaşılmaktadır. Bölgede Tanrı Ares'e ait sadece 2 adet yazıt örneği bulunmaktadır; bunlardan biri Sarnıçbeleni yerleşmesindeki adak yazıtıdır (**Kat. no:** 2. 3. 1). Bu yazıtta, adakta bulunan kişiyi Ares'in sağlığına kavuşturduğu belirtilmektedir ve Savaş Tanrısı olan Ares'in aynı zamanda sağlık getiren tanrı niteliğinin de bulunması bu yazıtvasıtasıyla anlaşılmaktadır.

Syedra kentinde bulunan ve MÖ 1. yy'a tarihlenen yazıtta ise (**Kat. no:** 2. 3. 2), Ares'in heykelinin kentin ortasına dikilmesi ve korsanlardan intikam alınması gerektiği belirtilmektedir. Kentte, Ares heykelinin yanında kurban törenleri yapıldığı bilinmektedir. Fakat bu sunuların düzenli aralıklarla yapılıp yapılmadığı konusunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır³⁴⁶. Yazıtın 5. satırında δεσμοίς Ἑρμείας σιδηρείους μιν ἔχοντ(ο)ς ifadesinden Ares heykelinin Hermes tarafından iple bağlandığı anlaşılmaktadır. Bu uygulamanın benzer örneklerine Yunan mitolojisinde rastlanmaktadır. Örneğin; Kronos, Zeus'u; Hephaistos da Ares ve Aphrodite'i iple bağlamıştır³⁴⁷. Tanrı heykellerinin bağlanması Mısır, Asur ve Hitit kültürlerindeki ritüellere kadar geri gitmektedir. Bu eylem muhtemelen kenti korumak için yapılmaktaydı³⁴⁸. MÖ 2. yüzyılın ortaları, Anadolu'nun güney kıyılarında korsanlık faaliyetlerinin arttığı bir dönemdir. Toros Dağları'nın gemi yapımı için gerekli olan kereste açısından zengin olması, Suriye-Batı Akdeniz-Ege ticaret rotasının merkezinde yer alması ve girintili çıkıntılı kıyılarının korsanlara doğal saklanma alanları sağlaması nedeniyle, bu bölge korsanların elinde tutmak istediği bir bölgeydi

³⁴⁴ Hesiodos, **Theogonia**, 921-923: Λοισθοτάτην δ' Ἡρην θαλερὴν ποιήσατ' ἄκοιτιν · ἡ δ' Ἡβην καὶ Ἀρὰ καὶ Εἰλείθυιαν ἔτικτε μυχθεῖσ' ἐν φιλότῃ θεῶν βασιλῇ καὶ ἀνδρῶν.

³⁴⁵ Hesiodos, **Hymnoi**, viii, 11-12: ...ἡμετέρην καὶ κάρτος ἀρήιον, ὥς κε δυναίμην σεύασθαι κακότητα πικρὴν ἀπ' ἐμοῖο καρήνου,..; Morford — Lenardon, **Classical Mythology**, s. 122.

³⁴⁶ C. A. Faraone, "Binding and Burying the Forces of Evil: The Defensive Use of "Voodoo Dolls" in Ancient Greece", **Classical Antiquity**, Vol. 10, no: 2, 1991, s. 172.

³⁴⁷ **A.e.**, s. 67.

³⁴⁸ **A.e.**, s. 172-199.

(Arslan 2003, 91-113; Öztürk 2006, 34-35; Şahin 2008, 485-498). MÖ 1 yüzyıla tarihlenen yazıt büyük bir ihtimalle Dağlık Kilikia'nın birçok kenti gibi Syedra kentinin de korsan saldırılarından zarar görmesi ve bu nedenle Ares'in yardımına ihtiyaç duymaları nedeniyle dikilmiş olabilir.

Syedra kenti sikkeleri inceleneğinde, III. Gordianus, I. Valerianus ve Gallienus dönemine tarihlenen sikkelerin arka yüzlerinde Ares'in Dike tarafından yargılanması ve Hermes ve Dike'nin silasız Ares'i tutar vaziyette tasvir edildiği görülmektedir (**App. no:** 3. 5,6,7,9).

2.4 ARTEMIS

No: 2. 4. 1 : Setos Oğlu Neoptolemos'un Onurlandırılması

Antik Kent : Kotenna (= Gödene)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 1,11 m G: 0,68 m K: 0,51 m Hy: 0,02. m

Tanım : Kireç taşından kaide, sıvalı, kırılarak üç parçaya ayrılmış, harfleri düzenli, dikkatli oyulmuş ve okunaklı (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 31-33, no: 13; **AE** 1972, 625; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Göd 3.

Tarihleme : Roma İmparatorluk Dönemi (öneri: Sinem Küçükoglu)

Ἐπεὶ Κβαρουσης Σητου θυγάτηρ, πατὴρ Ση-

του Νεοπτολέμου ἀρχιερασαμένου τοῖς

Σεβαστοῖς καὶ ἄρξαντος τῆς πατρίδος δις

καὶ ἐν ἄλλαις ὑπηρεσίαις γενομένου, μη-

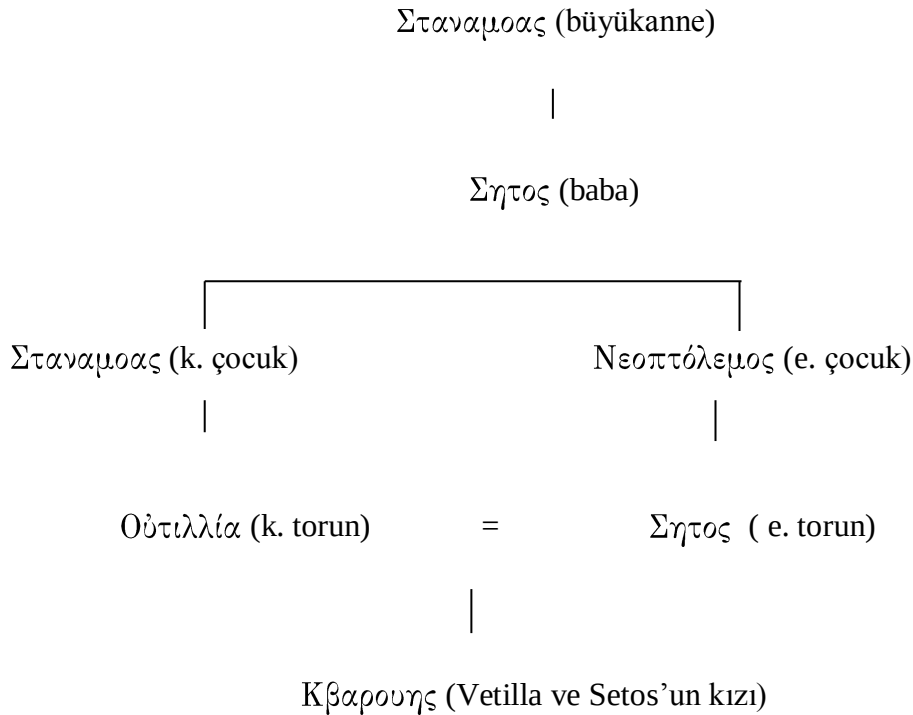
5 τὴν δὲ Οὐτιλλίαν Στανάμοου Σητου θυγατὴρ

σώφρονος ἱερασαμένης [θε]ῶν Ἀρ[τεμιδι], ἐγγό-

- νη δὲ πρὸς μητρὸς Στα[να]μοῦ Σητο[υ], ἀνδρὸς[ς]
ἀρχιερασαμένου τοῖς Σε[β]αστοῖς καὶ ἄρξαντος
τῆς πατρίδος τρις καὶ πρε[σ]βεύσαντος δις εἰς
10 τὴν βασιλίδα Ῥώμην, ἐγγ[ό]νη δὲ πρὸς πατρὸς
Νεοπτολέμου Σητου [ἀρ]χιερασαμένου
τοῖς Σεβαστοῖς καὶ ἄρξαν[τ]ος τῆς πατρίδος τε-
τράκι, αὐτὴ σώφρονα καὶ κόσμιον βίον ἐπανηγή-
μένη, τὸ τέταρτον νῦν ἱερωμένη τῇ πατρί-
15 ᾧ θεῷ Ἀρτέμιδι, ἐστιάσασα καθ' ἐκάστην ἱερωσύ-
νην πάντα τὸν δῆμον καὶ τοὺς παρεπιδη-
μοῦντας ξένους, ἀναθήματα τε τῇ θεῷ ἱκα-
νὰ ἐκ τῶν ἰδίων ἀνατεθεικυῖα · δοκεῖ διὰ τε
τάς τῶν προγόνων α[ὐ]τῆς καὶ τὰς ἰδίας φιλο]-
20 [τ]ειμίας τεττειμῆσθαι αὐτὴν εἰκόνι ἐν ἄσπιδι[ί]-
[φ] ἐπιχρύσῳ καὶ ἀνδριάν[τι] · συντετειμῆσθαι
[τ]ε αὐτῇ καὶ ὅλον τὸν οἶ[κ]ον, τὸν δὲ ἀνδριάν-
τα αὐτῆς ἀνασταθῆναι [ἐ]ν περιβόλῳ τῆς
[Ἀρτέμιδος].

Çeviri: Setos'un kızı Kbaroues, imparatorlara rahiplik yapmış, memleketin 2. kez arkhonluğunu yapmış ve diğer üst kademelerde bulunan Setos'un babası Neoptolemos'un döneminde Tanrıça Artemis'e akıllıca rahiplik yapan Setos'un kızı Vetillia'nın annesi Stanamoas, Setos'un kızı Stanamoas, annesi adına torunu, imparatora rahibelik yapmış kocası, memleketin 3.kez arkhonluğunu yapmış ve Roma kralına iki kez elçilik yapmış, Setos oğlu Neoptolemos, babası adına imparatora rahiplik yapmış ve vatanın 4.kez arkhonluğunu yapmış, düzenli ve ihtiyatlı yaşamı boyunca övgüye değer torunu,şimdi vatani için Tanrı Artemis'e 4. kez rahiplik yapmış, her bir rahipliği döneminde demosun tümüne ve geçici süre kalan yabancılara ziyafet veren, tanrıya kendi kesesinden heykel dikmiştir. Ataları aracılığıyla ve kendi şerefine altın kaplama kalkan ve heykelle onurlandırılması kabul edilmiştir. Kendi adına vatanın tamamı onurlandırıldı, onun heykeli Artemis'in (Tapınağı'nın) peribolos duvarında dikildi.

Bean – Mitford, yazıtta geçen isimlerin akrabalık ilişkileri şu şekilde göstermiştir:

Yazıtın sonunda belirtilen kişi Artemis'in rahipliğini yapmış ve onurlandırılmıştır ayrıca onurlandırılan kişinin heykelinin Artemis (Tapınağı'nın) *peribolos* duvarına dikilmesi, söz konusu yerleşmede bir Artemis Tapınağı olduğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca yazıtta "imparator rahibi" ifadesi bulunmasından dolayı yerleşmede bir imparator kültürünün var olduğu düşünülmektedir (bkz. Bean – Mitford 1970, 31-33; Price 1984a).

Artemis kültü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Encyclopedia of Religion 1, 506-508; Roscher, 1884-1890, 558 vdd; Hard 2004, 185 vd; Larson 2007, 101 vd.

2. 4. 2 DEĞERLENDİRME

Tanrı Apollon'un kardeşi olan Tanrıça Artemis, doğumu, savaşı ve özellikle avlanmayı³⁴⁹ temsil etmekte olup kent tanrıçası özelliğine de sahiptir³⁵⁰. Tanrıça, Roma dininde "Diana" olarak adlandırılmasına rağmen Etrüskler tanrıçayı Eski Yunanca bir isim olan "Artume(s)" şeklinde kullanmışlardır³⁵¹. Tanrıça Artemis'in isminin kökeni tam olarak bilinmese de Eski Yunanca "parçalara ayırmak" anlamına gelen ἀρταμέω fiilinden türemiş olabileceği düşünülmektedir³⁵².

Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki yazıtlar incelendiğinde, bölgenin sadece batısında yer alan Kotenna yerleşmesindeki yazıtlarda Artemis kültüne rastlanmaktadır. Söz konusu yazıtların sonunda "onurlandırılan kişinin heykelinin Artemis Tapınağı'nın *peribolos* duvarına dikilmesi" ifadesi, kentte bir Artemis Tapınağı'nın olabileceğini göstermektedir (**Kat. no:** 2. 4. 1; 2. 15. 8). Yukarıda belirtilen yazıttan Σητας'ın kızı Σταναμοας'ın Artemis'e rahibelik yaptığı anlaşılmaktadır (**Kat. no:** 2. 4. 1). Kentte bulunan diğer yazıtta ise Artemis'in yanı sıra Zeus Soter de geçmekte olup Σταναμοας'ın kardeşi Νεοπτόλεμος'un Zeus Soter'e rahiplik yaptığı görülmektedir (**Kat. no:** 2. 15. 8). Bu kentteki her iki yazıt

³⁴⁹ Tanrıçanın vahşi yaşam ve hayvanları koruması hakkında ayrıntılı bilgi bkz. Encyclopedia of Religion 1, s. 506-507; Hard, The Routledge Handbook of Greek Mythology, s. 186-187.

³⁵⁰ Encyclopedia of Religion 1, s. 506; Morford – Lenardon, Classical Mythology, s. 200.

³⁵¹ Encyclopedia of Religion 1, s. 506.

³⁵² Liddle & Scott, s. 248; Larson, Ancient Greek Cults, s. 101.

dikkate alındığında, yukarıda belirtilen rahip/rahibelerin Artemis ve Zeus Soter'e rahiplik yaptıkları ve bu görevin babadan oğula geçtiği anlaşılmaktadır.

Artemis'e ait sikke örneklerinin daha çok bölgenin batı kıyısında yer alan Selinus (**App. no:** 4. 9,10,11,12), Lyrbe (**App. no:** 4. 6,7), Syedra (**App. no:** 4. 13,14,15) ve Anemourion (**App. no:** 4. 1,2,3,4) gibi kentlerde görülmektedir. Bölgenin doğusunda yer alan kentler arasında ise yalnızca Elaiussa/Sebaste kentindeki bir sikke üzerinde Artemis tasviri bulunmaktadır. Bu tasvir üzerinde Artemis'in kült heykeli bulunmaktadır (**App. no:** 4. 5).

2.5. ASKLEPIOS

No: 2. 5. 1 : Artemidoros Oğlu Orthagoras'ın Asklepios'a Adağı

Antik Kent : Anemourion (= Eski Anamur)

Buluntu Yeri: *Ed. pr.*'a göre, her iki yazıt taşıyıcısı 1972 yılında *exedra* binasının ana *apsis* zemini kazısı sırasında 1.2 m derinliğinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 3,65 m G: 0,48 m Hy: S. 1; 0,43 – S. 3; 0,35 m

Tanım : Koyu mavi kireç taşından heykel kaidesi, iki parçadan oluşmuş, üst kısmı, alt kısmı ve sol tarafı eksiksiz fakat sağ tarafı kırık. Yazıtın yüzeyi tahrip olmuştur (Russell 1973).

Edisyon : Russell 1973, 320 vd, no: 2; **BE** 1974, 608; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Anm 12.

Tarihleme : MS 1. – 2. yy.

Τὸ ἄγαλμα τῶι Ἀσ[κλῆ]-

πιῶ[ι] Ὀρθαγόρα[ς]

Ἀ[ρ]τεμιδῶ[ρου].

Çeviri: Artemidoros 'un oğlu Orthagoras, heykeli Asklepios 'a (adadı).

S. 2-3: 'Ορθαγόρας ismine Küçük Asia'daki birçok yazıtta rastlanmaktadır (bkz. Pisidia: Termessos, **TAM** 3.1, 203, 249, 416; Lykia: Oinoanda, **IGRR** 3, 488, 489; Karia: Dereköy, **SEG** 16, 688; Lykia: Araxa, **SEG** 37, 1218; **SEG** 43, 965; **SEG** 49, 1898). Babası 'Αρτεμίδωρος, *theophorik* bir isimdir ve tanrı Artemis'ten türemiştir (bkz. Mora 1994, 19).

Russell, yazıtın bulunduğu *exedran*ın Asklepios kültü ile ilişkili olmadığını ifade etmekte ve *exedran*ın ön duvarında bulunan kaidenin Asklepios'un kızı olarak bilinen Hygeia'ya ait olabileceğini belirtmektedir (bkz. Russell 1973, 320 vd.).

Asklepios kültü için bkz. Encyclopedia of Religions 1, 550-553; Roscher 1884-1890, 615 vd; Hart 2000; Larson 2007, 192-195.

No: 2. 5. 2 : Lucius Cailius Romanus'un Asklepios'a Adağı

Antik Kent : Kasai (= Senir)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 1,55 m G: 0,22 m D: 0,39 m Hy:S.1-3:0,25; 4-8: 0,35-0,04 m

Tanım : Mermer bir blok üzerindeki adak yazıtı (Tomaschitz 1998).

Edisyon : Mitford 1990, 2143; **SEG** 40, 1305; Tomaschitz 1998, 139 vd,no: 17; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Sen 1; **AE** 2001, 1417.

Tarihleme : Roma İmparatorluk Dönemi (Muhtemelen MS 3. yy.)

[Λ]ούκιος Κα-

[Ιλ]ιος 'Ρωμ-

[α]νός ὁ καὶ Ι-

λλους Ανν-

5 [α]τος (?) τὴν

στοῶν κατ’

εὐχῆν ’Α-

[σ]κληπιῷ.

Çeviri: *Illious Annatus?* (olarak bilinen) *Lucius Cailius Romanus*, *adağı üzerine stoa’yı Asklepios’a (sundu).*

S. 4 -5: **AE** 2001; ’Ι[λ]λους. ’Αννατος (gen.) = ’Αννας (nom.)

S. 6: **AE** 2001; [σ]τοῶν. Asklepios’a adanan *stoanın*, İmparatorluk’un erken dönemlerinde inşa edildiği düşünülmektedir (**SEG** 40, 1305). Bölgedeki diğer *stoa* adakları için bkz. Hagel-Tomaschitz 1998, no: Aph 9; Şahin — Özdizbay 2014, 85-106.

S. 7: **AE** 2001; [ε]ὐχῆν.

Yazıtta stoayı Asklepios’a adayan kişinin *tria nomina* taşımasından dolayı Roma vatandaşı olduğu anlaşılmaktadır.

2. 5. 3 DEĞERLENDİRME

Sağlık Tanrısı olarak bilinen Asklepios’e ait Dağlık Kilikia Bölgesi’nde biri Anemourion’da (**Kat. no:** 2. 5. 1), diğeri ise Kasai (**Kat. no:** 2. 5. 2) kentinde bulunan ve Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlenen iki adet adak yazıtı tespit edilmiştir. Kasai kentindeki bulunan yazıtta, Aslepios’a bir *stoanın* adandığı belirtilmektedir.

Asklepios’a ait tek sikke örneği, bölgenin batı sınırında yer alan Lyrbe kentinde görülmektedir (**App. no:** 5. 1). Bölgedeki yazıt ve sikke örnekleri incelendiğinde ise, Asklepios’un Roma İmparatorluk Dönemi boyunca bölgenin batısındaki kentlerde yoğun olmasa da, tapınım gördüğü sonucuna ulaşılmaktadır.

2. 6 ATHENA

No: 2. 6. 1 : Mousaios Oğlu Tarianus'un Onurlandırılması

Antik Kent : Anemourion (= Eski Anamur)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 0,71 m G: 0,54 m K: 0,44 m.

Tanım : Kalker taşından kaide, sağ tarafı kırık, kaidenin altında gagalarıyla zincir tutan iki güvercin tasviri mevcuttur (Şahin – Şahin 2008).

Edisyon : Heberdey – Wilhelm 1896, 157, no: 264; **IGR** III, 839; Laminger – Pascher 1974, 39 vd, no: 9; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Anm 3; Şahin – Şahin 2008, 250-251.

Tarihleme : -

Η βουλὴ καὶ ὁ δῆμος]

ἐτείμησεν Ταριανὸ[ν Μου]-

σαιου τὸν φιλόπατριν

καὶ υἱὸν Ἀρηγίας Λου-

5 τατίας Μας τῆς ἱερείας

διὰ βίου Διὸς, Ἥρας, Ἀθηνᾶς.

Çeviri: *Boule ve Demos, yaşam boyu Zeus, Hera, Athena'nın rahibesi Aurelia Lutatia Ma'nın oğlu yurtsever Mousaios oğlu Tarianus'u onurlandırdı.*

S. 2: Laminger – Pascher, 1974; Heberdey – Wilhelm, 1896: Ταριανὸ[ν Μου]-

S. 5: Μα için bkz. Zgusta 1964, § 839-1, 891-3, Int. 89.

Sunağın alt kısmında karşılıklı duran iki güvercin, gagalarıyla halkalardan oluşan bir zincir tutmaktadır. Bu sembol muhtemelen kentteki birlik-beraberlik ve yardımlaşmayı simgelemektedir. Yazıttan edinilen bilgilere göre, Aurelia Lutatia Ma Zeus, Hera ve Athena'nın rahibesiydi. Bu üç tanrının birlikte tapınım görmesi *Capitolium*'da tapınım gören Iupiter, Iuno ve Minerva tapınımıyla benzerlikler taşımaktadır (bkz. Pilhofer 2005, 84; Şahin — Şahin 2008, 251).

Athena kültü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Encyclopedia of Religion* 1, 586-588; Roscher 1884-1890, 675 vd; Hard 2004, 180 vd; Larson 2007, 41-56.

No: 2. 6. 2 : Aurelius Mandrianus Longinus'un Onurlandırılması

Antik Kent : Aydolin (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 0,55 m G: 2,42- 0,55 m K: 0,60 m Hy: 0,02- 0,28 m

Tanım : Kireç taşından, iki parçalı kaide (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 38 vd, no: 19; **AE** 1975, 626; **IGSK** 43, 3.2.1; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Ayd 3; Polat – Öğüt 2006, 12-13, 134-135.

Tarihleme : MS 2. yy. sonu- 3. yy.ın ilk yarısı.

Ἀγαθῆ [Τύχη].

Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τῆς λαμπροτάτης καὶ ἐνδόξου Σιδητῶν πόλεως ἐτείμησε

Αὐρήλιον Μανδριανὸν Λογγεῖνον, τῷ[ν]

ἴδιον βουλευτήν, ἀρχιερασάμενον τῷ Σεβαστῷ εὐσεβῶς καὶ φιλοτείμῳ, ἐπιδόντα

νομὰς βουλευταῖς τε καὶ πολεῖταις,

ἐπιτελέσαντα θεωρίας παρὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς,

ἀγωνοθετήσαντα σεμνῶς καλουμέ-

5 νου αγῶνος Φοιβείου καὶ δόντος ἐπὶ τῇ ἀγωνοθεσίᾳ αὐτοῦ διανομάς
 βουλευταῖς τε καὶ πολέταις, ἀγορανομήσαντα
 ἀγνῶς τριμήνου τρίτης, εἰρηναρχήσαντα ἀνδρείως καὶ ἐπιμελῶς,
 ἀρχισειτωνησάμενον , πρακτορεύσαντα , προθύσαν-
 τα ὑπὲρ τῆς σεμνοτάτης βουλῆς, παραπέμφαντα ἱεράς ἀννώνας εἰς τὸ
 Σύρων ἔθνος τρίς, συνιερασάμενον τῇ γυ-
 ναικὶ αὐτοῦ Αὐρελία Κιλλαραμωτιανῇ Εἧ τῇ προκαθεζομένη θεῷ
 Ἀθηνᾶ πενταετηρίδι, προστατήσαντα κυνη-
 γεσιῶν καὶ μονομαχιῶν τῶν καταλειφθεισῶν ὑπὸ τοῦ τῆς ἀριστῆς μνήμης
 ὑπατικοῦ Τίτου Λικιννίου Μουκιανοῦ
 10 ἐνδόξως καὶ μεγαλοπρεπῶς, γενόμενον καὶ ἐπιμελητὴν τοῦ ὕδρείου καὶ ἐν
 ἄλλαις ἐπιμελείας πολλαῖς καὶ ὑ-
 πηρεσίαις χρησιμεύσαντα τῇ πόλει καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἐν τοῖς
 πρώτοις ἐξητασμένον· τὸν δὲ ἀνδριάντα ἀνέστη-
 σεν Αὐρ[ελία] Κιλλαραμωτιανὴ Ἰης ἡ γυνὴ αὐτοῦ φιλανδρίας χάριν.

Çeviri: İyi talihle!

Side kentinin tanınmış ve ünlü Boule ve Demos'u, kendi bouleutes'i, dindarca ve saygıyla imparatora arkhieusluk yapmış, bouleutes ve vatandaşlar için kanunlar ekleyen, baş rahipliği boyunca güzel bir şekilde theorosluğu yerine getiren, Phoibos agonunun saygın bir şekilde agonothesliğini yapan ve kendi agonothesliğinin ardından vatandaşlara ve bouleuteslere (boule üyelerine) paylar vererek bölen, üç ayda bir agoranomos olan, cesurca ve dikkatle eirenarkhosluk yapan, arkhiseitenos

olan, koleksiyonculuk yapan, çok saygın boule adına kurban kesen, Suriye'ye (giden) üç çeşit yılın rahibine eşlik eden, karısı Aurelia Killaramotianos Ies ile birlikte beş yıl Tanrıça Athena'nın huzurunda rahiplik yapan, consul Titus Licinnius Mucianus'un anısından kalan tek tek dövüşme ve köpeklerle avlanmayı şerefle ve güzel bir şekilde yöneten, hem su deposunda hem de başka birçok hizmette görevli olan ve kente faydalı olan ve (kentin) önde gelenleri arasında sayılan Aurelius Mandrianus Longinus'u onurlandırdı. Karısı Aurelia Killaramotianos Ies, kocasına sevgisinin anısına onun heykelini dikti.

S. 2: AE 1975; ἐτείμῃσεν vac.

S. 3: Bean – Mitford 1970; satırbaşı Ἀγαθῆι, satır sonu <Τύχηι>.

S. 5: AE 1975; δόντος (sic.)

S. 12: AE 1975; Ἀὐρ(ηλία)

Yazıtın küçük bir parçası 1964'te Bean-Mitford tarafından bulunmuş olup daha sonraki yıllarda bulunan yazıtın diğer parçaları da birleştirilerek tamamlanmıştır.

Yazıttan kamu yararına işler yapan Titus Licinnius Mucianus'un Side halkı ve meclisi tarafından onurlandırıldığı ve karısının da kendisine olan sevgisinin anısına heykelini diktirdiği anlaşılmaktadır. Yazıtta geçen isimler MS 3. yy'nın ilk yarısına tarihlenmektedir ve büyük bir olasılıkla MS 212 yılında çıkartılan *Constitutio Antoniniana* ile birlikte Killaramotianos Ies, Aurelia ve Mandrianus Longinus ise Aurelius *nomen gentilisini* alarak bunları praenomen olarak kullanmıştır. Yazıtta geçen kadının adı birkaç farklı biçimlerde yer almaktadır: Ιης (nom.) ve Ειῆ (dat.). (Side'deki Ια ve Ειη isimleri için bkz. Bean, *Inscriptions of Side* 1965, no.114). Κιλλαραμωτιανός için bkz. Hamaksia yazıtı, Bean – Mitford, 1970, no: 55.

Phoibos agonu, Side kentinde muhtemelen İmparator III. Gordianus (MS 238-244) döneminde düzenlenen oyunlardan biridir (bkz. Bean – Mitford 1970, 40) ve kentteki gladyatör oyunlarının Titus Licinnius Mucianus tarafından düzenlendiği ve

finanse edildiği, kentte bulunan yazıtlar vasıtasıyla anlaşılmaktadır (bkz. **SEG** 43, 962; **SEG** 45, 1776). Side’de Aurelius Mandrianus Longinus onuruna bir anıt dikilmiştir. Yazıttan anlaşıldığı üzere, Licinnius Mucianus tarafından Side halkına gladyatör dövüşleri ve hayvan avı gösterileri ithaf edilmiş, gösterileri düzenleyen kişi ise (προστάτης) onurlandırılmıştır. Bu gösterileri bağışlayan Μουκιανός, τῆς ἀριστης μνήμης ifadesinden anlaşılabileceği üzere ölmüş olduğundan, onun adına yapılan gösterileri, bir προστάτης olarak, Aurelius Mandrianus Longinus yönetmek zorunda kalmıştır. Onun görevi sadece gladyatör ve hayvanların temini olmayıp, aynı zamanda çok büyük bir maddi yükümlülük de getirmektedir. Burada gösterilerin yapılması için ayrılan paraya başvurulmamıştır. Mucianus’un bağışlamış olduğu memuriyeti övmek için, ἐνδόξως ve μεγαλοπρεπῶς gibi sözcükler, gösterilerin düzenlenmesinde büyük çaba göstermiş olan Aurelius Mandrianus Longinus için kullanılmıştır (**IGSK** 43, 3.2.1; Polat – Öğüt 2006, 12-13). Titus Licinnius Mucianus için bkz. Magie 1988, II, 1597; Remy 1989, 284, no: 231.

No: 2. 6. 3 :Koropissos ve Germanikopolisli İki Ailenin Athena Lamatorma’ya Adağı

Antik Kent : Damlaçalı (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*’e göre, mağaranın önünde uzanmaktadır.

Ölçüler : Y: 1,57 m Ç: 0,50 m Hy: 0,17- 0,25 m

Tanım : Beyaz mermerden sütun, alt kısmı parçalanmış fakat geri kalan kısmı eksiksiz. Yazıtın 16. satırından sonra son üç satırı kayıptır; harfler iyi oyulmuş (Bean–Mitford 1970).

Edisyon : Bean–Mitford 1970, 202 vd, no: 226; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Dam 2.

Tarihleme : -

Νεις καὶ Διομήδης
υἱοὶ Κίλιος Κοροπισ-
σεῖς οἰκοῦντες δὲ
ἐν Μεριανοῖς καὶ Κιλ-
5 λῖς καὶ Τετης καὶ
Της υἱοὶ Ουβερναρα-
τος καὶ Ουβερναρας
Ἰναμιος, ἀνεψιὸς
αὐτῶν, Γερμανικο-
10 πολεῖται, ἀνέσ[τη]-
σαν τὸν κείονα τ[ῆ]
κυρία Ἀθηνᾶ Λαματορ-
μα ἐκ τῶν ἰδίων ἐβ[χ]ῆς
ἐνεκεν, ὄντων [τεχνει]-
15 τῶν τῶν περὶ τ[ὸν Ου]-
βερν[αραν].

Çeviri: Meriana’da ikamet eden Koropissoslu Kilis’in oğulları Neis ve Diomedes, Inamis’in oğlu Ubernaras, Ubernaras’ın oğulları Killis, Tetes ve Tes, onların kuzenleri, Germanikopolisliler, Ubernaras’ın yakınındakilerin eserlerinden olan bu adak (heykelini) kendi keselerinden efendi Athena Lamatorma için diktiler.

S. 2: Bean – Mitford 1970; Κιλιος kelimesinde ikinci *I* geniş aralıklıdır. Burada silik bir *E* harfi vardır.

S. 2-4: Κιλλις için bkz. Zgusta 1964, § 169-2, 607-18.

S. 5: Τετης için bkz. Zgusta 1964, § 1540-1.

S. 6: Της için bkz. Zgusta 1964, § 1550, Int. 215.

S. 12: Lamatorma epitheti, yer adından türemekle birlikte Athena'nın yanı sıra Zeus için de kullanılmıştır (Zeus Megalos Lamotes'in geçtiği yazıt için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 1).

No: 2. 6. 4 : Montanos ve Tetes'in Athena'ya Adağı

Antik Kent : Dalisandos (= Sinabıç)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 0,22 m G: 0,24 m K: 2,75 m Hy: 0,35-0,04 m

Tanım : Kireç taşından dikdörtgen blok, yazıtın 4. satırı kabaca yazılmış, son satırı tahrip olmuştur (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 203 vd, no: 227; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Dam 3.

Tarihleme : -

Κυρία 'Αθη-

νᾶ Μοντα-

νός καὶ Τε-

της [ἐὺχῆν].

Çeviri: Montanos ve Tetes, yüce Athena'ya bu adağı (sundu).

S. 2: Τετῆς için bkz. Zgusta 1964, § 1540-1, Int. 17.

Montanos ismi, Dalisandos, Korykion Antron ve Olba-Diokaisareia yazıtlarında da görülmektedir (bkz. Hagel — Tomaschitz 1998, no: Dal 1, 2, 15; KrA 1C8; OID 101C).

No: 2. 6. 5 : Toues Oğlu Tes'in Athena'ya Adağı

Antik Kent : Dalisandos (= Sinabıç)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, mağarada sol tarafta, bugünkü zemin katın yaklaşık on ayak yukarısındadır.

Ölçüler : Hy: 0,33-0,05 m

Tanım : Kısmen parçalanmış sunak (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 204 vd, no: 228; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Dam 4.

Tarihleme : MS 1. yy. sonu - 2. yy. başı.

vac. Τῆς Τουῆς[υς]

[ἄ]πῆρ[τι]σα (?) [τὸ-]

[-]ν σπῆλαιον Ἀθηνᾶ

[κατ'] ἐὺ[χῆ]ν.

Çeviri: *Toues oğlu Tes, mağara (sunağını), adağı üzerine Athena için (yaptırdı).*

S. 1: Τῆς için bkz. Zgusta 1964, § 1550 (**Kat. no:** 2. 6. 3.). Τουῆς için bkz. Zgusta 1964, §1585-4.

No: 2. 6. 6 : Silius Ailius Iulius'un Athena'ya Adağı

Antik Kent : Diokaisareia (= Uzuncaburç)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, bir üzüm bağında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,90 m G: 0,52 m K: 0,50 m Hy: 0,03-0,05 m

Tanım : Üst, sağ ve alt taraftan kırık sunak. Harf yüksekliklerinin boyutları, ilk satırda 0,05 m'den başlamakta ve son satıra gelene kadar 0,03 m'ye kadar düşmektedir (Şahin – Şahin 2008).

Edisyon : Şahin – Şahin 2008, 247-260; ; Şahin 2009b, 221-227.

Tarihleme : -

Αθηνᾶ Σεί[λιος ?]

Αἴλιος *vac.* Ιού[λιος ?]

vac. στατιων[ός]

4 *vac.* εὐξάμεν[ος]

vac. ἀνέθηκε[ν ?]

Çeviri: *Stationarius Silius Ailius Iulius (bu sunağı) dua ederek Athena'ya sundu.*

Sunak, 2008 yılında Dağlık Kilikia Araştırmaları kapsamında Şahin – Şahin tarafından Uzuncaburç merkezinde yer alan bir üzüm bağında tespit edilmiştir.

S. 1: Şahin – Şahin 2008; Σεί[λιος?]; Satır sonunda *iota*'dan sonraki *lambda*'nın izleri okunabilmektedir.

S. 2: Şahin – Şahin 2008; 'Ιού[λιανός] şeklinde de düşünülebilir.

Αἴλιος için bkz. Zgusta 1964, § 329, 1040-7.

S.3:Şahin –Şahin 2008; στατιων[ἄριος] sözcüğünden, adak sahibi Silius Ailius Iulius'un, sınır ya da istasyon askeri olduğu düşünülmektedir. *Milites Stationarii*, İmparator Augustus tarafından İç Savaşlar'dan sonra Roma'da ortaya çıkan soygunculara (=grassatores) karşı kurulan askeri (-polis) birliklerdir. İmparatorluk döneminde dış ülkelerle ilişkilerin artmasıyla, *stationarius*'lar asıl birliklerinden ayrılarak stratejik öneme sahip sınır bölgelerinde ya da ana yollar üzerinde konuşlandırılmak suretiyle görevlendirilmişlerdir. Diokaisareia kentinin, kıyı şeridinden itibaren kuzey-güney doğrultulu ve doğu-batı bağlantılı olarak ilerleyen antik yolların kavşağı noktasında bulunmasının stratejik öneminden dolayı, bu yol ağının kontrol eden, bir sınır/istasyon askerinin burada görevlendirilmiş olabileceği düşünülmektedir (bkz. Şahin – Şahin 2008, 252-253).

Kırsal alandaki yollara ya da belirli bölgelerdeki *statio* adı verilen karakollara yerleştirilen *Stationarius*'lar, kırsalda devriye gezerek soygun, gasp ve adam öldürmeye karşı önlem alıyorlar hatta kırsal kesimdeki birçok soruna ilk müdahaleyi yapıyorlardı. *Stationarius*'lar Likya, Pamphylia ve Pisidia'nın dahil olduğu Küçük Asia'nın güney sahillerinde, ilk kez MS 8 yılında Pisidia'da görev yapmış olmalıydılar (bkz. Öztürk 2006, 185).

No: 2. 6. 7 : Menas'ın Athena Oreia'ya Adağı

Antik Kent : Elaiussa/Sebaste (= Ayaş)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, Mersin Müzesi'nin bahçesinde bulunmaktadır.

Ölçüler : Y: 0,69 m G: 0,33 - 0,38 m K: 0,30 - 0,33 m Hy: 0,25 m

Tanım : Kireç taşından sunak (Sayar 2004).

Edisyon : Sayar 2004, 456.

Tarihleme : -

Ἀθηνᾶ Ὀρείᾳ

Μηναῖς.

Çeviri: Menas, Athena Oreia 'ya (sundu).

Μηνῶς için bkz. Zgusta 1964, § 910. (**Kat. no:** 2. 6. 8, 15).

Athena Oreia kültü bölgede Lamos (**Kat. no:** 2. 6. 15), Elaiussa/Sebaste (**Kat. no:** 2. 6. 8, 9) ve Seleukeia (**Kat. no:** 2. 6. 16) kentlerinde tapınım görmüştür. Tanrının bu kültü hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Kat. no:** 2. 6. 15.

No: 2. 6. 8 : Menas'ın Athena Oreia'ya Adağı

Antik Kent : Elaiussa/Sebaste (= Ayaş)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, Mersin Müzesi'nin bahçesinde bulunmaktadır.

Ölçüler : Y: 0,33 m G: 0,22 m K: 0,17 m Hy: 0,02-0,25 m

Tanım : Beyaz-kırmızımsı taştan sunak (Sayar 2004).

Edisyon : Sayar 2004, 456; Şahin – Şahin 2008, 249.; Şahin 2009b, 221-227.

Tarihleme : -

Ἀθηνῶς Ὀρίῃ

Μηνῶς.

Çeviri: Menas, Athena Oreia 'ya (sundu).

S. 1: Ὀρ[ε]ίῃ

Paşabeyliği mevkiinde bulunan her iki yazıtta (bkz. **Kat. no:** 2. 6. 7,8), Μηνῶς'ın aynı kişi olup olmadığı açık değildir. Ayrıca aynı yerleşmede tespit edilmiş olan üçüncü sunağın ortasında da bir kalkan kabartması bulunmakla birlikte yazıtta (**Kat. no:** 2. 6. 9) adağı yapan kişinin adı yer almamaktadır (Şahin – Şahin 2008, 249).

No: 2. 6. 9 : Athena Oreia'a Ait Adak Yazıtı

Antik Kent : Elaiussa/Sebaste (= Ayaş)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 0,12 m G: 0,19 m K: 0,17 m Hy: 0,03 m

Tanım : Beyaz kireç taşından sunak, ortasında bir işaret mevcut (Sayar 2004).

Edisyon : Sayar 2004, 456.

Tarihleme : -

Ἀθηνᾶ[ς] Ὀρειᾶ

Çeviri: *Athena Oreia 'ya.*

Athena Oreia kültü hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Kat. no:** 2. 6. 15.

No: 2. 6. 10 : Sideli Bir Rahibenin Onurlandırılması

Antik Kent : Hacılar (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 0,27-0,28 m G: 1,44 m K: 0,51-0,52 m Hy: 0,32-0,38 m

Tanım : Kalker taşından, dört bloktan oluşan kaide (Tomaschitz 1998).

Edisyon : Tomaschitz 1998, 25 vd, no: 10b; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Hac 4b.

Tarihleme : -

[- - - - - γενο]-

μένην φιλανδρου ὦ- -ς καὶ

θανάτου καταφρονῆσαι,

ἱερασαμένην ἐν Σίδῃ, τῇ λαμ-
5 πρᾷ καὶ ἐνδόξῳ πόλει, τῇ ἁ-
γιωτάτῃ - ἡ θεῶ 'Αθῆνῃ - νᾷ σε-
μνῶς καὶ φιλοτείμῳς.

Çeviri: *Eşini seven ve ölümü küçümseyen, görkemli ve ünlü Side kentinde aziz Tanrıça Athena'ya saygı ve şerefle rahibelik yapan.....*

S. 1: Tomaschitz 1998: [Τῇν δείνα τοῦ δείνος γενο-]

Yazıtta geçen rahibin adı bilinmemesinden dolayı Side kenti yazıtlarıyla herhangi bir bağlantısı bulunmamaktadır.

No: 2. 6. 11 : Aingolis Oğlu Koarmis'in Mezarı

Antik Kent : Kanytella (= Kanlıdivane)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : Eski Yunanca 11 satırdan oluşan mezar yazıtı, birinci satırda ilk iki harf, dördüncü satırda son üç harf güçlkle okunmaktadır (Hicks 1891).

Edisyon : Hicks 1891, 231, no: 11; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kan 11; Şahin 2009a, 262.

Tarihleme : -

Κωαρμῖς (?) Αἰνγολεωὺς κατεσκεύασε τὴν σο-
ρὸν ἐκ τῶν ἰδίων ἐπὶ τῷ τεθῆναι [α]ὐτὸν [μό]-
νον, ἄλλον δὲ ἢ ἄλλην μὴ ἐξεῖναι τεθῆναι[ναι].

ἐάν δὲ τις παραβῇ ταῦτα ἢ ἀποξύσῃ τῶν ἐκίσε-
 5 γεγραμμένων, ἔστω ἡσεβηκῶς εἷς τε τὸν Δία
 καὶ τὴν Σελήνην, καὶ βαλέτω εἰς τοὺς θησαυ-
 ροὺς αὐτῶν ἀνὰ δραχμὰς χειλίας, καὶ τῇ ἐν Σε-
 βαστῇ Ἀθηνᾶ (δραχμὰς) (?) α' (?) καὶ τῷ Σεβαστηνῶν δήμῳ
 ἀποδότω (δραχμὰς) (?) α' (?) καὶ μηδὲν ἧσσον ἔστω ἀσεβῆς
 10 εἷς τε τοὺς προγεγραμμένους θεοὺς καὶ τὸν
 Ἥλιον καὶ ἐνεχέσθω ταῖς ἀραῖς καὶ ἐγγονοὶ αὐτοῦ.

Çeviri: Aingolis oğlu Koarmis?, mezarı sadece kendisinin ölümü için kendi kesesinden hazırladı, başka kimse bir başkasını öldüğünde buraya getiremez. Eğer birisi bu yazıtı tahrip eder ya da kendi amacı için kullanırsa, Zeus ve Selene'ye (heykel) dikmeli ve onların hazinesine 1.000 drahminin üstünde ve Sebaste'nin Athenası'na 1.000 drahmi ve Sebaste Demosu'na 1.000 drahmi ödesin ve hiç kimse tanrıların emirlerine ve Helios'a saygısızca (heykeli) dikemez ve onun torunları beddualarla gömülür.

S. 1 : Hicks 1981: Θώακμις Αιν[γ]ολεως κατεσκεύασε[ν τὸ μνημεῖον]

Kωαρμις için bkz. Zgusta 1964, § 773, Int. 54.

Αινγολις,(gen.Αινγολεως) için bkz. Zgusta 1964, § 23-1; Sayar — Şahin 2003, 113- 119.

S. 2 : Hicks 1981: ἐν α[ὐτῷ]

S. 4 : Hicks 1981: ἀπολύσῃ

S. 8 : Hicks 1981: μυ(ρίας)

Yazıttaki, *Sebaste'nin Athenası* ifadesi Kanytella'nın Roma İmparatorluk Dönemi'nde Elaiussa/Sebaste'nin *khora*sında *kome* olarak varlığını sürdürmüş olduğunu göstermektedir (bkz. Şahin 2009, 262).

No: 2. 6. 12 : Appas, Karısı Lealis ve Annesi Kouous'un Mezarı

Antik Kent : Kanytella (= Kanlıdivane)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Heberdey – Wilhelm 1896, 58, no: 133; **SIG** 1235; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kan 16; Şahin 2009a, 261-262.

Tarihleme : -

Αππας ἔθετο μνήμην, ἐφ' ᾧ μηδὲ-

να ἡ τῶν ἐνγόνων ἡ κληρονόμ-

ων πωλῆσαι ἡ παραθέσθαι μηδὲ ἐγβλ-

ηθῆναι ἐκ τοῦ τάφου μηδὲ ἐν, τρόπῳ μηδενί,

5 παρ ευρέσει μηδεμιᾶ, μηδὲ ἀλλότριον ἐν-

ταφιάσαι· ἐνταφῆναι δὲ Λεαλιν τὴν Αππατος γ[υ]-

ναῖκα καὶ Κο[υ]οῦν (?) τὴν μητέρα καὶ –ου-ειν τὴν τρο-

φόν. ἐὰν δέ τις παραβαίνη τὰ γεγραμμένα, ἔστα[ι]

ἡσεβηκῶς εἰς τε τὸν Δία καὶ τὸν Ἥλιον καὶ τὴ-

10 ν Σελήνην καὶ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ προσαιοτινέτ-

ω ἐκάστῳ ἱερῷ ἱερὰς δ(ραχμὰς) α' καὶ τῷ ἀρχιερεῖ δ(ραχμὰς) [α']

(?)

Çeviri: *Appas anısına dikti, ne torunları ne de ihanet eden mirasçıları arasında hiç kimse mezardan hiçbirşeyi hiçbir şekilde sunamaz, buraya başka biri gömülemez, Appas'ın karısı Lealis ve annesi Kouous? ve onu besleyen gömülür. Eğer birisi yazılanları önemsemezse, Zeus, Helios, Selene ve Athena'ya (sunak/heykel?) diksin ve her bir kutsal mabede 1.000 drahmi ve arkhiereus'a 1.000 drahmi değer biçer.*

S. 1: Αππας için bkz. Zgusta 1964, § 66-8.

S. 6: Λεαλῖς için bkz. Zgusta 1964, § 802.

S. 7: Κουουῦν/Κουουῦς için bkz. Zgusta 1964, § 713-2.

S. 11'de geçen *arkhiereus* muhtemelen Olba'nın baş rahibini tanımlamak için kullanılmıştır (bkz. Şahin 2009a, 261-262).

2. 6. 8 nolu yazıttaki ceza formülünde “Sebaste Demosu’na 1.000 drahmi ödenmesi” ifadesiyle Kanytella’nın Roma İmparatorluk Dönemi’nde Sebaste’nin *komesi* niteliğinde olduğu ve antik yerleşimin, bu kentten dinsel anlamda etkilendiği anlaşılmaktadır.

No: 2. 6. 13 : Titus Flavius Demosthenes ve Karısı Antonia Soteris’in Mezarı

Antik Kent : Klaudiopolis (= Mut)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*’e göre, okulun avlusunda, kale ile cami arasında, bir mezarın içinde bulunmaktadır.

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Headlam 1896, 22 vd, no: 1; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kla 13; Şahin – Şahin 2008, 249.

Tarihleme : Roma İmparatorluk Dönemi

Χαίρετε· Τίτος Φλαύιος Δημοσθένης

ἐποίει αὐτῷ καὶ Ἀντωνία Σωτηρίδι τῇ συμβίῳ

vac. αὐτοῦ vac.

παραγγέλλει τε μηδενὶ ἑτέρῳ τεθῆναι ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ , ἐὰν δέ

τις

5 πειράσῃ τοῦ θεῖναι, οὗτος ἀνενένκει εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Πολιάδος

Ἀθηνᾶς

δηνάρια χεῖλια καὶ τῷ Κλαυδιοπολειτῷ δῆμῳ δηνάρια χεῖλια.

Çeviri: Sağlıkla. Titus Flavius Demosthenes, kendisi ve karısı Antonia Soteris için (bu anıtı) yaptırdı. Kimse başka birini bu mezara defnetmeyi buyuramaz. Eğer biri buna teşebbüs ederse, Athena Polias'ın Tapınağı'na ve Klaudiopolis Demosu'na 1.000 denarius ödesin.

S. 3: Headlam 1892: —

Priene ve Pergamon'da bir Tapınağı (Bohn 1881, 1-12; Vafopoulou – Richardson 1988, 347-349) ve Miletos'ta kutsal alanı (Herrmann 1971, 291-298) olduğu bilinen Athena Polias'a ilişkin yazıtlara, Dağlık Kilikia'da Soli-Pompeiopolis (Duchesne 1880, 76; Laminger – Pascher 1974, 68, no: 43) ve Ovalık Kilikia'da Aigeia kentlerinde (Dagron – Feissel 1987, 118, no: 74; SEG 37, 1245) rastlanmaktadır.

Yazıttan, Titus Flavius Demosthenes'in *tria nomina* almasından dolayı Roma vatandaşı olduğu anlaşılmakla birlikte bu mezarı kendisi ve eşi 'Αντωνία Σωτηρίς için yaptırmış olduğu anlaşılmaktadır. Mezarın tahrip edilmesini engellemek amacıyla ise yazıtın sonuna bir ceza formülü eklenmiştir. Ceza uyarınca her kim bu mezarı tahrip ederse, Athena Polias Tapınağı'na ve Klaudiopolis Demosu'na 1.000 denarius ceza ödemekle yükümlü tutulmuştur (bkz. Şahin – Şahin 2008, 251).

Athena Polias epitheti, “kentın koruyucusu” olarak kullanılan Polieus epithetinin *feminum* halidir. Zeus'un bazı epithetlerinin Athena'ya da atfedildiği bilinmekle birlikte bu epithetleri *feminum* halde olup Zeus Phratrios-Athena Phratia gibi örneklere rastlamak mümkündür (bkz. Larson 2007, 55).

No: 2. 6. 14 : Florina'nın Athena'ya Adağı

Antik Kent : Klaudiopolis (=Mut)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, tiyatronun yakınında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,51 m G: 0,23 m (üst) D: 0,25 m (üst) Hy: 0,02-0,03

Tanım : -

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 233, no: 271; **BE** 1972, 559; **SEG** 31, 1323; Nolle 1982, 274, no: 2; **BE** 1983, 444; **BE** 1983, 609; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kla 31.

Tarihleme : -

'Αθηνᾶ.

vac.

Φλωρίνα

ἐποίησε

5 καὶ ἄλ<λ>ον

φειδιακό-

ν.

Çeviri: Florina, diğer Phedias heykelini de Athena için yaptırdı.

No: 2. 6. 15 : Dionys Robozon'un Athena Oreia Krisoa'ya Adağı

Antik Kent : Lamos (= Limonlu)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 1,70 m G: 1,00 m Hy: 1,20 m

Tanım : Dikdörtgen bir sunak, ortasında kalkan kabartması, üzerinde adak yazıtı (Durugönül 1987) (Res. 8) .

Edisyon : Durugönül 1987, 115 vd; **SEG** 37, 1299; **BE** 1989, 122; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Lam 19; Sayar 2004, 455; Şahin – Şahin 2008, 249.

Tarihleme : -

Μάρτυ[ου]

Μηνᾶ

Ερμούφιλου

τέχνη.

5 Διονῶς

Ρωβω-

ζων (?)

κατὰ

κέλευ-

10 σιν 'O-

ρεία

'Αθηναῖ

Κρισοῖ.

Çeviri: *Hermophilos'un oğlu Marcus Menas'ın eseri. Dionys Robozon, (tanrısai) buyruk gereği Athena Oreia Krisoa'ya (adadı).*

S. 2: Μηναῖς için bkz. Zgusta 1964, § 910; **Kat. no:** 2. 6. 7.

S. 5: Διονῦς için bkz. Pape I, 306; **LGN IV**, 101; VA, 136; VB, 25.

Yazıttan anlaşıldığı üzere, kaya kabartmasında Athena Oreia Krisoa tasvir edilmiştir. Athena bir niş üzerinde ayakta ve bir basamak üzerinde durur vaziyettedir. Sağ eli mızrak tutar şekilde, sol eli ise kalkanın üzerinde betimlenmiştir. 13 satırlık yazıt, mızrak tutan sağ kolunun altındaki boş alanda yer almaktadır. Kalkanın üzerindeki sol kolunun arka planında, koşar ya da atlar vaziyette betimlenen bir at tasvir edilmiştir. Zoroğlu, buradaki at tasvirinin, Parthenon'da olduğu gibi Athena ile Poseidon arasındaki mücadeleyi betimlediğini düşünmektedir. Nişin her iki yanında plasterler mevcuttur. Sağdaki plaster üzerinde sırasıyla aşağıya doğru yıldız, hilal ve şimşek demeti kabartmaları bulunmaktadır. Athena'nın başının üzerinde, yaklaşık nişin genişliğini kaplayan bir istridye kabuğu işlenmiştir (Durugönül 1989, 50 vd). Buradaki hilal kabartması Durugönül'e göre ölüm ve yeniden doğum (Durugönül 1999, 123); Durukan'a göre Mithras kültüyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Durukan 2001, 334). Şahin'e göre ise, bölgede tespit edilmiş olan mezar sunakları üzerindeki hilal kabartmasının yer alması ve söz konusu sunaklar üzerindeki yazıtlarda Tanrı Men ile ilişkilendirilebilecek herhangi bir ibarenin olmamasından dolayı hilal kabartmasının bölgenin mahalli üslubundan kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir (bkz. Şahin 2009a, 268).

Muhtemelen ὄρος kelimesinden türemiş olan Oreia epitheti, Athena Krisoa'nın dağ kültürle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Athena Oreia'nın yalnız Dağlık Kilikia Bölgesi'nde değil aynı zamanda Ovalık Kilikia Bölgesi'nde de tapınım gördüğünü de göstermektedir. Mopsuestia'nın (Adana, Yakacık) güneyinde tespit edilmiş olan iki yazıt bu görüşü desteklemektedir (bkz. Sayar 2004, 457; Şahin – Şahin 2008, 249).

No: 2. 6. 16 : Rondas'ın Athena Krisoa Oreia'ya Adağı

Antik Kent : Seleukeia (= Silifke)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Hy: 0,20-0,11 m

Tanım : - (Res.9)

Edisyon : Keil – Wilhelm, **MAMA** III, 1931, no: 33; Durugönül 1987, 116; **SEG** 37, 1987, 1327; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Sel 107; Sayar 2004, 455; Şahin – Şahin 2008, 247-260; Şahin 2009b, 221-228;

Tarihleme : -

[᾽Αθηνᾶ]

Κρισουα

Ὀρεία

Ρωνδας

5 [τὸ] ἄλ(ν)τρον

ἐπόησα

-Α—

Çeviri: Rondas, mağarayı Athena Krisua Oreia için düzenledi.

S. 5: Durugönül 1987; ἄτρον.

S. 3: Πωνδας için bkz. Zgusta 1964, § 1339-1. Yazıta göre Πωνδας'ın mağarayı Athena Oreia için düzenlediği anlaşılmaktadır.

No: 2. 6. 17 : Dionysodoros'un Theagonos İlan Edilmesi

Antik Kent : Seleukeia (= Silifke)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : - (Res. 10).

Edisyon : Klein **JÖAI** 18, 1915, 22 vd; **BE** 1948, 232, no: 203; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Sel 124; Şahin – Şahin 2008, 250; Şahin 2009, 221-228.

Tarihleme : MS 140 (öneri: Sinem Küçükoglu).

Ἐπὶ νίκη *vac.* τῶν κυρί-
vac. ων.

Τύχηι ἀγαθῇ Αὐτοκράτορος Καίσαρος Τί-

του Αἰλίου Ἀδρι[α]νοῦ Σ[εβα]στοῦ Εὐσεβοῦς π(ατρὸς) π(ατρίδος)

5 αὐτοκράτορος τό β' καὶ [Μ(αρκου)] Αὐρηλίου Καίσαρος καὶ τοῦ

σύνπαντος αὐτῶν οἴκο[υ ἔδ]ο[ξ]ε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ ,

πρυτανέων γνώμη · ἐπ[εὶ τῇ]ς [ἱερ]ωσύνης τῆς [Ἀ]θην[ᾶ]ς

τῆς ἐν Τα[γ]ῆς πωλουμ[ένης ἐ]ν τῷ φανερωῷ τε προκηρου-

χθίσης ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον[ν] Διονυσίδωρος θεαγ[έ]νους

- 10 ἀνήρ ἐδήμων κὲ με[γίστας] (?) δ[ωρέας] (?) δ[εδωκὼς] τῇ πατρὶδι
καὶ δι' ἄλλων εὖσ[εβῶν φιλοτειμιῶ]ν πάντας ὑπερβαλό-
μενος ἐπρίατο τὴν δηλουμένην ἱερωσύνην διδοὺς
εἰς μὲν ἀνάθημα τῆς θ[εο]ῦ δην[άρια] ν' ἐπὶ τῷ κατασκευασ-
θῆνε τύνπανον [λ]αμβάνοντο[ς] αὐ[τ]οῦ τὴν ἐπιγρα-
15 φὴν κ<α>ὶ ἐπιδόσεως τοῖ[ς] μὲν βο[υλ]ευτῆς καὶ ἀπὸ συ-
ναρχίας διμερῶς ἀνά [ὁ]βολοὺς ια' καὶ τῷ δήμῳ εἰ-
ς ἐπίδοσιν ζς' κὲ τῇ γ[ερ]ου[σ]ίᾳ ἐπιδόσεως ἐκάστῳ
αὐτῶν ἀνά ὀβολοῦ[ς] ιβ' , Τύχῃ ἀγαθῇ δεδόχθαι Δι-
ονυσόδωρον θεαγέν[ους] ἄξιον ὄντα τῆς δηλουμέ-
20 νης ἱερωσύνης ἱερᾶσ[θαι] τῆς αὐτῆς θεοῦ. Ἔτι κατε-
σκεύασεν ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ τὸν ναὸν καὶ
τὴν χρύσωσιν καὶ ἄγαλμα πάρινον ἐπί-
χρυσον καὶ τὴν ὑποβωμίδα καὶ τὴν
ἄνοδον καὶ τὴν θύρωσιν ὑπὲρ τὴν
25 ἔφοδον.

Çeviri: efendilerin zaferi üzerine. İyi talihle. İmparatorluğunun 2. yılında, vatanın babası, İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Augustus Pius'u ve Marcus Aurelius Caesar'ı ve onların tüm ailesi adına Boule ve Demos, prytaneis'in kararıyla kabul etti. Tagai'da Athena'ya rahipliği sırasında açıkça ihanet eden ve uygun zamanda Dionysodoros'u Theagenos ilan eden ve vatana büyük hediyeler

veren ve diğer dindar, saygın olanların arasından geçerek tympanon'u hazırlamasının ardından üzerindeki yazısını ele geçirdikten sonra tanrının heykelini 50 denarius vererek belirtilen rahibe satmıştır ve bouleutestekileri ekleyerek ve toplu yönetimin ardından 11.000 obolosun üzerinde iki taksitte ve halk meclisine 7.200 ve gerusia'ya onlardan her birine 12.000 obolosun üzerinde vermiştir. İyi talihle, theagonos Dionysodoros'un tanrıçanın tapılmasına gösteren rahipliğini hak ettiği kabul edilmiştir. Hâlâ kendi kesesinden naosu, altın kaplama heykeli, sunak kaidesini ve yolu ve yolun üzerindeki kapıyı düzenledi.

Strabon ve Stadiasmus'dan elde edilen bilgilere göre, *Poikile Petra* olarak tanımlanan Kalykadnos Vadisi'nde (Strabon XIV, 5. 5; Stadiasmus, 482), Tagai adlı bir manastır bulunmaktaydı. MS 5.-6. yüzyıla ait bu manastır, büyük bir olasılıkla daha önce Athena için yaptırılan mağaranın bulunduğu alanda yer almaktaydı (Hild – Hellenkemper 1990, 424; Mitford 1990, 2148). Mağaranın güney duvarında dikdörtgen şeklinde derinleştirilmiş alanda bulunan yazıtta, daha önce Seleukeia Halkı'na, memurlarına, belediye meclisi üyelerine ve yaşlılar meclisine yapmış olduğu bağışlardan dolayı önemli bir yere sahip olan Διονυσίδωρος, rahiplik mevkiini satın almış, tanrıçaya sunulacak bir adak hediyesi için 50 denarius bağışlamış, mağaranın girişinin açılmasını sağlamış ve yamaç boyunca kutsal mekana doğru çıkan merdivenlerin yapımını da üstlenmiştir. Mağaraya çıkan merdivenlerin bir kısmı günümüze kadar ulaşmıştır (bkz. Şahin – Şahin 2008, 250; Şahin 2009, 221-228.).

Yazıtta İmparator Antoninus Pius'un (MS 138-161) imparatorluk görevinin 2. yılı ifadesi nedeniyle, yazıt MS 140 yılına tarihlenebilmektedir (bkz. RE¹ 1-2, 2574; Kienast 2004³, 134).

No: 2. 6. 18 : Athena'ya Ait Adak Yazıtı

Antik Kent : Seleukeia (= Silifke)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 0,45 m G: 0,70 m Hy: 0,17 m

Tanım : -

Edisyon : Sayar 2004, 456.

Tarihleme : -

Ἀθηνᾶ

ἱερᾶ.

Çeviri: *Kutsal Athena'ya.*

2. 6. 19 DEĞERLENDİRME

Zeus kültünün yanı sıra bölgede en fazla tapınım gören Tanrıça Athena, Roma dininde Minerva adıyla anılmaktadır. Athena, babası Zeus gibi birçok tapınım özelliğine sahip olmakla birlikte *Savaş Tanrıçası* ve *kentlerin koruyucusu* olarak tapınım görmüştür ve aynı zamanda *aklı*, *erdem*i, *bakireliği* ve *sanatı* da temsil etmektedir³⁵³.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Athena kültü incelendiğinde, tanrıçanın farklı epithetlerle tapınım gördüğü yazıtlar aracılığıyla anlaşılmaktadır. Bölgenin kuzeyinde yer alan Damlaçalı yerleşmesinde Athena Lamatorma'ya ait MS 2. yy'a

³⁵³ **Encyclopedia of Religion** 1, s. 586-588; Hard, **The Routledge Handbook of Greek Mythology**, s. 180; A. Erhat, **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi kitabevi, 2004, s. 65-67; J. R. Hinnells, **A Handbook of Ancient Religions**, Cambridge University Press, 2007, s. 273; Larson, **Ancient Greek Cults**, s. 41.

tarikhlenen bir adak yazıtı tespit edilmiştir (**Kat. no:** 2. 6. 3). Adağı yapanlar ise Koropissoslu ve Germanikopolisli iki ailedir³⁵⁴.

Bölgenin coğrafi özelliklerinden dolayı Athena'nın daha çok Dağ Tanrıçası olarak tapınım gördüğü, yazıtlardaki Oreia epithetinden anlaşılmaktadır. Tanrıçanın dağ kültüyle ilişkili olan bu epitheti, Eski Yunanca “dağ” anlamına gelen *ὄρος* kelimesinden türemiştir. Elaiussa/Sebaste kentinde Athena Oreia'ya (**Kat. no:** 2. 6. 7,8,9) ; Lamos ve Seleukeia kentlerinde ise Athena Krisoa Oreia'ya (**Kat. no:** 2. 6. 15,16) ait adak yazıtları bulunmaktadır. Tanrıçanın Krisoa epithetinin, S. Durugönül tarafından³⁵⁵ yer isminden türemiş olduğu belirtilmiştir fakat bunu kanıtlayacak herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Sonuç olarak Athena'nın Dağ Tanrıçası özelliğiyle Doğu Dağlık Kilikia kentlerinin kuzeyindeki dağlık kesimlerde ve mağaralarda tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Bölgenin kuzeybatısında yer alan Dalisandos kenti egemenlik alanı içerisinde bulunan bir mağarada da tanrıça yine bir dağ tanrıçası olarak tapınım görmüştür (**Kat. no:** 2. 6. 5).

Tanrıçanın Zeus Polieus kültüyle benzerlik taşıyan, “kentın koruyucusu” anlamına Polias epithetiyle tapınım gördüğünden yukarıda bahsedilmişti³⁵⁶. Klaudiopolis'te bulunmuş olan bir mezar yazıtında kentte Athena Polias Tapınağı'nın bulunduğundan söz edilmektedir (**Kat. no:** 2. 6. 13). Fakat günümüze kadar bu tapınağa ait herhangi bir arkeolojik kalıntı tespit edilememiştir. Athena Polias epithetine Küçük Asia'nın birçok bölgesinin yanı sıra Ovalık Kilikia Bölgesi'nde Aigeia kentinde de rastlanmaktadır.

Diokaisareia kentinde bulunan bir yazıtta ise, *Stationarius* olan Aelius Iulius Athena'ya sunuda bulunmaktadır. Bu yazıttan, iç bölgelerdeki güvenliğin artırılması amacıyla *statio* denilen sınır karakollarının bulunduğu anlaşılmaktadır³⁵⁷ (**Kat. no:** 2. 6. 6).

³⁵⁴ Şahin — Şahin, “Diokaisareia'dan Yeni Bir Tanrıça Athena Yazıtı”, s. 251.

³⁵⁵ Durugönül, “Athena Oreia Krisoa”, EA 10, 1987, s. 115 vd.

³⁵⁶ Hard, **The Routledge Handbook of Greek Mythology**, s. 180; Larson, **Ancient Greek Cults**, s.55.

³⁵⁷ Şahin — Şahin, “Diokaisareia'dan Yeni Bir Tanrıça Athena Yazıtı”, s. 247-260.

Bölgedeki bazı mezar yazıtlarında Tanrıça Athena'nın, Zeus, Helios ve Selene'yle birlikte mezar koruyuculuğu görevini üstlendiği görülmektedir (**Kat no:** 2. 6. 11,12). Bunun yanı sıra Seleukeia'nın yakınında tespit edilen bir yazıtta, kentin kuzeyinde Kalykadnos Vadisi'nde Tagai adlı bir manastırın yer aldığı ve burada Tanrıça Athena'nın tapınım yeri bulunduğu anlaşılmaktadır³⁵⁸. Zira yazıtta rahiplik mevkiinin satın alındığı, tanrıçaya sunulacak adak hediyesi olarak belirli bir miktar bağışlandığı ve kutsal bir mekana çıkan (muhtemelen mağara) merdivenlerin yapımının üstlenildiğinden söz edilmektedir (**Kat. no:** 2. 6. 17).

Bölgenin daha çok doğu ve kuzeyindeki yerleşmelerinde tapınım gören Athena, batıda yer alan yerleşmelerdeki yazıtlarda da görülmektedir. Aydolin ve Hacılar'daki yazıtlarda Athena'nın Side'nin tanrıçası olduğundan ve kendisine rahiplik yapanların kent meclisi tarafından onurlandırıldığından söz edilmektedir (**Kat. no:** 2. 6. 2,10).

Bölgenin batısındaki yazıtların yanı sıra Olba'ya yakın Sömek mevkiinde Athena'ya ait bir kabartma bulunmaktadır (Res.11). Bir niş içinde, ayakta tasvir edilen tanrıçanın sağ elinde mızrak ve mızrağa sarılı yılan ve sol elinde kalkan tutar vaziyette betimlenmiştir. Tanrıçanın başının üzerinde, yaklaşık nişin genişliğini kaplayan bir istridye kabuğu işlenmiştir³⁵⁹. Sonuç olarak Athena'nın Dağlık Kilikia Bölgesi'nde genel olarak Roma İmparatorluk Dönemi boyunca, özellikle doğu ve kuzey kesimlerinde tapınım gördüğü ve bölgenin coğrafi yapısından dolayı Dağ Tanrıçası özelliğini taşıdığı anlaşılmaktadır.

³⁵⁸ Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 424; Mitford, "The Cults of Roman Rough Cilicia", s. 2148; Şahin — Şahin, "Diokaisareia'dan Yeni Bir Tanrıça Athena Yazıtı", s. 250.

³⁵⁹ L. Zoroğlu, "Doğu Dağlık Kilikia 1987 yılı Araştırması" **AST VI** 1989, s. 394; S. Durugönül, **The Felsreliefs in Rauhen Kilikien**, Bar International Series 511, Oxford, 1989, s. 50 vd; Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", s. 268.

2.7 DEMETER

No: 2. 7. 1 : Demeter'in Rahibesinin Onurlandırılması

Antik Kent : Aydolin (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, vadinin karşısında duvarda bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,55 m G: 1,42- 1,55 m K: 0,53- 0,55 m

Tanım : Kireç taşından iki blok, bloğun sağ tarafta olanı tahrip olmuş ve solu kırık, her ikisinin arka ve üst yüzeyi pürüzsüz (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 38, no: 18; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Ayd 2.

Tarihleme : Roma İmparatorluk Dönemi (öneri: Sinem Küçükoğlu).

Blok 1

[ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τῆς λαμπροτάτης καὶ ἐνδόξου Σιδητῶν πόλεως

ἐτείμησεν τὴν δεῖνα τοῦ δαίμονος]

[ἰέρειαν (?)Δήμητρο]ς(?) ἀπὸ γονέων ἀγαθῶν σεμνὴν τε καὶ περὶ πάντα

ἐπαίνο[υ]

[σὺν ταῖς καλλίσ]ταις τειμαῖς ἀξίαν, τὸν δὲ ἀνδριάντα ἀνέστη-

[σεν Αὐρ(ηλία)(?)Κιλλαραμωτιανὴ (?)Ιη]ς (?) ἡ μήτηρ αὐτῆς διὰ

φιλοτεκνίαν ἐπὶ τῇ διὰ

Blok 2

{τῇ διὰ} βίου μνήμη,

εἰερατεύσασα ἐν Σίδη ἰς

Δήμητρα.

Çeviri: [Ünlü ve görkemli Side kenti Boule ve Demos'u, atalarının saygınlığının yanı sıra ve her şeyin ötesinde güzel onurlandırmalarla övgüye değer Demeter'in rahibesini onurlandırdı]. Side'de Demeter'e yaşamı boyunca rahibelik yaptığı sırada annesi Aurelia Killaramotianes Ies? ise, çocuk sevgisinden dolayı heykeli dikti.

S. 1: Bean – Mitford 1970: [ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος τῆς λαμπροτάτης καὶ ἐνδοξοῦ Σιδητῶν πόλεως ἐτείμησεν τὴν δεῖνα τοῦ δεινός]

S. 4: İhs için bkz. Zgusta 1964, § 447-3, Int. 8.

Yazıta göre, Aurelia Killaramotianes Ies? Side kenti tarafından onurlandırılan kocası Aurelius Mandrianus Longinus'un (**Kat. no:** 2. 6. 2.) heykelini dikmiştir. Aurelia Killaramotianes Ies ve kızı Aurelia Killaramotianes Ies Side'de Demeter'in rahibeliğini yapmaktaydı (bkz. Bean – Mitford 1970, 21, no: 13).

Demeter kültü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Encyclopedia of Religion 4, 2268-2272; Roscher 1884-1890, 859 vd; Larson 2007, 69 vd.

No: 2. 7. 2 : Demeter'in Rahibesi Mareis Kızı Tatous'un Mezarı

Antik Kent : Kanytella (= Kanlıdivane)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, antik kentin kuzeyindeki eski yolda bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 1,81 m

Tanım : -

Edisyon : Heberdey – Wilhelm 1896, 56, no: 128; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kan 22.

Tarihleme : Roma İmparatorluk Dönemi

Τατους Μαρει ἰέρεια Δήμητρος κατεσκεύασεν τὴν σορὸν ἑαυτῇ ἐπὶ τῷ
μηδενὶ ἐξεῖναι ἕτερον ἐντιθέναι σῶμα, ἢ ὁ παρὰ τοῦτό τι ποιήσας ἔστω

ἀσεβῆς

εἰς τὴν Δήμητρα καὶ τοὺς καταχθονίους θεοὺς καὶ ἀποτεισάτω ταῖς θεαῖς

(δηνάρια) χεῖλια καὶ τῷ φίσκῳ χεῖλια

5 καὶ τῇ πόλει (δηνάρια) χεῖλια.

Çeviri: Demeter'in rahibesi Mareis kızı Tatous kendisi için mezar yaptırdı, hiç kimsenin başka birinin bedenini bunun üzerine koyması mümkün değildir veya bunun yakınında birisi, Demeter'e ve Yeraltı Tanrıları'na saygısızca bunu yaparsa, tanrıçalara, devlet hazinesine ve kente 1.000 denarius ödesin.

S. 1: Μαρεις için bkz. Zgusta 1964, § 873-9.

Τατους için bkz. Zgusta 1964, § 1517-31.

S. 3-5: Yazıtın sonunda mezar yazıtlarında sıklıkla rastlanan cezalandırma formülü bulunmaktadır. Mezar soygunculuğunu önlemek amacıyla yapılan bu uygulamada, mezar suçlularının Yeraltı Tanrıları tarafından cezalandırılacağı ve söz konusu tanrılar karşısında ἁμαρτωλός (günahkar) olarak nitelendirilicekleri görülmektedir (bkz. Efendioğlu 2008, 116).

S. 5: πόλις ifadesiyle Elaiussa/Sebaste kastedilmiş olmalıdır. Bunun nedeni ise antik bir kome olan Kanytella'nın, Roma İmparatorluk Dönemi'nde Elaiussa/Sebaste polis'inin khora'sı durumunda olmasıdır (bkz. Şahin 2009, 261).

No: 2. 7. 3 : Demeter ve Zeus Megalos'un Rahibi Misis Oğlu Mosos'un Onurlandırılması

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, mezar yerinin yaklaşık 100 m güneyinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,87 m G: 1,95 m K: 0,63 m Hy: 0,22- 0,03 m

Tanım : Kireç taşından, yan yana iki blok, alt ve üst kısmı sıvalı, ilk satırın sağ ve sol kısmı kırık, fakat geri kalan kısmı eksiksiz mezar yazıtı. Yazıt üç bloktan (a.b.c) oluşmaktadır ve söz konusu yazıt ise (a) bloğudur (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 164 vd, no: 172a; **BE** 1972, 520; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kes 26a.

Tarihleme : -

[‘Ο δῆμος] εἰτεῖμ[ησεν]

Μοσων Μισιος, ἀνδρα

ἀγαθὸν καὶ φιλότειμον,

ἀρχιερασάμενον τῶν Σε-

5 βασιτῶν πρεπόντως καὶ ἀρ-

ξάμενον κοσμίως, ἱερασάμε-

νὸν τε Διὸς Μεγάλου τετράκις

ἐκτενῶς καὶ ἐργεπισατατήσαντα

στοῦς Δήμητρος πιστῶς, τειμῆς

10

ἐνεκεν.

Çeviri: *Demos, saygın ve iyi biri olan, iyi bir şekilde imparatorlara arkhiererusluk ve düzenli bir şekilde yöneticilik yapmış, dört kez içtenlikle Zeus Megalos'a rahiplik yapmış ve sadakatle Demeter'in stoa'sında işleri denetlemiş olan Misis oğlu Mosos'a saygınlığından dolayı onurlandırdı.*

S. 2: Μῑςις için bkz. Zgusta 1964, § 928-2. (**Kat. no:** 2. 7. 4)

Μῑςις oğlu Μοσως'un kamu hizmetlerinden dolayı Demos tarafından heykeli dikilerek onurlandırılmıştır. (bkz. Bean – Mitford 1970, 164, no: 172 c). Yazıtın devamından kentte imparator kültünün bulunduğu anlaşılmaktadır. Kestros kentinde Vespasianus ve Antoninus Pius tapınakları bulunmasına karşın, Moses'in hangi imparator kültünün rahibi olduğu belirlenememektedir (İmparator kültü ve tapınakları için bkz. **Bölüm III**, s. 237 vd). Ancak aynı yazıttan Moses'in Zeus ve Demeter'e ait stoa'da işleri denetlediği ve bu iki kültün de rahipliğini yapmış olduğu görülmektedir.

No: 2. 7. 4 : Mousasios'un Karısı Moutes ve Kızı Ma'nın Onurlandırılması

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, mezar evinin güneyinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,68 m G: 0,99 m K: 0,56 m Hy: 0,03- 0,35 m

Tanım : Kalker taşından, üst ve alt kısmı ve sağ tarafı sıvalı, sol tarafı ise düz olan heykel kaidesi (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 166, no: 175; **BE** 1972, 520; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kes 29.

Tarihleme:-

Ἡ βουλὴ

Μαν Μουτεους θυγατέρα, Μου-

τεους Μισιος τοῦ καὶ Μουσαίου γυ-

ναῖκα, Δήμητρος [ιερατεύσασαν] (?)

5 [φιλοτείμῳς (?) τε καὶ] κοσμίως, τὴν

εὐεργέτιν ἑαυτῆς.

Çeviri: *Boule, Demeter'e saygın ve muntazam bir şekilde rahibelik yapmış olan Mousaios'un karısı ve Misis'in kızı Moutes'i, Moutes'in kızı Ma'yı kendi iyilikseverliğinden dolayı (onurlandırdı).*

S. 2 : Μα için bkz. Zgusta 1964, § 839-1; Pape II, 834; **LGPN** IV, 217; VA, 276.

Μισις için bkz. Zgusta 1964, § 928-2 (**Kat. no:** 2. 7. 3).

Bean – Mitford, Μισις oğlu Μουτης'i ve akrabalık ilişkilerini şu şekilde belirtmişlerdir:

Μουτης (anne)	Μισις (baba)	Μουτας (anne)
Μα(ς) = Μουτης Μουσαῖος		Μισις
(k. çocuk)	(e.çocuk)	(e. çocuk)
	Μαλις =	Ὁρόντης
(Ma ve Mousaios'un oğlu)		(Misis'in oğlu)

Μουττης, Μισις, Μουσαῖος isimleri aynı akrabalık ilişkilerine sahip olup yine Kestros kentindeki Zeus Megalos'a ait onurlandırma yazıtlarında da görülmektedir (**Kat. no:** 2. 15. 15, 18, 19, 23, 24).

Μαλῖς için bkz. Pape II, 849; Bean – Mitford 1970, 166

Ὀρόντης için bkz. Pape II, 1075; Bean – Mitford 1970, 166; **LGPN** IV, 264.

No: 2. 7. 5 : Blandos Oğlu Obrimos ve Polemon Kızı Konis'in Blandos Oğlu Konon'a Adağı

Antik Kent : Kobyşlar (Antik adı bilinmemektedir).

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, köyün üst mahallesinde, bir evin inşaatında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,43 - 0,42 m G: 0,36 - 0,32 m K: yak. 0,22 - 0,29 m Hy: 0,25 - 0,03 m Phi harfi yük: 0,04 m.

Tanım : Beyaz mermerden sıvasız, iki parçadan oluşmuş heykel kaidesi (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 68 vd, no: 41; **AE** 1972, 634; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kob 2.

Tarihleme : MS 2. yy. sonu

Κόνωνα [Βλαν]δου, βενεφι-

κίαριον ἡγ[ε]μόνος, ἱερεὺς

διὰ βίου θεῶ[ν] Σαμοθράκων Ὀ-

βριμος Βλαν[δου ὁ] ἀδελφὸς καὶ

5 ἱέρεια διὰ βί[ου θ]εοῦ Δήμητρο[ς]

τῆς λαμπρο[τάτ]ης Σιδητῶν

πόλεως Κογ[ις] (?) Πολέμωνος ἡ

μήτηρ ἀνέ[στ]ησαν μνήμης

καὶ φιλοσ[το]ργίας χάριν.

Çeviri: Tanrıların yaşam boyu rahibi olan kardeşi Samothrakeli Blandos oğlu Obrimos ve ünlü Side kentinin tanrıçası Demeter'in yaşam boyu rahibesi olan annesi Polemon kızı Konis , efendinin beneficiarysü Blandos oğlu Konon'un anısına ve iyi şefkatine (heykeli) dikti.

S. 1: Κόνων için bkz. Pape I, 693; **LGNP** II, 91; IV, 197; VA, 253; VB, 54.

S. 4-5: Ὀβριμος için bkz. Zgusta 1964, § 1069-11; Pape II, 1034; **LGNP** VA, 343; VB, 71.

S. 7: İkinci O iyi bir şekilde okunmaktadır, fakat Ω olma ihtimali de vardır. Κογ[ις] , Κοω[ις], Κοι[ας] şeklinde olabilir (bkz. Bean – Mitford 1970, 68).

Πολέμων için bkz. Pape II, 1218; **LGNP** II, 128; IV, 282; VA, 370; VB, 79.

Bean — Mitford'a göre, Kobuşlar'daki bu *katoikia*'nın yerlisi ve yardımcı birlikte asker olan Βλάνδος oğlu Κόνων, Lykia-Pamphylia valiliğinin kadrosuna atanmıştır, daha sonra ise ölmüştür (bkz. Bean – Mitford 1970, 68).

No: 2. 7. 6 : Demeter'e Ait Adak Yazıtı

Antik Kent : Olba-Diokaisareia

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Hagel – Tomaschitz 1998, no: OID 9b.

Tarihleme : -

Δήμητρι CYNHC

OYTO

Çeviri: *Demeter'e*.

2. 7. 7 DEĞERLENDİRME

Toprak ve bereket tanrıçası olarak tapınım gören Demeter, Roma dininde Ceres olarak bilinmektedir. Tanrıçanın ismi Eski Yunanca “anne” anlamına gelen μήτηρ kelimesinden türemiştir³⁶⁰.

Tanrıça Demeter'in Dağlık Kilikia Bölgesi'nin daha çok batı kıyısında tapınım gördüğü sikkeler ve yazıtlar aracılığıyla anlaşılmaktadır. Kestros kentindeki bir yazıtta, Zeus Megalos'un rahipliğini yapmış ve Demeter'in *stoas*ındaki işleri denetleyen kişinin onurlandırılmasından söz edilmektedir (**Kat. no:** 2. 7. 3). Yazıttan Zeus ve Demeter'in birlikte tapınım gördüğü ve Demeter'in kentte bir *stoas*ının bulunduğu anlaşılmaktadır. Kentteki bir başka yazıtta ise Demeter'e rahibelik yapan kişiden söz edilmesi, tanrıçanın burada tapınım gördüğünü kanıtlamaktadır (**Kat. no:** 2. 7. 4). Bölgenin doğusunda yer alan Kanytella yerleşmesindeki bir mezar yazıtında da tanrıçanın adı geçmektedir. Yazıtta Demeter'in Yeraltı Tanrıları'yla birlikte anılması ölü kültürle ilişkili olduğunu göstermektedir (**Kat. no:** 2. 7. 2).

Aydolin yerleşmesinde tespit edilen onurlandırma yazıtında Aurelia Killaramotianes Ies, Side kenti tanrıçası Demeter'in rahibesi olarak belirtilmiştir (**Kat. no:** 2. 7. 1). Kentte MS 2. yy sonu- 3. yy. ilk yarısına tarihlenen bir başka onurlandırma yazıtı daha tespit edilmiştir (**Kat. no:** 2. 6. 2). Yazıtta Aurelia Killaramotianes Ies, kocası Aurelius Mandrianus Longinus ile birlikte Tanrıça Athena'ya 5 yıl boyunca rahiplik yapmış olduğu ve Side kentinin Boule ve Demos'u tarafından kocası Aurelius Mandrianus Longinus'un onurlandırılmasından söz edilmektedir. Böylece tanrıça Athena ve Demeter'in Aydolin yerleşmesinde birlikte

³⁶⁰ Erhat, **Mitoloji Sözlüğü**, s. 85; Larson, **Ancient Greek Cults**, s. 69.

tapınım gördüğü ve Roma vatandaşı olan bu eşlerin her iki tanrıçanın rahiplik görevini üstlendikleri anlaşılmaktadır.

Tüm yazıtlar değerlendirildiğinde, tanrıçanın daha çok bölgenin batısında tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Benzer bir durum sikkeler için de geçerlidir. Sikke buluntuları daha çok Iotape Kelenderis ve Syedra kentlerinde yoğunlaşmaktadır (**App. no:** 7. 1-21).

2. 8 DIONYSOS

No: 2. 8. 1 : Appianus Antoninus'un Dionysos Kallikarpos'a Adağı

Antik Kent : Olba- Diokaisareia

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Hicks 1891, 265, no: 53; **IGR** III, 844; Hagel – Tomaschitz 1998, no: OID 9a; Şahin 2007, 38.

Tarihleme : -

Διονύ]σῳ

Καλλι]άρπῳ

Αππι]ανός

Αντῳ]γείνος

5 δ]ις

δημι]ουργός.

Çeviri: 2. kez demiourgos olarak (görev yapan) Appianus Antoninus, Dionysos Kallikarpos'a (adadı).

S. 2: Hicks, 1891: πολυκ]άρπω.

Αππιανὸς için bkz. Zgusta 1964, § 66-16, 66-21 Anm., 66-33 Anm.; Pape I, 111; **LGN IV**, 39; VA, 56; VB, 8.

S. 3: Αντωγείνος için bkz. Pape I, 102; **LGN IV**, 32; VA, 39.

Dionysos'un Kallikarpos epitheti, Dağlık Kilikia'nın yanı sıra Ovalık Kilikia'daki Aigeai kentindeki iki adak yazıtında görülmektedir (**SEG** 37, 1248; **SEG** 54, 1479) Bereket Tanrısı olan Dionysos'un Ovalık Kilikia kentlerinde bu epithetle daha sık görülmesinin nedeni muhtemelen, bu bölgenin tarımsal bakımdan, Dağlık Kilikia'ya nazaren daha verimli topraklara sahip olmasıdır.

Dionysos kültü için bkz. Encyclopedia of Religion 4, 2356-2360; Roscher 1884-1890, 1029 vd; Hard 2004 170 vd; Larson 2007, 126 vd.

No: 2. 8. 2 : Marcus Aurelius Papirianus'un Onurlandırılması

Antik Kent : Olba- Diokaisareia

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : Bir sütundaki köşebent, yazıt sağ tarafı eksiksiz, sol tarafı kırık (Hicks 1891).

Edisyon : Hicks 1891, 265, no:56; Hagel – Tomaschitz 1998, no: OID 12.

Tarihleme : MS 212 sonrası (öneri: Sinem Küçüköğlu).

Μ(ἄρκον) Αὐρ(ήλιον) Παπειριανὸν

τὸν καὶ Ἀμάχιν,

ἱερεά Διονύσου,
τὸν υἱὸν τοῦ ἀξιολο-
5 γωτάτου Ἀθηνο-
δώρου, ὁ ἐταῖρος
Ἡρακλῆς τοῦ γνη-
σιωτάτου φίλου.

Çeviri: Herakles'in çok soylu dostunun yoldaşı; övgüye değer Athenodoros'un oğlu, Dionysos rahibi, Marcus Aurelius Papirianus, namı diğer Amakhis'i (onurlandırdı).

S. 1: Papirianus muhtemelen *Constitutio Antoniniana* yasası ile birlikte ya da bundan hemen sonrasında Aurelius nomen gentilesini almış olmalıdır.

S. 2: Ἀμάχις için bkz. Pape I, 71; **LGPN** VA, 23.

No: 2. 8. 3 : Kharinos Oğlu Athenaios'un Dionysos Arkhebakhos'a Adağı

Antik Kent : Seleukeia (= Silifke)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, tiyatronun kuzeyinde, bir duvarda bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 1,20 m

Tanım : Kalker taşından mezar yazıtı (Heberdey – Wilhelm 1896, Res. 12).

Edisyon : Heberdey – Wilhelm 1896, 104, no: 183; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Sel 62.

Tarihleme : -

Διονύσῳ Ἀρχε-
[β]άκχῳ καὶ τοῖς
μύσταις Ἀθή-
ναιος Χαρείνου
5 ἐπὶ ἱερέως Σωπά-
τρου τοῦ Ἀπολ-
λωνίου.

Çeviri: *Kharinos'un oğlu Athenaios, Apollonios oğlu Sopatros'un rahipliği zamanında Dionysos Arkhebakhos ve mystes'lere (adadı).*

S. 3-4: Ἀθήναιος için bkz. Pape I, 24; **LGNP** II, 4; IV, 9; VA, 8.

S. 4: Χαρῆνος için bkz. Pape II, 1671; **LGNP** IV, 354; VA, 462.

S. 5: Σώπατρος için bkz. Pape II, 1472; **LGNP** IV, 322; VA, 417. Bu isim bölgenin Korasion yazıtları arasında da görülmektedir (Hagel – Tomaschitz 1998, no: Krs 68).

S. 6: Ἀπολλωνίος için bkz. Pape I, 110; **LGNP** II, 17; IV, 37; VA, 48.

2. 8. 4 DEĞERLENDİRME

Zeus ve Semele'nin oğlu olan Tanrı Dionysos, Yunan mitolojisinde şarap ve bereket tanrısı olarak tapınım görmektedir³⁶¹. Tanrının isminin kökeni tam olarak bilinmese de ilk hecesinin babası Zeus'un isminin *genetivus* hali olan Διὸς, ikinci hecesinin ise tanrının tapınım gördüğü Nysa'dan türemiş olduğu düşünülmektedir³⁶². Hesiodos, *Hymnos'lar* adlı eserinde nymphaların tanrıyı Nysa'nın mağaralarında büyütüldüğünü, başını sarmaşık ve defne yapraklarıyla süslediklerini

³⁶¹ **Encyclopedia of Religion** 4, s. 2356.

³⁶² Liddle & Scott, s. 1185; Hard, **The Routledge Handbook of Greek Mythology**, s. 170.

anlatmaktadır³⁶³. Böylece Dionysos'un isminin Nysa'dan türemiş olması da bu efsaneyle anlaşılmaktadır.

Dionysos'un en önemli kült simgelerinden biri *phallos*'tur. Dionysos'un tapınım gördüğü yerlerde *phallos* kabartmalarına rastlamak mümkündür ve bu simge hayvani bir gücü temsil etmektedir³⁶⁴.

Bereket Tanrısı olarak tapınım gören Dionysos'un, Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki Diokaisareia kentinde “iyi ürün” anlamına gelen Kallikarpos (**Kat. no: 2. 8. 1**) epithetiyle; Zeus ise ve ürünlerin koruyucusu Epikarprios epithetleriyle tapınım görmüştür. Antik Dönem'de Olba-Diokaisareia kentlerinin hinterlandı oldukça geniş tarım arazilerine sahipti. Arkeolojik araştırmalar sonucunda burada geniş çaplı bir tahıl tarımı ve zeytinyağı-şarap üretiminin gerçekleştirildiği tespit edilmiştir³⁶⁵. Bu nedenle her iki kültün burada ürünlerin koruyucusu niteliğiyle tapınım görmüştür. Bu kültürden Dionysos Kallikarpos'a tarımsal olarak daha elverişli bir coğrafi yapıya sahip olan Ovalık Kilikia'da da rastlamak mümkündür.

Diokaisareia kentinin güneyinde yer alan Seleukeia kentindeki bir adak yazıtında ise Dionysos, Arkhebakhos epithetini almıştır (**Kat. no: 2. 8. 3**). Bu epithet Euripides'in Bakkhalar oyunu ile ilişkili olup muhtemelen buradan türemiştir³⁶⁶. Bölgedeki sikke örnekleri incelendiğinde, Dionysos'un burada MS 1. yy. sonu ve 2. yy. arasında tapınım gördüğü anlaşılmaktadır (**App. no: 8. 1, 2,3 - 21**). Sonuç olarak, Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Dionysos kültüne ait çok fazla yazıt örneğine rastlanmamıştır.

³⁶³ Hesiodos, **Hymnoi**, xxvi: ...ὄν τρέφον ἡύκομοι Νύμφαι παρὰ πατρός ἀνακτος δεξάμεναι κόλποισι καὶ ἐνδυκέως ἀτίταλλον Νύσης ἐν γυάλοις ὃ δ' ἀέξετο πατρός ἔκρητι ἄνθρω ἐν εὐώδει μεταρίθμιος ἀθανάτοισιν. αὐτὰρ ἐπειδὴ τόνδε θεαὶ πολύυμνον ἔθρεψαν, δὴ τότε φοιτίζεσκε καθ' ὀλήεντας ἐναύλους, κισσῶ καὶ δάφνῃ πεπυκασμένος *

³⁶⁴ Larson, **Ancient Greek Cults**, s. 126, 130.

³⁶⁵ Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia: Polis-Khora İlişkileri Üzerine İlk Düşünceler”, s. 128.

³⁶⁶ Euripides, **Bakkhai**, 1-63; Morford – Lenardon, **Classical Mythology**, s. 274-277.

2. 9 HELIOS

No: 2. 9. 1 : Engolis Oğlu Neon'un Mezarı

Antik Kent : Cambazlı (Olba-Diokaisareia)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, köyün kuzey doğusunda bir mezar evinin lentosu üzerinde bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : - (Res. 13)

Edisyon : Keil – Wilhelm, **MAMA** III, 1931, 40, no:56; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Can 6.

Tarihleme : -

Νέων Εγγολεως ὀρχίζω τοῦ(ς) χθονίους

θεοὺς [καὶ] τὸν πάτριον Ἥλιον μηδένα τε-

θ[ῆν]αι ἐπάνω ἐμοῦ καὶ γυ[να]ι[-

[κ]ός μου. Αἰῶς ἀρά.

Çeviri: *(Ben) Engolis oğlu Neon, Yeraltı Tanrıları'na ve yüce Helios'a ant içiyorum. Hiç kimse benim ve karımın üzerine (ölü) gömemez. Ebedi dualar.*

S. 1: Νέων için bkz. Pape II, 994; **LGN** II, 112; IV, 248; VA, 330; VB, 68.

Εγγολίς için bkz. Zgusta 1964, § 23-3.

S. 4: Satırın sonunda bulunan Ebedi dualar (Αἰῶς ἀρά), Dağlık Kilikia yazıtlarında daha önce görülmeyen bir ifadedir.

Bölgedeki yazıtlarda daha çok mezar koruyuculuğu özelliğiyle öne çıkan Helios, Ay Tanrıçası Selene ile birlikte birçok mezar yazıtındaki cezalandırma formülünde görülmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 9. 2, 3, 4, 7).

Helios kültü hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Roscher 1884-1890, 1993; Larson 2007, 157 vd.

No: 2. 9. 2 : Hermogenes Kızı Firmina ve Appas'ın Annesi Kuriline'nin Mezarı

Antik Kent : Elaiussa/Sebaste (= Ayaş)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Klein 1915, 46 vd; Hagel – Tomaschitz 1998, no: EIS 23; Borgia–Sayar, 1999, 72; Şahin – Özdizbay 2014, 101.

Tarihleme : Roma İmparatorluk Dönemi

Φιρμείνας Ἑρμογένους καὶ Κυριλίνης Αππα μη-

τρὸς αὐτῆς κατεσκεύασεν τὴν μάκρην

ἐκ τῶν ιδίων. Ἐξορκίζομεν ὑμᾶς τὸν ἐ-

5 πουράνιον θεὸν καὶ Ἥλιον καὶ Σελήνην καὶ τοὺς

παραλαβόντας ἡμᾶς καταχθονίους θεοὺς μη-

δένειν τῶν ἐμῶν ἢ ἰδίων ἢ ἀλλότριον ἢ τῶν υἱῶν

μου ἢ τῶν ἐγγόνων μου ἐγγόνους ἢ ἀρρέ-

νων ἢ θηλυκῶν μήτε ἐπενβαλεῖν τοῖς

- 10 ὅστοις ἡμῶν ἕτερον πτῶμα μήτε πρᾶ-
 σιν ποιήσασθαι τινα τῆς μάκρας ἢ μόνον τε-
 θῆναι Ἑρμᾶν ἐν τῇ μάκρᾳ. Ὅς δ' ἄν παρὰ ταῦ-
 τα ποιήσῃ , ἀποτεισάτω εἰς τὸν θησαυρ[ὸν
 τῆς Σελήνης (δηνάρια) β' καὶ τῷ κυ[ρι]ακῷ τ[α]μ[ε]ίῳ (δηνάρια) [-καὶ τῇ
 15 Σεβαστηνῷ[ν πόλει (δηνάρια) - - - - -
 σ]ιμου τάφῳ οἰκοδομητῷ κοινῷ τῷ ὄντι
 προσβασον ὄντι ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ , οὗ ἐστίν.

Çeviri:Hermogenes kızı Firmina ve Appas'ın annesi Kuriline'nin mezarını kendi kesesinden yaptırdı. Tanrı cennetine, Helios'a, Selene'ye ve bizi yanına alan Yeraltı Tanrıları'na, hiçbir şeyim olmadan, ne kendim ne başkaları, ne oğullarım, ne oğullardan ne de kızlardan olan torunlarımın torunları ne bizden olanların diğer bedenleri onlara eklemesi ne de mezarın birini yapıp satması ne de mezarda sadece Herma'nın yatmasına ant içiyoruz. Her kim bunların yakınına (mezar) yaparsa Selene'nin hazinesine 2.000 denarius ve imparatorluk kasasınadenarius ve Sebaste kentinedenarius, orada sıralanan.....'nın toplu mezar yapısına.....ödesin.

S. 1: Borgia – Sayar 1999: [Ἑρμᾶς τοῦ --ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς ?]

S. 2: Φιρμείνα = Φιρμῖνα Gignac I. 1977, 189.

Φιρμῖνα için bkz. **LGN IV**, 351; VB, 97.

Ἑρμογένης için bkz. Pape — Benseler 1911, 385; **LGN II**, 51; IV, 125; VA, 166.

Αππας için bkz. Zgusta 1964, § 66-8; **LGN IV**, 39; VA, 56. Aynı isim Seleukeia (**MAMA III**, 14-15) ve Korykos kenti yazıtlarında da görülmektedir (bkz. Hicks 1891, no: 28, 256).

No: 2. 9. 3 : Marcus Ulpius Knos, Demetrios Kızı Sambateis, Knos Oğulları Menas , Knos ve Çocuklarının Mezarı

Antik Kent : Kanytella (= Kanlıdivane)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : Eski Yunanca 9 satırdan oluşan mezar yazıtı, harfler koyu renklidir. E harfi arkaya bükülmüştür (Hicks 1891).

Edisyon : Hicks 1891, 230, no: 10; Heberdey – Wilhelm 1896, 58; Le Bas – Waddington 1972, no: 1459; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kan 3; Şahin – Özdizbay 2014, 101.

Tarihleme : Roma İmparatorluk Dönemi

Μᾶρκος Οὐλπίος Κνωσ κατεσκεύ-

ασεν τὴν σορὸν ἐκ τῶν ιδίων

ἐπὶ τῷ τεθῆναι αὐτόν τε καὶ Σαμβατεῖν

Δημητρίου ἔτι καὶ Μηναῖν Κνω καὶ Κνων

5 Κνω καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα,

ἐτέρῳ δὲ μὴ ἐξὸν εἶναι τεθῆναι · ἐὰν δέ τις ἀποξέῃ

ἢ ἀνοίξῃ , βαλέτω ἰς τὸν θησαυρὸν τοῦ Διὸς (δηνάρια) α' καὶ ἱ)ς τῇ(ν)

Σε-

λήνην καὶ εἰς τὸν Ἥλιον ἀνά (δηνάρια) α' καὶ ἔνοξον ἔστω ταῖς ἀραιῖς

καὶ τοῖς καταχθονίοις θεοῖς.

Çeviri: Marcus Ulpius Knos mezarı, kendisinin, Demetrios kızı Sambateis'in, Knos oğlu Menas ve Knos oğlu Knos'un, onların eşlerinin ve çocuklarının yatması için kendi kesesinden yaptırdı, başka birinin yatması mümkün değildir. Eğer birisi (mezarı) kırarsa veya açarsa Zeus'un hazinesine 1.000 denarius, Selene ve Helios'un (hazinesine) yaklaşık 1.000 denarius versin ve Yeraltı Tanrıları'na dualarla yalvarsın.

S. 1-4-5: Κνως için bkz. Zgusta 1964, § 633.

S. 3: Hicks 1891: ἐπὶ τῷ ἰσθεῖναι αὐτόν τε καὶ Σαμ. . .

Σαμβατεις= Σαμβατις **LGNP II**, 136; IV, 303; VA, 397.

S. 4: Hicks 1891: Δημητρίου ἔτι καὶ Μηναῖν Κνω καὶ Κ. . .

Δημήτριος için bkz. Pape I, 289; **LGNP II**, 36; IV, 91; VA, 121; VB, 22.

Μηναῖς için bkz. Zgusta 1964, § 910; Pape II, 915; **LGNP II**, 105; IV, 233; VA, 301; VB, 64.

S. 5: Hicks 1891: Κνω καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν.

S. 6: Hicks 1891: ἐτέρῳ δὲ μὴ ἐξὸν εἶναι τεθῆναι . [ὅς ᾗ]ν δ[ὲ] . . .

S. 7: Hicks 1891: ἡ ἀνοίξις , βαλέτω ἰς τὸν θησαυρὸν τοῦ Διὸς [καὶ ἰς τὴν Σε-

ις = εἰς

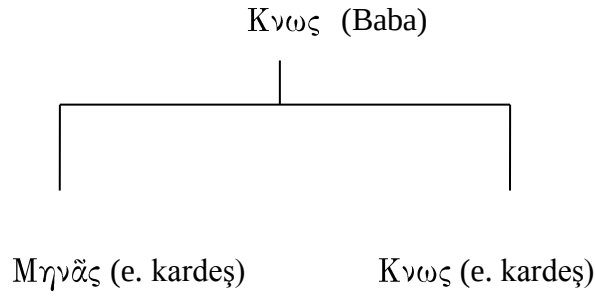
S. 8: Hicks 1891: λήνην καὶ εἰς τὸν Ἥλιον [ἀ]νά μυσ(ρίας) καὶ ἔνοξον [ἔστα-

S. 9: Hicks 1891: ι τοῖς καταχθονίοις θεοῖς[ς].

Yazıtta Zeus, Selene ve Helios'un mezar koruyuculuğu niteliğini birlikte üstlendikleri görülmektedir (benzer bir yazıt için bkz. **Kat. no:** 2. 9. 4.). Mezar sahibi

olan Marcus Ulpius Knos'un *tria nomina* almasından dolayı özgür Roma vatandaşı olduğu anlaşılmaktadır.

Anne ismi hariç yazıttaki kişilerin akrabalık ilişkileri incelendiğinde, şöyle bir tablo oluşturmak mümkündür (Tabloyu hazırlayan S. Küçüköğlu):

No: 2. 9. 4 : Heraksis Oğlu Hekataios ve Karısı Tatas'ın Mezarı

Antik Kent : Kanytella (= Kanlıdivane)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, yazıt bir kaya mezarının girişinde, sağda bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : - (Res. 14)

Edisyon : Heberdey – Wilhelm 1896, 60, no: 134; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kan 17; Şahin – Özdizbay 2014, 102.

Tarihleme : -

Εκαταῖος [X]ηρα[ξε]ο[ς] (?)

τὸ μνημεῖον [ἐθ]η[κε] [ἐπ]ι

τῷ μήτε [τῶν] ἐγγόνων μ[ή]-

τε τῶν κλη[ρο]ν[όμ]ων μήτ[ε] παρα[-

- 5 θέσθαι (?) τρόπῳ μηδενί [μ]ή-
τε ἀπαλλοτριῶσαι.
μηδὲ ἐξεῖναι ἐν τῇ μέ-
σῃ λάρνακι τεθῆναι τῇ ἐν-
τοιχίῳ πλὴν Ἑκαταί-
10 ου καὶ Τατατος τῆς γυναι-
κὸς αὐτοῦ · ἐὰν δέ τις παρ-
αβῇ τοῖς προγεγραμμένοις
ἐστ[ι]ν ἡσεβηκῶς εἰς τε τὸν Δία
κ[αὶ] τὴν Σελήνην καὶ τὸν Ἥλιον καὶ
15 [ἀ]ποτινέτω ἐκάστῳ ἱερῷ ἱερὰς
[δραχμ.]ὰς χ' (?) καὶ τῷ ἀρχιερεῖ - .

Çeviri: Heraksis oğlu Hekataios mezarı, akrabalarından ya da mirasçılardan kimsenin bir şey sunması ve tahrip etmemesi şartıyla kendi kesesinden dikti. Lahidin içinde Hekataios ve karısı Tatas hariç kimsenin yatması mümkün değildir. Eğer birisi yazılanları önemsemezse Zeus'a, Selene'ye, Helios'un (hazinesine) ve kutsal mabede ve arkhiereus'a 1.600 drahmi ödemelidir.

S. 1: Ἑκαταῖος için bkz. Zgusta 1964, § 325; Pape I, 338; LGPN II, 46; IV, 115; VA, 151.

Χηραξίς için bkz. Zgusta 1964, § 1639, Int. 54.

S. 10: Τατας için bkz. Zgusta 1964, § 1517-3; Pape II, 1494; **LGN IV**, 328; VB, 89.

S. 13: Heberdey – Wilhelm 1896: ἐξέστων

Zeus, Selene ve Helios'un mezar koruyuculuğu niteliği için bkz. **Kat. no:** 2. 9. 3.

No: 2. 9. 5 : Armaronzas'ın Mezarı

Antik Kent : Kanytella (= Kanlıdivane)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Heberdey – Wilhelm 1896, 54, Anm.1; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kan 21.

Tarihleme : -

Ἡγόρασεν Αρμαρ[ω]νζ[ας] (?)

τὸν ΠΛ

ΑΝΘ

PONHIOYMAIII - - -

5 T

ΠΑΠΘΝ

ΤΗΙΑ

-NE-

-ΠΑΑΝΙΕΝΑ

10 εἰς τὸν Ἥλιον

ἀποτισάτω

Çeviri:Armaronzas?.....satın aldı.....Helios'aödemelidir.

S. 1: Αρμαρωνζας için bkz. Zgusta 1964, § 975, Int. 83.

Büyük bir kısmı okunamayan yazıtta anlamlı bir bütünlük oluşturmak mümkün değildir. Fakat yazıtın sonunda bir cezalandırma formülünün bulunması bu yazıtın bir mezar yazıtı olabileceğini göstermektedir.

No: 2. 9. 6 : Antiokhos Oğlu Attas ve Kızı Amalia'nın Mezarı

Antik Kent : Korykos (= Kız Kalesi)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Keil – Wilhelm, **MAMA** III, 1931, 134, no: 225; Wiener Studien 70 1957, 210; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kry 528.

Tarihleme : -

Αττας Ἀντιόχου Ἀμαλί[α]ν (?)

τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα

μνήμης χάριν καὶ φιλοστοργίας

ἐνεκεν. μηδενὶ ἐξέστω

5 κακοποιῆσαι ἢ δολοποιῆσαι,

ἐπὶ ᾗτῳ ἡσεβηγῶς εἰς τὸν Ἥλιον

καὶ τοὺς ὑπὸ γῆν θεούς.

Çeviri: *Antiokhos oğlu Attas, kendi kızı Amalia'nın? anısı ve şefkati için dikti. Kimse kötülük ya da hainlik yapamaz, Yeraltı Tanrıları'na ve Helios'a isteyerek tapmalıdır.*

S. 1: Αττας için bkz. Zgusta 1964, § 119-9; Pape I, 172; **LGP**N IV, 58; VA, 89.

Αντίλοχος için bkz. Pape I, 98; **LGP**N II, 14; IV, 30; VA, 36; VB, 7.

Yazıtta Helios'un Yeraltı Tanrıları'yla birlikte belirtilmesiyle tanrının ölü kültüyle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

No: 2. 9. 7 : Lamos'ta Bulunan Bir Mezar

Antik Kent : Lamos (= Limonlu)

Buluntu Yeri: *Ed. pr.*'e göre, Lamos Burnu'nun en yüksekteki kentinde, uçurumun sağ tarafında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 2,45 m G: 1,70 m Hy: 0,02 m

Tanım : Ana kaya üzerinde savaşçı kabartması. Figür sağ ve sol elinde mızrak tutmaktadır. Yazıt pilaster üzerinde yer almaktadır (Hicks 1891).

Edisyon : Hicks 1891, 260, no: 36; Keil – Wilhelm, **MAMA** III, 1931, 98, no: 111; Durugönül 1989, 47, no: 38; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Lam 7; Şahin – Özdizbay 2014, 102.

Tarihleme : -

᾽Ος δ' ἄν βάλ-
λη ἡ ἀφαι-
ρήσῃ τὸ [ἡ]-
ρώιον, βάλ-
5 λοι αὐτ[ὸν]
ὁ Ἥλιος
καὶ ἡ Σελή-
ν[η].

Çeviri: *Her kim anıtı kırıp dökerse ya da kaldırırsa Helios ve Selene onu ortadan kaldırsın!*

Yazıtta Helios ve Selene'nin mezar koruyuculuğu öne çıkmaktadır.

2. 9. 8 DEĞERLENDİRME

Tanrıça Selene'nin kardeşi olan Helios, Güneş Tanrısı olarak tapınım görmüştür ve ismi Eski Yunanca “güneş” anlamına gelen ἥλιος kelimesinden türemiştir³⁶⁷. Helios'un, Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki mezar yazıtlarında Yeraltı Tanrıları, Selene ve bazen de Zeus'la birlikte mezar koruyuculuğu görevini üstlendiği görülmektedir (**Kat. no:** 2. 9. 2,3,4,5,6,7). Helios'un bölgedeki tek sikke örneğine Olba kentinde rastlanmaktadır ve sikkenin arka yüzünde tanrının at sürerken betimlendiği görülmektedir (**App. no:** 9. 1).

³⁶⁷ Liddle & Scott, Supp. s.769; G. Çelgin, **Eski Yunanca-Türkçe Sözlük**, Kabalcı Yayınevi, 2010, s. 306.

2. 10. HERAKLES

No: 2. 10. 1 : Eounaris Opramotas'ın Oğlu Obrimos'un Herakles'e Adağı

Antik kent : Ayasofya (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, A Tapınağı'nın yaklaşık 30 m kuzeybatısında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 1,56 m G: 0,61-0,72 m K: 0,72 m (alt) Hy: 0,25- 0,03 m

Tanım : Kireç taşından, alt ve üst tarafı sıvalı, ortasında birbirine yakın bir şekilde kırık iki parça bulunan yüksek bir taban (Bean – Mitford 1965).

Edisyon : Bean – Mitford 1965, 14, no: 14; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Aya 12.

Tarihleme : MS 1. yy.sonu - 2.yy. başı.

Ἀγαθῇ Τύχῃ ·

τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἡρα-

κλέους Ὀβριμος

δὲς νέος ὁ καὶ Εὐγ-

5 ουαρις Ὀπρ[α]μω[τ]α[ς] (?)

πρόβουλος , ἀρχ[ιε]-

ρεὺς τῶν Σεβαστ[ῶν]

τὸ δε[ύτε]ρον , φιλόπα-

τρις, εἰρήναρχος, ἱε-

10 [ρεὺς] Ἡρακλέου[ς] - -

ΤΟΙΣ - - ΤΕ- Ο

OP- - - - -

ἀνέθηκεν τῇ πατρίδι

Çeviri: İyi Talihle!

Herakles'in rahibi, eirenarkhos, yurtsever, ikinci kez imparatorların arkhieusü olan, proboulos, Eonuaris Opramotas'un oğlu genç Obrimos, Herakles'in heykelini.....memleketi için dikti.

S. 3: "Ὀβριμος için bkz. Zgusta 1964, § 1069-11; Pape II, 1034; **LGN** VB, 71.

S. 11-12: Satırların sonunda isimler yer almalıdır. Ancak tahribat nedeniyle bu isimler okunamamaktadır.

No: 2. 10. 2 : Hermes ve Herakles'e Ait Adak Yazıtı

Antik Kent : Gülnar- Meydancıkkale (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Brixhe 1976, 73; **CRAI** 1981, 361; **SEG** 31, 1321; **BE** 1982, 452; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Gül 1; Sayar 2011, 217-145.

Tarihleme : MÖ 240.

Ὑπὲρ βασιλέως Πτολε[μαίου]

καὶ βασιλίσσης Βερενί[κης]

κα[ὶ] τῶν τέκνων

Ἑρμεί Ἡρακλεῖ.

5 - - - Μεᾶς- - - - εἰσο[υ] Α- - -

Δαρ- - - -

Çeviri: *Kral Ptolemaios, kraliçe Berenike ve çocuklarının adına Hermes Herakles'e.....'nın oğlu MeasDar.....*

Kilikia Bölgesi'nin, MÖ 3. yy'da Ptolemaioslar ile Seleukoslar arasındaki çatışmaya sahne olduğu bilinmektedir. Ptolemaioslar'ın Orta Dağlık Kilikia Bölgesi'nde kurdukları bazı koloniler, Ptolemaioslar'ın bölgedeki etkisinin daha büyük olduğunu göstermektedir. Meydancikkale'de bulunmuş olan bu yazıt ve Kelenderis kentindeki Ptolemaioslara ait sikkeleri (sikkeler hakkında daha fazla bilgi için bkz. Zoroğlu 1994, 67) bu görüşü desteklemektedir (Durukan 1998, 89).

No: 2. 10. 3 : Thraseas Oğlu Ptolemaios'un Hermes, Herakles ve Antiokhos'a Adağı

Antik Kent : Soli-Pompeiopolis

Buluntu Yeri : Soloi limanında bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : - (Res. 15).

Edisyon : Sayar 2011, 233.

Tarihleme : -

Πτολεμαῖος Θρασέα

2 στραταγὸς καὶ ἀρχιερεὺς

Συρίας Κοίλας καὶ Φοινίκας

4 Ερμᾶι καὶ Ηρακλεῖ καὶ

βασιλεῖ μεγάλῳι Ἀντιόχῳι.

Çeviri: *Syria Koila ve Fenike'nin strategosu ve arkhieus olan Thraseas oğlu Ptolemaios, Hermes, Herakles ve büyük kral (basileus) Antiokhos'a (adadı).*

S. 2: στραταγός: στρατήγος

Seleukos kralı III. Antiokhos dönemine tarihlenen yazıtta, Ptolemaios Thraseas'ın Hermes ve Herakles'e adakta bulunduğundan söz edilmektedir. Dağlık Kilikia Bölgesi'nde, Hermes ve Herakles'in birlikte anıldığı bir başka adak yazıtı ise Gülnar-Meydancikklae yerleşmesinde görülmektedir (**Kat. no:** 2. 10. 2).

2. 10. 4 DEĞERLENDİRME

Hellen dünyasında birçok mitosta adı geçen ve kahraman olarak bilinen Herakles, Olympos Tanrıları'ndan biri olmasa da Zeus'un oğlu olmasından dolayı tanrı soyundan gelmektedir. Herakles çok sayıda yerel tanrıyla özdeşleştirilmiş olup bunlardan biri Kilikia'nın yerel tanrısı olan Santas/Sandon'dur³⁶⁸.

Herakles'in Dağlık Kilikia Bölgesi'nde yoğun olarak tapınım görmediği epigrafik ve nümizmatik veriler vasıtasıyla anlaşılmaktadır. Bölgede Ayasofya, Gülnar ve Soli-Pompeiopolis'te Herakles kültüne ait 3 adet adak yazıtı tespit edilmiştir. Ayasofya yerleşmesindeki yazıtta, heykeli diken kişinin hem Herakles'in rahibi hem de imparatorun *arkhieresu* olarak belirtilmesi, bu yerleşmede Herakles'in yanı sıra imparator kültünün de bulunduğunu göstermektedir (**Kat. no:** 2. 10. 1). Gülnar yerleşmesinde bulunan ve MÖ 240 yılına tarihlenen yazıtta ise kral Ptolemaios ve kraliçe Berenike'nin adları geçmektedir (**Kat. no:** 2. 10. 2). Bölgenin doğu sınırında yer alan Soli-Pompeiopolis'te bulunan yazıttan sunağın Hermes ve Herakles'in yanı sıra Seleukos kralı III. Antiokhos'a adandığı anlaşılmaktadır. Yukarıda sözü edilen yazıtların tarihlemeleri dikkate alındığında, Herakles'in MÖ 1. yy'dan başlayarak MS 2.-3. yy'a kadar tapınım gördüğü anlaşılmaktadır.

³⁶⁸ *Encyclopedia of Religion* 6, s. 3917.

2. 11 HERMES

No: 2. 11. 1 : Hermes Korykios’a Ait Adak Yazıtı

Antik Kent : Adamkayalar (Korykos)

Buluntu Yeri : Yerleşme merkezinin yaklaşık 200 m batısında bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : Ana kaya üzerindeki naiskosun sol yandaki pilaster üzerindeki adak yazıtı.

Edisyon : Colignon 1880, 137; Durugönül 1989, 19-28; Şahin 2012, 68.

Tarihleme : -

Colignon 1880:

Υ

MIOΣIEIA

EPMEIKO

EA IΔEKA

Şahin 2012:

Υ

MIOΣIEIA

Ἑρμεῖ Κο[ρυκίω]

EA IΔEKA

Çeviri:*Hermes Korykios’a*.....

Yazıt, 1880 yılında Colignon tarafından büyük harflerle yayımlanmıştır. Şahin ise yazıtın üçün satırında yer alan ifadeyi Ἑρμεῖ Κο[ρυκίω] şeklinde revize etmiştir. (Şahin 2012, 68).

No: 2. 11. 2 : Hermes Korykios'a Ait Adak Yazıtı

Antik Kent : Adamkayalar (Korykos)

Buluntu Yeri : Adamkayalar kabartmalarının yaklaşık 15 m doğusunda bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,60 m G: 1,44 m K: 0,40 m Hy: 0,15-0,355 m

Tanım : Sol üst yanı kırık, dikdörtgen bir lento üzerinde tek satırdan oluşan yazıt.

Edisyon : Şahin 2012, 68.

Tarihleme : MÖ 2. yy.

Ἑρ (vac.) μετ̃ Κωρυκίω

Çeviri: *Hermes Korykios'a.*

No: 2. 11. 3 : Heros'un Hermes Psykhe'ye Adağı

Antik Kent : Anemourion (= Eski Anamur)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, mezar bölmesinin önünde yükselen kaldırım döşemesinde bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : Mozaik, benekli panter ve mızrak figürünün bulunduğu dekoratif döşeme (Russell 1976).

Edisyon : Russell 1976, 23 vd; SEG 26, 1450; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Anm 17.

Tarihleme : MS 3. yy. başı.

Ἑρμῆς [Ψυ]χή

ὁ βίος ταῦτα

ἔρως

Çeviri: *Heros hayattayken bunları Hermes Psyke 'ye (sundu).*

S. 3: Ἑρως için bkz. Pape I, 391; **LGN IV**, 127; VA, 171; VB, 37.

Russell, Hermes Psyke'nin Hermes Psykopompos'la bir bağlantısı olabileceğini belirtmektedir (bkz. Russell 1976, 23). Hermes, Psykopompos epithetiyle tanrı Hades gibi ölü ruhlara önderlik etme niteliğine sahipti (bkz. Morford – Lenardon 2003, 287).

No: 2. 11. 4 : Apollonius Oğlu Kallikrates'in Karısının Hermes'e Adağı

Antik Kent : Hamaksia (= Sinek Kalesi)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : **SEG** 40, 1301; Tomaschitz 1998, 43 vd, no: 19d; Hagel – Tomascchitz 1998, no: Ham 46 d.

Tarihleme : MS 1. yy.

[Τὸν (?) ναὸν] (?) καὶ τὴν βᾶσιν τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τὸν Ἑρμῆν καὶ τοὺς βωμοὺς καὶ

τὴν τράπεζαν καὶ τὸν κήρυ[ελον κατεσκευάσεν]

[- - -] λας Κενδοῦ κατὰ τὴν Καλλικράτους Ἀπολλωνίου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς

διαθήκην σὺν τῇ ἀ[ὐτῆς (?) δαφιλίᾳ] (?)

Çeviri: *Kendos kızı, kocası Apollonios oğlu Kallikrates'in vasiyeti üzerine tapınağı?, Hermes'in heykel kaidesini, sunakları?, Hermes'in heykelini, masayı ve duvarı kendi yüce gönüllülüğüyle yaptırdı.*

S. 2: **SEG** 40, 1301:τὸν κᾶν[κελλον].

S. 3: Καλλικράτης için bkz. Pape I, 601; **LGNP** II, 83; IV, 182; VA, 237; VB, 50.

Ἀπολλωνίος için bkz. Pape I, 110; **LGNP** II, 17; IV, 37; VA, 48; VB, 9.

No: 2. 11. 5 : Niger Oğlu Pomponius'un Hermes'e Adağı

Antik Kent : Kızılbağ (Korykos)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, Hermes Tapınağı'nın *pronaosu*'nda, sağ alt köşede bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Hicks 1891, 232, no: 13; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kzb 3; Şahin 2012, 66.

Tarihleme : -

Πομπώνιος Νίγερος

ἱερεὺς τοῦ Ἑρμοῦ τὴν ἀνάκλισιν τε

καὶ τὴν ἀποκλειμάκωσιν τοῦ [να]-

οὔ καὶ τὸ μαγειρεῖον κατεσκεύ-

5 ασεν ἐκ τῶν ἰδίων.

Çeviri: *Hermes'in rahibi Niger oğlu Pomponius, oturağı, tapınağın basamağını ve mutfağı kendi kesesinden yaptırdı.*

S. 1: Πομπώνιος için bkz. Pape II, 1233; **LGNP** IV, 285; VA, 374.

Νίγηρ için bkz. Pape II, 998; **LGN** IV, 248; VA, 331; VB, 68.

S. 3: Hicks 1891: να]οῦ

S. 4: τὸ μαγειρεῖον kelimesi mutfak anlamına gelmektedir ve muhtemelen tapınağa ziyarete gelenlerin sunularını hazırlamak için kullanılmaktaydı (bkz. Şahin 2012, 66).

No: 2. 11. 6 : Titus Maetennius'un Karısı, Marcus'un Kızı Agosia Tertia'nın Hermes'e Adağı

Antik Kent : Kızılbağ (Korykos)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, Tapınağın yukarısında *Propylaea*'ya giriş kapısı üzerinde bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : Üzerinde dokuz figür bulunan alınlıklı, devrilmiş yazıt (Hicks 1891).

Edisyon : Hicks 1891, 237, no: 20; **IGR** III, 868; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kzb 6; Şahin 2012, 67.

Tarihleme : Roma İmparatorluk Dönemi

Ἐπὶ ἱερέως Λουκίου Μαιτεννίου Τίτου υἱοῦ Κολλείνα Λονγεί-
νου, Ἀγοσία Τερτία Μάρκου θυγάτηρ, γυνὴ δὲ Τίτου Μαιτεν-
νίου Ἑρμεί καὶ τῷ δήμῳ τὸ προπύλαιον ἐκ τῶν ιδίων.

Çeviri: Longinus oğlu Rahip Lucius Maitennius Titus'un zamanında, Collina tri-
bus'undan, Marcus'un kızı ve aynı zamanda Titus Maetennius'un eşi Agosia Tertia,
Hermes ve demos için propylaios'u kendi kesesinden (yaptırdı).

S. 2: Τερτία için bkz. Pape II, 1510; **LGN IV**, 329; VB, 90.

Yazıtta Hermes Tapınağı'nın yukarısında bulunan giriş kapısının Agosia Tertia'nın kendi kesesinden yaptırdığı anlaşılmaktadır (Kızılbağ yerleşmesinin Korykos'a yakın olmasından dolayı söz konusu Hermes Tapınağı'nın Çatıören mevkiindeki tapınak olması muhtemeldir. (Çatıören Hermes Tapınağı'ndaki yazıtlar için bkz. **Kat. no:** 2. 11. 5,7).

No: 2. 11. 7 : Irdis Oğlu Menodotos'un Hermes'e Adağı

Antik Kent : Kızılbağ (Korykos)

Buluntu Yeri: *Ed. pr.*'e göre, Hermes Tapınağı'nın içinde, duvarın sol tarafında bulunmuştur ve taş düşmüş haldedir.

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Hicks 1891, 233, no:14; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kzb 7; Şahin 2012, 66-67.

Tarihleme : -

Μηνόδοτος [Ιρ]διος (?)

ἱερεὺς τοῦ ναοῦ τῆν

ἀνάκλισιν (?) ἐκ τῶν ἰδί-

ων.

Çeviri: *Tapınağın rahibi Irdis oğlu Menodotos, bu oturağı kendi kesesinden (onardı).*

S. 1: Hicks 1891: Διὸς

Hagel – Tomaschitz 1998: Ιρδεις

Ιρδεις için bkz. Zgusta 1964, § 482-5, Int. 146.

Μηνόδοτος için bkz. Pape II, 916; **LGN IV**, 234; VA, 304; VB, 64.

Çatıören mevkiinde bulunan yazıtlar aracılığıyla bölgedeki Hermes tapımının Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar devam ettiği anlaşılmaktadır (bkz. Şahin 2012, 66-67).

No: 2. 11. 8 : Eupaphios'un Hermes ve Pan'a Duası

Antik Kent : Korykos (= Kız Kalesi)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, tapınağın aşağısında, mağarada, bir bölümü moloz kaplanmış halde bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : - (Res. 16)

Edisyon : Hicks 1891, 240, no: 24; Heberdey – Wilhelm 1896, no: 154; Merkelbach 2002, 195; Hagel – Tomaschitz 1998, no: KrA 3; Şahin 2012, 70.

Tarihleme : MS 2. yy.'ın ikinci yarısı.

Ἀγχεσι καὶ ὀρυμοῖς ἧδ' ἄλσεσι, πρὶν μυχὸν εὐρὺν

δυσμεναι ἐν γαίης βένθεσιν εἰν Ἀρίμοις ,

ἡχῆεις ὅθ' Ἀῶος ἀφένγεσι ῥεύμασι φεύγει,

Πάνα καὶ Ἑρμείην εἶ (?) Πάφης εἰλασάμην.

Çeviri: *Uçurum, çalılık ve ormanlardan geniş mağaraya inmeden önce, yerin derinliklerindeki Aoos nehrinin ışıksız çağıldayarak akıp gittiği yerin*

derinliklerindeki Arimoi'da, ben Eupaphios, Hermes ve Pan'a dua ederek (onları) merhametli kıldım.

S. 3: Hicks 1891; mağarada gürültüyle kaybolan nehrin adının Ainos olduğu anlaşılmıştır.

S. 4: Hicks 1891; Kabartma ya da heykelin kaidesinde adayan kişilerin isimleri yazılmış olabilir. εἰκάζαμε[ν.

Hicks 1891; Πάνα καὶ Ἑρμείην [Z]εῦ Πάφιε εἰκάζαμε[ν.

Hicks (1891, 240) mağarayı tasvir ederken buradaki çalılıkların arasında Pan ve Hermes'in figürlerinin yer aldığından bahsetmektedir. Günümüzde bu figürler kaybolmuştur.

Yazıtı göre, Eupaphios adında birisi, obruğa girmeden önce Hermes ve Pan'a dua ederek, söz konusu tanrıların gönlünü almaya çalışmıştır. MS 2.yy'a tarihlenen bu yazıt, kökenleri MÖ II. binyıla dayanan ve sonradan Yunan mitolojisine uyarlanmış olan söz konusu efsanedeki tanrılara duyulan saygı ve inancın, Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki güçlü yansımasının bir göstergesi niteliğini taşımaktadır. Mitolojik söylencede, Hermes ve Pan'ın Zeus'a birlikte yardım etmeleri ve mağara duvarındaki yazıtta Hermes'in yanı sıra Pan'ın da yer alması, mağarada her iki tanrının tapınım görmüş olduğunu düşündürmektedir (Şahin 2012, 70).

No: 2. 11. 9 : Roarbasis Oğlu Diodoros ve Moormis Oğlu Toukoleis'in Hermes'e Adağı

Antik Kent : Meydan (= Korykion Antron)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, Meydan'ın karşı kıyısında, vadinin kuzeyinde bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım	: Ana kayaya oyulan bir niş üzerinde ayakta, sol elinde kerykeion ve sağ elinde ise para kesesi bulunan bir figür tasviri, kabartmanın hemen solunda 17 satırlık Eski Yunanca yazıt yer almaktadır (Hicks 1891), (Res. 17).
Edisyon	: Hicks 1891, 271, no: 75; Durugönül 1989, 143; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Mey 3; Şahin 2012, 67.
Tarihleme	: -

	Διόδω-
	ρος Πο-
	αρβα-
	σεως
5	καὶ Του-
	κολεις
	Μοορμι-
	ος ἱερα-
	σάμεν-
10	οι Ἑρμεί
	τὸ σπή-
	λαιον
	καὶ τὸν
	Ἑρμῆν
15	ἀνέσθη-

κᾶν ἐκ τῶ-

ν ἰδίῳν.

Çeviri: *Hermes'in rahipliğini yapmış Roarbasis oğlu Diodoros ve Moormis oğlu Toukoleis mağarayı ve Hermes (heykelini) kendi keselerinden diktiler.*

S. 2: Ποαρβασις için bkz. Zgusta 1964, §132.

S. 5: Τουκολεις için bkz. Zgusta 1964, § 1589.

S. 7: Μοορμις için bkz. Zgusta 1964, § 961.

Durugönül, Roarbasis'in Luwice bir isim olduğunu ve Hermes'in Luwi tanrılarından Runt ile özdeşleştiğini belirtmektedir (bkz. Durugönül 1989, 143).

No: 2. 11. 10 : Hermes'in Rahibinin Onurlandırılması

Antik Kent : Seleukeia (= Silifke)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, Silifke Müzesi'nin avlusunda bulunmaktadır.

Ölçüler : Y: 0,55 m G: 0,65 m Hy: 0,02- 0,25 m

Tanım : Silindir biçiminde, yaklaşık 9 satırı kalmış, hem sağ hem de sol tarafı kayıp sunak, harfler düzenli (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 197 vd, no: 218; **BE** 1972, 532; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Sel 137.

Tarihleme : -

-ÇNİ - - - - -

-C τῆ (?) κώμη (?) καὶ [ἀρχιε]-

[ρασ]άμενος θεοῦ - - - - -

[- -]ου καὶ Ἑρμοῦ, βίου [λαμπροῦ (?)],

5 [δεκ]απρωτεύσας, ἔτι [δὲ καὶ]
 [κα]τασκευάσας τῇ κόμῃ [τάς ἐν]
 [τῷ] σταδίῳ κρηπίδας ἑπτα πή(χρεις) ρ' [ἐκ]
 [τῷ]ν ἰδίῳν, ἀνέστη[σέν δὲ]
 [αὐ]τόν τε καὶ Κανίῃ [- - - -]
 10 [τὴν γ]υναι[κ]α αὐτ[οῦ] - - - -]
 - - - - -

Çeviri: Köyde.... ve tanrı..... 'nın ve Hermes'in arkhieususu olan, parlak yaşamı (boyunca) dekaprotosluk yapmış ve hala köyde stadiondaki 100 dirsek uzunluğunda yedi kaideyi kendi kesesinden hazırlayan.....'ın, kendisi ve karısı Kanis..... 'a dikti.

S. 9: Bean – Mitford 1970: ikinci N'den sonra I N'nün izleri vardır.

Yazıtta Seleukeia kentine ve köye, hizmetler ve bağışlar yapan kişinin adakta bulunması ifade edilmektedir. Ayrıca yazıtta belirtilen köyün, hangi köy olduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

2. 11. 11 DEĞERLENDİRME

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Zeus ve Athena'nın yanı sıra en çok tapınım gören diğer bir tanrı ise Hermes'tir. Hermes Roma'da pantheonunda Mercurius olarak adlandırılmaktadır. Bölgede kökleri Luwi dönemine kadar geri giden ve bu dönemde tanrı *Runt* ile özdeşleştirilen Hermes, vahşi yaşamın koruyucu tanrısı niteliğini taşımaktadır³⁶⁹. Tanrının en önemli özelliği, tanrılarla insanlar arasında haberci rolü üstlenmesidir. Özellikle Zeus'un isteklerini diğer Olympos Tanrıları'na iletmekle sorumludur. Haberci Tanrı olmasından dolayı elinde *kerykeion* (Latince = caduceus) adı verilen bir asa taşımaktadır. Dağlık Kilikia Bölgesi'nde, Çatıören Hermes Tapınağı'nın girişinde de iki adet kerykeion kabartması görülmektedir (Res. 18). Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki kırsal yerleşmelerde de *phallos* kabartmalarına rastlamak mümkündür (Res. 19). Büyük bir ihtimalle bereketi simgeleyen bu kabartmalara yerleşmelerdeki yapıların kapı lentolarında rastlamak mümkündür.

Diokaisareia'da Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait bir sikkenin ön yüzünde Hermes büstü yer alırken, arka yüzünde üzüm salkımı ve asma yaprağının tasviri bulunmaktadır (**App. no:** 11. 1). Bu betimlemelerden Hermes'in bereketi de temsil ettiği anlaşılmaktadır.

Hermes, yolların ve sınırların koruyucu tanrısı olmasının yanı sıra, ruhların koruyucusu özelliğine de sahiptir. Örneğin ölülerin onuruna düzenlenen festivallerde Hermes Khthonios epithetiyle anılmaktadır³⁷⁰. Hermes'in bu niteliği Dağlık Kilikia Bölgesi yazıtlarına da yansımıştır. Anemourion'da tespit edilen bir mozik üzerindeki yazıtta Hermes, Psykhe epithetini taşımaktadır. Hermes Psykhe ise muhtemelen Hermes Psykopompos ile ilişkilidir (**Kat. no:** 2. 11. 3).

Bölgede Hermes'in tapınım gördüğü birden fazla tapınak bulunmaktadır. Korykos kentinin *territoriumunda* bulunan Korykion Antron'daki tapınağın (Res.20), Hermes Korykios'a ait olduğu, tapınağın duvarındaki yazıtlarda Hermes'in rahiplerinin isimlerinin geçtiği Şahin tarafından ileri sürülmüştür.

³⁶⁹ H.J.H Ten Cate, **The Luwian Population Groups of Lycia and Cilicia Aspera During The Hellenistic Period**, Leiden 1965, s. 128; Durugönül, **Die Felsreliefs in Rauhen Kilikien**, s. 143;.

³⁷⁰ Hard, **The Routledge Handbook of Greek Mythology**, s. 161; Larson, **Ancient Greek Cults**, s. 149.

Antik kaynaklarda Korykos, Hermes'in kenti olarak geçmektedir³⁷¹. Korykos kenti çevresinde bulunan kutsal alanlar, tapınaklar, yazıtlar ve sikkeler bu görüşü desteklemektedir. Korykos'un 8 km kuzeybatısındaki Çatıören mevkiinde polygonal duvar örgülü *templum in antis* düzenindeki Hermes Tapınağı'nın cella girişinde iki adet *kerykeion* kabartması bulunmaktadır (Res. 21a-b). Girişin hemen sağındaki blok üzerinde ise Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen yazıt üzerinde Hermes'in rahibi Niger oğlu Pomponius'un oturağı, tapınağın basamağı ve mutfağı yaptırdığından söz edilmektedir (**Kat. no:** 2. 11. 5). Tapınakta bulunan diğer bir yazıtta ise, oturakların Menodotos tarafından tamir edildiği belirtilmektedir (**Kat. no:** 2. 11. 7). Tapınağın hemen yukarısında bulunan yazıtta ise rahip Titus Maetinius'un eşi Agosia Tertia'nın *propylaia*s'u kendi kesesinden yaptırdığından söz edilmektedir³⁷² (**Kat. no:** 2. 11. 6).

Korykos'un 7 km kuzeybatısında bulunan Yapılıkaya adını taşıyan kutsal alanda, 3 katlı bir mağara ve içerisinde merdivenler bulunmaktadır (Res. 22). Mağaranın zemin katında bulunmuş olan yazıttan, bu mağarada Hermes'in tapınım gördüğü anlaşılmaktadır (**Kat. no:** 2. 11. 6).

Korykos'un 4,5 km kuzeybatısında yer alan Adamkayalar yerleşmesinde ise naiskosun sol tarafında bir yazıt tespit edilmiştir (Res.23). Yazıt 1880 yılında Colignon tarafından yayımlanmış fakat yazıtın okunmasına ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Şahin ise 2012 yılında yayımladığı makalesinde yazıtın 3. satırını 'Ερμ.εἰ Κο[ρυκίω] şeklinde revize etmiştir (**Kat. no:** 2.11.1)³⁷³. 2011 yılında Şahin tarafından yapılan araştırmalar sırasında Adamkayalar kabartmalarının yaklaşık 15 m doğusunda Hermes'le ilgili yeni bir yazıt daha saptanmıştır. Tek bir satırdan oluşan yazıtta “*Hermes Korykios'a*” ifadesi görülmektedir (**Kat. no:** 2.11. 2).

³⁷¹ Anth. Pal. ix. 91: 'Ερμῆ Κορυκίων ναίων πόλιν. Oppianus, Hal. iii. 208-209: 'Ερμείας πόλιν, ναυσίγλυτον ἄστρο; Şahin, “Korykion Antron'daki Tapınak Zeus Tapınağı mıdır?”, s. 66-72.

³⁷² Şahin, “Korykion Antron'daki Tapınak Zeus Tapınağı mıdır?”, s. 66-71.

³⁷³ Hermes'in bölgedeki tapımına ilişkin ayrıntılı bilgiler için bkz. Şahin, “Korykion Antron'daki Tapınak Zeus Tapınağı mıdır?”, s. 68.

Korykos'un batısında bulunan Seleukeia kentindeki yazıtta ise Hermes'in baş rahibinin birtakım bağışlar yaparak adakta bulunması da tanrının burada da tapınım gördüğüne işaret etmektedir (**Kat. no:** 2. 11. 10).

Bölgenin batısında yer alan Hamaksia kentinde MS 1. yy'a tarihlenen inşa yazıtında ise, tapınağın, Hermes heykelinin, masanın ve duvarın yapılmasından söz edilmektedir (**Kat. no:** 2. 11. 4). Bu yazıttan kentte Hermes'e ait bir tapınağın bulunduğu anlaşılmaktadır. Bölgedeki Hermes kültü genel olarak değerlendirildiğinde, Hermes'in Korykos ve çevresindeki yerleşmelerde yoğun olarak tapınım gördüğü, epigrafik buluntular aracılığıyla kanıtlanmaktadır. Birçok niteliğe sahip olan tanrının Korykos kenti sikkelerinde elinde para kesesi tutar vaziyette betimlenmesi bölgedeki ticaretle ilgili olmalıdır (**App. no:** 11.4-9).

2.12 POSEIDON

No: 2. 12. 1 : Momphos Kendeas'ın Babası Kendeas'ın Onurlandırılması

Antik Kent : Iotape (= Aydap İskeleyi)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : **CIG** 4415, 1a; Hölder 1902, 204; **IGR** III, 833a; Paribeni – Romanelli 1915,176 vd, no:121; Bean – Mitford 1965, 25, no: 29a; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Iot 1a.

Tarihleme : Roma İmparatorluk Dönemi

[Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος]

[ἐτείμ]ησαν Κενδεα[ν - - - - ἀνδρα εὐσχήμο]-

να καὶ τοῦ βουλευτῆ[κοῦ τ]άγμα[τος, πατέ]ρα Μομφου

- Κενδεου φι[λοπάτριδο]ς , [ἄνδρὸς εὐσχημονεστάτου] καὶ
- 5 φιλοτειμ[οτάτου κ]αὶ πρωτεύον[τος τοῦ παρ' ἧ]-
 μεῖν τάγ[ματος τ]ῆς βουλ[ῆ]ς , ἀρχ[ι]ε[ρ]α[σαμέ]ν[ου]
 τῶν Σεβασ[τῶ]ν [ἀγνῶς , δημιουργ]ήσα[ντος φιλοτεί]-
 μῶς, πρυτα[νέυσαντο]ς τ[ρὶς (?) δημωφελῶς, (?) ἀγορα]-
 νομήσαντ[ος] ἐκτενῶ[ς, δεκαπρω]τεύσαν-
- 10 τος πλειστά[κεις] ἐπὶ τῇ[ς εἰσαγω]γῆς τῶν κυ-
 ριακῶν φόρων πιστῶς · [ὅς καὶ να]ὸν θεοῦ
 Ποσειδῶνος μετὰ καὶ τοῦ ἐν [α]ὐτῷ εἰδ[ρ]υ-
 μένῳ ἀνδριάντι χαλκῷ οἴκ[ο]θεν [τῇ πα]-
 τρίδι κατεσκεύασεν· ἐπιδοὺς καὶ εἰς [τὸ κο]ι-
- 15 νὸν βαλανεῖον κατασκευαζόμενον οἴ[κ]-
 οθεν (δηνάρια) ἀκε , καὶ ἄλλας δέ μείζονας φιλο-
 τειμίας πεποιημένος, δοὺς εἰς τὸ δημό-
 σιον ἅμα Μᾶ Μομφου τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἀρ-
 γυρίου (δηνάρια) μύ[ρια] εἴς τε διανομὰς τῶν βουλευτῶν
- 20 καὶ οἰνοδοσίας καὶ γυμνασιαρχίας τῶν πολει-
 τῶν· καὶ αὕτη δέ ἡ Μας, ἀρχιερασαμένη θεᾶς Σε-
 βαστῆς Φαυστεινῆς, ἔτι καὶ ναὸν θεᾶς Μοίρας μετὰ
 καὶ τοῦ ἀγάλματος οἴκοθεν τῇ πατρίδι κατεσκεύασεν·

τὸν δὲ ἀνδριάντα ἀνέστησεν Μομφος

Κενδεου φιλόπατρις.

Çeviri: *Boule ve Demos, bouleutikosun askeri birliğinin, çok soylu, saygın ve meclisin askeri birliğinin başında, alt tabakadan imparatorun arkhieususu olan, saygın bir şekilde demourgosluk yapmış, halka yardım ederek 3. kez prytaneislik yapmış, özenle agoranomosluk yapmış, çoğu kez imparatora ait vergileri sadık bir şekilde toplanması konusunda dekaprotosluk yapmış olan Momposos Kendeas'ın babası Kendeas 'ı onurlandırdı. O, Tanrı Poseidon'un Tapınağı'nı, oradaki bakırdan heykel ile birlikte memleketinde vatanı için hazırladı. Koinos Hamamı vatanında 21.500 denariusu düzenleyerek ve bazı önemli hayırseverlikler yaparak devlet hazinesine Momphos'un karısı Mas ile birlikte 5.000 denarius gümüş sikke verip, bouleutes üyelerine paylaştıran, şarap taşıyıcıları ve kentin gymnasiarkhosunu ve tanrısal İmparatoriçe Faustina'nın arkhieusluğunu yapmış Mas ve hala tanrıça Moira'nın Tapınağı'nı, heykeliyle birlikte memlekette vatanı için hazırladı. Heykeli vatansever, Kendeas oğlu Momphos dikti.*

S. 1: Hölder 1902: Satırın başında [Ἰωταπειτῶν ifadesi bulunmaktadır. Böylece yazıt *Iotape Boule ve Demos'u* diye başlamaktadır.

S. 2, 4, 25: Κενδεας için bkz. Zgusta 1964, § 576-1, Int. 90, Int. 118; **LGPN** VB, 52.

S. 3, 18, 24: Μομφος için bkz. Zgusta 1964, § 960-2.

S. 4: Hölder 1902: ἀν[δρὸς] καὶ

S. 7: Hölder 1902: Σεβασ[τῶν] κα[ὶ] δ[ημ]ι[ουργή]σ[αντος

S. 8: Hölder 1902: πρυτανεύσαντος Γ [ἀγορα-

S. 9: Hölder 1902: ἐκ[τ]ενῶ[ς] εὐσαν-

S. 10: Hölder 1902: τορς πλειστάκις ἐπὶ τῇ[ς]γῆς τῶν κυ-

S. 14- 15: τὸ κοινὸν βαλανεῖον; koinos metin içinde “Halk” anlamına gelmektedir.

S. 18, 21: Μας için bkz. Zgusta 1964, § 839-3, 878, Int. 89; **LGNP** VA, 284.

Hölder’in 1902 yılında yayımlanan makalesinde oldukça eksik olan yazıtın büyük bir kısmı Hagel – Tomaschitz tarafından 1998’de tamamlanmıştır.

Yazıtta Κενδεας’ın imparatorun baş rahibi olarak belirtilmesi, kentte imparator kültürünün varlığına işaret etmektedir. Iotape kentinde iki adet imparator tapınağı bulunmakla birlikte bunlardan biri Traianus’a, diğeri ise muhtemelen Antoninus Pius’a aittir (Iotape kentindeki imparator tapınakları için bkz. **Bölüm III**, s. 237 vd). Κενδεας’ın *arkhireus*luğunu yaptığı imparator, büyük bir olasılıkla Antoninus Pius’tur. Çünkü 21. satırda Μας’ın tanrısai İmparatoriçe Faustina’nın *arkhiereus*luk yaptığı ifadesi yer almaktadır ve burada Antoninus Pius’un yanı sıra eşi Faustina’nın da tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bölgede Poseidon kültüne ilişkin tek epigrafik örnek olan yazıtın 11. ve 12. satırlarında geçen να]ὸν θεοῦ Ποσειδῶνος ifadesi, kentte Poseidon’un tapınım gördüğünü kanıtlamaktadır.

2. 12. 2 DEĞERLENDİRME

Poseidon, Yunan pantheonunda denizin ve depremin efendisidir³⁷⁴. Poseidon ismi, muhtemelen Eski Yunanca “efendi” anlamına gelen πόσις kelimesinden türemiştir³⁷⁵. Poseidon esas olarak doğal afetlere hükmediyordu ve özellikle fırtınalara ve denizde beklenmedik olaylara neden oluyordu³⁷⁶.

³⁷⁴ Hesiodos, **Theogonia**, 456: ..., καὶ ἐρίκτυπον Ἐννοσίγαιον,..; **Encyclopedia of Religion** 11, s. 7338; Morford — Lenardon, **Classical Mythology**, s. 147; Hard, **The Routledge Handbook of Greek Mythology**, s. 98-99; Larson, **Ancient Greek Cults**, s. 57.

³⁷⁵ Hard, **The Routledge Handbook of Greek Mythology**, s. 99; Larson, **Ancient Greek Cults**, s. 57.

³⁷⁶ **A.e.**, s. 57.

Poseidon'un en önemli atribüsü olan *trident* (üç dişli asa), sikke ve kabartmalar üzerinde görülmektedir³⁷⁷. Dağlık Kilikia Bölgesi'nde tanrıya ait yazıt örneğine sadece bölgenin batı kıyısında bulunan Iotape kentinde rastlanmaktadır.

Bölgedeki sikke örneklerinde ise Iotape gibi kıyı kentleri olan Korakesion (**App. no:** 12. 4), Kelenderis (**App. no:** 12. 1,2,3) ve Korykos'ta (**App. no:** 12. 5,6) MS 1. yy. sonu ve 2. yy. başına tarihlenen sikkeler üzerinde Poseidon, yunus ve zıpkınla tasvir edilmiştir.

2.13 SELENE

No: 2. 13. 1 : Gaius Iulius Celer, Karısı Octavia ve Çocuklarının Mezarı

Antik Kent : Dalisandos (= Sinabıç)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Headlam 1892, 29, no: 23; **IGR** III, 816; Bean – Mitford 1970, 228; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Dal 6; Şahin – Özdizbay 2014, 101.

Tarihleme : -

Γάϊος Ἰούλιος Κέλερ

οὐετρανὸς ἑαυτῷ

καὶ Ὀκταουία τῇ γυ-

ναικί κέ τ[οῖς] τ[έκ]νοις

5 μνήμης [χάριν] · κατ-

ορχ[ίζω δὲ τὴν Σελ]ή-

³⁷⁷ A.e., s. 61.

ν[ην μηδενί] ἐξόν

ἔνε τεθῆνε ἄλλω.

Çeviri: *Veteran Gaius Iulius Celer, kendisi ve karısı Octavia ve çocukları için anısı hoş olsun diye (yaptırdı). Selene adına ant olsun ki başka hiç kimse buraya gömülemez.*

S. 5-7. Headlam 1892: μνή[μης χάριν· ἄλλω] δ(ἐ)

[οὐδενί ἐξόν ἐστὶν τεθῆν-]

αι.] ἐτέθη δὲ ἄλλος.

Yazıttan da anlaşılacağı üzere bir veteranus olan Gaius Iulius Celer, karısı Ὀκταουία ve çocuklarıyla birlikte Dalisandos kentinde yaşamaktaydı. Celer büyük bir olasılıkla MS 2.-3 yy.'daki Parth Savaşları sırasında ya da sonrasında, 25 yıllık lejyon askeri görevini tamamlayarak emekli edilmiş ve eşi ile birlikte ölene kadar burada yaşamış olmalıdır (bkz. Şahin – Özdizbay 2014, 104) .

Roma İmparatorluk Dönemi'nde veteranuslar, görevlerini tamamlayıp yurtlarına döndüklerinde burada hamam yaptırabiliyorlardı. Hoff'a göre, Gaius Iulius Celer, Napoli yakınlarında Misenium'daki Roma filosunda hizmet vermiş ve unvanı Selinus'taki bir mezar yazıtında görülmektedir (CIL III, 225, Suppl. 1230). Bunun yanı sıra muhtemelen Kilikia yerlisi olan bu kişinin daha sonra Romalılaştırması da söz konusu olabilir (bkz. Hoff 2013, 146). Hoff, Selinus kentindeki mezar yazıtında Gaius Iulius Celer'in burada yaşadığını ileri sürmüştü fakat Selinus'un kuzeydoğusunda yer alan Dalisandos kentindeki mezar yazıtında da bu kişinin adının geçmesi Selinus ya da Dalisandos vatandaşı olduğu düşüncesini akla getirmektedir.

No: 2. 13. 2 : Gaius Pomponius Iulianus, Karısı Billis Kızı Nas ve Çocuklarının Mezarı

Antik Kent : Dalisandos (= Sinabıç)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 228; Headlam 1892, 28, no: 21; **IGR** III, 818; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Dal 10; Şahin – Özdzibay 2014, 101.

Tarihleme : MS 216-222.

Ἐπεὶ οὖν

τῆς ἐπαρχείας

Γ(άϊος) Πομπώνιος Ἰο-

υλιανὸς καὶ Νας Βιλ-

5 λιος ἐποίησαν ἑαυ-

τοῖς καὶ τοῖς τέκνο-

ις μνήμης χάριν. Ὅρ-

κίζω τὴν Σελήνην.

Çeviri: Eyaletin 78. yılında Gaius Pomponius Iulianus ve Billis kızı Nas kendileri ve çocukları için anısı hoş olsun diye yaptırdı. Selene'ye ant içerim.

S. 3: Πομπώνιος için bkz. **LGPN** IV, 285; Pape II, 1233.

Ἰουλιανὸς için bkz. Pape I, 557; **LGPN** II, 78; IV, 175; VA, 227.

S. 4: Νὰς için bkz. Zgusta 1964, § 1007-2.

Βιλλίς için bkz. Zgusta 1964, § 169-2.

Gaius Pomponius Iulianus, *tria nomina* taşımasından dolayı özgür bir Roma vatandaşıdır ve Βιλλίς kızı Νὰς ile evliydi. Yazıtta yer alan Ἐπεὶ οἴῳ (Eyaletin 78. yılında) ifadesiyle de İmparator Antoninus Pius'un (MS 138-161) stratejik nedenlerle Kilikia, Lykaonia ve Isauria'yı birleştirerek, yeniden düzenlediği Cilicia Eyaleti kastedilmiş olmalıdır. Antoninus Pius, bu düzenlemeyi MS 138-144 yılları arasında gerçekleştirmiştir. Bu nedenle yazıtı MS 216-222 yılları arasına tarihlemek mümkün görünmektedir (bkz. Şahin – Özdizbay 2014, 104).

No: 2. 13. 3 : Trokondeis Oğlu Hermokrates, Karısı ve Çocuklarının Mezarı

Antik Kent : Dalisandos (= Sinabiç)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Headlam 1892, 31, no: 33; Bean – Mitford 1970, 229; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Dal 12; Şahin – Özdizbay 2014, 101.

Tarihleme : MÖ 30-17.

Ερμολκράτης Τρο-

κονδει ἔστησεν [ἡ]-

ώρειον τῇ γυνε-

κὶ καὶ τοῖς τέκν-

5 οῖς· ἄλλω δὲ μηδεν-

ὃ μὴ ἐξὸν ἦτω. Ὁρκί-

ζω τὴν Σελήνην βίαν

μὴ γενέσθῃ ἐῖς (?) τὸ (?) μν[ῆμα] (?).

Çeviri: *Trokondeis'in oğlu Hermokrates heroonu karısı ve çocukları için dikti. Başka bir kimsenin gömülmesi mümkün değildir. Mezara zarar gelmesin diye Selene'ye ant içerim.*

[ῆ]ώρειον: ἡρώειον

S. 1: Ερμoxπάτης için bkz. **LGN** II, 51; IV, 126; VA, 169; VB, 35.

Τροκονδεῖς için bkz. Zgusta 1964, § 1512-34, Int. 183.

S. 8: γενεσθαι= γενεσθῃ Gignac I. 192.

No: 2. 13. 4 : Marca Aurelia Lieis, Kocası Eumenes ve Torunlarının Mezarı

Antik Kent : Dalisandos (= Sinabıç)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, nekropolisin doğusunda bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : Kalker taşından mezar yazıtı (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Heberdey – Wilhelm 1896, 120 vd, no: 191; Bean – Mitford 1970, 229; Hagel –Tomaschitz 1998, no: Dal 27; Şahin – Özdzibay 2014, 101.

Tarihleme : MS 212 sonrası (öneri: Sinem Küçükoglu)

Μ(άρκα) Αὐρ(ηλία) Λιεις Ἰνδακου κατεσκεύ-

ασεν ἑαυτῇ καὶ Εὐμένει τῶ

ἀνδρὶ αὐτῆς καὶ τέκνοις

αὐτῶν μέχρις ἐγγόνους κα[ι

5 νυμφιδίοις · ὅς ἂν δὲ ἄλλον

[ἐπεμβάλ]η ἅπ[οδώσει τῷ (?)

[K]αίσαρ[ος (?) φίσκῳ (?) (δηνάρια)] φ' , [δὲ] καὶ τὴν Σε-

λήνην κεχλωμένην.

Çeviri: Indakos kızı Marca Aurelia Lieis, (bu mezarı) kendisine, kocası Eumenes'e ve çocukları evlenince torunlarına yaptırdı. Her kim bunu önemsemezse imparatorun hazinesine 500 denarius ödeyecek ve Selene'nin öfkesini üzerinde taşıyın.

S. 1: Λιεις için bkz. Zgusta 1964, § 812-1. Yazıtta Marca Aurelia Lieis'in babası olarak nitelendirilen Ἰνδακος ismi Korykos kentindeki bir başka yazıtta da görülmektedir. (MAMA III, 97). Marca Aurelia Lieis, muhtemelen İmparator Marcus Aurelius'un MS 212 yılında yürürlüğe giren *Constitutio Antoniniana* ile birlikte imparatorun *duo nomina*'sını alarak, arkasına yerel bir isim olan Lieis ismini de ekleyerek *cognomen* olarak kullanmıştır (bkz. Şahin – Özdizbay 2014, 105).

Ἰνδακος için bkz. Zgusta 1964, § 473-8; Pape I, 549.

S. 6-7: Heberdey – Wilhelm 1896; ἐπεμβάλ]η ἅ[πποδώσει τῇ Δα]λίσα[νδέων πόλει.

No: 2. 13. 5 : Orontes Kızı Tattis ve Kocası Eianbios'un Mezarı

Antik Kent : Dalisandos (= Sinabıç)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Heberdey – Wilhelm 1896, 125, no: 205; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Dal 40; Şahin – Özdizbay 2014, 101.

Tarihleme : -

Ταττις Ὀρόντου

ἐποίησεν Εἰανβία τῷ

ἀνδρὶ μνήμης χά-

ριν· κατορκίζω δὲ τὴν

5 Σελήνην , μὴ ἐξὸν ἵν[ε] βα-

λῖν τινα ἢ μὴ ἐμὲ ἢ θυ-

γατέρα.

Çeviri: *Orontes kızı Tattis, kocası Eianbios'a anısı hoş olsun diye (bu mezarı) yaptırdı. Hiç kimsenin cürum etmemesi, ne bana ne de kızıma zarar vermemesi için Selene'ye ant içerim.*

S. 1: Ὀρόντης için bkz. Pape II, 1075; **LGN IV**, 264.

Ταττις için bkz. Zgusta 1964, § 1517-13.

No: 2. 13. 6 : Longinus Oğlu Iustus ve Quintus Kızı Thiane'nin Mezarı

Antik Kent : Germanikopolis (= Ermenek)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, kentin alt tarafında bir kaya mezarının girişinde bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım	: -
Edisyon	: Callander 1927, 240 vd; SEG 6, 784; SEG 40, 1300; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Erm 1; Şahin – Özdizbay 2014, 102.
Tarihleme	: MÖ 2. - 3. yy.

- Ἰοῦστος Λονγείνου καὶ Θιάν[η Κοῖ]-
ντου ἐπόησαν τὸ μνημεῖον το[ῦ]-
το· καὶ ἐπαρῶμαι τοὺς καταχθονί-
ους θε(ο)ὺς καὶ τὴν ἄνω Σελήνην μὴ ἐξ-
5 ὄν εἶνε ἀνῴξε ἢ ἐπιτηδεῦσ[ε ἕτερον ·]
[ἐὰν δέ τις] ἐξενένκη ὅστέα ἢ ἐπεμβάλη [ἔτε]-
[ρ]ον πτωμα ἢ κελεύσι [τινὰ] παρὰ [τὰ]
[πρ]ογεγραμμένα ἰσενενκεῖν , θύσει τοῖς κατα-
[χ]θονίοις θεοῖς καὶ τῇ ἄνω Σελήνῃ αἶγον καὶ
10 [π]ροτοτόκον ὦν καὶ ἐννεάφυχα (?) <ἀ>λλάσ[ε] (?)
ὀπίδας (?) · ἐξὸν δὲ εἶναι τοῖς τέκνοις μου
ἐντίθεσθε καὶ συν[πάσας] αὐτῶν τὰς γυναικας τὰς
[ν]όμφα γαμηθείσας καὶ τέκνοις αὐτῶν καὶ ἐγόνους · [ἐὰν δὲ]
ἕτερος ἐπιτηδεύ[ῃ ἢ ἐπεμβάλη τινὰ]
15 [ἔξω] τοῦ γένους, ἀποδώσι τῷ φίσκῳ δηνάρια- - .
μὴ ἐξὸν εἶναι μηδὲ τοῖς τέκνοις ἢ ἐγόνους [τὸ]
[π]αράπαν ἐξὸν τι πολλῆσαι ἢ μεταθέσθε

[τ]ὸ δίκαιον τοῦτο, ἐπὶ ὑποκείσονται τοῖς προ-
οστείμεοις πᾶσιν τοῖς προγεγραμμένοις.

Çeviri: Longinus oğlu Iustus ve Quintus kızı Thiane bu mezarı yaptılar. Ve Yeraltı Tanrıları'na ve yukarıdaki Selene'ye yakarıyorum ki hiç kimsenin bunu açmasına ve başka birini gömmesine izin vermeyin. Eğer birisi kemikleri koyarsa, başka bir ölüyü gömerse veya yazılanları önemsemeyip başka birini buraya koymayı emrederse, Yeraltı Tanrıları'na ve yukarıdaki Selene'ye keçi, domuz ve dokuz hayvan kurban edecektir. Çocuklarımın, onların yanında eşlerinin, çocuklarının ve torunlarının mezarda yatması izinlidir. Eğer başka birisi gömerse veya aile dışındaki birini koyarsa devlet hazinesine denarius ödesin. Çocuklarımın ya da torunlarımın hiçbirinin satması veya bu hakkı değiştirmesi izinli değildir. O zaman yazılan bütün cezalardan sorumludurlar.

S. 1: Callander 1927; II/ BIANE.

Ἰοῦστος için bkz. Pape I, 559; **LGNP** VA, 229; VB, 49.

Κοῖντος için bkz. Pape I, 686; **LGNP** IV, 196; VA, 251; VB, 54.

Diğer mezar yazıtlarında cezalandırma formülü olarak para cezası verilmesinin yanı sıra yukarıdaki yazıtta Tanrıça Selene'ye keçi, domuz ve dokuz hayvanın kurban edilmesi, cezalandırma formülü olarak sadece para cezası değil aynı zamanda hayvan kurban edilmesinin de mümkün olduğunu göstermektedir.

No: 2. 13. 7 : Kayabaşı Yerleşmesinde Bulunan Mezar Yazıtı

Antik Kent : Kayabaşı (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, bir kaya mezarının sağ üst bölümünde bulunmuştur.

Ölçüler : U: 0,51 m Y: 0,24 m Hy: 0,25- 0,35 m

Tanım : -

Edisyon : Dagron – Marcillet – Jaubert 1978, 419 vd, no: 47a; **SEG** 28, 1266; **BE** 1979, 587; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kay 1a; Şahin – Özdizbay 2014, 101.

Tarihleme : -

Σελήνη ἥ

ἄνω κάτω καὶ ἥ

μηδέναι εἰσενεν-

κεῖν μόνον υἱοῦ

5 καὶ θυγα-

τρὸς.

Çeviri: *Yeraltı ve Yerüstü Tanrısı Selene sorumlu olsun ki kızı ve oğlu dışında hiç kimse gömülemez.*

No: 2. 13. 8 : Macrinus Oğlu Dioskoros ve Annesi Faustatis'in Mezarı

Antik Kent : Klaudiopolis (= Mut)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, bir evin bahçesinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,35 m G: 0,59 m Hy: 0,17- 0,24 m

Tanım : Kireç taşından mezar yazıtı (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 231, no: 266; **BE** 1972, 559; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kla 26; Şahin – Özdizbay 2014, 102.

Tarihleme : Roma İmparatorluk Dönemi

[Διός]κορος Μακρίνου ἑαυτῷ

καὶ Φαυστᾶτι τῇ μητρὶ αὐτοῦ

μνήμης χάριν · ἔστω δὲ ἡ κα-
ταχθονία Σελήνη · ἐάν τις ἄλλ-
5 ος ἐπεμβάλη ἰς τὴν σορὸν με-
τὰ τὴν τελευτὴν Φαυστᾶτ[ος],
δώσι τῷ φίσκῳ δηνάρια χίλι[α πεν]-
τακόσια καὶ τῇ πόλιν δηνάρια
χίλια.

Çeviri: *Macrinus oğlu Dioskoros kendisi ve annesi Faustatis için anısı hoş olsun diye (bu mezarı yaptırdı). Yeraltındaki Selene sorumlu olsun. Eğer başka birisi Faustatis öldükten sonra mezarı açarsa, imparatorluk hazinesine 1.500 denarius ve kent kasasına 1.000 denarius ödeyecek.*

S. 1: Διόσκορος için bkz. Pape I, 312; **LGPN** IV, 106; VA, 143; VB, 25.

Μακρίνος için bkz. **LGPN** II, 100; IV, 219.

Selene'nin "Yeraltı Tanrıçası" olarak nitelendirilmesi, ölü kültüyle bağlantılı olduğu şeklinde açıklanabilir.

No: 2. 13. 9 : Lucius Secundus'un Selene Epekoos'a Adağı

Antik Kent : Olba-Diokaisareia (Kurşun Kalesi)

Buluntu Yeri : Selene Tapınağı'nın yak. 50 m kuzeydoğusundaki stoa içerisinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,96 m G: 1,73 m Hy: 0,03-0,04 m

Tanım : Kireç taşından dikdörtgen blok üzerinde, tabula ansata içerisinde 4 satırlık yazıt.1. satır doğal tahribat nedeniyle zarar görmüştür.
Edisyon : Şahin – Özdizbay 2014, 97.
Tarihleme : Mevcut harf karakterileri göz önünde bulundurularak, yazıtı MS 1.-2. yy.'a tarihlemek mümkündür.

[Λο]ύκιος Σεκοῦνδος

[Σε]λήνη Ἐπ[ή]κ[ό]ψ

τὴν σ[τοά]ν [ἐ]κ τῶν

ιδίων.

Çeviri: *Lucius Secundus, Selene Epekoos için stoayı kendi parasıyla (yaptırdı).*

S. 1: Λούκιος için bkz. Pape II, 814; **LGN IV**, 212; VA, 271; VB, 59.

Σεκοῦνδος için bkz. Pape II, 1361; **LGN II**, 137; IV, 307; VA, 400.

Selene Epekoos hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Kat. no:** 2. 13. 10.

Epekoos epithetini, bölgede Selene'nin yanı sıra Zeus'un da taşıdığı bilinmektedir (Zeus Epekoos yazıtı için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 9).

No: 2. 13. 10 : Iulius Rufus Oğlu Elis'in Selene Epekoos'a Adağı

Antik Kent : Olba-Diokaisareia (Kurşun Kalesi)

Buluntu Yeri : Stoa'nın içerisinde batı mekanında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,79 m G: 1,40 m Hy: 0,04-0,05 m

Tanım : Kireç taşından dikdörtgen blok üzerinde, tabula ansata içerisinde 5 satırlık yazıt. Yazıtın ilk satırı kısmen tahrip olmuştur (Şahin – Özdizbay 2014).

Edisyon : Şahin – Özdizbay 2014, 98.

Tarihleme : Harf karakterlerinde dolayı yazıtı MS 1.-2. yy.'a tarihlemek mümkündür.

Ηλεις (?) [Ἰ]ουλίου [Ῥ]ούφου

Σελήν[η] Ἐπηκ[ό]ω

στοάν ἐκ τῶν ἰδί-

ων ἐπὶ κείονας

πέντε.

Çeviri: *Iulius Rufus'un oğlu Elis (?), Selene Epekoos için stoanın beşinci sütununa kadar kendi parasıyla (yaptırdı).*

S. 1: Ηλεις için bkz. Zgusta 1964, § 399; Pape I, 458; **LGNP** IV, 152; VA, 199. Bu isim, Amaseia (**SEG** 42,1129), Galatia'da Kayakent (**RECAM** II, 131) ve Kırıkacıfakılı (**RECAM** II, 489) yerleşmesi, Gordion (**SEG** 37, 1157), Termessos (**TAM** II/1, 514; III/1, 515) ve Anazarbos (Sayar 2000, no: 558) yazıtlarında da görülmektedir.

Ἰουλίος için bkz. Pape I, 558; **LGNP** II, 79; IV, 175; VA, 228; VB, 49.

Ῥούφος için bkz. Pape II, 1316; **LGNP** II, 135; IV, 300; VA, 393; VB, 83.

Bu yazıt, stoanın içerisinde bulunan diğer yazıtla (**Kat. no:** 2. 13. 9) birlikte değerlendirildiğinde, her şeyden önce stoanın kutsal nitelikli bir yapı özelliği taşıdığını ve tapınakla bağlantılı kutsal alanla ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Çağdaş olan her iki yazıtın da Selene Epekoos'a adanması, bunların tek bir stoanın inşa yazıtı olduğunu göstermektedir. Bu durumda Lucius Secundus (**Kat.**

no: 2. 13. 9) stoa yapısının sütunları dışındaki masrafları üstlenirken, $\text{H}\lambda\iota\varsigma$ beş adet sütunu bağışlamış olmalıdır (Şahin – Özdizbay 2014, 98).

2. 13. 11 DEĞERLENDİRME

Ay ve Işık Tanrıçası olan Selene, Roma dininde Luna adıyla tapınım görmüştür. Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki yazıtlar incelendiğinde, Tanrıça Selene'nin mezar yazıtlarında bazen tek bazen de Zeus ve Helios³⁷⁸ ile birlikte mezar koruyuculuğu görevini üstlendiği görülmektedir. Tanrıça Selene'ye bölgenin kuzeyinde bulunan Dalisandos kentindeki Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait mezar yazıtlarında daha çok rastlanmaktadır (**Kat. no:** 2. 13. 1,2,3,4,5). Yazıtların sonunda “*Selene'ye ant içerim*” ifadesinin bulunması, bölge halkının mezarların Selene tarafından korunduğuna inanmalarından kaynaklanmış olabilir.

Germanikopolis kentindeki bir mezar yazıtında Selene'ye keçi, domuz ve dokuz hayvanın kurban edilmesi ve Selene'nin yukarıda (gökyüzünde) olduğu ve Yeraltı Tanrıları'ndan söz edilmesi tanrıçanın ölü kültüyle bağlantılı olduğunu göstermektedir (**Kat. no:** 2. 13. 6). Klaudiopolis'teki mezar yazıtında ise Selene'nin yeraltında yaşadığının belirtilmesi bu düşüncüyü desteklemektedir (**Kat. no:** 2. 13. 8).

Tanrıça Selene'nin, Dağlık Kilikia Bölgesi'nde mezar koruyuculuğunun yanı sıra başka bir niteliğe sahip olduğu, son yıllarda yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Olba-Diokaisareia kentine bağlı Kurşun Kalesi mevkiinde bir tapınak tespit edilmiştir (Res. 24). Söz konusu tapınaktan 1998 ve 2001 yıllarında S. Durugönül tarafından iki ayrı yayında kısaca bahsedilmiş³⁷⁹ ve 1998 yılında B. Söğüt, bu tapınağı Agora Tapınakları sınıflandırmasına dahil etmiştir³⁸⁰. H. Şahin tarafından 2007 yılında yapılan çalışmalar sonucunda ise, burada bulunan stoada

³⁷⁸ Strabon, **Geographika**, xiv, 1.6: $\acute{\omicron}$ $\text{H}\lambda\iota\omicron\varsigma$ $\delta\acute{\epsilon}$ $\kappa\alpha\iota$ η $\Sigma\epsilon\lambda\eta\gamma\eta$ $\sigma\upsilon\nu\nu\omicron\iota\kappa\epsilon\iota\omicron\upsilon\nu\tau\alpha\iota$ $\tau\acute{\omicron}\upsilon\tau\omicron\iota\varsigma$, $\theta\tau\iota$ $\tau\eta\varsigma$ $\pi\epsilon\rho\iota$ $\tau\omicron\upsilon\varsigma$ $\acute{\alpha}\epsilon\rho\alpha\varsigma$ $\epsilon\upsilon\kappa\rho\alpha\sigma\iota\alpha\varsigma$ $\alpha\lambda\tau\iota\omicron\iota$: $\kappa\alpha\iota$ $\tau\acute{\alpha}$ $\lambda\omicron\iota\mu\iota\kappa\acute{\alpha}$ $\delta\acute{\epsilon}$ $\pi\acute{\alpha}\theta\eta$ $\kappa\alpha\iota$ $\tau\omicron\upsilon\varsigma$ $\alpha\upsilon\tau\omicron\mu\acute{\alpha}\tau\omicron\upsilon\varsigma$ $\theta\alpha\nu\acute{\alpha}\tau\omicron\upsilon\varsigma$ $\tau\acute{\omicron}\upsilon\tau\omicron\iota\varsigma$ $\acute{\alpha}\nu\acute{\alpha}\pi\tau\omicron\upsilon\sigma\iota$ $\tau\omicron\iota\varsigma$ $\theta\epsilon\omicron\iota\varsigma$.

³⁷⁹ S. Durugönül, “Seleukosların Olba Territoriumu'ndaki Akkulturation Süreci Üzerine Düşünceler”, **Olba I**, 1998, s. 69-76; S. Durugönül, “Die kaiserzeitliche Baupolitik im Rauhen Kilikien am Beispiel zweier Tempelbauten”, bk. G. Brands v.d. (ed.), Rom und die Provinzen, Gedenkschrift für Hanns Gabelmann, 2001, s. 158-159.

³⁸⁰ Söğüt, “Kilikia Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları”, s. 113.

tanrıça Selene'ye ait olduğu anlaşılan 2 adet inşa yazıtı tespit edilmiştir (**Kat. no:** 2. 13.9,10) ve bu yazıtlar aracılığıyla tapınağın tanrıça Selene'ye ait olduğu anlaşılmaktadır³⁸¹.

Yazıtlarda Selene'nin Epekoos ünvanını taşıması, tanrıçanın mezar koruyuculuğu vasfının yanısıra, *işiten ve duyan tanrıça* olarak da tapınım gördüğünü göstermektedir. Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Epekoos ünvanının Selene'nin yanı sıra Zeus'un da taşıdığı yazıtlar aracılığıyla anlaşılmaktadır (**Kat. no:** 2. 15. 9).

Tanrıça Selene, sikkeler üzerinde kardeşi Helios gibi iki atlı bir araba sürer vaziyette tasvir edilmektedir ve bunun benzer örneğine Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki Olba kenti sikkesinde rastlanmaktadır (**App. no:** 13. 3). Genel olarak değerlendirildiğinde, Tanrıça Selene'nin Hellenistik Dönem'den başlayarak Roma İmparatorluk Dönemi'nin başına kadar bölgenin kuzeydoğusundaki kentlerinde, mezar koruyucusu ve her şeyi işiten, duyan tanrıça özelliğiyle tapınım gördüğü anlaşılmaktadır.

2.14 TYKHE

No: 2. 14. 1 : Tykhe'nin Rahibesinin Mezarı

Antik Kent : Adanda (Selinus)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, mezarlığın batısında, yaklaşık 20 m yukarıda bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,59 m G: 1,48 m K: 0,45 m Hy: 0,25- 0,03 m

Tanım : Açık gri kireç taşından, alt ve üst tarafı sıvalı, sadece sol alt kısmı kayıp olan, üst kısmında iki büyük mıhlama deliği bulunan, 7 satırdan oluşan yazıt. Yukarıda sıva bulunan ilk satır tamamen kayıp; 4 ve 6. satırlar ise okunamaz haldedir (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 173, no: 189; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Ada 14.

³⁸¹ Tapınak hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Şahin – Özdizbay, “Dağlık Kilikia Kurşun Kalesi Tapınağı ve Stoasına İlişkin Yeni Öneriler”, s. 85-106.

Tarihleme : -

Ἀγω-

[νοθ]έτις καὶ

[ιέρη]α θεᾶς Τύ-

[χη]ς, τὸν ἀί-

5 μνηστον σὺμ-

βιον.

Çeviri: *Agonothetes ve Tanrıça Tykhe'nin rahibesi, eşinin anısına (mezarı(?)) yaptırdı).*

Kentte Tykhe'nin yanı sıra Zeus Megas Lamotes'in de tapınım gördüğü bilinmektedir. (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 1) (bkz. Şahin 2001, 100).

No: 2. 14. 2 : Mosetos Kızı Ma'nın Onurlandırılması

Antik Kent : Anemourion (= Eski Anamur)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, akropoliste bir kilisenin yıkıntıları arasında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,71 m

Tanım : -

Edisyon : Heberdey – Wilhelm 1896, 158, no: 265; Bean – Mitford 1965, 43 vd Anm.. 68; **AE** 2001, 1942; Hagel – Tomaschitz, 1998, no: Anm 2; Strasser 2001, 191-194.

Tarihleme : -

Η βουλὴ καὶ ὁ δῆμ[ος]
 ἐτείμησαν Μαν Χ- - - -
 τοῦ Μωσητου [τὴν ἀ]-
 ρχειρασαμέν[ην τῆς]
 5 [Τ]ύχης τῆς π[όλεως]
 καὶ σεμνό[τητι κοσμου]-
 [μ]ένην. [τὸν δὲ]
 [ἀ]νδρι[άντα ἀνέστη]-
 [σε Μ]εγε[κράτης (?)]

10 - - - - -

Çeviri: *Boule ve Demos, kentin Tykhesi 'nin arkhieusluğunu yapmış ve şerefle yönetmiş olan Mosetas kızı ... Ma 'yı onurlandırdı. Menekrates ise heykeli dikti.*

S. 2: Heberdey – Wilhelm 1896: ἐτίμησαν Μαν.....

Μα için bkz. Zgusta 1964, § 839-1, 511; Pape II, 834; **LGPN** IV, 217; VA, 276;

Kat. no: 6. 1, 7. 4.

S. 3: Μωσητας için bkz. Zgusta 1964, § 1004. Μωσητα, Μωσητου (gen.).

S. 5-7: Heberdey – Wilhelm 1896: ἀρετῇ καὶ σεμνό[τητι κεκοσμη-
(?)|μ]ένην[ν.....

S. 8-9: Heberdey – Wilhelm 1896: [ἀ]νδρι[άντα (?) αὐτῆς ἀνέστη-|σε[ν
Ε[.....

Μενεκράτης için bkz. Pape II, 897; **LGPN** II, 104; IV, 229.

No: 2. 14. 3 : Papas'ın Adağı

Antik Kent : Seleukeia (= Silifke)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, Silifke Müzesi'nde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 1,05 m G: 0,26 m Ç: 1,35 m Hy: 0,09 m

Tanım : Alt kısmı oturan ya da ayakta duran insan kabartmasının olduğu adak steli (Şahin 1991).

Edisyon : Şahin 1991, 164, no: 6; SEG 41, 1409; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Sel 149.

Tarihleme : -

Παπας Κιλ- -

την Τύχην ΚΑ- -

NA

Çeviri: Kil.... (?) oğlu Papas Tykhe 'yi.....

S.1: Satırın sonunda tam olarak okunamayan isim, bölgedeki yazıtlarda görülen Κιλλης ya da Κιλλις isimlerinden biriyle özdeş olabilir.

Παπας için bkz. Zgusta 1964, § 1199-11; Pape II, 1129; LGPN IV, 269; VA, 355.

S. 2-3: Şahin 1991; κα[θιέρωσεν ? / την Τύχην Κα[λυκάδ]|να[ν]

2. 14. 4 DEĞERLENDİRME

Okeanos'un kızlarından biri olan Tykhe³⁸², Roma dininde Fortuna olarak tapınım görmüştür. Tanrıçanın ismi, Eski Yunanca “kader, şan, talih” anlamına gelen τύχη kelimesinden gelmektedir.

Hellen ve Roma dünyasında yaygın olarak tapınım sahne olan bu kült, Dağlık Kilikia Bölgesi'nde çok fazla görünmemesine rağmen Diokaisareia ve Nephelion kentlerinde tanrıçaya adanmış Tykhaion bulunmaktadır. Diokaisareia'daki Tykhaion'da, arkhitrav üzerinde, Eski Yunanca tek satırdan oluşan, harf yükseklikleri oldukça büyük olan ve MS 1. yy'a tarihlenen bir inşa yazıtı bulunmaktadır³⁸³. Yazıtta Obrimos oğlu Oppios ve kızı Leonidas'ın karısı? Kuria'nın, Tykhaion'u kente diktiklerinden söz edilmektedir. Bunun yanı sıra Anemourion (**Kat. no:** 2. 14. 1) ve Seleukeia'daki (**Kat. no:** 2. 14. 3) onurlandırma yazıtları ve Adanda (**Kat. no:** 2. 14. 2) kentindeki mezar yazıtından tanrıçanın bölgedeki kült faaliyetleri hakkında ayrıntılı bir yorum yapmak mümkün değildir. Yazıt örneklerinin aksine tanrıçanın tasvir edildiği çok sayıda sikke bulunmaktadır ve farklı kentlerde görülen bu sikkelerin birçoğunda tanrıça, dümen ve cornucopiae tutar vaziyette betimlenmiştir (**App. no:** 14. 1,2,3- 47).

2. 15 ZEUS

No: 2. 15. 1 : Zeus Megalos Lamotes'in Tapınak Kölesi Ouö Oğlu Thalıs'in Onurlandırılması

Antik Kent : Adanda (Selinus)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, stadion'un batı kapısında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 1,09 m G: 0,59 m (üst kısım) K: 0,58 m Hy: 0,03-0,38 m

³⁸² Hesiodos, **Theogonia**, 360: ...Τύχη...

³⁸³ Yazıt için bkz. Hagel – Tomaschitz 1998, no: OID 6.

Tanım : Kireç taşından, sıvalı, birbirine yakın iki parçası kırılmış, fakat kalan kısmı eksiksiz halde bulunan onurlandırma yazıtı (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Paribeni – Romanelli 1915, 152 vd, no: 111; Bean – Mitford 1970, 174 vd, no:191; **SEG** 40, 1309; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Ada 16.

Tarihleme : -

[‘H] βουλή καὶ ὁ δῆμος

[ἐτείμησ]αν Θαλιν Ουω, γυναῖκα

[Δειδατ]ου Πλου, ἱεροδούλην

[Διὸς Με]γάλου Λαμώτου ἐν ἄ[λ-

5 [λοις καὶ] αὐτὴν χρησιμεύσα[σαν]

[καὶ ἀντὶ ὧ]ν Δειδατης, τειμ[ῆς]

[καὶ μνήμ]ης εἶνεκ[εν].

Çeviri: *Boule ve Demos, Plous oğlu Deidates'in karısı, farklı yerlerde Zeus Megalos Lamotes'in tapınak kölesi olan Ouo oğlu Thalıs'i, hem faydalı olması hem de kocası Deidates'in yerini alması, saygınlığı ve anısından dolayı onurlandırdı.*

S. 2: Ουω için bkz. Zgusta 1964, § 1179.

Θαλῖς ismi bölgede ilk kez görülmektedir.

S. 3: Πλους için bkz. Zgusta 1964, § 1277-2.

S. 4: Bean – Mitford 1970: / [.] : ἄ[λ- ; Paribeni – Romanelli 1915: ἐν | [Μύ]λοις

Yazıtta Θαλις Ουω, tapınak kölesi (ἱεροδούλη) olarak onurlandırılmıştır (bkz. Bean – Mitford 1970, 175). Λαμωτης, muhtemelen bir yer isminden (Lamos) türeyen bir epithettir. Lamotis'in yerel tanrısı olan Zeus Lamotes'in sembolleri kartal ve yıldırım demetine mezarlarda da rastlanır (bkz. Scarborough 1998, 78). Bu kaya mezarlarında görülen kartal, kanatları açık ve pençelerinde yıldırım demeti ya da boğa başı tutar şekilde betimlenmiştir (Scarborough 1998, 83). Zeus Lamotes'in khitonien kimliğinde mezarların koruyucu tanrısı işlevinde olduğu da anlaşılmaktadır (bkz. Bean – Mitford 1965, 41). Ayrıca Antiokheia'da "*Lamotis'in Tanrısı Zeus Lamotes'e*" adanmış bir tapınak da söz konusudur (söz konusu yazıt için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 2). Buradaki Zeus Lamotes'in "*Lamos'un Tanrısı*" olduğu da ileri sürülmektedir (bkz. Şahin 2001, 91).

No: 2. 15. 2 : Zeus'un Rahibi Iambias'ın Onurlandırılması

Antik Kent : Antiokheia ad Cragum (= Güney Köy)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, kentin kuzey tarafında, sokağın yakınında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,86 m K: 0,41 m Hy: 0,02- 0,25 m

Tanım : Büyük bir blok, (a) ve (b) olarak ikiye ayrılmış (Bean – Mitford 1965).

Edisyon : Bean – Mitford 1965, 34, no: 37a; Hagel – Tomaschitz 1998, no: AntK 14a.

Tarihleme : Severus Dönemi öncesi.

Ἱερασάμενον τῶν Σεβαστῶν

καὶ τ[οῦ Δι]ός,

[κα]ὶ ἄρξαντ[α ἄμ]έμπτως

τειμ[ῆς] ἐνεκεν

καὶ ἐ[[ὄν[ο]ία]]ς

τῆς [[εἰς αὐ]]τον.

Çeviri: *İmparatorların ve Zeus'un rahipliğini yapmış olan ve kusursuzca idare eden ve kendi iyi yürekliliği ve saygınlığından dolayı (Demos, Iambias'i onurlandırdı).*

S. 1: Bean – Mitford 1962-1963: [ὁ δῆμος ἐτελέησεν Ἰαμβίαν] ?,

S. 2: Bean – Mitford 1962-1963: Διός= Zeus Lamotes.

Bean – Mitford'a göre onurlandırılan kişi 'Ιαμβίας'tır. Aynı zamanda yazıtta onurlandırılan kişinin imparatorun rahipliğini yapmış olması da kentte imparator kültü tapımına işaret etmektedir (bkz. **Bölüm III**, s. 237 vd).

No: 2. 15. 3 : Zeus Keraunios'a Ait Adak Steli

Antik Kent : Damlaçalı (= Sinabıç)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, yerleşmenin kuzeyinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: taban: 0,53 m ; yazıt: 0,71 m G: taban: 0,42 m ; yazıt: 0,31 m
D: yazıt: 0,20 m Hy: 0,03- 0,05 m Toplam Y: 1,06 m

Tanım : Kireç taşından, dikdörtgen stel (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 204, no: 230; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Dam 6.

Tarihleme : -

Ζεὺς

Κεραύ-

νιος.

Çeviri: *Zeus Keraunios.*

Zeus Keraunios epithetine, Dağlık Kilikia bölgesinde Direvli (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 5.) ve Kestros kentleri (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 17.) yazıtlarında rastlanmaktadır. Ayrıca Ovalık Kilikia bölgesinde Anazarbos kentinde Zeus Keraunios’a adanmış küçük bir sunak bulunmaktadır (bkz. **SEG** 54, 1493, kentteki diğer yazıtlar için bkz. **SEG** 54, 1482; **SEG** 37, 1260). Kilikia’daki Silphios dağı üzerindeki Zeus Keraunios kutsal alanının, Mythik kurucusu olarak, Danae ve Pikos’un oğlu Perseus gösterilmektedir. Yine bu bölgede, Hatay’a bağlı Enez ilçesi yakınlarındaki Epiphaneia antik kentinde bulunmuş olan stelin, kahin Protogenes tarafından “*Zeus Keraunios Helios Sarapis’e*” adandığı yazılıdır. Zeus Keraunios’un, Kilikia bölgesinin yanı sıra Anadolu’nun diğer bölgelerinde de tapınım gördüğü yazıtlar aracılığıyla kanıtlanmıştır. Lydia bölgesinde Thyateira, Kollyda (**SEG** 32, 1212) ve Satala’da bulunmuş olan steller ve bir sunak parçası üzerinde tanrının bu epitheti görülmektedir (Lydia bölgesindeki Zeus Keraunios yazıtları için bkz. Malay 2006, 103-104). Ayrıca Orta Hermos havzasında, tanrının bu kültüne adanmış birçok yazıt bulunmuş olmasına karşın, bu stellerden birinin üzerinde tanrının simgelerinden biri olan yıldırım demeti yer almakta olup hemen altındaki yazıda ise: “*Apollononius’un kızı Apphion, Menodoros’un ise karısı,*

oğlu Kriton’un selameti için,

Zeus Keraunios (yıldırımcı tanrı)’ya adak sundu”.

denilmektedir. Yine bu bölgeden Pınar Tepe’den gelen adak yazıtında aynı şekilde “*Yıldırımın efendisi Zeus*” olarak geçmektedir. Bu yazıtlar, tanrının bu epithet altında yıldırım (κεραυνός) ile cezalandıran bir tanrı kimliğinde olduğunu göstermektedir. Tanrının bu epithetine Ephesos kenti yazıtları ve sikkelerinde (yazıt için bkz., **SEG** 50, 1161; sikke, **BMC** Ionia, 101, no: 357) de görülmektedir. Miletos’ta ise “*Çifte Baltalı Zeus Keraunios*” olarak geçmektedir (bkz. Şahin 2001, 75-76).

No: 2. 15. 4 : Sextus Firmius Fronto'nun Zeus'a Adağı

Antik Kent : Diokaisareia (= Uzuncaburç)

Buluntu Yeri : Uzuncaburç'un yaklaşık 11 km güneybatısında ve Silifke'nin 20 km kuzey batısındaki Gedikpınarı köyünde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 1,10 m Ç: 0,63 m Hy: 0,03 – 0,25 m.

Tanım : Gri kalker taşından sunak, ortada girland taşıyıcı olarak başı sağa dönük kartal kabartması, kartalın sağ ve sol tarafında üzüm çelenkleri.

Edisyon : Şahin 2007, 35-40.

Tarihleme : -

Διὶ Ἐπικαρπίῳ καὶ τοῦ

Θιάσ[ω] [Σέ]ξτος Φίρμι-

ος Φρόντων ὁ δημιουργ-

γὸς καὶ συναγωγεὺς

Çeviri: *Demiourgos ve Synagogos Sextus Firmius Fronto (bu sunağı), Zeus Epikarpios ve Thiasos'a (adadı).*

Fronto'un *demiourgos* unvanını taşıması, kendisinin belli bir ekonomik güce sahip, elit bir tabakaya ait olduğunu göstermektedir. Ayrıca Gedikpınarı köyü ve çevresinde köy arazisi içinde yaklaşık 300 m uzunluğunda bir tarım arazisi saptanmış olup söz konusu arazi sahibinin Fronto olduğu ve ürünlerini koruması için söz konusu sunağı buraya diktirdiği düşünülmektedir (bkz. Şahin 2007, 38; 2007, 118-119).

Ürünlerin (καρπός) koruyucu tanrısı olan Zeus Epikarpios bu özelliğiyle Dionysos Kallikarpos'la benzerlik göstermektedir (Dionysos Kallikarpos yazıtı için bkz. **Kat. no:** 2. 8. 1). Epikarpios epithetini, Dağlık Kilikia bölgesinde Zeus'un yanı sıra Hermes'in de (Hagel – Tomaschitz 1998, no: inc 13) taşıdığı bilinmektedir (bkz.

Şahin 2012, 71). Zeus bu epithetiyle, Anadolu'nun birçok bölgesinde tapınım görmekte olup yazıtların dışında tanrıya adanmış sunaklar da bulunmaktadır. Paphlagonia Bölgesi'nde Hadrianopolis yakınlarındaki Akören'de bulunmuş olan yazıtın üzerinde Epikarpios epithetine rastlanmaktadır. Ayrıca Zeus Eukarpos'un da Epikarpios epithetiyle benzerlik gösterdiği ileri sürülmüştür. Tanrının Eukarpos epitheti ise Bithynia ve Doğu Phrygia'daki Bulduk'ta bulunmuş bir yazıt üzerinde de görülmektedir (bkz. Şahin 2001, 48-49).

No: 2. 15. 5 : Demos'un Zeus Keraunios'a Adağı

Antik Kent : Lamos (Limonlu, Direvli)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, Akropolisin güney yamacında, nekropolisin kuzeyinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,49 m G: 0,32 m K: 0,23 m Hy: 0,02-0,25 m

Tanım : Dikdörtgen kireç taşından sunak, sol alt köşesi kırık, geri kalanı eksiksiz .Taşın sağ yüzünde muhtemelen bir şimşek demeti mevcuttur (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 176, no: 192; **BE** 1972, 523, Hagel – Tomaschitz 1998, no: Dir 1.

Tarihleme : -

‘Ο δῆμος

ἀνέστησεν

Διὸς Κεραου-

νίου

Çeviri: Demos Zeus Keraunios'un (heykelini) dikti.

S. 1: Bean – Mitford 1970; ὁ δῆμος -ν : satırın sonundaki kelime βωμόν veya στήλην olabilir.

S. 4: Bean – Mitford 1970: νόου (sic).

Zeus Keraunios ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 3.

No: 2. 15. 6 : Iuruasis, Pappas ve Tutus'un Zeus Modribetos'a Adağı

Antik Kent : Feriske (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, Göksu'nun yaklaşık 30 km kuzeyinde, köyün 1,5 km güneydoğusunda bir mağarada bulunmuştur.

Ölçüler : Hy: 0,22-0,42 m.

Tanım : Üçgen bir panel, üst kısmı yuvarlak, yüzeyi pürüzlü (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 214, no: 244; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Fer 6.

Tarihleme : -

Ἰουρουασις

καὶ Παππας καὶ Το[υ]-

τους Δι Μωδριβετω

ἄπευ[ξάμε]νοι [ἐ]ποίησ[αν]

5 τὸ ὅλο[ν] ἐκ τῶ[ν] ἰδίων

[χρ]ημάτων.

Çeviri: *Iuruasis, Pappas ve Tutus, Zeus Modribetos'a dua ederek (sunağın) tamamını kendi keselerindeki parayla yaptırıldılar.*

S. 2: Παππας için bkz. Zgusta 1964, § 1199-20; **LGN** VA, 357.

S. 3: Bean – Mitford 1970: τοὺς ν Δὶ Μωδριβετω

S. 6: Bean – Mitford 1970: [χρ]ημάτων vacat

Modribetos epithetinin muhtemelen bir *toponym*’den geldiği ve yerel bir epithet olduğu ileri sürülmektedir (bkz. Bean – Mitford 1970, 214; **SEG** 40, 1292; Mitford 1990, 2149; Şahin 2001, 111).

No: 2. 15. 7 : Setos Oğlu Stanamoas’ın Onurlandırılması

Antik Kent : Kotenna (= Gödene)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*’e göre, yerleşmenin güney yamacında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,94 m G: 0,81 m (maksimum) K: 0,55 m Hy: 0,15-0,02 m

Tanım : Kireç taşından, sıvalı taban, sağ ucu hariç eksiksiz, bir kısmı toprağın altında kalmıştır. Yazıt (a) ve (b) olarak ikiye bölünmüştür (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 30, no: 12 a; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Göd 1.

Tarihleme : -

Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐτείμησεν

Στανάμοαν Σητοῦ Στανάμοου,

ἄνδρα εὐσχήμονα καὶ πρῶτον

τῆς πόλεως, ἐκ προγόνων

5 προβουλευτικῶν, ἀρχιερασάμενον τὸ β’

καὶ ἄρξαντα τὸ β’ καὶ εἰρηναρχήσαντα

τὸ β', κατὰ τοὺς ἀρμόζοντας καιροὺς
ἐν πᾶσιν εὐχρηστον τῇ πόλει γενό-
μενον · τὸν δὲ ἀνδριάντα ἀνέστη-
10 σεν ἱερεὺς διὰ βίου Διὸς Σωτῆρος
Νεοπτόλεμος Σητου Στανάμοου
ὁ ἀδελφὸς vac. μνήμης χάριν.

Çeviri: *Boule ve Demos, probulos soyundan gelen, kentin önde gelen ve soylu insanı olan, 2 kez arkhiereusluk, 2 kez arkhonluk ve 2 kez eirenarkhosluk yapmış olan Stanamos torunu, Setos kızı Stanamoas'ı, bütün kente iyiliği dokunmasından dolayı onurlandırdı, Yaşam boyu Zeus Soter'in rahibi olan kardeşi Stanamos torunu Setos oğlu Neoptolemos ise Stanamoas'ın anısı hoş olsun diye (bu heykeli) dikti.*

S. 2,11: Στανάμοας için bkz. **Kat. no:** 2. 4. 1.

Σητος için bkz. Pape II, 1378; **Kat. no:** 2. 4. 1.

S. 11: Νεοπτόλεμος için bkz. Pape II, 989; **LGPN** II, 112; IV, 247; VB, 68.

Soter (kötülüklerden kurtarıcı, koruyucu) Zeus'un en çok taşıdığı epithetlerinden biridir. Atina'nın limanı Pire'de bir tapınağı ve Atina'da bir sunağı ve heykeli bulunmaktadır. Hellas'ın'ın birçok kentinde tapınım gören Zeus Soter kültü, Batı Anadolu'da hemen hemen her yerde görülmektedir. Örnekler için bkz. Troas'ta Assos, Mysia'da Kyzikos (**SEG** 40, 1124), Pisidia'da Termesos'ta (**SEG** 49, 1870-1871), Aiolis'te Larisa'da, Lydia'da Thyateira'da tanrı adına adanmış sunaklara rastlamak mümkündür. Tanrının bu epithetine Phrygia ve Ionia bölgelerinde yoğun bir şekilde rastlanmaktadır. Dağlık Kilikia Bölgesi'nde ise, Seleukeia'da bulunan yazıt (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 41) ve Kotenna'da iki sütun halinde bulunan yazıtta (bkz.

Kat. no: 2. 15. 8) Zeus'un bu epitheti taşıdığı görülmektedir. Zeus Soter aynı zamanda Ovalık Kilikia Bölgesi'nde ise Flaviopolis kentindeki adak yazıtlarında karşımıza çıkmaktadır (SEG 54, 1502, 1507). Bu kültle ilişkili olarak Atina'da "Diisoteria", ve Batı Anadolu'da "Soteria" adıyla tanrıya adanan bayramlar düzenlenmiştir (Şahin 2001, 172-176).

No: 2. 15. 8 : Setos Stanamoas'un Babasının Onurlandırılması

Antik Kent : Kotenna (= Gödene)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, yerleşmenin güney yamacında bulunmuştur.

Ölçüler : Y:0,94 m G: 0,81 m (maksimum) K: 0,55 m Hy: 0,15-0,02 m

Tanım : Kireç taşından, sıvalı taban, sağ tarafı hariç eksiksiz, bir kısmı toprağın altında kalmıştır (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 30, no: 12 b; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Göd 2.

Tarihleme : -

Επειὶ ἱερεὺς διὰ βίου Διὸς

Σωτῆρος Νεοπτόλεμος

Σητου Σταναμοου, ἀνὴρ

εὐσχήμων καὶ ἀγαθος,

5 πατρὸς Σητου Σταναμο-

ου προβούλου, ἀρχιερασάμε-

νον τοῖς Σεβαστοῖς παναρέτως

καὶ ἄρξας τῆς πατρίδος ἐνδό-

ξως καὶ εἰρηναρχήσας κοσμί-

- 10 ως, πάσας τε τὰς λειτουργίας φι-
λοτείμως καὶ σεμνῶς τελέσας,
σώφρονά τε καὶ κόσμιον βίον
ἐπανηρημένος ἀπὸ πρώτης
ἡλικίας μέχρι τοῦ δεῦρο, καὶ
- 15 τὴν θρησκείαν δὲ τὴν πρὸς
τὸν θεὸν εὐσεβῶς καὶ φιλο[τείμως]
πάντοτε θρησκεύσας, εὐλογό[ν τέ]
ἐστὶν τοὺς τοιούτους ἄνδρας [τῆς]
προσηκούσης τυγχάνειν τ[ειμῆς].
- 20 ἔδοξε Κοτεννέων τῇ βοῦ[λῃ καὶ]
τῷ δήμῳ τετειμῆσθαι α[ὐτὸν]
εἰκόني γραπτῇ ἐν ἄσπιδίῳ [ἐπιχρύ]-
σῳ καὶ ἀνδριάντι χαλκε[ίῳ, συν]-
τετειμῆσθαί τε αὐτῷ καὶ ὁ[λον]
- 25 τὸν οἶκον, τὸν δὲ ἀνδριάν[τα αὐ]-
τοῦ ἀνασταθῆναι ἐν περιβόλ[ῳ τῆς]
Αρτέμιδος, ἣ καὶ ἐν ἑτέρῳ τό[πῳ],
ἔχοντα ἐπιγραφὴν ἀντίγρ[αφον]
τοῦ ψηφίσματος τούτου εἰ[ς τὸ δῆ]-

30 λον εἶναι παῶσιν αὐτοῦ τὴν ἐ[ἰς τὸν δῆ]-

μον φιλαγαθίαν.

Çeviri: Yaşamı boyunca Zeus Soter'in rahibi, soylu ve iyi birisi olan, proboulos Setos Stanamos'un babası Stanamos torunu Setos oğlu Neoptolemos zamanında, iyi bir şekilde imparatora arkhieusluk yapmış ve şerefle vatani yönetmiş ve düzenli bir şekilde eirenarkhosluk yapmış, saygın ve ciddi bir şekilde leiturgia'ların tamamını bitirmiş olan, ilk gençlik yıllarından itibaren bu zamana kadar akıllı ve düzenli yaşamı övgüye değer, dindarca tanrıya saygılı olan Setos Stanamos'un babasının onuruna bu heykellerin (dikilmesi) uygundur. Kotenna Halkı ve Meclisi, altından yapılmış kalkan ve bakırdan heykel üzerinde yazılı olarak O'nun onurlandırılması ve kendisi adına memleketin tamamının onurlandırılmasına, heykelinin Artemis Tapınağı'nın peribolos duvarında dikilmesine, Demos'un tanrı sevgisinin yazıtın tamamında olmasına ve yazılı yanıt kararının açıkca olmasına karar verdi.

Σητος ve Σταναμος ve Νεοπτόλεμος isimleri için bkz. **Kat. no:** 2. 4. 1; 15. 7.

Zeus Soter kültü hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 7.

No: 2. 15. 9 : Zeus Epikoos'un Rahibinin Onurlandırılması

Antik Kent : Gökbel (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Hy: 0,25-0,28 m

Tanım : Beyaz mermerden sunak, ön kısmında bir mezar sahnesi, arkasında bir atlı, sol yüzünde, ayakta duran, sağ tarafa dönük, toga giymiş dört erkek figürü, onların sol tarafında ise köpek ve öküzle birlikte üç köle mevcut.

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 123, no: 113.

Tarihleme : -

ΠΑΠΠΑΝΤΙΟΧΑΙΜΑΤΙΟΧ

ἱερασάμε-

νος Διὸς

Επιχώω (?)

Çeviri: Zeus Epikoos'a rahiplik yapmış olan.....

S. 4: “Kulak veren, dinleyen Tanrı” anlamına gelen Epekoos epithetini aynı zamanda Dağlık Kilikia Bölgesi’nde Zeus’un yanı sıra Tanrıça Selene’ye de atfedildiği yazıtlar üzerinde de görmek mümkündür (bkz. **Kat. no:** 2. 13. 9, 10). Zeus’un bu epithetine Pisidia Antiokheiası’nda (bkz. Karakaya 2007, 187), Lykia’da, Paphlagonia’daki Hadrianopolis yakınlarında, Bithynia ve Aiolis yazıtlarında da rastlanılmaktadır (bkz. Şahin 2001, 49-50). Ayrıca Pisidia Bölgesi’nde Tanrıça Hera ve Tanrı Men’in de “epikoos” epithetiyle tapım gördüğü bilinmektedir (bkz. Karakaya 2007, 35, 145).

No: 2. 15. 10 : Killabias’ın Onurlandırılması

Antik Kent : Hacılar (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri: Ed. pr.’e göre, Alara Nehri’nin 9 km doğusundaki Gavurbeleni’nde bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Mitford 1990, 2141-2142; Tomaschitz 1998, 22, no: 9b; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Hac 2b.

Tarihleme : MS 2. yy.

[- -]ΑΣ Βιάνορος θυγάτηρ Κιλλαβί-
αν Τβαραμοτου, ἡ γυνὴ τὸν ἑαυ-
τῆς ἄνδρα, εὐνοίας χάριν τῆς εἰς
αὐτὸν ἀνέστησεν τὸν ἀνδριάν-
5 τα γενόμενον ἐπεικῆ καὶ ἱερασάμε-
νον Διὶ Πισαρισσέων · ἀπέδωκεν δὲ
τῇ κώμῃ καὶ ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως
τοῦ ἀνδριάντος τὸ ἐξ ἔθους ὁ-
φειλόμενον δεῖπνον.

Çeviri: *Bianor kızı, Tbaramotos 'in oğlu, Zeus Pissarissios 'un rahipliğini yapmış olan eşi Killabias 'a iyi yürekliliğinden ötürü, O'naheykelini dikti. Köy ise tahrip olan heykeller yüzünden ziyafet vermeye borçlu olduğunu kabul etti.*

S. 1: Βιάνωρ için bkz. Pape I, 210; **LGPN** IV, 69; VA, 101.

S. 2: Τβαραμοτος ismine ilk kez burada rastlanmaktadır.

S. 6: Zeus Pissarissos epitheti bölgede ilk kez görülmektedir ve muhtemelen *toponym*'den türeyen yerel bir kültür. Muhtemelen ise Kibyra Minor arazisi içerisinde saptanan bir yazıttaki bir köy adından türemiştir (Şahin 2001, 153).

No: 2. 15. 11 : Zeus Megalos'un Rahibi Tates Oğlu Tabeis'in Onurlandırılması

Antik Kent : Hocalar (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, Büyük *exedra*'nın arkasında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 1,08 m G: 0,59 m K: 0,46 m

Tanım : Açık renkli kireç taşından, üst kısmı sıvalı, iki parçası kırık kaide (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 109, no: 95; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Hoc 2.

Tarihleme : MÖ 1. yy. - MS 1. yy.

Μαρασ[σ]έων

ἡ κόμη Ταβειν

Τατεους, ἱερα-

τεύσαντα Θεῶ

5 Μεγάλῳ β', εὐωχ-

⟨ή⟩σαντά τε τήν κό-

μην καὶ τοὺς ἄσ-

τυγείτονας.

Çeviri: *Marassoslular'ın köyü, Zeus Megalos'a iki kez rahiplik yapmış olan, hem köye hem de komşu kente ziyafet veren Tates oğlu Tabeis'i (onurlandırdı).*

S. 2: Ταβεις için bkz. Zgusta 1964, § 1494-1.

S. 3: Τατης için bkz. Zgusta 1964, § 1517-16; **LGPN II**, 328.

S. 8: τοὺς ἀστυγείτονας ifadesindeki komşu kent, Korakesion ya da Selinus olmalıdır (bkz. Bean – Mitford 1970, 109).

Megalos epitheti, muhtemelen Megas sıfatından türemiştir (bölgedeki Zeus Megalos yazıtları için bkz. **Kat no:** 2. 15. 14, 16, 18, 24).

No: 2. 15. 12 : Oikonomos Nineis'in Zeus Phanaseus'a Adağı

Antik Kent : İmsiören (Antik adı bilinmemektedir)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, yerleşmenin kuzeydoğusunda, alçak kayalıkların arasındaki bir çatlaktaki kaya yüzünde bulunmuştur.

Ölçüler : Hy: 0,05-0,08 m

Tanım : -

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 218, no: 249; **BE** 1972, 555; Hagel – Tomaschitz 1998, no: İms 4.

Tarihleme : -

Διῖ Φα-

νασεῖ ἄπ-

εὐξάμε-

νος ἀπέδω-

5 κεν τήν εὐ-

χὴν καὶ Νέμε-

σιν ἀνέστη[σε]ν

Νῆν[ει]ς (?) οἰχο-

νομήων.

Çeviri: *Oikonomos Nineis(?)*, Zeus *Phanaseus*’e dua ederek adağı sundu ve *Nemesis* (heykelini) dikti.

S .1: *Phanaseus*, Zeus’un yerel bir epithetidir (bkz. Bean – Mitford 1970, 218).

S. 8: *Νινεις* için bkz. Zgusta 1964, § 1040-4.

Νινεις yazıtta *οἰκονόμος* olarak ifade edilmektedir. Bu kelime, genellikle “bir yerde yaşayan, o yerin sakini” anlamına gelse de yazıtta “tanrıya hizmet eden yönetici ya da tapınak kölesi” olarak kullanılmış olmalıdır (bkz. Liddle – Scott, 1204; Bean – Mitford 1970, 219).

No: 2. 15. 13 : Tarkuaris Oğlu Teukros’un Zeus Olbios’a Adağı

Antik Kent : Kanytella (= Kanlıdivane)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*’e göre, yerleşmenin güneybatısındaki kulede bulunmuştur.

Ölçüler : Hy: 0,05 m

Tanım : Eski Yunanca 3 satırlık yazıt ve solunda *triskelis* sembolü mevcut (Hicks 1891), (Res. 25).

Edisyon : Hicks 1891, 226, no: 1; Heberdey – Wilhelm 1896, 53, no: 121; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kan 8; Sayar 2011, 217-245.

Tarihleme : MÖ 220’dan sonra.

Διὶ Ὀλβίῳ

ἱερεὺς Τευκρός

Ταρκυάριος.

Çeviri: Tarkuaris'in oğlu rahip Teukros, Zeus Olbios'a (bu adağı sundu).

S.3: Ταρχουαρις için bkz. Zgusta 1964, § 1512-12, § 92 Anm.

Yazıtın Kanytella'da bulunması, Zeus Olbios kültünün burada da etkin olduğunu göstermektedir (Zeus Olbios hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 33).

No: 2. 15. 14 : Ingeis Oğlu Neon'un Zeus Megalos'a Adağı

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, kıyıdan yaklaşık 3 km uzaklıkta bir tapınak yerleşmesinde bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Paribeni – Romanelli 1915, 150, no: 110; Neue Beitrage 4, 1915, 62-64; Robert 1950, 50 dpnt.1; Bean – Mitford 1962, 212; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kes 1.

Tarihleme : Traianus Dönemi

Θεῷ Μεγάλου καὶ Νερούα Τραιανῷ Κα(ί)σα-

ρι καὶ δήμῳ Κεστρη(ν)ῶν – ΛΩΝ Νέων Ἰνγεῖ ὁ ἱερεὺς

τέσσαρες κίωνες ξυστρωτους καὶ τὴν θύραν σι-

δηρᾶν καὶ τὸν εἰκόνα καὶ τρεῖς κρατῆρες καὶ ῥαντῆ-

5 ρα ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέστησε καὶ Μᾶντι (?) τῇ δού-

λη προσέθηκε δηνάρια εἴκοσι τέσσαρα.

Çeviri: Ingeis oğlu rahip Neon; Zeus Megalos, Nerva Traianus Caesar, Kestrosular'ın Demosu için, 4 yivli sütun, demir kapı, portre, 3 kase ve kutsal su kabını kendi kesesinden dikti ve köle Mantis'e 24 denarius gönderdi.

S. 2: Paribeni — Romanelli 1915: δῆμῳ Κεπερήλων νέων Ἰνγε[νο]υος ἱερ[ο]θύ[της].

Ἰνγεῖ ismi *dat.* halde olmasına rağmen, *gen.* halde düşünülmektedir ve rahip Νέων'un babası olarak çevrilir.

S. 5: Μάντις için bkz. Zgusta 1964, § 868-1 Anm; Pape II, 856; **LGN IV**, 220.

Kestros kenti yazıtlarında Zeus Megalos'un yanı sıra Zeus Keraunios, Zeus Androklos, Zeus Aniketos ve Zeus Epekoos epithetleri görülmekte olup tanrının burada yoğun tapınım gördüğü anlaşılmaktadır (**Kat. no:** 2.15.16-24). Kentte İmparator Vespasianus ve Antoninus Pius'a ait iki tapınağın bulunması, buradaki imparator kültürünün varlığına işaret etmektedir (Bölgedeki İmparator tapınakları hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Bölüm III**, s. 237 vd.). Vespasianus tapınağında, İmparator Traianus'a ait bir onurlandırma yazıtının bulunması (Traianus heykelindeki yazıt için bkz. Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kes 16) ve yukarıdaki yazıtın da yine aynı alanda tespit edilmiş olması, burada imparator Traianus'un da bir kültürünün olabileceğini göstermektedir.

No: 2. 15. 15 : Orontes Oğlu Sourbis'in Onurlandırılması

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, yerleşmenin kuzey sınırındaki alanda bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,62 m G: 1,58 m K: 0,61 m Hy: 0,04 m

Tanım : -

Edisyon : Bean – Mitford 1962, 213, no:38; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kes 4b.

Tarihleme : -

‘Ο δῆμος ἐτερίμῃ[σεν]
Σουρβιν Ὀρέντου [ίε]-
ρασάμενον Διὸς[ς]
καλῶς τε καὶ κο[σ]-
5 μίως ἀρετῆς ἔ-
νεκεν καὶ εὐνοί-
ας τῆς εἰς ἑαυτόν.
Αφίας Μωτατος τὸν
ἴδιον αὐτῆς ἄνδ[ρα].

Çeviri: *Demos, Zeus’un itinalı ve iyi bir şekilde rahipliğini yapmış olan Orentos oğlu Sourbis’i erdeminden ve kendisine olan iyi niyetinden dolayı onurlandırdı. Motas’ın kızı Aphias, bizzat kocasını (onurlandırdı).*

S. 2: Σουρβις için bkz. Zgusta 1964, § 1461.

Ὀρέντος için bkz. **LGN IV**, 264; VA 348.

S. 3: Διὸς: Διὸς

S. 8: Αφία için bkz. Zgusta 1964, § 66-20, § 66-23, § 66 Anm; Pape I, 112; **LGN VA**, 57; VB, 10.

Μωτας için bkz. Zgusta 1964, § 1005-1

**No: 2. 15. 16 : Zeus Megalos'un rahipleri Mosos'un Oğlu ve Iambias'ın
Onurlandırılması**

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, yerleşmenin kuzey sınırındaki alanda bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,59 m G: 1,26 m K: 0,61 m Hy: 0,04 m

Tanım : Yazıt (a) ve (b) olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır ve aşağıda belirtilen yazıt (b) kısmıdır (Bean – Mitford 1962).

Edisyon : Bean – Mitford 1962, 214, no: 39; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kes 5a-b.

Tarihleme : -

(a)

[ὁ δῆμος] ἐτείμησεν

[- - - - M]οσωτος (?) ἱερα-

[σ]άμενον Διὸς Μεγά-

λου καλῶς τε καὶ κοσ-

5 μίως ἀρετῆς ἔνεκεν

καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυ-

τόν.

(b)

ὁ δῆ[μος ἐτείμη]-

σεν Ἰα[μβίαν ? - - -]

ἱερασά[μενον Διὸς]

- - - - -

Çeviri: (a) *Demos, Zeus Megalos'un itinalı ve iyi bir şekilde rahipliğini yapmış olan Mosos oğlu.....'ı erdeminden ve kendisine olan iyi niyetinden dolayı onurlandırdı.*

(b) *Demos, Zeus (Megalos)'un rahipliğini yapmış olan Iambias 'u onurlandırdı.*

S. 2: (a) Bean – Mitford 1962; [- - -]οσωτος ἱερα-

(b) Ἰαμβίᾱς için bkz. Zgusta 1964, § 448-5.

S. 6: (a) Bean — Mitford 1962; ΓHE *lapis*.

**No: 2. 15. 17 :Zeus Keraunios'un Rahibi Killis Oğlu Mapeis'in
Onurlandırılması**

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : Yukarıdaki yazıtla aynı yerde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,65 m G: 1,58 m K: 0,53 m Hy: 0,03 m

Tanım : Kaide, sağ tarafı kırık, üst kısmı sıvalı (Bean – Mitford 1962).

Edisyon : Bean – Mitford 1962, 214, no: 40; Hagel – Tomaschitz 1998, no:
Kes 6.

Tarihleme : -

[Ὁ δῆμος] ἐτερίμῃσεν

Μαπειν Κιλλιτος τοῦ Κουνδι(ος)?

ἱερασάμενον Διὸς Κεραυνίου

καλῶς καὶ κοσμίως ἀρετῆς ἔνε-

5 κεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς αὐτόν.

Çeviri: *Demos, Zeus Keraunios'un itinalı ve iyi bir şekilde rahipliğini yapmış olan Kundis torunu Killis oğlu Mapeis'i erdeminden ve ona olan iyi niyetinden dolayı onurlandırdı.*

S. 2: Κουνδις için bkz. Zgusta 1964, § 732-2, Int. 93. Yazıtta ismin önünde τοῦ eki almasından dolayı *gen.* halde olmalıdır ve Κουνδιος şeklinde yazılması gerekir. Bu

ismin bir benzeri olan Κουνδης ise Selinus kentinde de görülmektedir (bkz. **CIG** 4424).

Κιλλις için bkz. Zgusta 1964, § 169-2, 607-18.

Μαπεις için bkz. Zgusta 1964, § 872.

Zeus Keraunios hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 3

No: 2. 15. 18 : Zeus Megalos'un Rahibi Killis Oğlu Moutes'in Onurlandırılması

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : Yukarıdaki yazıtla aynı yerde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,46 m G: 2,03 m K: 0,64 m Hy: 0,23-0,30 m

Tanım : Kaide, orta kısmı kırık, fakat yazıt kısmı eksiksiz, yazıt (a) ve (b) olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır (Bean – Mitford 1962).

Edisyon : Bean – Mitford 1962, 214, no: 41; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kes 7a.

Tarihleme : -

(a)

‘Ο δῆμος ἐτείμησεν Μου-

την Κιλλιτος ιερασάμε-

νον Διὸς Μεγάλου καλῶς

τε καὶ κοσμίως, ἀρετῆς ἐνε-

5 κεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυ-

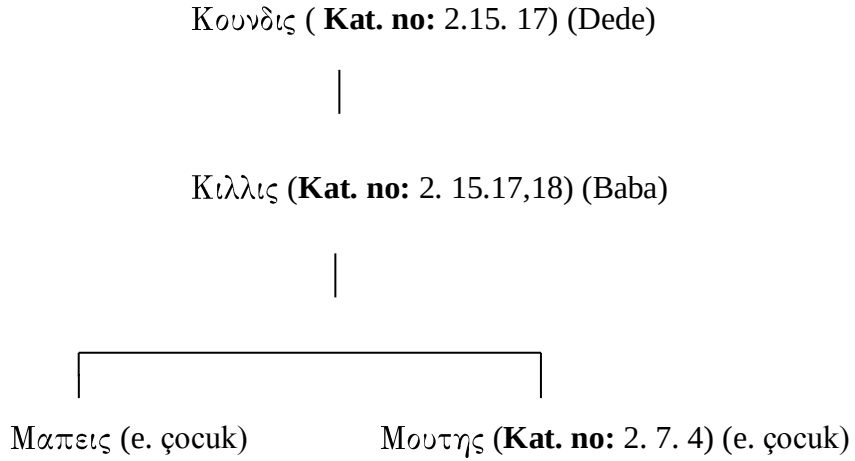
τόν.

Çeviri: Demos, Zeus Megalos'un itinalı ve iyi bir şekilde rahipliğini yapmış olan Killis oğlu Moutes'i erdeminden ve kendisine olan iyi niyetinden dolayı onurlandırdı.

S. 1: Μουτης'in akrabalık ilişkileri için bkz. **Kat. no:** 2. 7. 4. Ayrıca yukarıdaki yazıtta geçen isimler dikkate alındığında Μαπεις ve Μουτης'in kardeş olduğu düşünülebilir.

S. 2: Κιλλις için bkz. Zgusta 1964, § 169-2, 607-18; **Kat. no:** 2. 15. 17.

Bölgedeki yazıtlarda geçen isimler dikkate alındığında bu kişilerin akrabalık ilişkilerine dair şu şekilde bir tablo oluşturulabilir:

No: 2. 15. 19 : Zeus Androklos'un Rahibi Motas'ın Onurlandırılması

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : Yukarıdaki yazıtla aynı yerde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,46 m G: 2,03 m K: 0,64 m Hy: 0,23-0,30 m

Tanım : Orta kısmı kırık, fakat yazıt kısmı eksiksiz, iki parçadan oluşan kaide (Bean – Mitford 1962).

Edisyon : Bean – Mitford 1962, 214, no: 41; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kes 7b.

Tarihleme : -

(b)

Ο δῆμος ἐτείμησεν Μωταν ΜΩΑ[-]

ΤΙΠΤΟC ἱερασάμενον Δειὶ Ἀνδρο-

κλᾶ καλῶς τε καὶ κοσμίως, ἀρετῆς

ἔνεκεν καὶ [ε]ὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτόν.

Çeviri: *Demos, Zeus Androklos'un itinalı ve iyi bir şekilde rahipliğini yapmış olan oğlu Motas'ı erdeminden ve kendisine olan iyi niyetinden dolayı onurlandırdı.*

S. 1.: Μωταν Μω Ἀ[ρ]τητος olması muhtemeldir (Bean – Mitford 1962, 214).

Μωτας için bkz. Zgusta 1964, § 1005-1; **Kat. no:** 2. 15. 15.

S. 2-3: Zeus Androklos epitheti Kharadros kentinin kuzeyindeki Androklos Dağı'ndan türemiş olmalıdır (bkz. Bean – Mitford 1962, 214). Ayrıca Kestros'a çok yakın Macar Kalesi'nde bulunmuş olan bir yazıtta Zeus Androklos epitheti görülmektedir (**Kat. no:** 2. 15. 21).

No: 2. 15. 20 :Zeus Aniketos'un Rahibi Indobaras Oğlu Ingeis'in Onurlandırılması

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, mezar evinin yaklaşık 40 m güneybatısında bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,80m G: 1,86 m Hy: 0,25-0,30 m

Tanım : Kireç taşından kaide, üst ve alt kısmı sıvalı, yarısı toprağa gömülmüş, sıvalı olan üst kısım kırık ve geri kalanı eksiksiz (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 162, no: 167; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kes 21.

Tarihleme : -

[‘Ο δῆμος ἐτείμησεν]

Ἰνγείν Ἰνδοβαρου, ἄνδρα

ἀγαθόν, ἱερασάμενον Διὸς

Ἀνεικῆτου κοσμίως, ἀρετῆς

5 ἔνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς

αὐτόν.

Çeviri: *Demos, Zeus Aniketos’un itinalı bir şekilde rahipliğini yapmış, iyi bir kişi olan Indobaras oğlu Ingeis’i erdeminden ve kendisine olan iyi niyetinden dolayı onurlandırdı.*

S. 2.: Ἰνδοβαρας Direvli’deki Ἰνδοβηρας ismine benzemektedir. İsimde geçen -α > -η değişimleri için bkz. Gignac I. 1977, 278.

S.4: Ἀνεικῆτος epitheti, Zeus’un kentte bulunan kült isimlerinden biri olup “yenilmez” anlamına gelmektedir (Şahin 2001, 21).

**No: 2. 15. 21 :Zeus Androklos'un Rahibi Indobaras Oğlu Erdarosis'in
Onurlandırılması**

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : Yukarıdaki yazıtın güneyinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,80 m G: 1,78 m Hy: 0,23-0,03 m

Tanım : Kireç taşından, sağ tarafı ve üst kısmı kırık, alt kısmı sıvalı kaide.
Yazıtın 4. satırdan sonrası kayıptır (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 162, no: 168; Hagel – Tomaschitz 1998, no:
Kes 22.

Tarihleme : -

[‘Ο δῆμος ἐτείμησεν]

Ερδαρωσιν Ινδ[ο]βαρου, ἄνδρα

ἀγαθόν, ἱερα[σ]άμενον Δι-

ὅς Ἀνδροκλοῦ καλῶς τε καὶ

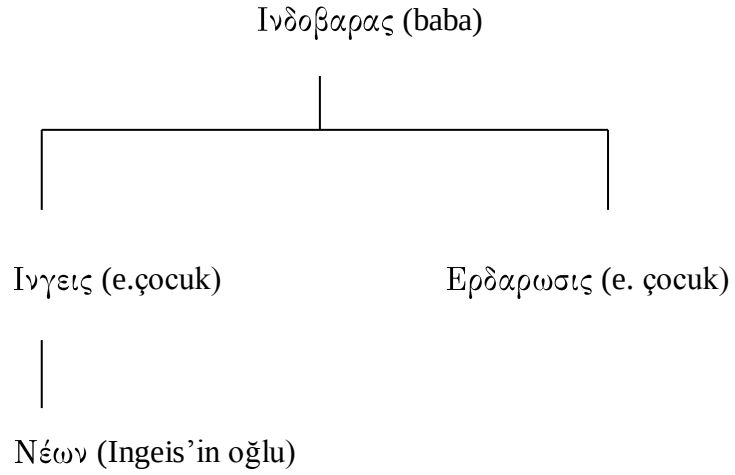
Çeviri: [Demos], Zeus Androklos'in iyi ve (itinalı) bir şekilde rahipliğini yapmış olan, iyi bir kişi olan Indobaras oğlu Erdarosis'i [erdeminden ve kendisine olan iyi niyetinden dolayı onurlandırdı].

S. 2: Ερδαρωσις ve bir önceki yazıtta adı geçen Ινγεις kardeştir ve heykelleri yan yana durmaktadır (bkz. Bean – Mitford 1970, 162).

S. 5: Kestros kenti yazıtlarının sonunda görülen formüle dayanarak yazıtı 5. satırdan itibaren [κοσμίως, ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτόν.] şeklinde tamamlamak mümkün olabilir.

Zeus Androklos epithetinin geçtiği diğer yazıtlar için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 19, 23.

2. 15. 14, 20 nolu yazıtlar dikkate alındığında, şu tabloyu oluşturmak mümkündür (Tabloyu hazırlayan S. Küçüköğlu):

No: 2. 15. 22 : Gaius Munatius Valens'in Zeus Epekoos'a Adağı

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, mezar evinin yaklaşık 40 m kuzeyinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,94 m G: 0,52 m K: 0,55 m Hy: 0,27-0,04 m

Tanım : Beyaz kireç taşından kaide, üst kısmı ve sol ve sağ tarafının büyük bir kısmı kırık, ayak kısmı sıvalı (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 163, no: 169; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kes 23.

Tarihleme : Flaviuslar Dönemi.

[Γ]άιος Μου[άτι]-

[ο]ς Ουάλης, [πά]-

[λ]αιστρατιώ-

της λεγεῶ-

5 γος 'Εβδ[όμης],
Διτ' 'Επηκ[ό]ο εὐ-
χόν.

Çeviri: VII. Lejyonun veteranı olan Gaius Munatius Valens, Zeus Epekoos'a adanmış (sundu).

S. 2: Οὐάλης için bkz. Zgusta 1964, § 141-2 Anm.; § 1134-5; Pape II, 1085; **LGPN** IV, 265; VA, 349.

S.5: Satırın başında *Tau*'ya benzer bir oyuk vardır (bkz. Bean – Mitford 1970, 163).

S.6: 'Επηκ[ό]ο lapis, 'Επηκ[ό]ω (bkz. Bean – Mitford 1970, 163).

Yazıtta Zeus adakta bulunan kişi VII. Lejyon'un veteranı olan Gaius Munatius Valens'tir. VII. Lejyon, MS 42 yılında Scribonius İsyanı'ndan sonra, imparatora sadakati dolayısıyla *Legio VII Claudia Pia Fidelis* isimlerini almış ve MS 60 yılların sonunda Moesia'da bulunmuştur. Bu lejyon Anadolu'nun bazı bölgelerinden asker sağlamış ve Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki Kestros kenti de asker sağlayan yerleşimlerden biri olmuştur. Yazıtta geçen kişi muhtemelen lejyondaki görevini tamamladıktan sonra memleketine dönmüş ve burada yaşamaya devam etmiştir. Bu lejyon askerinin Moesia'dan sonra (MS 60 sonrası) lejyondan ayrıldığı düşünülürse, Bean – Mitford'un yazıtı Flaviuslar Dönemi'ne (MS 69-96) tarihlenmesi mümkün olabilir (bkz. Bean – Mitford 1970, 163; Kaya 2005, 92).

Epekoos epithetini bölgede Zeus'un yanı sıra Tanrıça Selene'ye de atfedildiği bilinmektedir (**Kat. no:** 2. 13. 9, 10). Zeus Epekoos ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 9.

**No: 2. 15. 23 :Zeus Androklos'un Rahibi Motas Oğlu Misis'in
Onurlandırılması**

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, mezar evinin 20 m kuzeyinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,59 m G: 1,48 m K: 0,45 m Hy:0,25-0,03

Tanım : Açık gri kireç taşından kaide, üst ve alt kısmı sıvalı, bir kısmının rekonstrüksiyonu yapılmış ve sadece sol tarafın son kısmı kayıp (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 165, no: 173; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kes 27.

Tarihleme : -

[‘Η βουλή καὶ ὁ δῆμος ἐτείμῃσεν]

Μισιν Μωτατος [ἱερα]σάμενον

Διὸς Ἀνδροκλοῦ καλῶς τε καὶ

κοσμίως καὶ δημιουργήσαντα

5 τὸ δεύτερον (?) φιλοτείμως, (?)

[εὐεργετήσαντα] ἀπὸ προγόνων τὴν

πατρίδα, ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὖ-

νοίας τῆς εἰς ἑαυτόν.

Çeviri: *Boule ve Demos, memleketin soylularından, euergeteslik yapmış, iki kez kendi isteğiyle demiourgosluk ve Zeus Androklos'un itinalı ve iyi bir şekilde rahipliğini yapmış olan Motas oğlu Misis'i erdeminden ve kendisine olan iyi niyetinden dolayı onurlandırdı.*

S. 2: Μωτας için bkz. Zgusta 1964, § 1005-1.

Μισις için bkz. Zgusta 1964, § 928-2.

S. 3: Androklos adı, Kalediran'ın yukarısında dağlık alandaki Androklos Dağı'ndan türemiştir (bkz. Bean – Mitford 1970, 165). Zeus Androklos epithetinin geçtiği diğer yazıtlar için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 19,21.

No. 2. 15. 24 : Zeus Megalos'un Rahibi Misis Oğlu Moutes'in Onurlandırılması

Antik Kent : Kestros (= Kilisebeleni, Macar Kalesi)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.* 'e göre, mezar evinin 12 m kuzeyinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,70 m G: 2,09 m K: 0,65 m Hy: 0,25-0,03 m

Tanım : Kireç taşından, üst ve alt kısmı sıvalı kaide (Bean – Mitford 1970).

Edisyon : Bean – Mitford 1970, 165, no: 174; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Kes 28a.

Tarihleme : -

Ἡ βουλὴ καὶ

Ὁ δῆμος ἐτείμησεν

Μουτην Μισιος τὸν καὶ Μουσαῖον, ἄνδρα δι-

καιολόγον- - - - -

5 - - - - -

καὶ ἱερασάμενον Διὸς [Μ]εγάλου σεμνῶς

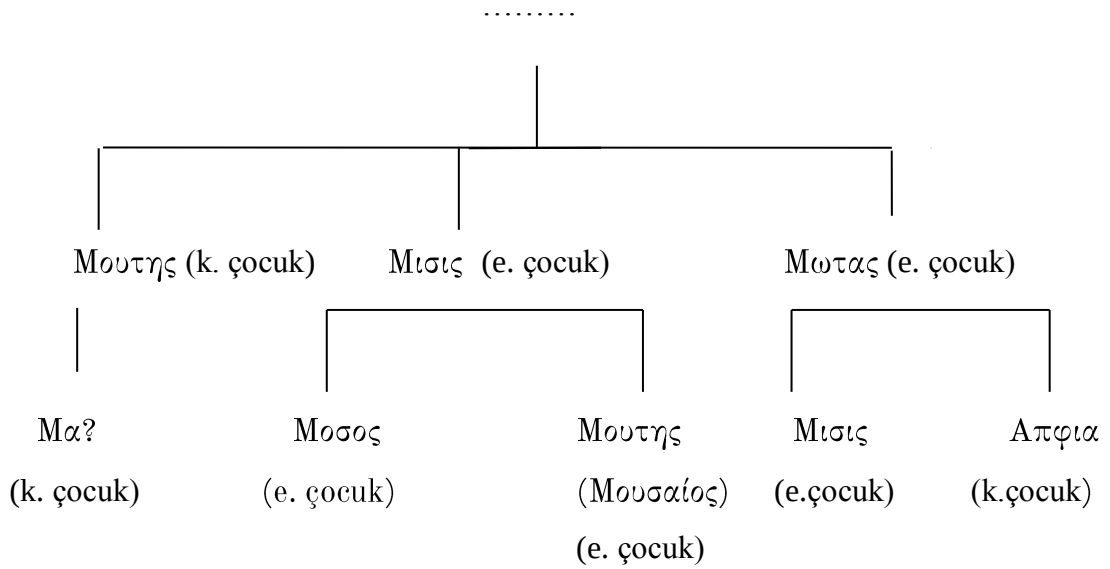
καὶ φιλοτείμως, ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὐνοίας

τῆς εἰς αὐτόν.

Çeviri: *Boule ve Demos, Zeus Megalos'un onurlu bir şekilde ve kendi isteğiyle rahipliğini yapmış veavukat olan Misis oğlu nam-ı diğer Mousaios olan Moutes 'i erdeminden ve kendisine olan iyi niyetinden dolayı onurlandırdı.*

S. 3: Μουτῆς ὁ καὶ Μουσαῖος ve kızının heykeli, karısı ve annesinin birkaç metre uzaklıkta bulunmuştur (bkz. Bean – Mitford 1970, 165). Μισίς'in akrabalık ilişkileri için bkz. **Kat. no:** 2. 7. 4.

2. 7. 3 ve 4 nolu yazıtlar ve Bean-Mitford'un tablosu dikkate alındığında, Kestros kentinde imparator ve Zeus ve Demeter kültüne rahiplik yapmış olan kişilerin akrabalık ilişkileri şu şekilde gösterilebilir (Tabloyu hazırlayan S. Küçükoglu):

No: 2. 15. 25 : Zeus Olympios'a Ait Adak Yazıtı

Antik Kent : Klaudiopolis (= Mut)

Buluntu Yeri : Kalenin camiye bakan yönündeki yüksek duvarda bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Headlam 1892, 23, no: 2.

Tarihleme : -

.

.

Προαστίω

[Δ]ι

Ὀλυμπίω

ἡ πόλις

Çeviri: Kent Proastios için, Zeus Olympios 'a (adakta bulundu?)..

Bu yazıttan Klaudiopolis kentinde iki tane tapınak olduğu anlaşılmaktadır; bunlardan biri Athena Polias (**Kat. no:** 2. 6. 13), diğeri ise Zeus Olympios Tapınağı'dır (bkz. Headlam 1892, 23). Zeus Olympios epithetine Hellas'ın yanı sıra Lykia'da Elmalı (**SEG** 52, 1429), Küçüksöğle (**SEG** 41, 1376); Ionia'da Ephesos (**SEG** 33, 943); Phrygia'da Hierapolis (**SEG** 41, 1200); (**SEG** 49, 1851); Lydia'da Maionia (**SEG** 57, 1198) gibi Küçük Asia kentlerindeki adak yazıtlarında da rastlamak mümkündür.

No: 2. 15. 26 : Zeus Ktesios'a Ait Sunak

Antik Kent : Korakesion (= Alanya)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 0,62 m G: 0,39 m K: 0,31 m Hy: 0,04- 0,05 m

Tanım : Kum taşından, üst kısmı kırık sunak (Nollé – Şahin – Vorster 1985).

Edisyon : Nolle – Şahin – Vorster 1985, 125, no: 1; **SEG** 35, 1418; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Krk 14.

Tarihleme : MS 2.-3. yy.

Διὸς

Κτησίου

Çeviri: Zeus Ktesios'un.

Zeus Ktesios, ailenin koruyucu tanrısı olarak tapınım görmektedir. Bu epithet kökeninde “Zenginlik sunan Tanrı”dan niteliğini temsil ettiği için, Zeus Ktesios'un betimleri dükkanlara asılıyordu. Dükkanlardaki bu tanrının sembolü *ambrosia* dolu bir *urne* idi. Aynı zamanda tanrının bu epitheti kabartmalar üzerinde yılan şeklinde tasvir edilmiştir (Encyclopedia of Religion 14, 9953). Zeus Ktesios, Anadolu'da birçok bölgedeki yazıtlarda da görülür: Bunlardan bazıları Mysia'da Pergamon, Lydia'da Kula, Ionia'da Ephesos, Phrygia'da Dorylaion yöresinde ve Galatia'daki Karaca'dadır. Dağlık Kilikia'da Hamaksia kentindeki bir blok parçasında tanrının ismine rastlanmaktadır. Zeus Ktesios kültü bir aile kültü olduğu için, gibi kutsal alanlar dışında, Roma dinindeki Lares'ler gibi evlerde de tanrıya adanmış sunaklar bulunuyordu. Ayrıca Zeus Ktesios bir yönü ile ölü kültü ile ilişkili khitonion bir tanrıdır. Bu kültle ilişkili kabı ise altı delikli bir pythos'tur (bkz. Şahin 2001, 87-88). Zeus Ktesios ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz.; Cook II. 1925, 1054-1068; N. Şahin 2001, 87-88; Morford — Lenardon 2003, 640-641; Dowden 2006, 81; Larson 2007, 21.

No: 2. 15. 27 : Titus'un Zeus Korykios'a Adağı

Antik Kent : Korykion Antron (Göztepesi mevkii)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, mağaranın yukarısında Zeus Tapınağı'nın iç duvarında bulunmuştur. Bu tapınağın bulunduğu mevkii günümüzde Göztepesi olarak adlandırılmaktadır

Ölçüler : -

Tanım : Kabaca çizilmiş graffito (Hicks 1891), (Res. 26).

Edisyon : Hicks 1891, 258, no: 30; Bent 1891, 206-224; **IGR** III, 859; Hagel – Tomaschitz 1998, no: KrA 2.

Tarihleme : MS 117.

Ζεῦ Κορύ[χιε]

Τ(ίτος) (?)

Çeviri: *Titus?, Zeus Korykios'a (sundu).*

S. 1: Τίτος için bkz. Zgusta 1964, § 15-67-4; Pape II, 1537; **LGP**N VB, 92.

Bu graffito İmparator Traianus'un hastalandığı ve Selinus kıyısında öldüğü döneme tarihlenmektedir. Tanrının bu epitheti, adından da anlaşılacağı üzere Korykos kentinden türemiştir (bkz. Hicks 1891, 258).

No: 2. 15. 28 : Zeus Korykios'a Ait Adak Yazıtı

Antik Kent : Korykion Antron (= Korykos)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, Korykos mağarasının yukarısındaki tapınakta bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : -

Edisyon : Hicks 1891, 242, no: 26; **IGR** III, 860; Dagron – Feissel 1987, 44vd, no. 16; Hagel – Tomaschitz 1998, no: KrA 4; Şahin 2012, 67-79.

Tarihleme : MS 211.

Διὲ Κωρυκίῳ

ἐπινεικίῳ

τροπαιούχῳ

ἐπικαρπίῳ

5 ὑπὲρ εὐτεκνίας

καὶ [[φιλαδελφίας]]

τῶν

Σεβαστῶν.

Çeviri: *Zeus Korykios Epinikos Tropaiukhos Epikarpios'a, imparatorların kardeşçe sevgisi ve çocukların iyiliği adına (adandı).*

S. 2: ἐπινεικιος = ἐπινικιος için bkz. Gignac I. 1977, 189.

Yazıt, Geta ve Caracalla adına MS 211 yılında adanmıştır, φιλαδελφίας (kardeşlerin dostluğu) ifadesi, MS 211'de Geta halk düşmanı ilan edildikten ve kardeşi Caracalla tarafından öldürüldükten sonra silinmiştir (*damnatio memoriae*) (bkz. Hicks 1891, 242, no: 26).

Korykion Antron'daki tapınak ve Zeus Korykios ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. Şahin 2012, 65-79.

No: 2. 15. 29 : Zeus Kodopas’a Ait Adak Yazıtı

Antik Kent : Korykos (= Kız Kalesi)

Buluntu Yeri : Göztepesi

Ölçüler : Y: 1,09 m G: 0,59 m K: 0,49 m Hy: 0,25- 0,05 m

Tanım : Dikdörtgen biçiminde sunak, 4 ve 5. satırları silinmiş.

Edisyon : Sayar — Şahin 2008, 115.

Tarihleme : -

Διὲ Κοδοπαίῳ

Ἐπινεικίῳ τροπαι-

ούχῳ ὑπὲρ εὐανδρίας

5 - - - - - Εὐσεβ(οῦς)

Εὐτυχοῦς Σεβ(αστοῦ) πατρὸς πατρίδος

vac. ἡ πόλις vac.

ἐπὶ ἀρχόντων τῶν

περὶ Μ(ᾶρκον) Αὐρ(ήλιον) Μηνοδοτι-

10 ανὸν Μάξιμον.

Çeviri: “Kent, Marcus Aurelius Menodotianus Maximus’un arkhonluğu zamanında, vatanın babası, cesurPius Felix Augustus adına, Zeus Kodopas Epinikos Tropaiukhos’a(adandı).

Zeus'un Hermes'te olduğu gibi Ἐπεικίος ve Τροπαιούχος unvanlarını taşıması, büyük bir olasılıkla mitolojik bir öyküye dayanmaktadır. Bu öyküye göre evrenin yaratılışının başında, Typhon adlı üç yüz başlı canavar, dünyanın kontrolünü ele geçirmek için Cennet Obruğu'nda Zeus ile savaşmış ve Hermes ve Pan da Zeus'a yardım etmişlerdir. Typhon, Pan tarafından mağaradan balık tutma vaadiyle çıkarılmış ve bunun sonucunda da Zeus'un şimşeklerinin hedefi olmuştur. Efsaneye göre Typhon'un akan sarı kanı kireç taşıyı kırmızıya boyamıştır (Hesiodos, *Theogonia*, 820-829; Dowden 2006, 36; Şahin 2012, 71). Zeus Kodopas'ın geçtiği diğer yazıtlar için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 30, 31.

No: 2. 15. 30 : Aingolis'in Zeus Kodopas'a Adağı

Antik Kent : Korykos (= Kız Kalesi)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 0,56 m. G: 0,29 m. Hy: 0,03-0,04 m.

Tanım : Gri kalker taşından, sağ ve sol tarafı kayıp sunak (Res. 27)

Edisyon : Sayar — Şahin 2008, 116.

Tarihleme : -

[Δι]ὶ Κοδοπα[ίῳ]

[Αι]νγολις

[-]μισιγέ-

[ν]ους εὐχάην.

Çeviri:*misigenos oğlu Aingolis, Zeus Kodopaios'a bu adağı (sundu).*

S. 2: Αινγολις için bkz. Zgusta 1964, § 23-1, Int. 17.

Göztepesi'nde bulunan yazıtlarda Kodopaios epithetinin Kodopas şeklinde de ifade edildiği 2007 yılında Şahin tarafından Çele mevkiinde bulunan bir sunak üzerindeki adak yazıtı sayesinde belgelenmiştir. Kodopas belki de Dağlık Kilikia'da yerel halk tarafından milattan önceki yüzyıllardan beri Eskiçağ boyunca günlük hayatta kullanılan Luwi dilinin Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar yaşayan ve yazıtlara yansıyabilen çok sayıdaki epigrafik örneklerinden biridir. Korykos antik kenti arazisinde bulunan Cennet - Cehennem obruklarının kuzeyindeki Göztepesi'nde varlığı 19. yy. sonlarından beri bilinen kutsal alanın milattan önceki yüzyıllardan başlayarak Roma İmparatorluk Dönemi'nin bu bölgede MS 260 yılında Sasani kralı I. Şapur'un istilasını ile son bulduğu döneme kadar kullanıldığı düşünülebilir. Bu kutsal alanda tapınım gördükleri epigrafik buluntularla belirlenen Zeus Korykios ve Hermes Korykios ile birlikte yerel bir dağ ve hava tanrısı olması ihtimali kuvvetli olan Zeus Kodopas'ın birlikte tapınım gördükleri anlaşılmaktadır (bkz. Sayar — Şahin 2008, 119).

No: 2. 15. 31 : Zeus Kodopas'a Ait Adak Yazıtı

Antik Kent : Korykos (= Kız Kalesi)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 0,56 m. G: 0,34 m. Hy: 0,45-0,05 m.

Tanım : Gri kalker taşından sunak, ayakta korunmuş (Res. 28).

Edisyon : Sayar — Şahin 2008, 118.

Tarihleme : -

Δτεῖ (folium)

Κοδοπαῖ

(folium)

Çeviri: *Zeus Kodopas'a.*

Zeus Kodopas'la ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 30.

No: 2. 15. 32 : Potius Oğlu Upamis'in Zeus Megistos'a Adağı

Antik Kent : Laertes (Cebelireis Dağı)

Buluntu Yeri : Meclis Binası'nın güneyinde bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0, 4 m

Tanım : Düz, dikey kaya zemininde tabula ansata içerisinde 5 satırlık Eski Yunanca yazıt.

Edisyon : Bean – Mitford 1962, 198, no: 15.

Tarihleme : MS 1. yy. – 2. yy.

Δὲ Μεγίστῳ τὸν

βωμὸν καὶ τὴν πα-

ραράβδωσιν Οὐπα-

μῖς Πωτίου ἐκ

5 τῶν ἰδίων

Çeviri: *Potios oğlu Upamis bu sunağı ve pararabdosıs'ı Zeus Megistos için kendi kesesinden yaptırdı.*

S. 3- 4: Bean – Mitford 1962: Πωτίος ismi Πωτας olarak da kullanılmaktadır.

Zeus Megistos epithetine Dağlık Kilikia'nın yanı sıra Karia'daki Iasos kentinde rastlanmaktadır. Ayrıca tanrının bu epitheti, Lydia bölgesindeki Kollyda'da (bkz.

TAM V. 1, 361), Pergamon kentinde (bkz. Robert 1983, 548), Galatia'da Katrancı'da (Mitchell, **RECAM** II, 235, no: 295, 242, no:308), Lykaonia'da Sızma

(SEG 34, 1395; SEG 40, 1289) kentlerindeki adak yazıtlarında görmek mümkündür. Lykia Bölgesi'nde Bayındır'da bulunmuş olan ve MS 212'ye tarihlenen bir onurlandırma yazıtında ise “*Megistos Theos Olympos*” (SEG 41, 1365) olarak geçmektedir (bkz.Şahin 2001, 100-101). Ayrıca tanrının bu epithetiyle Pisidia Bölgesi'ndeki Ormeleis'te tapınım gördüğü de bilinmektedir (bkz. Karakaya 2007, 188).

No: 2. 15. 33 : Zenophanes Oğlu Teukros'un Zeus Olbios'a Adağı

Antik Kent : Olba – Diokaisareia (= Uzuncaburç)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, Zeus Olbios Tapınağı'nın *peribolos* duvarına ait iki blok taş üzerinde bulunmuştur.

Ölçüler : -

Tanım : - (Res. 29).

Edisyon : Heberdey – Wilhelm 1896, 85, no: 166; Hagel – Tomaschitz 1998, no: OID 36; Sayar 2011, 217-245.

Tarihleme : MÖ 2. yy.

Ἀρχιερεὺς μέ[γ]ας Τεῦκρος Ζηνοφάνους [τοῦ]

Τεύκρου Διὶ Ὀλ[βί]ωι τὰς [σ]τέγας ἐκαίνωσεν

[τ]ὰς πρότερο[ν γεγε]νημένας ὑπὸ βασιλέω[ς]

Σελεύκου Νικάτορος.

Çeviri: *Zeus Olbios'un arkhieususu Teukros'un torunu Zenophanes'in oğlu Teukros, kral Seleukos Nikator tarafından yaptırılan çatıyı onardı.*

“Rahip Hanedanlığı'nın” kült merkezi olduğu düşünülen Zeus Olbios Tapınağı'nın *peribolos* duvarına ait iki blok taş üzerindeki yazıtta, çatının I. Seleukos Nikator tarafından yaptırıldığını ve büyük rahip Zenophanes tarafından onarıldığı

anlatılmaktadır. Tapınak MÖ 3. yy'a tarihlenirken, yazıtın en erken MÖ 2. yy'a ait olduğu düşünülmektedir. Buna göre I. Seleukos Nikator'un ancak geriye dönük onurlandırılması söz konusudur (bkz. H. Şahin 2009, 273). Zeus Olbios Tapınağı hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Hild – Hellenkemper 1990, 239-240.

Dağlık Kilikia'da bir Dağ Tanrısı olarak tapım gören Zeus Olbios, bu epithet altında, mutluluk, refah (ὀλβος) getiren bir tanrı niteliğini taşımaktaydı (bkz. Şahin 2001, 120). Diokaisareia'daki Zeus Olbios kültü için bkz. Wannagat 1999, 355-368; 2005, 117-165.

No: 2. 15. 34 : Trokongilanis'in Karısı ve Oğlu Bras'm Onurlandırılması

Antik Kent : Olba – Diokaisareia (Uzuncaburç)

Buluntu Yeri: *Ed. pr.*'e göre, Yerleşmenin (Uzuncaburç) 5 km güneyinde modern bir duvarda bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,72 m G: 1,03 m Ç: 0,37 m Hy: - 0,03 m

Tanım : -

Edisyon : Keil – Wilhelm 1931, **MAMA** III, 69, no: 69; Hagel – Tomaschitz 1998, no: OID 56.

Tarihleme : Geç Hellenistik Dönem?

- - - - - θυ]γάτηρ Τροκοαρ-

βασιος γυνή [δ]ὲ Τροκον-

γιλανιος τὸ[ν] υἱὸν Β[ρ]αν (?) Τρο-

κονγιλ[α]νιος καὶ Ταρκυαρις

5 Ταρκυαριος τοῦ Νασου ἱε-

ρεὺς Διὸς.

Çeviri: Zeus'un rahibi, Nasos torunu Tarkuaris oğlu Tarkuaris ve Trokoarbasis kızı aynı zamanda Trokongilanis'in karısı ile Trokongilanis'in oğlu Bras'ı (onurlandırdı?).

S. 1: Τροκοαρβασις için bkz. Zgusta 1964, § 1512-22.

S. 2-3: Τροκονγιλανις için bkz. Zgusta 1964, §1512-29.

S. 3: Βρας için bkz. Zgusta 1964, § 191.

S. 5: Νασος için bkz. Zgusta 1964, § 1016-1, Int. 218.

Ταρκυαρις, Olba bölgesine “Rahip Hanedanlığı’nın” üst kademesinde görevli büyük rahip Teukros’un babası olduğu bilinmektedir. “Rahip Hanedanlığı” hakkındaki tartışmalar için bkz. Trampedach 1999, 93-106.

No: 2. 15. 35 : Teukros Oğlu Zenophanes’in Onurlandırılması

Antik Kent : Olba-Diokaisareia (Uzuncaburç)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 0,38 m K: 0,85 m Hy: 0,27- 0,34 m

Tanım : Kalker taşından, üst profilin büyük kısmı traşlanmış, kaide (Keil – Wilhelm, 1931).

Edisyon : Keil – Wilhelm, **MAMA** III, 1931, 69, no: 68; Hagel – Tomaschitz 1998, no: OID 86.

Tarihleme : -

’Ολβέων ὁ δῆμος καὶ Καννᾶται Ζηνο-

φάνην Τεύκρου τοῦ Ζηνοφάνου

ἀρχιερέα μέγαν Διὸς ’Ολβίου ἀρετῆς

ἐνεκεν καὶ εὐνοίας ἧς ἔχων εἰς

5 αὐτοὺς διατελεί.

Çeviri: *Olba Demos'u ve Kannatai, Zeus Olbios'un arkhieresus Zenophanes torunu Teukros oğlu Zenophanes'i erdem ve iyi yürekliliğe sahip olmasından ve bunları sürdürmesinden dolayı (onurlandırdı).*

S. 1 : Καννᾶται yerine bazen Κεννᾶται kullanılmaktadır.

MS 2. yy'a tarihlenen sikkeler üzerinde Olba-Diokaisareia'nın Kannatai'nın metropolisi olarak tanımlandığı görülmektedir (sikkeler için bkz. Staffieri 1978, 48, 53, 57, 60).

No: 2. 15. 36 : Aineas Oğlu Theodotos'un Zeus Boreios'a Adağı

Antik Kent : Seleukeia (= Silifke)

Buluntu Yeri : -

Ölçüler : Y: 0,95 m G: 0,46 m K: 0,35 m

Tanım : Beyaz kireç taşından kaide (Heberdey – Wilhelm 1896, Res. 30).

Edisyon : Heberdey – Wilhelm 1896, 102, no:182; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Sel 69.

Tarihleme : -

Διὶ

Βορείῳ

Θεόδοτ[ο]ς

Αἰνέου [τ]οῦ

5 Θεοδότου

εὐχῆν.

Çeviri: *Theodotos torunu Aineas oğlu Theodotos, (bu) adağı Zeus Boreios'a (sundu).*

S. 3: Θεόδοτος için bkz. Pape I, 489; **LGN** II, 71; IV, 163; VA, 212; VB, 45.

S. 4: Αἰνέας için bkz. PapeI, 36; **LGN** II, 6.

Boreios, daha önceki örneklerinde de görüldüğü gibi Zeus'un yerel epithetlerinden biridir ve Yunanca karşılığı "kuzey rüzgarı" anlamına gelen βορέιος'tan türemiştir (Zeus Boreios için bkz. Şahin 2001, 35).

No: 2. 15. 37 : Marcus Oğlu Nas'ın Zeus Hypsistos'a Adağı

Antik Kent : Seleukeia (= Silifke)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, yerleşmenin güneyindeki nekropoliste bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,26 m G: yak. 0,11 m Ç: 0,12 m Hy:S.1:0,15m;S.2vd:0,23 m

Tanım : -

Edisyon : Keil – Wilhelm, **MAMA** III, 1931, 10, no: 4; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Sel 115.

Tarihleme : -

Διὶ Ὑψ[ίστω]

Ναῶς Μά-

ρκου

Çeviri: Marcus oğlu Nas, Zeus Hypsistos'a (adadı).

Adı Eski Yunanca “En büyük tanrı” anlamına gelen Hypsistos, ölümden sonraki yaşam, dolayısıyla ölümler ve ruhlarla ilgili, kökeni eski Doğu’ya dayanan bir tanrı olarak bilinmektedir. İmparatorluk Dönemi’nin başında Grekçe konuşulan her yerde tapınım görmüştür. Karakaya (2007, 205), Zeus Hypsistos’a ait kültün bu denli yayılımı *monotheizmin* genel bir yükselişi olarak görmektedir . Aynı zamanda Hypsistos, Anadolu’da İsrail Tanrısı’nı betimlemek için kullanılan bir sıfattır. Yahudi kolonilerinin varlığına dayanarak geniş bir alana yayılmıştır. Hypsistos epitheti, tek bir tanrıyı nitelemesinin yanı sıra Yunan Pantheonu’nda da çeşitli tanrı ve tanrıçalar tarafından kullanılmıştır. Hellenistik Dönem’de Poseidon Ὑψίστε θεῶν (tanrıların en büyüğü) olarak tapım görmüştür (North – Price 2011, 141). Ayrıca bu epitheti Anadolu’da tanrı Men de kullanmış olup Pisidia bölgesinde Men Ouranios rahibi tarafından tanrıya bir adakta bulunulmuştur (Karakaya 2007, 206).

Zeus Hypsistos her ne kadar Yahudilerin büyük tanrısı olarak yorumlanmış olsa da Phrygia’da bulunmuş olan adak stellerinde Hypsistos epithetinin, Aziz ve Ulu (Ὁσσιος καὶ Ζεὺς) epithetleri ile birlikte kullanılması Sami kökenli Paian bir tanrı kültü olabileceğini de göstermektedir. Tarıma yönelik karakter içeren Paian, Phrygia’da büyük saygınlık görmüştür. Zeus Hypsistos kültünün Anadolu’daki dağılımı incelendiğinde ise, Karia’da Stratonikeia’da (SEG 20, 519), Pisida’da Termessos kentinde (TAM III. 1, 33), Phrygia’da Aizanoi’da (SEG 40, 1188), Nakoleia’da (SEG 28, 1182), bulunan yazıtlar üzerinde görmek mümkündür. Zeus, Hypsistos epithetini bazen başka epithetlerle birlikte kullanmış olduğu da Anadolu’daki yazıtlarla kanıtlanmaktadır. Galatia’daki Pessinus’ta bulunmuş olan mermer bir sunak üzerinde tanrı, θεός μέγας Ὑψίστος olarak geçmektedir (SEG 45, 1703; AE 1995, 1532). Bu kültün içeriğinde, köylülerin çalışmalarının karşılığı olarak ürünlerinin bereketi için, tanrının adaletine ve büyüklüğüne sığınma motifi yatmaktadır. Tanrının bu epitheti Pontos’ta Sebastopolis kentinde bulunmuş olan bir yazıtta da geçmektedir (SEG 41, 1115). Yine bu bölgede Sinope yakınında bulunmuş olan bir adak yazıtında tanrı θεός μέγας Ὑψίστος (Robinson 1905, 304, no: 26;

Mendel 1903, 333, no:49). Galatia bölgesinde Çankırı yakınındaki ise bir sütun üzerinde μεγάς Θεός Ὑψιστος καὶ Ἐπουράνιος olarak geçmektedir. Ayrıca tanrının Mysia'da Karacabey'deki bir adak stelinde Ὑψιστος Βρονταίος olarak nitelendirildiği görülmektedir. Dağlık Kilikia Bölgesi'nde sadece Seleukeia kentinde bulunan 4 adet Zeus Hypsistos yazıtının yanı sıra (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 37,38,40,41) Ovalık Kilikia'da Anazarbos yakınındaki Çavuşağa Köyü'nde bulunmuş olan bir sunak üzerindeki yazıtta da Zeus Hypsistos'a adandığı yazılıdır (bkz. Sayar – Siewert – Taueber 1993, 139; Şahin 2001, 64-65).

No: 2. 15. 38 : Diogenes'in Zeus Hypsistos'a Adağı

Antik Kent : Seleukeia (= Silifke)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, yerleşmenin güneyindeki nekropoliste bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 3,85 m G: 0,20 m Ç: 0,12 m Hy: 0,02-0,16 m

Tanım : -

Edisyon : Keil – Wilhelm, **MAMA** III, 1931, 10, no:3; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Sel 116.

Tarihleme : -

Θεῷ Ὑ-

ψίστῳ

Διογένη

- - - γου-

5 ρίου εὐχ-

ήν.

Çeviri:gourios oğlu Diogenes adağı Zeus Hypsistos'a (sundu).

S. 3: Διογένης için bkz. Pape I, 301; **LGPN** II, 39; IV, 98; VA, 130; VB, 24.

Zeus Hypsistos için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 37.

No: 2. 15. 39 : Athenaios'un Zeus Hypsistos'a Adağı

Antik Kent : Seleukeia (= Silifke)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, yerleşmenin güneyindeki nekropoliste bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 0,29 m G: 1,65 m Ç: 0,14 m Hy: 0,03-0,18 m

Tanım : -

Edisyon : Keil – Wilhelm, **MAMA** III, 1931, 10, no:1; Hagel – Tomaschitz, 1998, no: Sel 117.

Tarihleme : -

Θεῶ

Ἑψίστω

εὐχῇ-

ν Ἀθή-

5 ναιος.

Çeviri: *Athenaios adağı Zeus Hypsistos'a (sundu).*

S. 4: Ἀθήναιος için bkz. Pape I, 24; **LGPN** II, 4; IV, 9; VA, 8; VB, 2.

Zeus Hypsistos için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 37.

No: 2. 15. 40 : Ammia'nın Zeus Hypsistos'a Adağı

Antik Kent : Seleukeia (= Silifke)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, yerleşmenin güneyindeki nekropoliste bulunmuştur.

Ölçüler : Y: 4,25 m G: 2,15 m Ç: 0,16 m Hy: 0,25-0,03 m

Tanım : -

Edisyon : Keil – Wilhelm, **MAMA** III, 1931, 10, no: 2; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Sel 98.

Tarihleme : -

Θεῶ Ὑψίστ-

τω Ἀμμυ-

α ἐὸ χήν.

Çeviri: *Ammia adağı Zeus Hypsistos'a (sundu).*

Ἀμμυα için bkz. Zgusta 1964, § 57-16; Pape I, 74; **LGN IV**, 21; VA 24; VB, 5.

Zeus Hypsistos için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 37.

No: 2. 15. 41 : Khioslular'ın Zeus Hypsistos'a Adağı

Antik Kent : Seleukeia (= Silifke)

Buluntu Yeri : *Ed. pr.*'e göre, Silifke Müzesi'nde bulunmaktadır.

Ölçüler : Y: 0,45 m Ç: 0,44 m Hy: 0,09 m

Tanım : Mermerden sütun (Şahin 1991).

Edisyon : Şahin 1991, 163 vd, no: 4; **SEG** 41, 1405; Hagel – Tomaschitz 1998, no: Sel 151.

Tarihleme : MÖ yak. 240.

Διὸς Σωτῆρος Χίῳν.

Çeviri: *Khioslular'ın Zeus Soter'e (adağı).*

S. Şahin yazıtı, Διὸς Σωτῆρος χίῳν (Zeus Soter'in sütunu) şeklinde okumaktadır. Ancak Şahin'in makalesinde yayımladığı fotoğrafta “X” harfi net olarak görülmesinden dolayı (Şahin 1991, Tafel. 22) Brixhe ve Panayotou yazıtı 1992'de yayımladığı makalede “*Khioslular'ın Zeus Soter'e (adağı)*” şeklinde revize etmişlerdir (Brixhe – Panayotou 1992, no: 537). Buna göre adak steli bir grup Khioslu paralı asker tarafından yaptırılmıştır. Bu paralı askerler, MÖ 240 yıllarında bu bölge sınırındaki garnizonda bulunan askerler olma olasılığı ise yüksektir (bkz. Şahin 2001, 174). Zeus Soter'le ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 7.

2. 15. 42 DEĞERLENDİRME

Tanrıların ve insanların babası olarak bilinen Zeus³⁸⁴, Dağlık Kilikia Bölgesi'nde en fazla tapınım gören tanrı kültü olma özelliğini taşımaktadır³⁸⁵. Tanrı, Hintçe'de *Dyaus -pita* (Gök Baba) ve Latince'de ise *Iupiter* ve *Diespieter* olarak adlandırılmaktadır³⁸⁶. Birçok antik kaynakta adı geçen Zeus'un, diğer Olympos tanrıları gibi, tapınım gördüğü kentlerde birçok farklı epithetine rastlanmaktadır. Bu epithetlerin, zaman zaman yer isminden ya da tanrıya özgü atribülden türemiş olduğu görülmektedir. Zeus kültü Dağlık Kilikia Bölgesi'nin geneline yayılmış olsa da daha çok Kestros, Korykos ve Seleukeia antik kentlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Kestros kentinde Zeus'a ait 11 adet onurlandırma yazıtı tespit edilmiştir ve bu yazıtlarda tanrının *Megalos*, *Keraunios*, *Androklos*, *Aniketos* ve *Epekoos* gibi epithetler taşıdığı anlaşılmaktadır. İmparator kültüne de ev sahipliği

³⁸⁴ Hesiodos, **Theogonia**, 47-49: δεύτερον αὖτε Ζῆνα θεῶν πατέρ ἥδ' ἐ καὶ ἀνδρῶν ἀρχόμεναί θ' ὕμνεῦσι θεαὶ λήγουσι τ' ἀοιδῆς ὅσσον φέρτατος ἐστὶ θεῶν κάρτει τε μέγιστος; S. Eyüboğlu – A. Erhat, **Hesiodos Eseri ve Kaynakları**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1977, s. 106; Morford – Lenardon, **Classical Mythology**, s. 64; K. Dowden, **Zeus**, Routledge, New York, 2006, s. 29-30; Larson, **Ancient Greek Cults**, s. 15.

³⁸⁵ Bölgede Zeus kültüne ait 41 adet yazıt bulunmaktadır: bkz. **Bölüm II**, Kat. no: 2. 15. 1-41.

³⁸⁶ Erhat, **Mitoloji Sözlüğü**, s. 293-297; Larson, **Ancient Greek Cults**, s. 15.

yapan kentte, biri İmparator Vespasianus ve diğeri Antoninus Pius'a ait iki adet tapınak yer almaktadır³⁸⁷. Tapınağın yakınında Zeus Megalos'a ait bir yazıtın bulunması, burada Tanrı Zeus'un da tapınım gördüğünü göstermektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 14). Traianus Dönemi'ne (MS 98-117) tarihlenen yazıtta, Zeus Megalos ve Traianus için birtakım sunu objelerinin adandığından söz edilmektedir.

Zeus'un Kestros kenti yazıtlarındaki epithetlerinden biri Megalos'tur (bkz. **Kat.no:**2.15.14,16,18,24) ve muhtemelen “büyük” anlamına gelen μέγας sıfatından türemiştir. Bu epithetiyle tanrının üstün gücü ve göklere hakim olması anlaşılmaktadır. Kentte bulunan bir diğer epithet ise Keraunios³⁸⁸ olup, bu epithete Direvli ve Damlaçalı kentlerindeki yazıtlarda rastlanmaktadır (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 3, 5). “Yıldırım fırlatan” anlamına gelen κεραύνιος sıfatından türeyen bu epitheti, Dağlık Kilikia ve Ovalık Kilikia'nın yanı sıra Küçük Asia'nın diğer bölgelerinde de görmek mümkündür. Zeus Keraunios, MÖ 5. yy'a ait Olympia'ya adanan heykel kabartmaları üzerinde de görülmektedir (Res. 31). Bu kabartmalarda Zeus, sağ eliyle yıldırım fırlatmaya hazır vaziyette betimlenmiştir³⁸⁹.

Kestros kenti yazıtlarında Tanrı Zeus'a yer isminden türeyen Androklos epithetinin de atfedildiği görülmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 19,21,23). Bu epithet Kestros kentinin kuzeydoğusunda yer alan Androklos Dağı'ndan türemiştir³⁹⁰. Kentteki bir başka yazıtta ise “yenilmez” anlamına gelen ἀνίκητος sıfatından türeyen Zeus Aniketos epithetine rastlanmaktadır (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 20). Bu kültün kentle olan ilişkisi düşünüldüğünde, bölgenin batı kıyısında yer alan Kestros kentinin, korsan saldırılarından korunmak için Zeus Aniketos'a tapmış olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Zeus'un kentte taşıdığı bir başka epithet ise “Kulak veren, dinleyen tanrı” anlamına gelen Zeus Epikoos'tur. Zeus bu epitheti, Gökbel'de bulunan bir yazıtta taşımaktadır (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 9). Ayrıca bu epithete Lykia, Pisidia, Bithynia ve

³⁸⁷ Söz konusu tapınaklar için bkz. Bölüm III, s.237 vd.

³⁸⁸ A. B. Cook, **Zeus, A Study in Ancient Religion I.**, Zeus God of The Bright Sky, NewYork, 1914, s. 28 vd.

³⁸⁹ **LIMC VIII.** Suppl. s. 319-320, 324; Dowden, **Zeus**, s. 24,56.

³⁹⁰ Bean — Mitford , “Sites Old and New in Rough Cilicia”, s. 214.

Aiolis Bölgesi yazıtlarında da rastlamak mümkündür. Dağlık Kilikia Bölgesi'nde ise Zeus'un yanı sıra Tanrıça Selene'nin bu epitheti taşıdığı görülmektedir. Örneğin, Olba antik kenti yakınlarındaki Kurşun Kalesi'ndeki tapınağın stoasında 2012 yılında H. Şahin tarafından tespit edilen iki yazıtta Selene Epekoos epitheti taşımaktadır (bkz. **Kat. no:** 2. 13. 9,10). Buradaki yazıt buluntularından dolayı tapınağın 2013 yılında H. Şahin ve A. Özdzibay tarafından Tanrıça Selene'ye ait olabileceği ileri sürülmüştür³⁹¹.

Bölgede Zeus kültü bakımından önem taşıyan bir diğer kent ise Seleukeia'dır. Antik kentin hinterlandında bulunan yazıtların çoğunda Zeus Hypsistos epitheti görülmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 37, 39, 40, 41). Hypsistos, daha çok ölümden sonraki yaşam, ölümler ve ruhlarla ilgili bir epithettir. Bu epithetin kökeninin daha çok Anadolu'nun dışında yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Kentteki yazıtların nekropoliste bulunmuş olması, bu kültün ölümle olan ilişkisini desteklemektedir. Hypsistos epitheti, tek bir tanrıyı nitelemesinin yanı sıra Olympos Tanrı ve Tanrıçaları için de kullanılmıştır. Bu epitheti Küçük Asia'daki birçok bölgenin yazıtlarında da görmek mümkündür³⁹².

Seleukeia kentinde tanrının taşıdığı bir başka epithet ise, "kuzey rüzgarı" anlamına gelen βορέιος kelimesinden türeyen Boreios'tur (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 36). Söz konusu yazıtın buluntu yeri bilinmese de, kuzey rüzgarı anlamına gelen bu epithetten dolayı Zeus Boreios'un daha çok Seleukeia'nın kuzeyinde, rüzgara açık yüksek yerleşmelerde tapınım görmüş olduğu düşünülmektedir.

Tanrının "kurtarıcı, koruyucu" anlamına gelen Soter epithetiyle de tapınım gördüğü bölgedeki yazıtlar vasıtasıyla görülmektedir. Seleukeia kentinde bir sütun üzerinde bulunmuş olan ve şu an Silifke Müzesi'nde sergilenen yazıtta "Khioslular'ın Zeus Soter'e" sunağı adadığından söz edilmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 41). Zeus Soter epitheti, bölgede Kotenna antik kentindeki yazıtlarda da görülmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 7,8). Bunun yanı sıra Zeus Soter kültüne Batı

³⁹¹ Şahin — Özdzibay, "Dağlık Kilikia Kurşun Kalesi Tapınağı ve Stoasına İlişkin Yeni Öneriler", s. 97 vd.

³⁹² N. Karayaka, **Hellenistik ve Roma Döneminde Pisidia Tanrıları**, Ege Yayınları, 2007, s. 205, 206. Bu epithetle ilgili daha ayrıntılı bilgi ve örnekler için bkz. **Kat. no:** 2. 15. 37.

Anadolu'nun birçok kentindeki yazıtlarda da rastlamak mümkündür³⁹³. Zeus Soter kültünün yaygın olmasının nedeni, insanların bir afetten, savaştan ya da başlarına gelen herhangi bir dertten kurtulma istekleridir³⁹⁴.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Korykos antik kentinin güneybatısında yer alan Korykion Antron'da (Cennet-Cehennem Obruğu) Hellenistik Dönem'e tarihlenen bir tapınak bulunmaktadır. Bu tapınağın kime ait olabileceği hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüş olup bu konu hakkındaki ayrıntılı bilgiler "Kentler, Yerleşmeler ve Yazıtları" bölümünde açıklanmıştır. J. T. Bent tapınak alanındaki bir yazıt üzerinde Zeus Korykios epithetinin geçmesinden dolayı bu tapınağın Zeus Korykios Tapınağı olduğu ileri sürmüştür. Fakat H. Şahin'nin 2007 yılından itibaren tapınak alanında yaptığı çalışmalar neticesinde, Zeus Korykios yazıtlarının, Korykion Antron tapınağının 3 km kuzeyindeki Göztepesi mevkiindeki kutsal alanda bulunduğu anlaşılmıştır. Korykion Antron'daki Hellenistik Dönem'de inşa edilmiş olan tapınağın ise epigrafik, arkeolojik araştırmalar ve antik kaynaklardan sağlanan bilgilere göre, Zeus tapınağından ziyade Hermes tapınağı olabileceği ileri sürülmüştür³⁹⁵.

Korykos kenti egemenlik alanında tespit edilen yazıtlardan birinde Zeus'un Korykios epitheti haricinde 'Επινεικίω ve Τροπαϊούχω unvanlarını taşıması ise muhtemelen tanrının Typhon'a karşı kazandığı zaferi göstermektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 28). Typhon'la olan bu mücadelenin kökeni (Res. 32), İÖ II. binyıla ait Hitit efsanesine dayanmakta olup bu efsaneye göre Fırtına Tanrısı Tarhunt, Illyanka adlı ejderhayla benzer şekilde mücadele etmiş ve bu mücadeleyi kazanmıştır³⁹⁶. Bu efsaneden yola çıkarak Fırtına Tanrısı Tarhunt'u³⁹⁷ Zeus'a ve Illyanka adlı ejderhayı da Typhon'a benzetmek mümkündür. Zeus ile Typhon arasındaki ilişki

³⁹³ Örnekler için bkz. Mysia- Kyzikos **SEG** 40, no: 1124; Pisidia-Termessos **SEG** 49, no: 1870-1871.

³⁹⁴ Larson, **Ancient Greek Cults**, s. 20.

³⁹⁵ Şahin, "Korykion Antron'daki Tapınak Zeus Tapınağı mıdır?", s. 65.

³⁹⁶ Th. S. MacKay, "The Major Sanctuaries of Pamphylia and Cilicia" **ANRW** II- 18. 3 1990, s. 2108; Şahin, "Korykion Antron'daki Tapınak Zeus Tapınağı mıdır?", s. 70.

³⁹⁷ Ten Cate, **The Luwian Population Groups of Lycia and Cilicia Aspera During The Hellenistic Period**, s. 125-126.

incelendiğinde ise, Typhon'un Zeus'un özel bir düşmanı olduğu ve Titanlar'ın Savaşı'ndan sonra ortaya çıktığı görülmektedir³⁹⁸.

Zeus'un, Korykos kentinde Kodopaios/Kodopas epithetiyle de tapınım gördüğü yazıtlar vasıtasıyla sabittir. Kodopas epitheti daha çok kentin kuzeyinde yer alan Göztepesi mevkiindeki yazıtlar üzerinde görülmektedir. M. H. Sayar ve H. Şahin'e göre, bu kült Dağlık Kilikia Bölgesi'nde yerli halk tarafından milattan önceki dönemlerden itibaren kullanılmış olmalıdır³⁹⁹.

Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki Olba-Diokaisareia kentleri, özellikle Zeus kültü bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Hellenistik Dönem'de Olba kutsal alanının yakınına Zeus Olbios Tapınağı inşa edilmiş (MÖ 3. yy.) ve Roma İmparatorluk Dönemi'nin ilk yüzyılında tapınak çevresinde Diokaisareia kenti kurulmuştur (Res. 33). Kentteki kült görevlileri incelendiğinde ise, Teukros soyundan gelen kişilerin Zeus'a rahiplik yapmış oldukları onurlandırma, inşa yazıtları ve isim listelerinden⁴⁰⁰ anlaşılmaktadır. (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 28,33,35). Hellenistik Dönem'den itibaren tanrı tapımına sahne olan Diokaisareia kenti, Zeus Olbios kültünün haricinde diğer tanrı kültlerine de ev sahipliği yapmıştır⁴⁰¹. Böylece Diokaisareia, dinsel anlamda giderek gelişmeye başlamış ve Olba kenti ise eski önemini kaybetmiştir.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde tapınım görmüş olan Zeus Olbios'un bu epitheti "refah" anlamına gelen ὀλβος kelimesinden türemiştir ve bu kültün maddi açıdan mutluluk ve refah getirdiğine inanılmıştır⁴⁰². Diokaisareia kentindeki bir sikkede Zeus Olbios'un Typhon'la olan mücadelesi (bkz. **App. no:** 15. 2) ve Olba kentinde ise Hellenistik Dönem'e tarihlenen bir sikke üzerinde Zeus Olbios tahtı ve solda triskeles tasvirleri bulunmaktadır (bkz. **App. no:** 15. 26). Olba'da Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait bir başka sikkede ise ön yüzde Zeus Olbios tahtı, arka yüzde ise kanatlı yıldırımın betimlendiği görülmektedir (bkz. **App. no:** 15. 27). Tüm

³⁹⁸ Dowden, **Zeus**, s.36.

³⁹⁹ M. H. Sayar — H. Şahin, "Zeus Kodopas: Eine neue Epiklese des Zeus aus dem Rauhen Kili-
kien" **EA** 41 2008, s. 119.

⁴⁰⁰ Hagel - Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: OID 101A.

⁴⁰¹ Şahin, "Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler", s. 274;
Kat. no: 2. 6. 6; 2. 8.1, 2; 2. 11. 6; 2. 13.9,10.

⁴⁰² Şahin, **Zeus'un Anadolu Kültleri**, s. 120.

bu veriler ışığında Zeus Olbios kültünün Olba ve Diokaisareia kentlerinde, Hellenistik Dönem'den başlayarak Roma İmparatorluk Dönemi boyunca da tapınım görmüş olduğu anlaşılmaktadır. Buna ilaveten Kanytella yerleşmesindeki Hellenistik Dönem'e ait bir kuledeki 2 adet adak yazıtından biri üzerindeki “Tarkuaris oğlu Teukros’un Zeus Olbios’a (adadığı)” (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 13); diğer yazıtta ise “Olbalı Pleistarkhos oğlu *epistates* Pleistarkhos’un” ifadesinden burada Olba Rahip hanedanlığı’nın bu dönemde var olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Bunun nedeni ise muhtemelen ikinci yazıtta “bir yere başkanlık eden, yöneten, başkan” anlamlarına gelen ἐπιστάτης ifadesinden kaynaklanmaktadır⁴⁰³. Zeus Olbios kültünün simgesi *triskeles* olup (Resim 34), bu sembol Dağlık Kilikia’da Olba kentinin (bkz. **App. no:** 15. 26) yanı sıra Mysia, Troia, Makedonia’da da görülmektedir. Aynı zamanda Pamphylia’daki Aspendos kentinde MÖ 550’e tarihlenen bir sikke üzerinde bu sembol, üç insan ayağı şeklinde tasvir edilmiştir ve bunun benzer örneklerine Pisidia’daki birçok kentin sikkelerinde rastlamak mümkündür⁴⁰⁴(Resim 35).

Strabon, *Geographika* adlı eserinde, Olba kentindeki Zeus Tapınağı’nın Teukros oğlu Aias tarafından kurulduğu, bu tapınağın baş rahibinin de Kilikia Trakheia’yı yönettiğinde söz etmektedir. Aynı zamanda bu eserde Teukros’ların bölgeye tamamen hakim olduğu, rahiplerin birçoğuna ise Teukros ya da Aias adının verilmiş olduğu belirtilmektedir⁴⁰⁵. K. Trampedach, Teukros sülalesi hakkında yayımladığı makalesinde Teukros, Zenophanes ve Zenas’ın atası olan Tarkuaris’in isminin Luwi kökenli olduğundan söz etmektedir⁴⁰⁶.

Zeus’un Diokaisareia kentinde bulunan bir sunak üzerinde Epikarprios epithetine rastlanmaktadır (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 4). Ürünlerin (καρπός) koruyucu

⁴⁰³ C. Smith, “The Site of Olba in Cilicia” **The Classical Review**, Band: 4, No:4, 1890, s. 185; Hicks, “Inscriptions from Western Cilicia”, s. 226; Ten Cate, **The Luwian Population Groups of Lycia and Cilicia Aspera During The Hellenistic Period**, s. 34.

⁴⁰⁴ Cook, **Zeus, A Study in Ancient Religion I**, s. 304-306.

⁴⁰⁵ Strabon, **Geographika**, xiv, 10: ἔτι δ’ ὑπερθεῖν τοῦτου τε καὶ τῶν Σόλων ὀρεινὴ ἐστίν, ἐν ᾗ Ὀλβη πόλις, Διὸς ἱερὸν ἔχουσα, Αἰαντος ἱδρυμα τοῦ Τεύκρου · καὶ ὁ ἱερεὺς δυνάστης ἐγίνετο τῆς Τραχειώτιδος · εἰτ’ ἐπέθεντο τῇ χώρᾳ τύραννοι πολλοί, καὶ συνέστη τὰ ληστήρια. μετὰ δὲ τὴν τούτων κατάλυσιν ἐφ’ ἡμῶν ἤδη τὴν τοῦ Τεύκρου δυναστείαν αὐτὴν ἐκάλουν, τὴν δ’ αὐτὴν καὶ ἱερωσύνην · καὶ οἱ πλεῖστοι γε τῶν ἱερασαμένων ὠνομάζοντο Τεῦκροι ἢ Αἰαντες.

⁴⁰⁶ K. Trampedach, “Teukros und Teukriden, Zur Gründungs-Legende des Zeus Olbios- Heiligtums in Kilikien” **Olba**, II, cilt 1, 1999, s. 93 vd.

tanrısı niteliğini taşıyan Zeus Epikarpios, kentte tapınım gören Dionysos Kallikarpos'la benzerlik göstermektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 8. 1). Kentte bulunan sunaklar üzerindeki üzüm salkımı kabartmaları, Antik Çağ'da burada üzüm bağlarının var olduğuna işaret etmektedir. Bu bölgede ürünlerin koruyuculuğunu ise bu epithetleri taşıyan Zeus ve Dionysos'un üstlendiği görülmektedir. Diokaisareia yakınında tespit edilen yazıtın (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 4) tarım arazisinde tespit edilmiş olması ve arazi sahiplerinin de ürünlerinin korunması için tanrılara bu sunak vasıtasıyla dileklerde bulunması, aslında dinsel yaşamın bölgelerin coğrafi yapısına göre şekillendiğini ifade etmektedir.

Bölgedeki diğer tanrılar gibi Zeus'un da yer isminden türeyen epithetlerle tapınım gördüğü bilinmekte olup bu epithetler daha çok küçük yerleşmelerdeki yazıtlarda görülmektedir. Bunlardan biri Göksu Nehri'nin kuzeyindeki bir köyün güneydoğusundaki bir mağarada bulunmuştur. Yazıtta Zeus Modribetos'a bir sunağın adandığından söz edilmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 6). Yer isminden türeyen epithetlerden diğeri ise Pissarissos'tur ve bu epithet Gavurbeleni mevkiinde tespit edilen bir yazıtta görülmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 10). Yazıtta küçük bir köyden bahsedilmesi bu kültün küçük bir yerde tapınım gördüğünü işaret etmektedir⁴⁰⁷. Bu tür epithetlerin son örneği ise İmsiören'deki yazıtta geçen Zeus Phanaseus epithetidir ve tanrı bu yazıtta Nemesis'le birlikte anılmıştır⁴⁰⁸.

Olympos Dağı'nda doğmuş olduğuna inanılan ve bundan dolayı dağ kültürle ilişkisi olan Zeus'un, Hellas'ın yanı sıra Küçük Asia'nın birçok bölgesinde Olympios epithetiyle tapınım görmüş olduğu antik kaynaklar ve yazıtlar vasıtasıyla anlaşılmaktadır. Tanrının bu kültle bağlantılı heykellerinde de bir dağın tepesinde ya da bir kayanın üzerinde oturur vaziyette tasvir edildiği görülmektedir⁴⁰⁹. Aynı zamanda Homeros, *Ilyada* eserinde Olympos'ta Zeus'un bronzdan yapılmış bir sarayı olduğundan söz etmektedir⁴¹⁰. Dağlık Kilikia Bölgesi'nde ise Zeus Olympios kültü sadece Klaudiopolis kentinde görülmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 25). Kentin

⁴⁰⁷ Mitford, "The Cults of Roman Rough Cilicia", s. 2141; Şahin, **Zeus'un Anadolu Kültleri**, s. 153.

⁴⁰⁸ Zeus ile Nemesis arasındaki ilişki için bkz. Cook, **Zeus, A Study in Ancient Religion I**, s. 265 vd.

⁴⁰⁹ LIMC VIII. Supp., s. 347.

⁴¹⁰ Homeros, *Ilyada*, xxi, 437-438: ...αἰ κ' ἀμαχητὶ ἵομεν Οὐλύμπῳδε Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ.

yüksek sayılabilecek dağlarla çevrilmiş olması, büyük bir olasılıkla Zeus'un burada Olympios epithetiyle tapınım görmesine yol açmıştır.

Zeus'un bölgedeki epithetlerinden biri *Ktesios*'tur ve bu epithet bölgenin batı sınırında yer alan Korakesion antik kentindeki bir sunakta tespit edilmiştir (bkz. **Kat. no:** 2. 15. 26). Zeus Ktesios kültü bünyesinde birden fazla niteliği barındırmaktadır. Bunlardan en yaygın olanı, Roma dinindeki Lares adı verilen tanrıların da olduğu gibi ev ve ailenin koruyucu tanrısı olmasıdır. Evi ve evdeki ölü ruhları koruyan bu tanrıların tıpkı Zeus Ktesios gibi her evde heykelleri bulunmaktaydı⁴¹¹.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Zeus kültü genel olarak değerlendirildiğinde, bu kültün bölgenin geneline yayılmış olduğu, fakat daha çok bölgenin doğusunda tapınım gördüğü görülmektedir. Roma Dönemi'nde farklı kültleri bünyesinde barındırmış olan Olba/Diokaisareia antik kenti, Hellenistik Dönem'in başından MS 1. yüzyıla kadar Zeus kültünün merkezi olmuştur. Kendi bünyesinde birçok niteliğe sahip olan Zeus kültü, bu bölgede *Dağlara ve Tepeliklere Hakim, Ürünlerin Koruyucusu, Evi ve Aileyi Koruyan, Her şeyi Duyan, Yıldırım Fırlatan ve En Büyük, Ulu Tanrı* gibi epithetler taşımıştır.

⁴¹¹ **Encyclopedia of Religion** 14, 9953; A. B. Cook, **Zeus, A Study in Ancient Religion II**, Zeus God of The Dark Sky, Newyork II. 1925, s. 1054-1068; Şahin, **Zeus'un Anadolu Kültleri**, s. 87-88; Morford — Lenardon, **Classical Mythology**, s. 640-641; Dowden, **Zeus**, s. 81; Larson, **Ancient Greek Cults**, s. 21 vd; Zeus'un ölü kültüne ilişkin Meilikios epithetini kullandığı ve bu kültün simgesinin de yılan olduğu kabartmalar üzerinde belirtilmiştir.

T. C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

ESKİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DAĞLIK KILIKIA BÖLGESİ (KILIKIA TRAKHEIA)
KÜLTLERİ**

(II)

Sinem KÜÇÜKOĞLU

2501110019

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Hamdi Şahin

İstanbul 2015

3. İMPARATOR KÜLTÜ

Çok tanrılı bir din olma özelliği taşıyan Roma dini, İmparatorluk Dönemi'nde siyasi bir boyut kazanarak devletin varlığı ve toplumsal inancın bütünlüğünü korumayı amaçlamıştır. Roma'da dinsel anlamda bir etkileşim söz konusuydu ve bu doğrultuda bazı dinsel semboller ve faaliyetlerin, Fenike, Kartaca, Yunanistan ve Etrüsk aracılığıyla Yakın Doğu'dan alınmış olduğu bilinmektedir. Roma dininin diğer toplumlardan etkilenmesi özellikle yapılan ticari faaliyetler ve bunun sonucunda Roma'ya yerleşen yabancı toplumların kendi kültürel ve dinsel faaliyetlerini benimseyerek uygulamasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bu oluşum, antik dünyanın din tarihi açısından önemli bir yere sahip olmalıdır⁴¹². MÖ 4. yy'da etkin bir şekilde organize olan Roma, bu şekilde hegemonyasını sürdürerek ilk olarak İtalya'da, daha sonra Akdeniz havzası ve son olarak da Karadeniz kıyısı, Arap yarımadası ve Afrika'nın kuzey kıyısına yayılmıştır. Bu dönem içinde, Roma dini temel bir boyuta ulaşmıştır ve dinin tarihsel bir kavramı niteliğindeki "pantheon" düşüncesi, Yakın Doğu ve özellikle Yunan mitolojisi metinlerinden doğmuştur⁴¹³. Başlangıçta aile dini ve ailenin yaşadığı evin kutsallığı ön plana çıkmış olup Roma evlerinin duvarlarında genellikle mitolojik sahnelerin betimlendiği boyamalar görülmüştür. Daha sonra ise bu din anlayışı gelişerek yapılan fetihler ve kentleşmenin getirdiği değişimler neticesinde devlet dini haline gelmiştir. Böylece ev içinde düzenlenen tapınım lar yerini devletin düzenlediği tapınım törenlerine bırakmıştır⁴¹⁴.

Roma imparator kültü ilk kez MÖ 31 yılında Actium Savaşı'ndan sonra Küçük Asia'nın Yunan kentlerinde ortaya çıkmış olup geniş ölçüde toplumlar tarafından benimsenen bir kült olmuştur⁴¹⁵. Aynı zamanda bu bölgelerde kentler tarafından düzenlenen taç giyme, mahkeme törenleri ve cenazeler gibi bir takım kraliyet törenlerinin de uygulandığı bilinmektedir. Küçük Asia'da eyalet kentlerini

⁴¹² Hinnells, *A Handbook of Ancient Religions*, s. 338.

⁴¹³ J. Rüpke, *A Companion to Roman Religion*, Blackwell Publishing, Oxford, 2007, s. 2-3.

⁴¹⁴ Z. Çulha, "Batı Anadolu'da İmparator Kültü Tapınakları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004, s. 13; Rüpke, *A Companion to Roman Religion*, s. 188.

⁴¹⁵ Benjamin B., Rubin, *(Re)presenting Empire: The Roman Imperial Cult in Asia Minor, 31 BC-AD 68*, 2008, s. 21.

ziyaret eden imparatorları karşılamak için uygulanan törenler de bu tür faaliyetlere örnek oluşturmaktadır. Ayrıca Roma dininde, imparator kültleri için yapılan dinsel törenlerin düzenli olduğu görülürken Hellenistik hükümdar kültleri adına yapılan törenler düzensizdi⁴¹⁶. Büyük İskender ve Augustus arasında yaklaşık 300 yıllık bir dönemi kapsayan Hellenistik dönem, Hellen dünyasında hükümdar kültürünün gelişiminin izlerini taşımaktadır⁴¹⁷. Hellenistik kentler tarafından kurulan hükümdar kültleri, tanrı kültlerini örnek almış gibi görünse de aslında Hellenistik kral kültlerini örnek alarak oluşturulmuş ve politik bağışlar çerçevesinde halkın, hükümdarlara olan şükranlığını sunmak amacıyla yapılan onurlandırmaları kapsamaktaydı. İmparator kültü ise, bu onurlandırma sisteminin bir devamı niteliğindeydi⁴¹⁸.

Roma dininin gelişim süreci incelendiğinde, Hellen dini ve Olympos tanrılarından etkilenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Yunanlar, yaşayan hükümdarlarını *υἱος θεοῦ* (tanrının oğlu) ve *θεός* (tanrı) olarak tanımlarken, Roma imparatorları *θεός* kelimesini kendileri için kullanmayı tercih etmemiş olup bu kelimenin değişik biçimde kullanışları MS 1. ve 2. yy'a kadar devam etmiştir. MS 3. yüzyıldan itibaren ise yaşayan imparatora verilen *θεός* unvanı daha az kullanılmaya başlayarak, yerini tanrısal anlamına gelen *θεῖος*'a bırakmıştır. Romalılar ise *υἱος θεοῦ* ifadesini Latince'ye çevirerek *divi filius* olarak kullanmışlardır⁴¹⁹. Diğer yandan Yunanlar, yaşayan imparator olarak *θεός* ifadesini kullanırken Romalılar'ın *divus* kelimesini kullanması mümkün değildi. Çünkü Yunan dünyasında, hükümdarlar yaşarken, Roma'da ise imparatorlar ancak öldükten sonra senatonun kararıyla tanrılaştırılmaktaydı. Bu durum Iulius Caesar'ın yaşamının son aylarında senato tarafından onurlandırıldığı ve öldükten sonra tanrılaştırılarak *Divus Iulius* unvanını aldığı dönemde başlamıştır⁴²⁰. Senato üyeleri Caesar'ı tanrı Iupiter'e (Zeus)

⁴¹⁶ S. R. F. Price, *Rituals and Power: The Roman Imperial Cult in Asia Minor*, Cambridge University Press, 1984a, s. 1.

⁴¹⁷ A.e, s. 21.

⁴¹⁸ A.e, s. 24.

⁴¹⁹ S. R. F. Price, "Gods and Emperors: The Greek Language of the Roman Imperial Cult", *JHS* 104, 1984b, s. 79-81.

⁴²⁰ L. R. Taylor, *The Divinity of the Roman Emperor*, Porcupine Press, Philadelphia, Reprinted 1975, s. 69; Price, *Rituals and Power: The Roman Imperial Cult in Asia Minor*, s. 75; I. Gradel, *Emperor Worship and Roman Religion*, Clarendon Press, Oxford, 2002, s. 69-71; Ö. Teraman,

benzeterek *Iupiter Iulius* olarak adlandırmışlardır⁴²¹. Belirtilen tüm bu özellikler iki sistem arasındaki zıtlığı ifade etmektedir⁴²².

Θεός kelimesinin, hem Hellenistik krallar hem de Roma imparatorları için genel anlamda kullanıldığı düşünülmekteydi. MÖ 4. yy. kadar erken bir dönemde, Makedonya kralı Philippos'un *theos* unvanını almasının politik bir üstünlüğe ulaşmaktan çok daha kolay olduğu belirtilmektedir. Büyük İskender ve ardıllarının hem yaşarken hem de öldükten sonra θεός olarak anıldıkları bilinmektedir⁴²³. Bir hükümdar veya imparatoru onurlandıran kült, Büyük İskender ile birlikte Yunan dünyasında ortaya çıkmış ve bu durum Roma İmparatorluk Dönemi'nin daha sonraki evrelerinde Hristiyanlığın yaygınlaşmasına kadar sürmüştür. Yunanistan ve Küçük Asia'daki Hellenistik krallar için uygulanan hükümdar kültü, M.Ö. 2. yy'da Roma yönetiminde büyük bir boyut kazanmıştır. Böylece bütün hükümdar kültürlerinin kapsamı İmparator Augustus'un yönetiminde belirgin bir şekilde değişmiştir⁴²⁴.

İmparator tapımında zamanla bazı yeni kavramların da ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle *Divi* ve *Augusti* olarak tanımlanan iki yeni kavram üzerinde durulmaktadır. Tanrı anlamına gelen "*Divus*" unvanı, ilk olarak senato tarafından Caesar'a verilmiş kendisi hayattayken bunu reddetmiştir. *Divus Iulius* unvanı ancak kendisinin 44 yılındaki ölümünün ardın verilebilmiştir. Bu unvan kendisinin ölümünden sonra Roma İmparatorluk Dönemi boyunca diğer imparatorlar tarafından da taşınmıştır. Örneğin, Augustus, Caesar'ın soyundan geldiğini vurgulamak için "*divi filius*" (tanrının oğlu) unvanını ölümünden sonra taşımıştır. Augustus, ölümünden sonra Caesar'ın planlamış olduğu uygulamaya bağlı kalarak Roma'da

"Kent Mekanı Tasarımında İdeolojik Bir Temsil Aracı: Küçük Asia'da Roma İmparatorlar Kültünün Mimari Yoluyla Temsili", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2014, s. 21.

⁴²¹ Price, **Rituals and Power: The Roman Imperial Cult in Asia Minor**, s. 75; Gradel, **Emperor Worship and Roman Religion**, s. 69-71; Caesar'a verilen onurlandırmalar için bkz. Suetonius, **De Vita Caesarum**, i, 76: Non enim honores modo nimios recepit: continuum consulatum, perpetuum dictaturam praefecturamque morum, insuper praenomen Imperatoris, cognomen Patris patriae, statuas inter reges, suggestum in orchestra; sed et ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est: sedem auream in curia et pro tribunali, tensam et ferulum circensi pompa, templa, aras, simulacra iuxta deos, pulvinar, flaminem, lupercos, appellationem mensis e suo nomine: ac nullos non honores ad libidinem cepit et dedit.

⁴²² Price, **Rituals and Power: The Roman Imperial Cult in Asia Minor**, s. 75.

⁴²³ Price, "Gods and Emperors: The Greek Language of the Roman Imperial Cult", s. 81.

⁴²⁴ Lynn E. Roller, "Religions of Greece and Asia Minor", Cambridge University Press, Ed.: W. Adler, 2003, s. 309-310.

kendi kutsal kültüne ulaşmıştır⁴²⁵. Cassius Dio, bu ritüellerin kuruluşundan şu şekilde söz etmektedir:

“Aynı zamanda onlar Augustus’u ölümsüz ilan ettiler, onun için rahipler atadılar, dinsel törenler düzenlediler ve Livia’yı onun rahibesi yaptılar... Senato tarafından oylandı ve Livia ve Tiberius tarafından inşa edilen bir mabed, Roma’da ölü imparator için dikildi.... Onun mabedi Roma’da dikilirken, Mars tapınağına onun altın heykelini yerleştirdiler ve böylece diğeri (Tanrı Mars) için harcayacakları bütün onurlandırmaları onun için kullandılar”⁴²⁶.

Dio’nun ifadelerinden, Augustus’un heykelinin tanrı Mars’ın tapınağına dikildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra Augustus’un tanrı Apollon’a hayranlığı söz konusu olup bu kültün simgeleri olan yılan ve defne dallarını Augustus da benimsemiş ve propagandası için de kullanmıştır. Aslında Augustus’un tanrı Apollon’la bağlantısı, Vergilius’un Aeneas destanına dayanmaktadır. Bir efsaneye göre, Alba Longa kralının kızı Rea Silvia, bir gece tanrı Apollon tarafından iğfal edilir ve Silvia’nın Remus ve Romulus adlarında ikiz çocukları dünyaya gelir. Augustus’un annesi Atia da Augustus’un babasının tanrı Apollon olduğunu iddia etmiş ve böylece Augustus’un doğumu da tanrılar soyuna dayandırılmıştır⁴²⁷.

Augustus kültü, Roma’da Principatus’un daha sonraki dönemi için temel bir yapı oluşturmuştur. Çok önemli bir nokta ise, Roma’daki imparatorlar sadece öldükten sonra tapınım görürken, eyaletlerdeki imparatorların yaşarken de kutsal kültü ulaşabilmeleriydi. İmparator kültü faaliyetlerinin Roma ve eyaletlerdeki bu

⁴²⁵ J. Ferguson, **The Religions of the Roman Empire**, Cornell University Press, New York, 1970, s. 90; Taylor, **The Divinity of the Roman Emperor**, s. 153; Gradel, **Emperor Worship and Roman Religion**, s. 261-263, 323; F. Lozano, “Divi Augusti and Theoi Sebastoi: Roman Initiatives And Greek Answers”, **Classical Quarterly**, 57.1, 2007, s. 140.; Teraman, Teraman, “Kent Mekanı Tasarımında İdeolojik Bir Temsil Aracı: Küçük Asia’da Roma İmparatorlar Kültünün Mimari Yoluyla Temsili”, s. 23.

⁴²⁶ Cassius Dio, **Romaike Historia**, Ivi, 46: τότε δὲ ἀθανάτισαντες αὐτόν, καὶ θιασώτας οἱ καὶ ἱερὰ ἰέρειάν τε τὴν Λιουίν τὴν Ἰουλίαν τε καὶ Αὐγούταν ἤδη καλουμένην ἀπέδειξαν...καὶ αὐτῷ ἔν τε τῇ Ρώμῃ ἡρώων ψηφισθὲν μὲν ὑπὸ τῆς γερουσίας οἰκοδομηθὲν δὲ ὑπὸ τε τῆς Λιουίας καὶ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου ἐποιήθη, ... ἐν ᾧ δ’ οὖν τὸ ἐν τῇ Ρώμῃ ἡρώων ἐγίγνετο, εἰκόνα αὐτοῦ χρυσῆν ἐπὶ κλίνης ἐς τὸν τοῦ Ἀρεως ναὸν ἔθεσαν, καὶ ἐκεῖνη πάντα ὅσα τῷ ἀγάλματι αὐτοῦ μετὰ τοῦτο χρῆσεσθαι ἔμελλον ἐνόμισαν; Taylor 1975, 230.

⁴²⁷ Vergilius **Aeneas**, vi, 792-795: hic Caesar et omnis Iuli progenies, magnum caeli ventura sub axem. Hic vir, hic est, tibi quem promitti saepius audis, Augustus Caesar, Divi genus...; Çulha, “Batı Anadolu’da İmparator Kültü Tapınakları”, s. 29.

farklılığı, Roma İmparatorluk Dönemi boyunca çok yaygın dinsel görünümlerden biri haline gelmiştir⁴²⁸. Roma’da imparatorun ölümünden sonra tanrılaştırılma kararını veren kurum senato olmasına rağmen iktidara gelen yeni imparator, bu konuda son kararı verme yetkisine sahipti. Plinius, *Panegyricus* adlı eserinde konuyla ilgili olarak şu şekilde söz etmiştir⁴²⁹:

“Tiberius, Augustus’u tanrılaştırdı fakat onun amacı vatan hainliği suçlamasından kurtulmaktır. Nero aynısını Claudius için alay ederek (gülerek) yapmıştır, Titus da benzer bir şekilde Vespasianus’u, Domitianus da Titus’u onurlandırdı, fakat sadece biri için oğul diğeri için bir tanrının kardeşi olduğu düşünülebilir”.

İmparator ailesi üyeleri ise *divus* veya *diva*⁴³⁰ olarak adlandırılmakta olup toplu olarak *Divi* veya *Divi Augusti*⁴³¹ unvanlarını almışlardı. İmparator ailesi üyelerinin sayıları çok fazla olmamakla birlikte, Augustus’un hükümdarlığı ve Antoninuslar’ın son dönemi arasında sadece imparator ailesinin 25 üyesine bu üstünlük yetkisi verilmiştir⁴³². Ayrıca bazen imparator ailesinin küçük üyelerinin bile tanrısallaştırıldığı görülmektedir. Örneğin; Nero’nun küçük kız bebeğinin erken doğum sonucu ölümünden sonra *diva Claudia virgo* unvanını almıştı⁴³³. Yunanistan’ın doğusunda “*Theoi Sebastoi*” (Θεοί Σεβαστοί)⁴³⁴ adı altında benzer bir kavram daha gelişmiş olup Yunan ve Roma terimi arasında herhangi bir benzerlik bulunmamaktadır. Her iki kavramın da genel olarak Roma İmparatorluk Dönemi tanrılarını ifade etmiş olsa bile dinsel faaliyet bakımından farklı kesimdeki halklara hitap etmek için kullanıldıkları bilinmektedir. Roma senatosu, onları *Divus*’a

⁴²⁸ Lozano, “Divi Augusti and Theoi Sebastoi: Roman Initiatives And Greek Answers”, s. 140.

⁴²⁹ Plinius, **Panegyricus**, xi, 1-3: Dicavit caelo Tiberius Augustum, sed ut maiestatis crimen induceret; Claudium Nero, sed ut irriteret; Vespasianum Titus, Domitianus Titum, sed ille ut dei filius, hic ut frater videretur.

⁴³⁰ İmparator Augustus’un eşi Livia’nın Roma’da *Diva Augusta* olarak tapınım görmüş ve öldükten sonra senato tarafından kutsanmıştır. Bkz. CAH X. 1996, s. 214; Gradel, **Emperor Worship and Roman Religion**, s. 180-181.

⁴³¹ Divus Augustus hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Gradel, **Emperor Worship and Roman Religion**, s. 263 vd.

⁴³² Lozano, “Divi Augusti and Theoi Sebastoi: Roman Initiatives And Greek Answers”, s. 141.

⁴³³ Gradel, **Emperor Worship and Roman Religion**, s. 287; Rüpke, **A Companion to Roman Religion**, s. 315.

⁴³⁴ S. R. F. Price, “Between Man and God: Sacrifice in the Roman Imperial Cult”, **JRS** 70, 1980, s. 34; Lozano, “Divi Augusti and Theoi Sebastoi: Roman Initiatives And Greek Answers”, s. 141, 145.

çevirmeden önce Yunanistan'ın doğusunda, imparator ailesi üyeleri *Theoi* ve *Sebastoi* olarak anılmaktaydılar. Roma'daki *Divi Augusti* ve Yunanistan'ın doğusunda tapınım gören *Theoi Sebastoi* arasındaki fark incelendiğinde, her iki kavramın aynı şeyi ifade etmediğini söylemek mümkündür. *Theoi Sebastoi*, merkezi güçle yerel geleneğin etkileşiminin bir sonucu olarak tanımlanırken, *Divi Augusti*'nin, Roma imparatorluk gücünün karmaşık dengesiyle bağlantılı olduğu kabul edilmektedir⁴³⁵.

Roma dünyasında Caesar ile başlayan imparator kültü, yeğeni Augustus'un tahta çıkmasıyla birlikte devam etmiş olup bu dönemde imparator kültü bakımından oldukça önemli gelişmeler yaşanmıştır. Yaklaşık iki yüzyıllık bir iç savaş döneminden sonra, senato tarafından imparator ilan edilen Octavianus'a (MÖ 27 - MS 14) Augustus adı verilmiş ve evinin girişi, defne ağaçları ve kente ait çelenk ile süslenmiştir. Aynı zamanda Augustus'un erdemleri olan *virtus* (cesaret), *clementia* (merhamet), *iustitia* (adalet) ve *pietas* (dindarlık) altın bir kalkana oyulmuştur. Bunun yanı sıra onurlandırma yazıtlarında da sıkça görülen *pater patriae* (vatanın babası) unvanının verilmesi, imparatorun üstün gücünün bir kanıtı özelliğini taşımaktadır. Augustus, yapmış olduğu birtakım reformlar çerçevesinde imparatorluk yönetimini idari açıdan bir düzene koyarak halkın refahını ve mutluluğunu ön planda tutmuştur. Roma halkı kendisini yaşarken tanrılaştırmak istese bile imparator bu isteği geri çevirerek bir anlamda halkın gözünde daha da üstün bir konuma gelmeyi amaçlamış olmalıdır.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde, tanrı kültleri örnek alınarak imparatorların onuruna çeşitli festivaller, oyunlar ve kurban törenleri düzenlenmekteydi. İmparator onuruna düzenlenen festivaller de tıpkı Olympos Tanrıları için yapılanlar gibi özel isimlerle anılmaktaydı. Bu festivallerin isimleri ise çeşitlilik göstermekle birlikte genellikle dönemin imparatorunun adını almaktaydı ve Sebasteia, Caesarea, Hadrianea⁴³⁶, Antoninea, Commodeia⁴³⁷ ve Severeia⁴³⁸ en yaygın olarak bilinen

⁴³⁵ Lozano, "Divi Augusti and Theoi Sebastoi: Roman Initiatives And Greek Answers", s.141, 145.

⁴³⁶ Ferguson, **The Religions of the Roman Empire**, s. 94-95: Hadrianea festivali, Kyzikos, Smyrna ve Ephesos kentlerinde kutlanmıştır.

⁴³⁷ A.e., s. 95: Ovalık Kilikia kentlerinde Tarsus'ta kutlanmıştır.

festivallerdi. Daha önceki dönemlerde geleneksel tanrıların onuruna yapılan bu festivaller ve kurban törenleri Roma döneminde sadece imparator onuruna yapılmıştır. Başka bir deyişle Roma imparatoru, bu tür Hellen uygulamalarını benimsemiştir⁴³⁹.

Hellenistik Dönem’de olduğu gibi Roma İmparatorluk Dönemin’de de çeşitli ritüellere ev sahipliği yapan tiyatrolarda bazen imparator heykeli ve frizler gibi kalıcı imparatorluk süslemeleri de bulunmaktaydı. Tiyatroların yanı sıra atletik oyunlar ve hayvan dövüşleri için kurulan stadium, kült heykelleri ve tapınakları kapsamakla birlikte burada bazı ritüel sahnelerin de uygulanmış olması muhtemeldir⁴⁴⁰. Dolayısıyla tiyatrolarda çeşitli oyunların sergilenmesi ve imparator kültürünü betimleyen heykellerin ve süslemelerin yapılması tanrı kültürlerini benimseyerek ve örnek alarak yapılmış uygulamalardır. Roma İmparatorluk Dönemi’nde yapılan kurban törenleri de Hellen geleneği benimseyerek yapılmıştır fakat törenlerde giyilen kıyafetlere bakıldığında, Roma’da geleneksel ayin tarzında tercih edilen resmi kıyafet toga iken, Hellen ritüelinde ise kurbanı adayan kişi, çıplak başlı ve defne yapraklı bir çelenk takmaktaydı⁴⁴¹.

Roma İmparatorluk Dönemi’nde dinsel kutlamalardan biri olan, “oyun” anlamına gelen *Ludi* (Lat: *ludus*), araba yarışları, sirk ve tiyatro gösterileri ve gladyatör gösterileri gibi çeşitli seremonileri kapsamaktaydı ve Roma Dönemi’nde imparator kültürünün bir parçası olarak düzenli aralıklarla organize edilmekteydi⁴⁴². *Ludi*, kent adına bir bütün olmakla birlikte sadece Roma vatandaşlarına değil, yabancılara ve kölelere de açık olan düzenlemeydi⁴⁴³.

Eyaletlerdeki imparator kültürleri iki farklı grupta bulunmaktadır. Birçok eyalet, eyaleti temsil eden kentleri kapsayan bir eyalet meclisine sahipti, meclis ise

⁴³⁸ A.e., s. 95: Severeia festivali, Perinthos, Kyzikos, Sardeis, Caesareia (Kappadokia) ve Laodikeia (Syria) kentlerinde kutlanmıştır.

⁴³⁹ Price, **Rituals and Power: The Roman Imperial Cult in Asia Minor**, s. 235.

⁴⁴⁰ A.e., s. 109-112.

⁴⁴¹ Rüpke, **A Companion to Roman Religion**, s. 263-264.

⁴⁴² *Ludi* ve *Agon*’lar hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. A. Erol Özdzibay, “Roma İmparatorluk Dönemi’nde Pontus-Bithynia Eyaleti’nde Agon’lar ve Agonistik Sikkeler”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011, s. 66 vd.

⁴⁴³ M. Beard — J. North — S. Price, **Religions of Rome I, A History**, Cambridge University Press, 1998, s. 262-263.

yıllık toplantılarda eyaletin ilgili işlerini yönetirdi ve bir imparatorluk festivali düzenlerdi. Bir bütünlük oluşturan eyalet organizasyonunun dışında özel toplulukların da imparatorun kendi kültünü kurmuş oldukları bilinmekteydi. İmparatorluk kurban törenleri, eyaletlerdeki Roma yerleşmeleriyle sınırlı değildi ve bu sahneler Roma dünyasında Roma sikkeleri üzerinde sık sık tasvir edilmekteydi. Küçük Asia’da bulunan imparatora adanan bir ya da iki tapınak, bir kurban sahnesi uygulamasında imparatorun betimlendiği kült heykellerine sahipti⁴⁴⁴.

Roma İmparatorluk Dönemi’nde imparatorların haricinde eşlerinin de tanrısallaştırıldığı görülmektedir. Örneğin; Septimius Severus’un eşi Iulia Domna birçok kez onurlandırılmış ve Athena Polias’la özdeşleştirilmiştir. Atina Pantheonu’nda Iulia Domna’nın altın bir kült heykeli yer almaktadır ve Athena Polias’a ait belli başlı festivaller ve bazı memurluklar tarafından düzenlenen ayinler düzenlenmekteydi⁴⁴⁵. Dağlık Kilikia Bölgesi’nden bir örnek verilecek olursa, Antoninus Pius’un eşi Faustina’nın Iotape kentinde bir kült merkezi bulunduğu kentte bulunan yazıt aracılığıyla kanıtlanmıştır.

İmparator Augustus’un hükümdarlığının ilk döneminde, imparatorluk genelindeki kentler, imparator ve ailelerinin tapımı için çok sayıda tapınak inşa etmeye başlanmıştır. Bu yapıların, Roma İmparatorluk Dönemi’nin temel inanç sistemini benimsetmek amacıyla inşa edildiği düşünülmektedir⁴⁴⁶. Tapınakların inşası ve yeniden düzenlenmesi, imparatorun çevresindeki dinsel sistemin yeniden yapılanmasının başka bir etkisidir. Augustus’un tek başına MÖ 28 yılında, 82 tapınak restore ettirdiği ve yönetimi sırasında inşa ettiği ve onardığı Roma’daki diğer 14 tapınağa kendi adını verdiği bilinmektedir⁴⁴⁷. Aynı zamanda Augustus, yapmış olduğu bu faaliyetlerden *Res Gestae* adlı eserinde söz etmiştir⁴⁴⁸. Roma İmparatorluğu’nun erken dönemlerinde tapınak inşası bakımından büyük farklılıklar

⁴⁴⁴ Beard — North — Price, **Religions of Rome I, A History**, s. 349-350.

⁴⁴⁵ Price, “Between Man and God: Sacrifice in the Roman Imperial Cult”, **JRS**, Vol.70, 1980, s. 34; Beard — North — Price, **Religions of Rome I, A History**, s. 355.

⁴⁴⁶ Rubin, **(Re)presenting Empire: The Roman Imperial Cult in Asia Minor, 31 BC-AD 68**, s. 10-11.

⁴⁴⁷ Beard — North — Price, **Religions of Rome I, A History**, s. 196.

⁴⁴⁸ Gradel, **Emperor Worship and Roman Religion**, s.280-281; Rüpke, **A Companion to Roman Religion**, s.74; Rubin, **(Re)presenting Empire: The Roman Imperial Cult in Asia Minor, 31 BC-AD 68**, s. 24.

bulunmaktaydı. Augustus'un yönetimi sırasında senatörler, bazı dinsel olmayan yapılar (tiyatrolar, senato evi, yol) inşa etmeye devam ederken, MÖ 33 yılından sonra Roma'da sadece Augustus ve onun aile mensuplarına tapınaklar inşa edilmeye başlanmıştır. Bu aynı zamanda imparator adına Roma'daki tapınaklar için oldukça büyük bir sorumluluk yüklenilmesi anlamına gelmekteydi⁴⁴⁹.

Augustus, kendi heykelinin dikilmesi ve tapınaklar inşa edilmesine izin vermemiş olup tanrıça Roma veya Lares⁴⁵⁰ ile birlikte tapınım görmüştür. Augustus'un bu düşüncesi aynı zamanda halkın önünde mütevazı kişiliğini de ortaya koymaktaydı. Roma halkı için büyük bir güç haline gelen Augustus'un doğum günü kamusal tatil ilan edilmiş, adı *hymnos*'larda kullanılmış, kente geldiği gün kurbanlarla onurlandırılmış, adı Roma takviminde bir aya verilmiş ve son olarak çok yaygın bir kült merkezi haline gelmiştir⁴⁵¹. Öldükten sonra senato tarafından tanrıların seviyesine yükseltilen Augustus, bir anlamda yer altındaki "*di Mares*" değil, gökyüzündeki "*di Superi*" olmuştu. Aslında imparatora verilen bu onurlandırmalar, kendisinin bir anlamda yaşarken tanrılaştırıldığını düşündürmektedir⁴⁵². İmparator kültüründe dikkat çeken bir diğer unsur ise yukarıda da sözü edildiği gibi imparatorların genellikle bir tanrı ile tasvir edilmesidir. Bu bir anlamda imparatorların Olympos tanrılarına olan hayranlıkları ve onların yerine geçmek isteyişlerinden kaynaklanmaktadır. Daha önce de sözü edildiği gibi Augustus'un tanrı Apollon'a olan ilgisi ve onun atribülerini kullanması buna bir örnek oluşturmaktadır. İmparator Claudius'un Olympos tanrılarıyla özdeşleştirildiği yazıtlar aracılığıyla kanıtlanmaktadır⁴⁵³. Bu tür tasvirler ve imparatorları tanrılara benzetme isteği, Yunan pantheonundaki Olympos tanrılarıyla Roma imparatorlarının synkretize edilerek yeniden yapılanmasını göstermektedir.

⁴⁴⁹ Beard — North — Price, **Religions of Rome I, A History**, s. 196.

⁴⁵⁰ Roma'da *Lares* adı verilen bu tanrılar, yol ağzlarını ve evlerin içini koruyan tanrılar olarak düşünülmüşlerdir. Her evde ölülerin ruhunu simgeleyen bir *Lares* heykeli bulundurulurdu ve bununla evin devamlılığının sağlandığına inanılırdı (bkz. F. Baz, "Roma İmparator Kültü", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998 s.44-45). *Lares* hakkında detaylı bilgi için bkz. Gradel, **Emperor Worship and Roman Religion**, s. 122-128.

⁴⁵¹ Ferguson, **The Religions of the Roman Empire**, s. 90-91; Taylor, **The Divinity of the Roman Emperor**, s. 150-151

⁴⁵² Ferguson, **The Religions of the Roman Empire**, s. 90-91

⁴⁵³ Yazıt için bkz. **TAM II**, 760c: Τιβέριον Κλαύδιον Καίσαρα | Σεβαστὸν Γερμανικόν, θε-| ὸν ἐπιφανῆ, σωτῆρα καὶ τοῦ | ἡμετέρου δήμου, Ἀρνεα- ||⁵ τῶν ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος ἐτεμήσεν ταῖς πρώτ[αις | [τεῖμαῖς].

İmparator Augustus, kendi rejimiyle bağlantılı özel bir tanrı grubuna tapınaklar inşa ettirmişti, böylece kendisinden sonra Vespasianus, Pax kültüne; Domitianus ise Minerva kültüne bağlanmıştır. Yabancı tanrılar bu şekilde onurlandırılmaktaydı. Örneğin; Marcus Aurelius, adaklar ve sunu zenginlikleriyle antik dönemde ün kazanmış olan Sol kültüne MS 274 yılında büyük bir tapınak adadı. Tanrı Sol'un Doğu dinleriyle bağlantılı olduğu açıktı ve tanrının unvanlarını İmparator Elagabalus'un kullandığı (Sol Invictus Elagabalus, Invictible Sol Elagabalus) bilinmektedir⁴⁵⁴. Bu aslında imparatorların “yabancı” kültlere bakış açısını yansıtmaktaydı ve her ne kadar Roma ile yabancı kültürler arasında bir sınır olsa da büyük bir dinsel karmaşanın var olduğunun göstergesiydi.

Başlangıçta tapınak mimarisine gerek duymayan Romalılar, daha sonra Yunan dini ve mimarisinden etkilenerek tapınak inşa etmeye başlamışlardır. İmparator tapınakları ve kutsal alanlar, genel olarak kentin ön kısımlarına ve prestijli pozisyonlara yerleştirilmişlerdi. Yunan kutsal alanları gibi İmparatorluk kutsal alanları da kent boyunca dağınık halde bulunmakta olup özellikle küçük kentlerdeki tapınaklar genel olarak kent merkezinde yer almaktaydı. Dağlık Kilikia'da Kestros'ta kent meydanının karşısında birbirine bakar vaziyette iki İmparator Tapınağı varken, Sidyma kentindeki İmparator Tapınağı kent merkezinde yer almaktaydı. Aynı zamanda Laertes kentinde, kent kapısına bakan tapınaklar gibi başka önemli lokasyonlar da bulunmaktaydı. Tapınakların kent içerisindeki yerleşimlerdeki değişiklik muhtemelen kentlerin topografik yapısıyla ilişkiliydi. Bazı kent yerleşimleri, küçük bir alanda bulunurken bazıları daha geniş bir alana yayılmıştı. Dağlık Kilikia'daki Iotape kenti bunun en güzel örneklerinden biridir. Kent merkezi, koyun bir tarafında sıkışmış olmakla birlikte Traianus Tapınağı diğer tarafına inşa edilmiş olsa da kent merkezinden kolaylıkla görünmemekteydi⁴⁵⁵.

İmparator tapınakları ve kutsal alanlar, son derece yaygın olmakla birlikte Küçük Asia'daki örneklerine bakıldığında, 60'dan fazla kentte 80'den fazla kutsal alan olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda mimari anlamda imparatorun bakış açısını yansıtan iki önemli kent bulunmaktadır: Birincisi, Küçük Asia'nın güney kıyısında

⁴⁵⁴ Beard — North — Price, **Religions of Rome I, A History**, s. 259.

⁴⁵⁵ Price, **Rituals and Power: The Roman Imperial Cult in Asia Minor**, s. 136-137.

Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki Laertes kentidir. Burada MS 1. ve 3. yy. arasına tarihlenen 7 imparator heykel tespit edilmiştir. Bu heykeller 1960 yılında keşfedildiğinde, bunların birçoğu caddenin yanında uzanmaktaydı. Bunun yanı sıra imparatorluk mimarisiyle övünen kentte, muhtemelen Severuslar'ın onuruna yapılan yarım daire şeklinde bir anıt ve bir *Kaisareion* da bulunmaktaydı⁴⁵⁶. Büyük bir olasılıkla İmparator Claudius'a ait olan *Kaisareion*'un var olduğu, kentte bulunmuş olan bir yazıttan anlaşılmaktadır⁴⁵⁷. İkinci kent ise, imparatorluk mimarisinde çok önemli bir yere sahip olan Ephesos'tur. 4 İmparator Tapınağı ve anıtsal Antoninus Sunağı ile donatılan kentteki 4 Gymnasium da imparatorla ilişkilendirilmekteydi. Bu yapılardan bazıları tiyatro ve meclis binası gibi kamusal binalara, bazıları ise caddelerde bulunan çok sayıda imparator heykeline sahipti⁴⁵⁸.

İmparatorun kent üzerindeki etkisi sadece tapınaklar ve sunaklarla değil aynı zamanda kentin ana meydanlarında bulunan stoalarda ve kentin ikinci agorası niteliğinde olan Gymnasium'larda özel imparatorluk alanlarının oluşturulmasıyla da gösterilmekteydi. Hellenistik dönemde Gymnasium, kralların ve bağışta bulunanların kültleri için kullanılmış ve kült heykelleri merkezi alana açılan özel odalara dikilmiştir. Gymnasium'daki imparatorluk odalarının en iyi örneği Pergamon kentinde görülmektedir⁴⁵⁹.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde Augustus'la başlayan imparator tapımı kendisinden sonra gelen imparatorlarda da uygulanmıştır. Augustus'un ölümünden sonra tahta çıkan Tiberius (MS 14-37), tanrılaştırılma düşüncesine her zaman karşı çıkmış, bir ölümlü olduğunu ve görevinin insanlara hizmet etmek olduğunu ifade etmiştir⁴⁶⁰. Bunun yanı sıra kendisine sunulan bazı onurlandırmaları kabul etmemesine rağmen hizmet etmek için *flamen* ve rahipler seçilmesine karşı çıkmıştır. Ayrıca izni olmadan heykel ve büstlerinin dikilmesini de yasaklamıştır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Roma takvimindeki bir aya imparatorun isminin verilmesi

⁴⁵⁶ A.e., s. 135.

⁴⁵⁷ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no:74, s. 96: [ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνα ἀνέθηκεν τὴν θύραν τοῦ Kaisareῖου ἐκ τῶν ἰδίων.

⁴⁵⁸ Price, **Rituals and Power: The Roman Imperial Cult in Asia Minor**, s. 135.

⁴⁵⁹ A.e., s. 140-143.

⁴⁶⁰ Tacitus, **Annales** iv, 38: Ego me, patres conscripti, mortalem esse et hominam officia fungi satisque habere....

geleneği Tiberius için de uygulanmak istenmiş fakat imparator bu isteğe karşı çıkarak Eylül ayna kendisinin ve Ekim ayna eşi Livia'nın adının verilmesine izin vermemiştir⁴⁶¹. Ayrıca İmparator ilan edildikten sonra verilen "Augustus" unvanını ise, krallar ve hükümdarlara gönderdiği mektuplar dışındaki yazışmalarında kullanmamış ve *praenomen*'i "imperator", *cognomen*'i ise "pater patriae" (vatanın babası) ile savaşta bir yurttaşın yaşamını kurtarana verilen çelengi reddetmiştir⁴⁶². Aynı zamanda bir asker olan Tiberius, hükümdarlığı boyunca Roma'da gösteri ve festivaller gibi organizasyonlardan çok askeri düzenlemelere daha çok önem vermiştir. Ludi'ler için yapılan giderleri düşürmüş ve oyuncuların ödemelerini keserek gladyatör oyunlarını sınırlamıştır⁴⁶³. Tiberius'un hükümdarlığı boyunca hiç büyük kamusal yapı inşa edilmedi ve kamusal gösteriler düzenlenmedi. Sadece Augustus Tapınağı ve Pompeius Tiyatrosu'nun restorasyonuna başlandı fakat tamamlanamadı⁴⁶⁴. Dinsel anlamda da bazı düzenlemelerin yapıldığı bu dönemde Mısır ve Yahudi dini törenleri yasaklandı⁴⁶⁵.

İmparator Caligula'nın öldürülmesinden sonra Roma tahtına 50 yaşındaki amcası Claudius geçmiş ve diğer imparatorlar gibi öldükten sonra senato kararıyla tanrılaştırılmıştır⁴⁶⁶. Ölümünden sonra tanrılaştırılması, Paris'te sergilenen bir kabartma üzerindeki imparatorun bir kartalın üzerinde betimlenmesi ve kanatlı Nike tarafından taçlandırılması tasvirinden anlaşılmaktadır⁴⁶⁷. Ayrıca Claudius'un "divus" olarak tapınım gördüğünün en önemli kanıtı ise Tyranneis'teki (Britania)

⁴⁶¹ Suetonius, **De Vita Caesarum, Tiberius** iii, 26: Ex plurimis maximisque honoribus praeter paucos et modicos non recepit. Templum, flamines, sacerdotes decerni sibi prohibuit, etiam statuas atque imagines nisi permittente se poni...; Intercessit et quo minus in acta sua iuraretur, et ne mensis September Tiberius, October Livius vocarentur.

⁴⁶² **A.e.**, iii, 26: Praenomen quoque imperatoris cognomenque patris patriae et civicam in vestibulo coronam recusavit; ac ne Augusti quidem nomen, quanquam hereditarium, ullis nisi ad reges ac dynastas epistulis addidit; Baz, "Roma İmparator Kültü", s. 49.

⁴⁶³ **A.e.**, iii, 34: Ludorum ac munerum impensas corripuit mercedibus scaenicorum recisis paribusque gladiatorum ad certum numerum redactis.

⁴⁶⁴ **A.e.**, iii, 47: Princeps neque opera ulla magnifica fecit- nam et quae sola suscepit, Augusti templum restituonemque Pompeiani theatri, imperfecta post tot annos reliquit- neque spectacula omnino edidit...

⁴⁶⁵ **A.e.**, iii, 36: Externas caerimonias, Aegyptios Iudaicosque ritus compescuit....

⁴⁶⁶ Tacitus, **Annales**, xiii, 2: Decreti et a senatu duo lictores, flaminium Claudiale, simul Claudio censorium funus et mox consecratio.

⁴⁶⁷ Gradel, **Emperor Worship and Roman Religion**, s. 312.

Divus Claudius Tapınağı'dır ⁴⁶⁸. Ayrıca imparatorun “Dünyanın Kurtarıcısı ve Efendisi” olarak tapınım gördüğü de bilinmektedir⁴⁶⁹ ve Eski Yunanca yazıtlarda ise νέος κτίστης⁴⁷⁰ (yeni kurtarıcı), σωτήρ και εὐεργέτης⁴⁷¹ (kurtarıcı ve hayırsever), σωτήρ τοῦ κόσμου (evrenin kurtarıcısı), παντῶν ἀνθρώπων σωτήρ και εὐεργέτης (bütün insanların kurtarıcısı ve hayırseveri), Θεὸς και μέγιστος και κράτιστος (hem en büyük hem de en iyi tanrı) unvanlarıyla onurlandırılmaktadır ⁴⁷². Claudius, hükümdarlığı sırasında kendisinin yanı sıra ailesine de bazı ayrıcalıklar tanınmasını sağlamıştır. Büyükannaesi Livia'nın tanrısallaştırılmasına dair onurlandırmaları reddetmiştir. Ailesinin ruhu için sunularda bulunmuş, buna ilaveten babasının doğum günü şerefine Circus'ta oyunlar düzenlemiştir. Annesi ise “Augusta” unvanını almış ve büstü bir araba üzerinde Circus boyunca taşınmıştır ⁴⁷³. Claudius, kendi saygınlığına ek olarak, mütevazı ve alçakgönüllü bir kişiliğe sahip olmakla birlikte *praenomen* olarak “imperator” unvanını almış ve aşırı onurlandırmaları reddetmiştir ⁴⁷⁴. İmparator bir çok yerde yıllık olarak gladyatör oyunları da düzenlemiş olup, bu oyunlarda iyi ekipman ve avlanma olmadan Praetor Kampı'nda onun gelişi kutlanmaktaydı⁴⁷⁵.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde, Galba, Otho ve Vitellius'tan sonra Vespasianus'un tahta geçmesiyle birlikte Flaviuslar sülalesinin hakimiyeti başlamıştır. Roma'da senato, tüm imparatorlara verilen onurlandırma ve

⁴⁶⁸ Tacitus, **Annales**, xiv, 31: Ad hoc templum divo Claudio constitutum quasi arx aeternae dominationis aspiciabatur, delectique sacerdotes specie religionis omnis fortunae effundebant; Clauss, Kaiser und Gott 1999, 96; D. Fishwick, **Cult, Ritual, Divinity and Belief in the Roman World**, Variorum Collected Studies Series, 2012, s. 164-181.

⁴⁶⁹ Baz, “Roma İmparator Kültü”, s. 54.

⁴⁷⁰ **IGR** iv, 1711: ‘Ο δῆμος | Τιβερίον Κλαύδιον Καίσαρα | Σεβαστὸν Γερμανικὸν αὐτοκράτορα νέον κτίστην.

⁴⁷¹ **IGR** iv, 584:[και νεωκόρος τοῦ Διὸς δι]ὰ βίου και Τιβερίου Κλαυδίου Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, θεοῦ σωτήρ και εὐεργέτου, διὰ βίου,.....; **TAM** ii, 760c: Τιβερίον Κλαύδιον Καίσαρα | Σεβαστὸν Γερμανικόν, θε- | ὸν ἐπιφανῆ, σωτήρα και το[ῦ] ἡμετέρου δήμου, Ἀρνεα-||⁵ τῶν ἡ βουλὴ και ὁ δῆμος | ἐτείμησεν ταῖς πρώτ[αις] | [τειμαῖς].

⁴⁷² **IG** ii/2. 3269, 3271, 3272, 3273; Baz, “Roma İmparator Kültü”, s. 54.

⁴⁷³ Suetonius, **Claudius** v, 11: Aviae Liviae divinos honores et circensi pompa currum elephantorum Augustino similem decernenda curavit; parentibus inferias publicas, et hoc amplius patri circenses annuos natali die, matri carpentum, quo per Circum duceretur, et cognomen Augustae ab viva recusatum.

⁴⁷⁴ **A.e.**, v, 12: At in semet augendo parvus atque civilis praenomine Imperatoris abstinuit, nimios honores recusavit...

⁴⁷⁵ **A.e.**, v, 21: Gladiatoria munera plurifarium ac multiplicia exhibuit; anniversarium in castris praetorianis sine venatione apparatusque...

ayrıcalıkların Vespasianus'a da verilmesine karar vermiştir⁴⁷⁶. Vespasianus, imparator ilan edildiğinde, mütevazı bir şekilde “tilki postunu değiştirir fakat davranışını değiştirmez” sözünü söylemiştir⁴⁷⁷. Ancak İmparatorun ölürken söylediği söz Roma dünyasında imparator tapımının aslında imparatorlar tarafından çok arzulandığını gösterir niteliktedir⁴⁷⁸:

“*Saniorum ki, bir tanrı oluyorum.*”

Titus'un ölümünden sonra kardeşi Domitianus, Roma tahtına geçmiştir. Domitianus, diğer imparatorların aksine tanrı-imparator düşüncesini benimsemiş ve *dominus et deus* unvanını taşımış ve Roma halkının bu unvanı kullanmasını özellikle istemiştir⁴⁷⁹. MS 96 yılında imparatorun ölümünün ardından askerler çok üzülmüş ve onun tanrılaştırılmasını istemişlerdir. Fakat senatodan çıkan bir kararla Domitianus'un ismi, yazıtlar başta olmak üzere heykellerden de silinerek anısı lanetlenmiştir (*damnatio memoriae*)⁴⁸⁰.

MS 98 yılında Roma tahtına geçen ve askeri alanda birçok başarıya sahip olan Traianus, kendisine verilen onurları geri çevirse bile halk arasında *parens* (ata), *conservator* (koruyucu), *divinitus constitus* (tanrıdan vücut bulan), *castus et sanctus et dissimilis* (aziz, kutsal ve benzersiz) olarak anılmıştır⁴⁸¹ ve aynı zamanda imparator senato tarafından *optimus* (en iyi) unvanı verilmiştir. İmparatorun Dağlık Kilikia Bölgesi için önemli olması ise, ölmeden önce Selinus kentine gelmesi ve bu kentin isminin *Traianopolis* olarak değiştirilmesidir⁴⁸². Ancak kentte yapılan

⁴⁷⁶ Tacitus, **Annales**, iv, 3: At Romae senatus cuncta principibus solita Vespasiano decernit...

⁴⁷⁷ Suetonius, **Vespasianus**, viii, 16. 3:quam imperium adeptum suppliciter orabat, proclamaverit, vulpem pilum mutare, non mores.

⁴⁷⁸ **A.e.**, 23. 4: “Vae,” inquit, “puto deus fio.”; Baz “Roma İmparator Kültü”, s. 58; Gradel, **Emperor Worship and Roman Religion**, s. 265.

⁴⁷⁹ Baz, “Roma İmparator Kültü”, s. 60.

⁴⁸⁰ Suetonius, **Domitianus**, viii, 23:miles gravissime tulit statimque Divum appellare conatus est, paratus et ulcisci, nisi duces defuissent., novissime eradendos ubique titulos abolendamque omnem memoriam decerneret.

⁴⁸¹ Plinius, **Naturalis Historia**, i, 4 vd ; ii, 1; 7; Cassius Dio, **Romaike Historia**, lxxviii, 23.2: ... τὰ τε ἄλλα ἐψηφίζετο αὐτῷ πολλὰ ἢ βουλὴ, καὶ ᾀπτιμον, οὖν ἄριστον, ἐπωνόμασεν; Baz, “Roma İmparator Kültü”, s. 62.

⁴⁸² Cassius Dio, **Romaike Historia**, lxxviii, 19.3: καὶ ἐς Σελινοῦντα τῆς Κιλικίας ἐλθὼν, ἣν δὲ καὶ Τραιανούπολιν καλοῦμεν.....

araştırmalar sonucunda bugüne kadar imparator kültüne işaret eden bir kanıt bulunmamıştır.

MS 138 yılında tahta geçen Antoninus Pius, kendisinden önceki imparatorlar gibi bazı onurlandırmaları kabul etmiştir. İmparatorluk yönetiminde çok sık rastlanan bir durum olan imparator eşlerinin de “Augusta” olarak selamlanması ve bu unvanı taşımaları, Antoninus Pius’un eşi Faustina için de geçerlidir⁴⁸³. Ayrıca imparatorun annesi, babası ve büyükanne ve büyükbabasının da heykellerinin dikilmesine karar verilmiştir. Antoninus Pius kendisine verilmek istenen bazı onurlandırmaları kabul etmediği gibi doğum günü şerefine Circus oyunları düzenlenmesini de reddetmiştir. Bunun yanı sıra Hadrianus’un onuruna mükemmel bir kalkan dikilmiş ve bir rahiplik kurumu kurulmuştur⁴⁸⁴. Antoninus Pius’un hükümdarlığının 3. yılında eşi Faustina ölmüş ve senato tarafından tanrılaştırılmıştır. Faustina adına oyunlar düzenlenmiş, bir tapınak inşa edilmiş, rahibeler tahsis edilmiş (*puellae faustininae* adında rahibelerden oluşan bir kurum) ve altın ve gümüş heykeller dikilmiştir. İmparator, eşi için yapılan tüm bu onurları kabul etmiş ve tüm Circuslar’a onun heykelinin dikilmesine izin vermiştir. Senato Faustina için altın bir heykel dikmeye karar verdiğinde ise, Pius bu heykelin dikilmesini kendisi üstlenmiştir⁴⁸⁵. Bunun yanı sıra senato, Eylül ve Ekim aylarına, Antoninus ve Faustinus adlarının verilmesine karar verdiğinde, Antoninus Pius bunu kabul etmedi⁴⁸⁶. Öldükten sonra senato tarafından tanrılaştırılan Antoninus Pius’a daha önce en iyi imparatorlara bağışlanan tüm onurlar verilmiştir⁴⁸⁷.

Roma İmparatorluk Dönemi’nde *tetrarkhia* denilen dörtlü yönetim sistemini getiren İmparator Diocletianus, yapmış olduğu reformlar ve aldığı kararlarla kendinden oldukça fazla söz ettirmiştir. Roma dini, MS 4. yy’dan itibaren değişmeye

⁴⁸³ **Scriptiores Historiae Augustae**, v, 2: uxorem Faustina Augustam appellari a senatu permisit.

⁴⁸⁴ **A.e.**, v, 2: patri et matri atque avis et fratribus iam mortuis statuas decretas libenter accepit. Circenses natali suo dicatos non respuit aliis honoribus refutatis. Clipeum Hadriano magnificentissimum posuit et sacerdotes instituit.

⁴⁸⁵ **A.e.**, vi., 7-8-9: Tertio anno imperii sui Faustina uxorem perdidit, quae a senatu consecrata est delatis circensibus atque templo et flaminicis et statuis aureis atque argenteis; cum etiam ipse hoc concesserit, ut imago eius cunctis circensibus poneretur. Statuam auream delatam a senatu positam suscepit.

⁴⁸⁶ **A.e.**, x, 1-2: Mensem Septembrem atque Octobrem Antoninum atque Faustinum appellandos decrevit senatus, sed id Antoninus respuit.

⁴⁸⁷ **A.e.**, xiii, 3-4: A senatu divus est appellatus cunctis certatim adniventibus.. Decreti etiam sunt omnes honores qui optimis principibus ante delati sunt. Meruit et flaminem et circenses et templum et sodales Antoninianos solusque....

başlamış ve çok tanrılı dini savunanlar Hristiyanlığın giderek yayılmasıyla karşı karşıya gelmişlerdir. Hristiyanlar MS 3. yy'da Roma ve imparatorluğun diğer kentlerine yerleştirilmişlerdi ve muhtemelen başlangıçta küçük bir topluluk halinde bulunmalarına rağmen daha sonra nüfuslarının giderek artmış olduğu düşünülmektedir. Tek tanrı inancına (*monotheist*) sahip Hristiyanlar, bu inanç sistemini benimsetmek için oldukça büyük zorluklar çekmişlerdir. Özellikle MS 303'de İmparator Diocletianus tarafından bir takım eziyetler uygulanmış ve bu dönemde yapılan işkenceler, Geç Antikçağ yazarı olan Lactantius'un *de mortibus persecutorum* eserinde daha ayrıntılı bir biçimde anlatılmaktadır. Diocletianus'u ve yapmış olduğu reformları acımasızca eleştiren Lactantius, imparatoru günahların ve kötülüklerin yaratıcısı olarak belirtmektedir⁴⁸⁸.

“Diocletianus, günahların ve kötülüklerin yaratıcısıydı; her şeyi yok etti ve ellerini Tanrının üzerinden çekemedi. Aç gözlülüğü ve korkaklığı yüzünden dünyası alt üst oldu...”

Zorlu bir süreçten geçen Hristiyanlar, ibadet yerlerinin yıkılmasına ve birçok vatandaşın katledilmesine rağmen zamanla kendi inanç sistemlerini kabul ettirmeyi başarmışlardır. Bu dönemde Roma imparator kültürleri Hristiyanlığın gerisinde kalmış ve bu geleneksel kültürler artık Roma'nın bir parçası olarak varlıklarını sürdürememişlerdir. Hristiyanlık ve Batı dünyası tarihinin en önemli dönüm noktası ise MS 312 yılında Constantinus'in Roma'ya ilerleyerek Milvian köprüsünde rakibi Maxentius'u yenilgiye uğratması olayıdır. Constantinus'un bu zaferinden sonra giderek güç kazanan Hristiyanlar, Roma ve imparatorluğun diğer kentlerinde birtakım değişiklikler yapmaya başlamışlardır. Constantinus, Roma'da Hristiyan toplumunun görüntüsünü değiştirecek 5 veya 6 kilisenin inşasını finanse etmiştir. Daha sonra kentte Basilika Constantiniana olarak bilinen büyük bir kilise inşa edilmiştir. Hristiyanlar böylece Roma'da ilk kez yapısal yerleşmeye sahip olmuşlardır⁴⁸⁹. İnşa faaliyetlerinin yanı sıra başka değişiklikler de görülmektedir. Hellenistik ve Roma döneminde uygulanan sirk oyunlarının, Hristiyanlar'ın Pazar

⁴⁸⁸ Lactantius, *De Mortibus Persecutorum*, vii. 1-4; B. Leadbetter, *Galerius and the Will of Diocletian*, Roman Imperial Biographies, Routledge, 2009, s. 115.

⁴⁸⁹ Beard — North — Price, *Religions of Rome I, A History*, s. 365-368.

günleri kiliseye dua etmeye gitme sebebiyle kaldırılmıştır. Bunun yanı sıra bu dönemde hiçbir tiyatro gösterisi, at yarışı ve benzeri faaliyetler görülmemektedir⁴⁹⁰.

Hristiyanlığın yayılmaya başlaması ve MS 3. yy'da Roma tahtına geçen imparatorların tek tanrı inancını benimsetmeye çalışmaları sonucunda *paganizm* giderek güç kaybetmeye başlamıştır. MS 360-363 yılları arasında hüküm süren imparator Iulianus, *paganizmi* yeniden canlandırmak, Hristiyanlar'ın gücünü kırmak için bazı girişimlerde bulunmuş olsa bile *paganizmin* Hristiyanlık karşısında yıkılmasına engel olamamıştır⁴⁹¹. Sonuç olarak Roma İmparatorluk Dönemi'nde, imparatorların tanrılaştırılarak tapınım görmesi, tek tanrı inancını benimseyen Hristiyanlığın yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte önemini kaybederek yok olmaya başlamıştır.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nin Roma İmparatorluk Dönemi'nin başından itibaren imparator tapımına sahne olduğu, yazıtlar ve sikkeler aracılığıyla kanıtlanmaktadır. Bölgedeki imparator tapınakları ve kutsal alanlar incelendiğinde, Güney Kalesi'nde bulunan Claudius Tapınağı en erken döneme tarihlenen imparator tapınağı olma özelliğini taşımaktadır. Tapınağın doğusunda bulunan bir yazıt aracılığıyla burada imparator kültünün varlığı kanıtlanmaktadır⁴⁹². *Arkhitrav* üzerinde yer alan 3 satırlık yazıttan imparatorun baş rahibi Kendeas'ın imparatora ve Kibyra Minor (Güney Kalesi) halkına *Kaisareion*'u ithaf ettiği belirtilmektedir⁴⁹³. Ayrıca Bean — Mitford, yaptıkları araştırma kapsamında Laertes kentinde bulunan bir tapınağın Claudius'a ait olabileceğini belirtmişlerdir⁴⁹⁴. Kentin imarında yardımda bulunan Claudius için bir tapınak yapılması muhtemeldir. Bunun yanı sıra kentteki bir onurlandırma yazıtında “τὸν σωτῆρα καὶ κτίστην τοῦ κόσμου” (evrenin kurucusu ve kurtarıcısı)

⁴⁹⁰ M. L. W. Laistner, **Christianity and Pagan Culture in the Later Roman Empire**, Cornell University Press, 1967, s. 8.

⁴⁹¹ Baz, “Roma İmparator Kültü”, s. 83-84.

⁴⁹² B. Söğüt, “Kilikya'daki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 1998, s. 51.

⁴⁹³ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no: 32, s. 60; AE 1972, no: 631; Söğüt, “Kilikya'daki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları”, s. 51-52; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Gka 1: [Τιβεριῶς (?) Κλαυδίου (?)] Καίσαρι Σε[βαστῶ καὶ (?) τῶ] (?)|[(?) Κιβυρατῶν (?) δῆμος (?) τ]ὸ Καيسάρειο[ν καθιέρωσεν (?)][ἀρχιερεὺς (?) τῶν Σεβ]αστῶν Κενδεας'Αθ- - - - -

⁴⁹⁴ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, s. 96-98, no: 74; Söğüt, “Kilikya'daki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları”, s. 56.

şeklinde onurlandırılmıştır⁴⁹⁵. Böylece elde edilen bilgiler sayesinde İmparator Claudius kültünün daha çok bölgenin batısında tapınım gördüğü söylenebilir.

Bölgede Roma İmparatorluk Dönemi'nin erken döneminde tapınım görmüş bir diğer imparator ise Vespasianus'tur ve bölgenin batı kıyısındaki Kestros kentinde tapınağı bulunmaktadır (Res. 36). Tepenin güney ucunda bulunan tapınağın içerisine daha sonradan Titus, Nerva, Traianus, Hadrianus ve eşi Sabina'nın heykelleri dikilmiştir. Vespasianus Tapınağı'nda *cella*'nın arka duvarında sıvasız beyaz mermerden blok taş üzerindeki yazıtta oğlu Titus imparator olarak belirtilmiş olup daha sonra babasının tapınağını korumuş olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla bu yazıt, muhtemelen Vespasianus'un ölümünden sonraki döneme tarihlenmektedir⁴⁹⁶. Böylece tapınağın İmparator Vespasianus'un ölümünden sonra da diğer imparatorlar için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bilal Söğüt ve ekibi, tapınağı incelemeye gittiğinde Hadrianus ve Traianus heykelleri hariç diğerlerinin definciler tarafından yerlerinden söküldüklerini tespit etmişlerdir. Bu heykel kaidelerinin orjinal planı ise daha önce yazıtları inceleyen Bean ve Mitford tarafından verilmiştir⁴⁹⁷. 10 m uzunluğunda, 7 m genişliğinde olan tapınağın önündeki yazıtlar incelendiğinde tapınağın imparator kültüne adanmış olup adı geçen imparatorun Vespasianus olduğu tapınakta bulunan bir onurlandırma yazıtıyla kanıtlanmaktadır⁴⁹⁸. Ayrıca, tapınağın tam ortasında bir Vespasianus heykeli

⁴⁹⁵ Bean — Mitford, "Sites Old and New in Rough Cilicia", no:13, s. 197 vd; **BE** 1965, 424; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Lae 2: [Αὐτ]οκράτορα | [Τιβ]έριον Κλαύδιον | [Κ]αίσαρα Σεβαστ[ό]ν | Γερμανικόν, τὸν σ[ω]-||⁵ τῆρα καὶ κτίστην τοῦ | κόσμου, Πολέμων Νου ὀλυμπιονίκης.

⁴⁹⁶ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no: 160, s. 158; **AE** 1972, 645; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kes 14: Αὐτοκράτορα ἴ(?) | Τίτον Καίσαρα Σεβασ- | τὸν Γερμανικόν.

⁴⁹⁷ Söğüt, "Kilikya'daki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları", s. 68.

⁴⁹⁸ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no: 158, s. 156-157; **AE** 1972, 643; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kes 12: Αὐτοκράτορι Καίσαρι Οὐεσπασιανῷ Σεβαστῷ, | ἀρχιερεῖ μεγίστῳ, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ ζ', | ὑπάτῳ τὸ ζ', αὐτοκράτορι τὸ ιδ', πατρὶ πατρίδος καὶ | Τίτῳ Αὐτοκράτορι Καίσαρι, Οὐεσπασιανοῦ Σεβαστοῦ ||⁵ υἱῷ, ἀρχιερεῖ, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ ε', ὑπά- | τῳ τὸ ε', αὐτοκράτορι τὸ η'.; Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no: 159, s. 157; **AE** 1972, 644; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kes 13: Αὐτοκράτορι Καίσαρι Οὐεσπασιανῳ | Σεβαστῳ, ἀρχιερεῖ μεγίστῳ, δημαρχικῆς | ἐξουσίας τὸ η', ὑπατῳ <τὸ> ζ', αὐτοκράτορι | τὸ ιδ', πατρὶ πατρίδος, Κεστρηνοῶν ||⁵ ὁ δῆμος κατεσκεύασεν.

bulunmakta olup⁴⁹⁹ diğer tarafında Titus⁵⁰⁰ , Nerva⁵⁰¹ , Traianus⁵⁰² ve iki adet Hadrianus heykelleri⁵⁰³ (muhtemelen kenti ziyaret ettiğinde heykellerden biri kendisi, diğeri ise karısı Sabina için dikilmiştir) bulunmaktadır. Heykel kaideleri üzerindeki yazıtlara göre, tapınağın ilk olarak Vespasianus döneminde MS 76 yılında inşa edildiği ve içindeki kült heykellerinin ve *pronaos*'taki ilavelere göre Vespasianus döneminden sonra da kullanıma devam ettiği anlaşılmaktadır⁵⁰⁴ . Buradaki heykeller arasında Domitianus'un yokluğunun nedeni ise imparatorun anısının lanetlenmesidir (*damnatio memoriae*). Tapınak bugün eksiksiz halde durmaktadır ve muhtemelen Antoninus Pius'un heykelinin bulunduğu ikinci bir tapınağa da öncülük etmiştir⁵⁰⁵. Kestros'un doğusunda bulunan Lamos kentinde başka bir tapınak daha bulunmaktadır. Tapınakta bulunan MS 77 yılına tarihlenen kireç taşı blok üzerindeki yazıtta Vespasianus, Titus ve Domitianus'un adları geçmekte olup söz konusu tapınak muhtemelen Vespasianus ve oğullarına ithaf edilmiş olmalıdır⁵⁰⁶ (Res. 37).

⁴⁹⁹ B. Levick, **Vespasian**, London, 1999, s. 75.

⁵⁰⁰ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no: 160, s. 158 vd; **AE** 1972, no: 645; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kes 14: Αὐτοκράτορα ἱ (?) | Τίτον Καίσαρα Σεβασ- | τὸν Γερμανικόν.

⁵⁰¹ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no: 161, s. 159; **AE** 1972, no: 646; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kes 15: Αὐτοκρά[το]ρα | Νέρουαν [Κ]αίσαρα | Σεβαστόν.

⁵⁰² Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no: 162, s. 159; **AE** 1972, no: 647; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kes 16: Αὐτοκράτορα | Νέρουαν | Τραϊανόν | Καίσαρα Σεβαστόν, | Γερμανικόν, κύριον||⁵ τῆς οἰκουμένης, | ὁ δῆμος.

⁵⁰³ Hadrianus heykel kaidesi: Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968** , no: 163, s. 159; **AE** 1972, no: 648; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kes 17: Αὐτοκράτορα Καίσαρα, θεοῦ Τραιανοῦ | Παρθικοῦ υἱόν, θεοῦ Νέρουα υἱωνόν, | Τραϊανόν Ἀδριανόν Σεβαστόν, τὸν | κύριον καὶ εὐεργέτην τῆς οἰκουμένης,||⁵ ὁ δῆμος. Hadrianus ve Sabina'nın heykeli: Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no:164, s. 159 vd; **BE** 1972, 520; **AE** 1972, 649, Hagel —Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften** no: Kes 18: Αὐτοκράτορα Καίσαρα, θεοῦ Τραιανοῦ Σαβείναν | Παρτικοῦ υἱόν, θεοῦ Νέρουα υἱωνόν, Σεβαστή | Τραϊανόν Ἀδριανόν Σεβαστόν, π(ατέρα) π(ατρίδος), | τὸν κύριον καὶ εὐεργέτην,||⁵ ὁ δῆμος.

⁵⁰⁴ Söğüt, “Kilikya'daki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları”, s. 71.

⁵⁰⁵ Price, **Rituals and Power: The Roman Imperial Cult in Asia Minor**, s. 161.

⁵⁰⁶ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, no: 32, s. 208; **AE** 1963, 2; Söğüt, “Kilikya'daki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları”, s.76: [I]mperatorib[us Vespasiano Caesari p(atri) p(atriae)] | [A]ug(usto) viii et Tit[o Vespasiano Caesari Aug(usto) v]i co(n)s(uli) | [c]ensoribus, et [Domitiano Caesari dedicauit] | [L](ucius) Octavius M[emor leg(atus) Aug(usti) pr(o) pr(aetore), co(n)s(ul) des(ignatus)].

İmparator Vespasianus'un Laertes kentinde de tapınım gördüğü bilinmektedir. Kentte meclis binasının güneydoğu köşesinde *in situ* konumunda duran bir sütun üzerindeki yazıtta İmparator Vespasianus'un rahibeliğini yapan Nineis onurlandırılmaktadır⁵⁰⁷. Bu yazıt sayesinde kentte Vespasianus kültünün varlığı da kanıtlanmaktadır. Bölgenin batısında bulunan Kolybrassos (Ayasofya) kentinde A Tapınağı'nın kuzeybatısında, kireç taşı bir kaide üzerindeki yazıtta Vespasianus'un rahibi ve *gymnasiarkhos* olan bir kişni onurlandırılmıştır. Yazıt üzerindeki bilgilerden yola çıkarak, imparator kültünün burada tapınım görmüş olabileceği yüksek bir ihtimaldir⁵⁰⁸. Bölgenin siyasi tarihinde önemli bir yere sahip olan Vespasianus'un⁵⁰⁹ bazı kentlerde onurlandırıldığı ve inşa faaliyetlerinde bulunduğu, yazıtlar aracılığıyla bilinmektedir. Örneğin, Adanda antik yerleşmesinde, küçük bir tapınağın aşağısındaki bir teras duvarında bulunan iki kireç taşı bloktaki yazıtta, kentin imparator Vespasianus ve oğullarının onuruna bir *aedicula* diktirdiğinden bahsedilmektedir⁵¹⁰.

Bölgede tapınım görmüş olan bir diğer imparator ise Traianus'tur. Genç Plinius *Panegyricus* adlı eserinde Traianus'u tanrılara benzeterek “*Tanrı Iupiter'in Yeryüzündeki Temsilcisi*” olduğundan söz etmektedir⁵¹¹. Bunun yanı sıra Traianus

⁵⁰⁷ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, no: 14, s. 198; BE 1965, 424; Mitford, “The Cults of Roman Rough Cilicia”, s. 2153; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Lae 3: ὁ δῆμος ἐτείμῃσεν Νινεὶν Πρωπου, ἱερατεύσαν-|τα Ἀυτοκράτορι Οὐ-||⁵ εσπασιανῷ Σεβα-| στῶι, δόντα δι(α)δό-| ματα πανδημει καὶ ἄρξαντα ἄγνως καὶ ἀμέμπτως, ἄρε-||¹⁰ τῆς ἐνεκε καὶ εὖ-| νοίας τῆς εἰς αὐ-| τόν.

⁵⁰⁸ Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no: 45, s. 73; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Aya 24: ONΩTE --- EΘKTOY --- | ΔΕΥΚΙΟΥ ὁ γυμνασ[ταρχος] | διὰ βίου καὶ ἱερεὺς Οὐ[εσπασί]-| [ανοῦ (?) -----||⁵ -----| καὶ -----

⁵⁰⁹ Vespasianus MS 72 yılında eyalet düzenlemesi yaparak Olba Rahip Hanedanlığı'nı ortadan kaldırmış, Doğu-Batı Kilikia tek bir eyalet olarak birleştirilerek yeniden düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hild — Hellenkemper, **Kilikien und Isaurien, Tabula Imperii Byzantini 5**, s. 33; Şahin, “Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşim Türleri ve Değişimler”, s. 260-261.

⁵¹⁰ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, s. 208, no: 32; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Ada 11: [I]mperatorib[us] Vespasiano Caesari p(atr) p(atr)iae] | [A]ug(usto) viii et Tit[o] Vespasiano Caesari Aug(usto) v]i co(n)s(ul) | [c]ensoribus, et [Domitiano Caesari] dedicauit | [L](ucius) Octavius M[emor] leg(at)us Aug(usti) pr(o) pr(aetore), co(n)s(ul) des(ignatus)].

⁵¹¹ Plinius, **Naturalis Historia**, i, 3; 88.

MS 117’de öldüğünde, birçok inanç sisteminde onun güneş arabasıyla gökyüzüne yükseldiğine inanılmaktaydı⁵¹².

Dağlık Kilikia Bölgesi’nin güneybatısında yer alan Iotape kentinde ise imparator Traianus’un tapınağı bulunmakta olup tapınak içerisinde kireç taşından bir blok üzerinde imparatorun adının geçtiği bir yazıt bulunmaktadır⁵¹³ (Res. 38). Bu yazıt sayesinde yapının bir imparator tapınağı olduğu ve MS 115-117 yılları arasında İmparator Traianus’a ithaf edildiği anlaşılmaktadır⁵¹⁴. Ayrıca kentte görülen bir onurlandırma yazıtında Traianus, “*denizin ve karanın efendisi*” olarak tanımlanmaktadır⁵¹⁵. İmparatorun resmi olmayan unvanları arasında olan bu unvana Gayri Kestros kentindeki imparator Commodus’a ait bir onurlandırma yazıtında⁵¹⁶ ve Koropissos kentindeki imparator Septimius Severus’a bir yazıtta da rastlanmaktadır⁵¹⁷. Aynı zamanda Iotape kent sikkelerinin ön yüzünde Traianus büstü, arka yüzünde ise Demeter, Dionysos gibi Olympos tanrılarının tasvirleri yer almaktadır (bkz. **App. no:** 7. 1-2; 8. 4).

Iotape kentinin doğusunda yer alan Selinus kentinde de İmparator Traianus’un tapınağının bulunduğu bilinmektedir⁵¹⁸. Traianus, MS 117 yılında Parth Seferi dönüşünde Selinus’a gelmiş ve burada hastalanarak ölmüştür. Kentte

⁵¹² D. L. Jones, “Christianity and the Roman Imperial Cult”, **ANRW II.** 23. 2, 1980, s. 1037.

⁵¹³ Heberdey — Wilhelm, **Reisen in Kilikien**, no: 250, s. 148; Paribeni — Romanelli, “Studi e ricerche archeologiche nell’Anatolia meridionale”, s. 181-182; Söğüt, a.e., 1998, s. 65; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Iot 9: Αὐτοκράτορι Νέρουα Τραιανῶ| Καίσαρι Ἀρίστω Σεβαστῶ Γερμα-|νικῶ Δακικῶ Παρθικῶ καὶ τῇ Ἰωτα-| πειτῶν πόλει Τούης Ἰρδουέξου||⁵ φιλόπατρις ἀρχιερασάμενος τῶν| Σ]εβαστῶν τὸ τρίτον καὶ δημιουργ-|γ]ήσας τὸ β’ καὶ γυμνασιαρχήσας| τὸ β’ καὶ δι’ αἰῶνος γυμνασίαρχος| καὶ τὰς λοιπὰς φιλοτειμίας πάσας||¹⁰ ἀποπληρώσας τὸν τε ναὸν καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἄγαλμα ἐκ τῶν ἰδίων| κατεσκευάσεν.

⁵¹⁴ Söğüt, “Kilikya’daki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları”, s. 64.

⁵¹⁵ Paribeni — Romanelli, “Studi e ricerche archeologiche nell’Anatolia meridionale”, no: 128, s.181; Bean — Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1962-1963**, s. 27; Hagel —Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Iot 14: [Αὐ]τοκρά[το]-| ρα Τραιανόν Ἀδρι[α]-| νόν Σεβαστόν τὸν [γ]ῆς| καὶ θαλάσσης δ[ε]σ-|| πότην ὁ δῆμος.

⁵¹⁶ Yazıt için bkz. Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kes 19.

⁵¹⁷ Tomaschitz, **Unpublizierte Inschriften Westkilikiens Aus Dem Naclass Terence B. Mitfords**, 1998, no: 42, s. 71; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Dpz 7: Ἀὐτοκράτ-| τορα Καίσ[α]-| ρα Λ(ούκιον) Σεπτίμ[ι]-| ον Σεουήρο[ν] ||⁵ Περτίνακα| Σεβ(αστόν) Ἀὔγουσ-| τον Εὐσεβ(ῆ) Εὐ[τυ]-| χῆ Ἀραβικῶ[ν]||¹⁰ π(ατέρα) π(ατρίδος) τὸν γῆς κ[αί]| θαλάσ(σης) δεσπ[ό]-| την ἡ πόλι[ς].

⁵¹⁸ Price, **Rituals and Power: The Roman Imperial Cult in Asia Minor**, s. 273.

imparatorun tapınağının yanı sıra bir anıt mezarının da olduğu iddia edilmiş olsa bile bunu kanıtlayacak herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

Septimius Severus ve Severus Alexander dönemine ait sikkelerin arka yüzünde *tetrastylōs* bir tapınak bulunmaktadır ve İmparator Traianus bunlarda Zeus olarak tasvir edilmiştir⁵¹⁹. Bunula birlikte kentin güneyinde Paribeni ve Romanelli tarafından tespit edilmiş olan bir inşa/adak yazıtında Theos Megalos, Traianus ve Kestros demosuna bir takım objelerin adandığından söz edilmektedir⁵²⁰. Paribelli ve Romanelli bu yazıt buluntusuna dayanarak burada bir tapınak olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Her ne kadar tapınak günümüze kadar tespit edilememiş olsa da, imparator Traianus'un Theos Megalos ile birlikte onurlandırılmış olması imparator kültü inancının kanıtı olarak sayılabilir.

Kestros kentinde daha önce bahsedilen Vespasianus Tapınağı'nın karşısında bir tapınak bulunmaktadır. Tapınağın güneybatısında iki adet heykel tespit edilmiştir. Heykeller üzerindeki yazıtların verdiği bilgilerden⁵²¹, tapınağın Antoninus Pius'a ait bir tapınak olabileceği düşünülmüştür.⁵²² Bu yazıtlara göre tapınak MS 139'da inşa edilmiştir⁵²³ (Res. 39).

Kestros kentinin batısında yer alan Iotape'deki Traianus tapınağının güneybatısında bulunan tapınak, B. Söğüt'e göre Antoninus Pius'a ait olmalıdır. Bunun nedeni ise Antoninus Pius döneminde Iotape ve Kestros kentlerinin

⁵¹⁹ BMC Cilicia, no: 1-2, s. 143.

⁵²⁰ Paribeni — Romanelli, “Studi e ricerche archeologiche nell'Anatolia meridionale”, no: 110, s. 149-150; Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, s. 212; SEG 20, no: 105; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kes 1: Θεῷ Μεγάλῳ καὶ Νερούῳ Τραιανῷ Κα(ί)σα-|ρι καὶ δῆμῳ Κεστρη(ν)ῶν – ΛΩΝ Νέων Ἰνγεῖ ὁ εἰσερχόμενος τέσσαρες κίωνες ξυστρωτους καὶ τὴν θύραν σι-|δηρᾶν καὶ τὸν εἰκόνα καὶ τρεῖς κρατῆρες καὶ ῥαντῆ-|⁵ ρα ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέστησε καὶ Μαγτι (?) τῇ δοῦ-|λῃ προσέθηκε δηνάρια εἴκοσι τέσσαρα.

⁵²¹ Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, no: 36, s. 213; SEG 20, no: 95; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kes 2: [Αὐτ]οκράτορα Καίσαρα| [Τ]ίτον Αἰλίον Ἀδριανὸν Ἀντω-|νεῖνον Σεβαστὸν Εὐσεβῆ π(ατέρα) π(ατρίδος) |ὁ δῆμος|⁵ ἀπὸ δηνάριων χειλίων ὧν ὑ-|πέσχετο Ὀρόντης Μουσαίου| ὑπὲρ δημιουργίδας; Bean — Mitford, “Sites Old and New in Rough Cilicia”, no: 37, s. 211-213; SEG 20, no: 96; Hagel — Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kes 3: Αὐτοκράτορα Καίσαρα Τίτον Αἰλίον| Ἀδριαν[ὸν] Ἀντωνεῖνον Σεβαστὸν Εὐσε[βῆ] π(ατέρα) π(ατρίδος) Μω]ναχίς Μουτη τοῦ| [. . .] ὧν δη]μιουργήσας καὶ ἀρχιερασά-|⁵ μενος [τῶν Σεβ]αστῶν ἀνέστησεν ἐ-|κ τῶν δηνάριων| ὁ ἄ ὑπέσχετο.

⁵²² Söğüt, “Kilikya'daki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları”, s. 73.

⁵²³ A.e., s. 73.

birbirlerine yakınlığından dolayı kültürel ve siyasal bir etkileşim içerisinde olmalarıdır. Ayrıca kentteki bir yazıtta Antoninus Pius'un karısı Faustina *Augusta* olarak onurlandırılmaktadır⁵²⁴.

Roma'da imparator kültünün görülmeye başlanmasıyla birlikte geleneksel Roma dininin içerisinde birtakım değişimler de görülmeye başlanmıştır. Her ne kadar imparator kültüne ilişkin yazıtlar dikilmiş, tapınaklar inşa edilmiş de olsa, Roma imparator kültünün bir din anlayışından ziyade daha çok ideolojik amaçlarla gelişmiş olduğunu söylemek mümkündür. Roma dininde meydana gelen bu değişiklik yüzyıllar içerisinde terkedilmiş; Hristiyanlığın Roma'nın merkezine yerleşmesiyle birlikte tamamen ortadan kalkmıştır.

⁵²⁴ Bean — Mitford, *Journeys in Rough Cilicia 1964-1968*, no: 150, s. 150; *AE* 1972, 641; Hagel — Tomaschitz, *Repertorium Der Westkilikischen Inschriften*, no: Iot 19: Θεάν Φαυστ[ε]ίναν | [Σεβ]αστήν, [γ]υναίκα | [τ]οῦ κυρίου ἡμῶν | Αὐτοκράτορος Ἀντωνείνου, ||⁵ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος.

4. KÜLT GÖREVLİLERİ

Eskiçağ tarihinde tanrı/tanrıça ve imparator kültlerindeki en önemli öğelerden birisi rahip/rahibeler ve diğer dinsel görevlilerdir. Yaşadıkları dönemin içerisinde çeşitli dinsel düzenlemeler yapan ve bu tür uygulamalarda sık sık görev alan rahip ve rahibeler, Yunan ve Roma dünyasının dinsel anlamda yapı taşlarından birini oluşturmaktadırlar. Aynı zamanda Yunan ve Roma Dönemi'nde farklı görev ve sorumlulukları üstlenmiş olan rahiplik memuriyetlerinin bulunduğu bilinmektedir. Bunlardan biri, yazıtlarda da sıklıkla görülen “dinsel bir memurluk” ya da “özel bir tanrının görevinde bulunan rahip” anlamlarına gelen *ἱερεύς* adlı rahiplerdir⁵²⁵.

Roma Dönemi'nde çeşitli türde rahipler bulunmakta olup bunların nitelikleri zamana ve niteliklerine göre değişim göstermekteydi. İlk olarak Roma İmparatorluğu'nun doğusunda *asiarkhes* ve *arkhiereus*'ların görevlendirildikleri bilinmekte olup yazıtlar ve sikkeler üzerinde bu tür örneklerle karşılaşmak mümkündür. Bu iki rahiplik tanımlanacak olursa, *asiarkhes*'in adından da anlaşılacağı üzere Roma'nın Asia eyaletinde görev almaktaydı. Üst düzey rahiplerin görev yaptıkları bölgenin adını alması, Roma Dönemi'nde çok sık rastlanan bir durumdu. Örneğin; rahipler Bithynia'da *bithyniarkhes*, Galatia'da *galatiarkhes* adlarıyla görevlendirilmişlerdi. *Arkhiereus* ve *asiarkhes* rahipliklerinin birbirinden farklı olduğu düşünüldüğünde, bu konuda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Örneğin; F. Baz'a göre, *arkhiereus*'lar eyaletteki imparator kültü tapınaklarında dini yükümlülüklerini yerine getirmekle sorumluyken; *asiarkhes*'ler ise eyaletteki imparator kültü tapınaklarında rahiplik yapan *arkhiereus*'ların başı, yani baş rahiplerdi⁵²⁶.

Rahipler ilk olarak *patrici*'ler arasından seçilmekte olup MÖ 300 yılında *Lex Ogulnia* yasasıyla birlikte *pleb*'ler de *pontifex* ve *augur* seçilme hakkını kazanmışlardır⁵²⁷. Esas olarak *pontifices*, *augures*, *quindecimviri* ve *septemviri*'yi

⁵²⁵ M. Beard — J. North, **Pagan Priests: Religion and Power in The Ancient World**, Cornell University Press, New York, 1990, s. 45-46.

⁵²⁶ Baz, “Roma İmparator Kültü”, s. 87.

⁵²⁷ G. J. Szemler, **The Priests of the Roman Republic**, Bruxelles, 1972, s. 29; Beard — North, **Pagan Priests: Religion and Power in The Ancient World**, s. 23.

kapsayan dört grup rahiplik bulunmaktaydı ve diğer rahipler daha çok kendi kontrol mekanizmaları altında kalırken, onların görevleri Roma Cumhuriyet Dönemi'nin sonlarında yasalar tarafından kontrol edilmekteydi. Ayrıca daha sonraki dönemlerde ritüeller üzerinde etkili olan bu rahipler, kuşların davranışlarını izleme ve kurban etme gibi görevleri üstlenen birçok yardımcıya da sahip olmuşlardır⁵²⁸.

Rahipler aynı zamanda Roma dünyasında politik oligarşinin de lideri konumundaydı. Örneğin; Cicero ve Marcus Aurelius'un *augur* ve Caesar'ın *pontifex maximus* olduğu bilinmekle birlikte Roma İmparatorluk Dönemi'nde tahta geçen her imparatorun aynı zamanda *pontifex maximus*⁵²⁹ unvanını aldığını da unutmamak gerekir. Nitekim imparatorlar, politik ve siyasi açıdan bir lider olmasının yanı sıra devlet dininin lideri olma özelliğini de taşımaktaydılar. Bunun yanı sıra elit tabakadaki ailelerin mensupları, senatör olmadan ve politik kariyerlerine başlamadan önce bu rahiplik görevlerini sık sık üstlenmekteydiler. Rahiplerin buradaki rolü daha çok dinsel anlamda bir danışman niteliğindeydi⁵³⁰.

Roma Cumhuriyet Dönemi'nde en önemli rahiplikleri *pontifex* ve *augurlar* oluşturmaktadır. Her iki rahibin, tarihsel gelişimlerdeki benzerlikten dolayı sık sık birlikte ele alınmış olmasına rağmen tanrılarla ilişki bağlamında farklı işlevlere sahip oldukları bilinmektedir. MÖ 4. yy'ın sonunda her iki memuriyet de yasallaşmış ve birlikte gelişim göstermişlerdir. Bu dönemde *Pleb* sınıfından gelen 5 rahiple birlikte her birinin sayısı 9'a yükseltilerek MÖ 300'de çıkarılan *Lex Ogulnia*'ya bağlanmış ve her iki rahipliğin sayısı daha sonra Sulla tarafından 15 ve Caesar tarafından 16'ya yükseltilmiştir. Genel olarak benzer özelliklere sahip olan bu iki rahipliğin tanrılarla ilişkilerindeki farklılıklar şu şekilde görülmektedir: Tanrısallıkla bir ilişkisi olmayan *Pontifex*'lerin görevi, senato ve yaşayan özel vatandaşlar arasındaki arabuluculuk yapmaktı. *Augur*'ların ise tam aksine, senatoya bağlı birçok sorumluluğu olmasına rağmen doğrudan tanrısallıkla bir ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda her iki rahiplik arasındaki farklılığı Cicero da dile getirmektedir. Ona göre, *augur*'lar

⁵²⁸ Hinnells, *A Handbook of Ancient Religions*, s. 344-346.

⁵²⁹ Szemler, *The Priests of the Roman Republic*, s. 23. Dağlık Kilikia Bölgesi yazıtlarındaki örnekler için bkz. Hagel — Tomaschitz, *Repertorium Der Westkilikischen Inschriften*, no: AntK 17; Aya 15, 30; Char 1a; Gka 2; Kan 26; Kes 12, 13; Kir 1, 2; Kry 202a; Lae 14, 42a, 42b; OID 88, 98; Ysu 1b.

⁵³⁰ Hinnells, *A Handbook of Ancient Religions*, s. 344-346.

Iupiter Optimus Maximus'un "sözcüsü ve habercisi" olarak adlandırılırken (*interpretes internuntique Iovis Optimi Maximi*), *pontifex*'ler "dinsel törenlerin sözcüsü" (*interpretes religionum*) olarak adlandırılmaktadır⁵³¹. Toplumun yaşayan bireylerinin dinsel statüleriyle ilişkili olan *pontifex*'ler, dinsel festival günlerinde kişilerin davranışlarını kontrol ediyorlardı. Onlar özellikle arazi sulaması ve katırların bağlanmasını yasaklamışlardı ve genel olarak bakıldığında ailelerin dinsel yaşamlarını düzenliyorlardı. Senatoya bağlı *pontifex*'lerin rolü ise, danışmanlık yapmaktı. Senatonun adlandırdığı biçimde *pontifex*'ler dinsel bir bilgi topluluğunu temsil etmekteydiler. *Pontifex*'lerin senatoda danışmanlık görevi üstlenmesi, Roma dinsel sistemindeki pozisyonunu göstermektedir. Diğer yandan insanlarla tanrılar arasındaki arabuluculuk konusunda özel bir rol oynamayan *pontifex*'ler, sadece dinin ritüel etkilerini ve takvimi düzenlemesinin yanı sıra cenazelerin düzenlenmesi konusunda özel yaşam ve kamu yaşamı arasında önemli bir köprü vazifesi görmektedir⁵³². Diğer yandan *Augur*'lar, tanrılarla magistratlar arasındaki ilişkinin korunmasında senatoya tavsiyelerde bulunurlardı. Sonuç olarak, *augur*'lar tanrılarla ilişkilerinde *pontifex*'lerden ayrılmışlardır ve sadece senatoya olan ilişkilerinde benzerlik göstermektedirler. Her iki rahiplik de senatoya özel danışmanlık görevini üstlenmişlerdir⁵³³.

Cicero'nun *De Natura Deorum* (Tanrıların Doğası Hakkında) eserinde C. Aurelius Cotta, Roma dinini tanımladığında, gerçekte tanrıların çok fazla sayıda olduğundan söz etmemiştir. Bir bütün olarak Roma halkının dini "*sacra*" ve "*auspicia*" olarak ayrıldığını belirtmektedir. Daha sonra ise *auspices* ritüelini Romulus ve *sacra*'yı ise Numa'nın bulduğundan söz etmektedir⁵³⁴. Cotta için Roma dini çok fazla tapınım objesine sahip değildi fakat kurumlar muhtemelen Roma'nın büyüklüğünü göstermekteydi. Bunlar arasından iki önemli kurum olan ve daha önce sözü edilen *pontifex*'ler, *sacra*'yı denetlemekteydi ve ritüel ve kurallardan

⁵³¹ Beard — North, **Pagan Priests: Religion and Power in The Ancient World**, s. 36.

⁵³² **A.e.**, s. 38,181.

⁵³³ **A.e.**, s. 40.

⁵³⁴ Cicero, iii, 2. 5: Cumque omnis populi Romani religio in sacra et in auspicia divisa sit, tertium adiunctum sit si quid praedictionis causa ex portentis et monstis Sibyllae interpretes haruspicesve monuerunt, harum ego religionum nullam umquam contemnendam putavi, mihi que ita persuasi; Romulum auspiciis Numam sacris constitutis fundamenta iecisse nostrae civitatis, quae numquam profecto sine summa placatione decrum immortalium tanta esse potuisset.

sorumluydular; *auspicia*'nın sorumluluğunda olan *augur*'lar ise tanrılar ve insanlar arasındaki iletişimi sağlamaktaydılar⁵³⁵.

Roma Dönemi'nde siyasi ve askeri alanda yasalar çıkarılmasının yanı sıra bu yasalarda dinsel kurumlarla ilgili de bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan biri, MÖ 300 yılında çıkarılan *Lex Ogulnia* olup bu yasa ile rahiplik kurumu *pleb* sınıfına mensup kişilere açılmıştır⁵³⁶. Kurumlar tarafından belirlenen adayların arasından rahiplerin seçimini düzenleyen MÖ 104 yılında çıkarılan *Lex Domitia* yasası ise, *decemviri sacris faciundis*'i kapsamış olmalıdır. Sulla, *augur* ve *pontifex* kurumunu genişletmiştir⁵³⁷. *Lex Ogulnia* yasası ile, *augur* ve *pontifex* memurlukların sayısı 9'a çıkmıştır. MÖ 196'da *epulones*'in⁵³⁸ ortaya çıkması ve çok özel bir göreve sahip rahipliğin yaratılması trendini takip etmiştir. Cumhuriyet'in sonuyla *augur* ve *pontifex* memurluklarının görev süreleri 1 ay olup, bu iki kurumun üyelerinin bir kısmı idari ve askeri pozisyonlarda görevlerini yerine getirmekteydi. Appianus, *Lex Domitia* yasasında rahip olan Sulla'dan şu şekilde söz etmektedir⁵³⁹:

“O, değerini, geride kalan (kazanımını), rahipliğini ve başka bir ayrıcalığa sahip olursa, tamamının kusursuzca verilmesini istedi”.

Roma Dönemi'nde önemli politik statüye sahip kişilerin aynı zamanda dinsel görevler üstlendikleri daha önce belirtilmiştir. MÖ 63'ten itibaren *pontifex maximus* olan Caesar, MÖ 47'de *augur* ve *quindecimvir* seçilmiştir. Octavianus ise, *pontifex*, *augur* ve *quindecimvir* görevini üstlenmiştir ve daha sonra *septemvir* olmuştur⁵⁴⁰.

Roma dininde, *augur* ve *pontifex*'in yanı sıra *septemviri/epulones*'ler de görev almışlardır ve bunların sayısı MÖ 196'de 3, MÖ 81/80'de 7 ve Caesar döneminde 10'a yükseltilmiş ve oyunlarda tanrılar için ritüel yemekleri düzenlemekle sorumlu olmuşlardır. Bu kurum MÖ 196'da tanınmıştır ve Cumhuriyet

⁵³⁵ Beard — North, **Pagan Priests: Religion and Power in The Ancient World**, s. 179.

⁵³⁶ Szemler, **The Priests of the Roman Republic**, s. 29; Rüpke, “Different Colleges - Never Mind!”, **Priests and State in the Roman World**, Ed.: by. J. H. Richardson — F. Santagelo, Stuttgart, 2011, s. 26-27.

⁵³⁷ Rüpke, **A Companion to Roman Religion**, s. 26-27.

⁵³⁸ Tanrıların onuruna ritüel yemekler düzenlemekten sorumluydular.

⁵³⁹ Appianus, B. Ciu. 1.79.: ἤτοι δ' αὐτοὺς τὴν τε ἀξίωσιν καὶ περιουσίαν καὶ ἱερωσύνην καὶ εἰ τι ἄλλο γέρας εἶχεν, ἐντελῆ πάντα ἀποδοθῆναι.

⁵⁴⁰ Beard — North, **Pagan Priests: Religion and Power in The Ancient World**, s. 181, 184, 196.

Dönemi'nde çok fazla yeniliğe uğramıştır⁵⁴¹. Augustus dönemiyle birlikte dört ana kurum olarak görülen *pontifex*'ler, *augur*'lar, *decemvir*'lere (daha sonra *quidecimviri*) *septemviri epolonum* da eklenmiştir.

Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki rahiplerin cömert olmakla birlikte sadece rahipliğe başladıklarında kentlere savurgan bir şekilde hediye vermesinin yanı sıra kent meclisinin şükranlığını sunan heykelin parasını da ödüyorlardı. Örneğin, Titus'un kızı, Indelvia Valerilla'ya, *perpetuus augur* (süresiz imparatorluk rahibi) 50.000 sestertius tutan gümüş bir heykel diktirmiştir. Özellikle Küçük Asia'daki rahiplerin cömertlikleriyle ilgili çok sayıda örneği görmek mümkündür. Pamphylia'nın Sillyon kentinde Megakles'in kızı Menodora kentin en zenginlerinden biri olup dinsel ve kentle ilgili birçok memurluk görevini üstlenmişti. O, imparatorların (muhtemelen S. Severus ve Caracalla) baş rahibesi Demeter ve bütün tanrıların rahibesiydi, aynı zamanda kent tanrıları için *hierophantes* (gizemleri açıklayan rahip), *dekaprotos*, *demiourgos* ve *gymnasiarkhos* memurluklarını üstlenmişti. Menodora, Sillyon halkına, para ve buğday dağıtımı, çocuklar ve orphanlar için 3.000 drahmi, içinde 3 gümüş heykel, süslü kaidesiyle birlikte Tykhe heykeli, gümüş bir kurban etme masası bulunan bir tapınağın inşası için 304.000 drahmi hediye etmiştir⁵⁴².

Rahipliklerin yanı sıra tapınak kültürleriyle ilgili yeni bir unvan daha görülmektedir. İmparatorların eyalet kültürlerinin bir parçası olan *neokoros* unvanının, farklı kültürle bağlantılı olduğu bilinmektedir. Eski Yunanca νεώς (tapınak, mabet) kelimesinden türeyen bu unvan daha çok tapınak kültürleriyle bağdaştırılmaktaydı. Νεωπολῖτ'ların aksine bir tapınakta birden fazla *neokoros* nadiren görülmektedir. Ayrıca kurban törenlerinde dişi hayvanların tanrıçalara, erkek hayvanların ise tanrılara adanması gibi tanrılar erkek, tanrıçalar ise kadın *neokoros*'lara sahiptiler⁵⁴³. Bir *neokoros*'un sorumlulukları rahip ve rahibenin tamamlayıcısı olarak görülmekteydi. Platon'un anlatımında, imparator kültürlerinin bakımı için iki çeşit

⁵⁴¹ Hinnells, **A Handbook of Ancient Religions**, s. 345; Eric M. Orlin, **Foreign Cults in Rome**, Oxford University Press 2010, s. 87.

⁵⁴² Beard — North, **Pagan Priests: Religion and Power in The Ancient World**, s. 226-229.

⁵⁴³ S. J. Friesen, **Twice Neokoros: Ephesus, Asia and the Cult of the Flavian Imperial Family**, Brill, 1993, s. 50.

memurluk görülmektedir. Bunlar, rahip veya rahibeler ve *neokoros*'lardır⁵⁴⁴. *Neokoros*, sık sık rahiplik görevinde yardımcı bir memurluk olarak görülmektedir. Örneğin; Pergamon'da Athena Nikephoros'a yapılan kurban töreninde diğer kült görevlilerinin arasında *neokoros*'un da bulunması bunu kanıtlamaktadır. Bazı durumlarda ise *neokoros*, kutsal alanın bir muhafızı olarak ele alınmıştır⁵⁴⁵. Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki buluntular incelendiğinde, sadece 1 adet *neokoros* örneğine rastlanmaktadır⁵⁴⁶. Ovalık Kilikia Bölgesi'nde ise, Tarsus'ta Hadrianus Dönemi öncesi ve sonrası, Commodus, Valerianus ve Gallienus Dönemi'nde; Anazarbos kentinde, Septimius Severus ve Traianus Decius Dönemi'nde ve son olarak Aigeai kentinde Severus Alexander Dönemi'nde *neokoros*'luk mevkiinin bulunduğu nümizmatik ve epigrafik buluntularla kanıtlanmıştır⁵⁴⁷.

Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki yazıtlar incelendiğinde, dinsel nitelik taşıyan görevler arasında *ιερεύς*, *ιεροδοῦλη*, *ἀρχιερεύς*, *pontifex maximus*, *septemviri epulones*, *perpetuus augur*, *neokoros*'un bulunduğunu söylemek mümkündür. Kharadros antik kentinde bulunan bir mil taşında ise İmparator Hadrianus'un *pontifex maximus* unvanının yanı sıra *perpetuus augur* unvanını da taşıdığı görülmektedir⁵⁴⁸. Hadrianus aynı zamanda Kırkkuyu'da bulunan bir mil taşında aynı unvanı taşımaktadır⁵⁴⁹. Daha önce de söz edildiği gibi "baş rahip" olarak bilinen *arkhiereus* örneğine bölgedeki birçok yazıtta rastlamak mümkündür⁵⁵⁰. Bunun yanı

⁵⁴⁴ Platon, 6.759.

⁵⁴⁵ Friesen, **Twice Neokoros: Ephesus, Asia and the Cult of the Flavian Imperial Family**, s. 51.

⁵⁴⁶ Bean – Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no: 120, s. 129; Hagel – Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Gkō 3: [ἐκ (?) τῶν (?) τοῦ θεοῦ (?)] | προσδό[ων ἐπί] | νεοκόρου Ζ[ήνων]- ||⁵ νος Τακιζασει κα[ί] | ιερέως Ζήνω- | νος Μάρκου τοῦ Σκηπίου.

⁵⁴⁷ B. Burrell, **Neokoroi: Greek Cities and Roman Emperors**, Cincinnati Classical Studies, Brill, 2004, s. 220-233.

⁵⁴⁸ Bean – Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1962-1963**, no: 46, s. 42; Hagel – Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Char 1a: Imp(erator) Caesar divi | Traiani Parthici f(ilius), | divi Nervae nepos, | Traianus Hadrianus I⁵ Aug(ustus) pontif(ex) max(imus) trib(unicia) | pot(estate) xxi, p(er)[p](etuu)s (?) aug(ur) (?), co(n)s(ul) iii | p(ater) p(atriciae) fecit.

⁵⁴⁹ Bean – Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, no: 210, s. 189 vd; Hagel – Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Kir 1: [Imp(erator) (?) Caesar] (?) d[ivi] (?) | [Traiani (?) Par]th[ici] (?) f(ilius)] (?) | [divi (?) Nerv]ae (?) nep[os] (?) | [Traianus] (?) Hadri[anus] (?) I⁵ [Aug(ustus) (?) pontif(ex)] (?) max(imus) (?) tr[ib(unicia)] (?) | [pot(estate) (?) xxi (?) p(er)p(etuu)s (?) aug(ur) (?) [co(n)s(ul) (?) iii] (?) | [(?) p(ater) (?) p(atriciae) (?) fecit.] (?)

⁵⁵⁰ Yazıtlar için bkz. Hagel – Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Aya 3, 12, 19, 23, 30; Gka 1, 2,9; Kan 16, 17; Kes 12, 13; Lae 5, 14, 19; Mer 3; OID 36, 86, 91, 92,93, 98,100, 103.

sıra Adanda yerleşmesindeki bir onurlandırma yazıtında Zeus Megalos Lamotes'in tapınak kölesi “ἱεροδούλη” olan Thalís'in onurlandırıldığı belirtilmektedir (**Kat. no: 2. 15. 1**). Tapınak köleliği yapan bu kişinin tanrı tapımında görev almış olduğu anlaşılmakta olup bölgedeki tek örnek olma özelliğine sahiptir.

Seleukeia kentinin kuzeybatısındaki Yenisu'da bulunan bir yol - inşa yazıtında, dönemin valisi olan Marcus Petronius Umbrinus'un *septemviri epulones* unvanını taşıdığı görülmektedir⁵⁵¹. Mil taşı yazıtları üzerinde oldukça nadir görülen bu unvan, yüksek bir ihtimalle Umbrinus'un kendi isteği üzerine yazıta eklenmiştir.

Bölgedeki bazı kentlerde bulunmuş olan listeler, muhtemelen tanrı ya da imparator tapımında görevlendirilmiş rahip isimlerinden oluşmaktadır. İlk olarak bölgenin batısında yer alan Hamaksia kentinde 9 adet isim listesi bulunmaktadır⁵⁵². Kentte Hermes Tapınağı'nın bulunması ve yazıtlardan birinde “Hermes'in rahibi” ifadesinden dolayı bu kişilerin Tanrı Hermes tapımında hizmet etmiş olabilecekleri düşünülmektedir⁵⁵³.

Korykos antik kentinin güneybatısında bulunan Korykion – Antron'da (Cennet –Cehennem Obruğu) ise tapınağın kuzey duvarının doğuya bakan ante çıkıntısını oluşturan bloklar üzerinde 22 adet isim listesi yer almaktadır⁵⁵⁴. Söz konusu tapınağın hangi tanrıya ait olabileceği konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür (bkz. s. 43). Genel olarak kabul edilen görüş, tapınağın bir Zeus tapınağı olması yönündeydi. Ancak yapılan çalışmalar sonucunda tapınağın Hermes'e ait olabileceği ileri sürülmüştür⁵⁵⁵. Listelerin bulunduğu diğer bir kent ise Olba –

⁵⁵¹ SEG 42, no: 1293; Hagel – Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Ysu 1b: [I.I.] | XVII m(ilia) p(assum) | vacat | Ἀὐτοκράτωρ Τίτος Κ]αίσαρ θεοῦ | Ὁῤεσπα[σιανοῦ υἱὸς], Σεβαστός, ||⁵ ἀρχιερεὺς μέγ[ιστος] δημαρχικῆς | ἐξουσίας τὸ θ' , αὐτοκράτωρ τὸ ιε' , | πατὴρ πατρίδος , τειμετήης , | ὑπατος τὸ η' ὁδοὺς κατεσκε[ύ]- | ασεν διὰ ||¹⁰ Μάρκου Πετρωνίου Οὐμβρεῖνου | σεπτεμουίρου ἐπουλωνων | πρεσβευτ[ῆ]ρ[ος] καὶ ἀντιστρατήγου; Marcus Petronius Umbrinus için bkz. B. Rémy, **Les Carrières Sénatoriales Dans Les Provinces Romaines D'Anatolie Au Haut- Empire**, İstanbul-Paris, 1989, s. 289.

⁵⁵² Yazıtlar için bkz. Hagel – Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: Ham 12, 13, 14, 15, 16, 18a, 18b, 18c, 30.

⁵⁵³ Şahin, “Korykion Antron'daki Tapınak Zeus Tapınağı mıdır?”, s. 65-73.

⁵⁵⁴ Yazıtlar için bkz. Hagel – Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: KrA 1A1, 1A2, 1A3, 1A4, 1A5, 1A6, 1A7, 1A8, 1A9, 1B1, 1B2, 1B3, 1B6, 1B7, 1B8, 1C1, 1C2, 1C3, 1C6, 1C7, 1C8, 9.

⁵⁵⁵ Şahin, “Korykion Antron'daki Tapınak Zeus Tapınağı mıdır?”, s. 65-73.

Diokasareia'dır. Diokaisareia kentinde Zeus Olbios Tapınağı'nın yer alması ve bu kentin Zeus'un tapınım alanı olduğu bilinmekte olup listelerde⁵⁵⁶ adı geçen kişilerin Zeus kültüne hizmet eden rahipler olduğu düşünülmektedir.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde tanrı ve imparator kültü bakımından öneme sahip olan Kestros kentinde, Tanrı Zeus'un yoğun olarak tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Kentte bulunan yazıtlardan, Zeus'un farklı epithetlerle tapınım gördüğü ve tanrıya üç farklı aileye mensup kişilerin rahiplik yaptığı anlaşılmaktadır. 'Τερεύς'luk yapmış olan bu kişilerin rahiplik görevlerinin babadan oğula geçtiği görülmektedir. 2. 15. 24 nolu yazıtın sonundan verilen tabloya göre, Μουτῆς, Μισίς ve Μωτας kardeşler ve onların çocuklarını kapsayan bu aile mensuplarının Zeus'un yanı sıra (**Kat. no:** 2. 15. 15,16,19,23,24), Tanrıça Demeter ve imparator kültüne de hizmet etmiş oldukları görülmektedir (bkz. **Kat. no:** 2. 7.3,4). Bunun yanı sıra kentte Κουνδί ve ailesi (**Kat. no:** 2. 15. 17,18) ile Ινδοβαράς ve ailesinin de (**Kat. no:** 2. 15. 14,20,21) Zeus tapımında rahip olarak görev yaptıkları görülmektedir.

⁵⁵⁶ Yazıtlar için bkz.Hagel-Tomaschitz, **Repertorium Der Westkilikischen Inschriften**, no: OID 101A, 101B, 101C.

SONUÇ

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Hellenistik Dönem'den itibaren, tanrı kültlerinde coğrafi özelliklerden kaynaklanan farklılıklar olduğu görülmektedir. Bir toplumun dinsel yaşamını sosyal ve kültürel yaşamdan farklı düşünmek mümkün değildir. Çünkü insanların inanç sistemi, onların toplumdaki statüsünün anlaşılması açısından önemli bir unsur oluşturmaktadır. Örneğin, tarımsal yerleşmelerde yaşayanların, tanrılara ürünlerini koruması ve bereket getirmesi için dua ederken, kıyı kentinde yaşayanların ise denizden gelebilecek saldırılara karşı (Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki korsan saldırıları gibi) tanrılara dua ettiğini görmek mümkündür. Eskiçağ toplumlarının dinsel yaşamında önemli bir yere sahip olan tapınaklar ve kutsal alanlar, çoğunlukla bölgelerin topografik yapısına bağlı olarak inşa edilmekteydi. Dağlık Kilikia Bölgesi de engebeli bir araziye sahip olmasından dolayı tapınım faaliyetleri daha çok mağaralarda ve tepeliklerin üstündeki düzlüklerde gerçekleştirilmekteydi.

Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki Tanrı ve İmparator kültlerini kapsayan bu çalışmada, bölgedeki dinsel yaşamın epigrafik belgeler aracılığıyla araştırılması amaçlanmıştır. Bölgede tanrı tapınımına ilişkin toplam 111 yazıt incelenmiştir. Kültlerin kentlere göre dağılımı incelendiğinde, öncelikle Zeus'un bölgede en fazla tapınım gören tanrı olduğu görülmektedir. Tanrının epithetlerinin *Lamotes*, *Modribetos*, *Pisarissos*, *Phanaseus*, *Olympios*, *Olbios* ve *Korykios* gibi yer isimlerinden oluştuğu anlaşılmaktadır. En yaygın olarak ise *Olbios* epitheti kullanılmıştır. Zeus'un bunun yanı sıra *Epikarpios* gibi ürünlerin koruyucusu ve *Megalos*, *Keraunios*, *Soter*, *Ktesios*, *Megistos*, *Boreios* ve *Hypsistos* gibi tanrının koruyuculuğunu ve büyüklüğünü vurgulayan epithetler de taşıdığı görülmektedir. Tanrının en yoğun tapınım gördüğü kentler arasında ise Kestros öne çıkmaktadır. Kentte 11 adet adak yazıtı tespit edilmiş olup tanrının *Megalos*, *Keraunios*, *Androkles*, *Aniketos* ve *Epekoos* gibi epithetler taşıdığı görülmektedir. Aynı zamanda kentte üç farklı aileye mensup kişiler Zeus'a rahiplik yapmıştır. Rahiplik makamı daha sonra babadan oğula geçmiştir. Kentteki yazıtlar genel olarak MS 1-3. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.

Kestros kenti, tanrı tapımının yanı sıra imparator kültüne de ev sahipliği yapmıştır. Kentte Vespasianus ve Antoninus Pius'a ait tapınaklar bulunmaktadır. Bu durum tanrı tapımının yanı sıra Roma İmparatorluk Dönemi ideolojisinin de kentlerde öne çıkarılmaya çalışıldığına işaret etmektedir. Bilindiği gibi imparator Vespasianus MS 72 yılında Kilikia eyaletini yeniden düzenlemiştir. İmparatorun bölgede yapmış olduğu bu düzenlemeler ise, burada tapınım görmesini etkileyen bir faktör olmuştur. Dağlık Kilikia Bölgesi'nin batısında tapınım gören imparatorun, Kestros kentinin yanı sıra Lamos kentinde de kendisiyle birlikte oğulları Titus ve Domitianus'un da adını taşıyan bir tapınağı bulunmaktadır.

Zeus'un yanı sıra bölgede en fazla tapınım gören Tanrıça Athena'ya ait 11 adak yazıtı, rahiplerine ait 3 onurlandırma yazıtı, mezar koruyucusu niteliğiyle tapınım gördüğü 3 mezar yazıtı ve 1 dekretten oluşan toplam 18 adet yazıt bulunmaktadır. Tanrıçanın rahiplerine ait onurlandırma yazıtları, bölgenin batısındaki yerleşmelerde (Anemourion, Aydolin ve Hacılar); adak yazıtları, doğu ve kuzeydoğusundaki kentlerde; (Damlaçalı, Dalisandos, Diokaisareia, Seleukeia ve Elaiussa/Sebaste) ve mezar yazıtları ise daha çok bölgenin doğu kıyısında bulunan Kanytella yerleşmesinde görülmektedir. Kanytella yerleşmesindeki yazıtlarda Athena'nın Zeus, Selene ve Helios'la birlikte mezar koruyuculuğu görevini üstlendiği anlaşılmaktadır.

Tanrıça Athena, Dağ Tanrıçası (Athena Oreia Krisoa) niteliğiyle daha çok bölgenin kuzeydoğusundaki dağlık kesimlerde tapınım görmüştür. Athena Oreia kültüne ilişkin yazıtlar, yerleşim yerlerinin dışındaki dağlık alanlardaki mağaralarda ve kayalar üzerinde tespit edilmiş olup, bunların Elaiussa/Sebaste, Lamos ve Seleukeia kentlerinde ve egemenlik alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu tanrıçanın yazıtlarına Ovalık Kilikia Bölgesi'nde de rastlanmaktadır.

Athena, Klaudiopolis kentinde "kentin koruyucusu" anlamına gelen *Polias* epithetiyle tapınım görmüştür. Kentteki yazıtın sonuna eklenen bir cezalandırma formülünde bahsi geçen "cezanın Athena Polias" tapınağına ödenmesi gerektiği şeklindeki ifadeden burada bir Athena Polias Tapınağı'nın bulunduğu ileri sürülse de günümüze kadar bu tapınağına ilişkin herhangi bir arkeolojik kalıntı saptanamamıştır.

Bölgedeki Athena kültü genel olarak değerlendirildiğinde, tanrıçanın bölgenin doğu ve kuzeydoğusunda MS 3. yy'ın ilk yarısına kadar tapınım görmüş olduğu anlaşılmaktadır.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde birden fazla tapınağa sahip olan Hermes'e ait 6 inşa (Hamaksia, Çatıören, Seleukeia ve Korykion Antron) ve 3 adak yazıtından oluşan (Anemourion, Adamkayalar) toplam 9 adet yazıt bulunmaktadır. Arkeolojik ve epigrafik çalışmalar, bölgede Çatıören, Korykion Antron, Yapılıkaya ve Hamaksia 'da olmak üzere 4 Hermes tapınağının bulunduğunu göstermiştir.

Epigrafik, nümizmatik, arkeoloji veriler ve antik kaynakların sağladığı bilgiler değerlendirildiğinde tanrı Hermes'in daha çok Korykos kenti ve çevresindeki yerleşimlerde tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Korykos'un baş tanrısı olarak adlandırılan Hermes, bu bölgede Bereket Tanrısı olarak tapınım görmüştür. Bunun nedeni ise bütük bir olasılıkla, bölgenin ticaret merkezi konumunda olan kentte, ekonomik anlamda verimliliğin sağlanması için tanrının bu özelliğine ihtiyaç duyulmasıdır. Korykos kenti sikkelerinde Hermes'in para kesesi tutar vaziyette tasvir edilmesi de burada Hermes'in bu niteliğine işaret etmektedir.

Bölgede ay ve ışık tanrıçası olma niteliğini bünyesinde barındıran Selene'ye ait toplam 10 adet yazıt bulunmaktadır. Yazıtların türleri incelendiğinde, bunların 8 tanesinin mezar yazıtı 2 tanesinin ise inşa yazıtı olduğu görülmektedir. Tanrıça Selene mezar yazıtlarında, bazen tek bazen de Zeus, Helios ve Yeraltı Tanrılarıyla birlikte mezar koruyuculuğunu üstlenmiştir. S. Durugönül tarafından 1998 yılında Yeğenli köyü arazisi sınırları içerisinde tespit edilmiş olan Kurşun İsmail Kalesi'nde, 2007 yılı ve sonrasında H. Şahin ve ekibi tarafından yapılan çalışmalar sonucunda, burada bulunan stoda tanrıça Selene'ye ait olduğu anlaşılan 2 adet inşa yazıtı tespit edilmiştir. Yazıtlarda Selene'nin Epekoos ünvanını taşıması, tanrıçanın mezar koruyuculuğu vasfının yanısıra, işiten ve duyan tanrıça olarak da tapınım gördüğü anlaşılmıştır. Sonuç olarak, Tanrıça Selene'nin *mezar koruyucusu* ve *işiten, duyan tanrıça* özelliğiyle daha çok bölgenin kuzey ve kuzeydoğusunda MS 2. yy'a kadar tapınım görmüş olduğu anlaşılmaktadır.

Bölgenin batı kıyısındaki kentlerde bereket tanrıçası olan Demeter'e ait, toplam 6 adet yazıt bulunmaktadır. Yazıtların türleri incelendiğinde, bunların 3 tanesinin Demeter'in rahibelerine ait onurlandırma yazıtı, 2 tanesinin mezar koruyucusu niteliğiyle tapınım gördüğü mezar yazıtı ve 1 tanesinin ise adak yazıtı olduğu görülmektedir. Bölgenin batısında bulunan Aydolin ve Kobuşlar yerleşmelerindeki yazıtlarda Demeter, "Side kenti tanrıçası" olarak adlandırılmaktadır. Bu kentlerin Pamphylia sınırına yakın olması nedeniyle, Dağlık Kilikia Bölgesi'nin batısında bulunan bu kentlerin kültürel ve dinsel anlamda Side kentinden etkilenmiş olabileceklerini söylemek mümkündür. Kestros kentindeki yazıtlarda onurlandırılan kişilerin, Tanrıça Demeter'in yanı sıra Zeus Megalos ve imparator kültüne de rahiplik yapmış oldukları görülmektedir. Ayrıca Demeter'in bölgede bereket tanrıçası olmasının yanı sıra mezar koruyucusu olarak da tapınım görmüş olduğu yazıtlar vasıtasıyla sabittir. Sonuç olarak, Tanrıça Demeter'in bölgenin daha çok batısındaki yerleşmelerde, MS 2. yy'ın sonuna kadar tapınım görmüş olduğu epigrafik ve nümizmatik belgeler aracılığıyla görülmektedir.

Işık ve bereket tanrısı olan Apollon'a ait bölgede 2 tanesi adak yazıtı ve 1 tanesi mezar yazıtından oluşan toplam 3 adet yazıt bulunmaktadır. Yazıtlarda geçen isimler ve ifadelerden tanrının bölgede özellikle Roma İmparatorluk Dönemi'nde tapınım gördüğü sonucuna ulaşılmaktadır. Laertes kentinde bulunan bir yazıtta bir Roma vatandaşının tanrı için adakta bulunmuştur. Yazıtın tespit edildiği alanda Bean — Mitford ve Giobbe tarafından Apollon Tapınağı'nın da olabileceği ileri sürülmüştür. Lamos kentinde bulunan mezar yazıtında ise Selgeli vatandaşlardan oluşan bir birliğe ait toplu bir mezarın olduğu ve Apollon'un burada Zeus'la birlikte mezar koruyuculuğunu üstlendiği anlaşılmaktadır.

Apollon'un sikkeler üzerinde *Sarpedonius*, *Sidetes* ve *Kitharoides* epithetleriyle tasvir edildiği görülmektedir. Yazıtlar ve sikkeler incelendiğinde, Apollon kültürünün Hellenistik Dönem'den başlayarak Roma İmparatorluk Dönemi boyunca tamamen bölgenin batı kentlerinde tapınım gördüğü anlaşılmaktadır.

Apollon'un kardeşi Artemis'e ait, sadece Kotenna yerleşmesinde rahiplerine ait toplam 2 adet onurlandırma yazıtı bulunmaktadır. Yazıtlardan birinde Artemis

Tapınağı'nın geçmesi, kentte tanrıçaya ait bir tapınak olduğunu göstermektedir. Aynı kentteki diğer yazıttan ise Artemis'in haricinde burada Zeus Soter'in de tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca Artemis'in yine yoğun olarak bölgenin batısında yer alan kentlerin sikkelerinde tasvir edilmesi, Artemis kültünün de Apollon gibi Pamphylia Bölgesi'nden etkilenerek tapınım görmüş olduğuna işaret etmektedir.

Hellen ve Roma dünyasının genelinde olduğu gibi Dağlık Kilikia Bölgesi'nde de şans getirdiğine inanılan Tanrıça Tykhe'ye ait yazıt ve sikke örneklerine rastlanmaktadır. Bölgede tanrıçaya ait toplam 3 adet yazıt bulunmaktadır ve bunlardan 1 tanesi Tykhe'nin rahibesine ait onurlandırma yazıtı, 1 tanesi tanrıçaya ait adak yazıtı ve 1 tanesi ise Tykhe'nin rahibesine ait mezar yazıtından oluşturmaktadır. Tykhe kültü her ne kadar epigrafik açıdan yoğun olarak belgelenemese de tanrıçanın bölgenin sikkeleri üzerinde sıklıkla tasvir edildiği görülmüştür. Nephelion ve Diokaisareia'da ise tanrıçaya ait birer Tykhaion'un bulunduğu arkeolojik olarak belgelenmiştir.

Bölgede bereket Tanrısı Dionysos'a ait toplam 3 adet yazıt bulunmaktadır. Bunlardan 2 tanesini adak yazıtı ve 1 tanesini de bir Dionysos rahibine ait onurlandırma yazıtı oluşturmaktadır. Diokaisareia kentindeki adak yazıtından, tanrının *Kallikarpos* epithetiyle tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Kentteki diğer bir adak yazıtında ise Zeus'un *Epikarpios* niteliğiyle bu görevi üstlendiği görülmektedir. Seleukeia kentinde ise Dionysos *Arkhebakhos* epithetini taşımaktadır. Bu epithetin niteliği tam olarak anlaşılamasa da büyük bir ihtimalle, mitolojik öyküsünde olduğu gibi Dionysos'un gemiden kurtulmak için verdiği mücadeleyle ilişkili olabileceği düşünülebilir. Dionysos betimli sikke örnekleri ise MS. 1. yy. sonu ve 2. yy. boyunca bu kültün bölgede aktif olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Tanrı Ares'e ait toplam 2 adet yazıt bulunmaktadır. Sarbıçbeleni yerleşmesindeki adak yazıtında Ares, sağlık getiren tanrı olarak belirtilmiştir. Tanrının bu niteliğinden dolayı Asklepios kültüyle benzerlik taşıdığı düşünülmektedir. Syedra kentinin korsanlarla mücadelesi sırasında Ares'e bir heykel adamaları tanrının kurtarıcı ve savaşçı niteliğinin altını

çizmektedir. Bu dönemde Syedra kenti sikkelerinde Ares tasvirlerinin yoğun olarak görülmesi büyük bir olasılıkla yine korsanlarla olan mücadeleyle ilişkili olsa gerekir.

Anemourion ve Kasai kentlerinde Sağlık Tanrısı Asklepios'a ait Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen toplam 2 adet adak yazıtı bulunmaktadır. Kasai yerleşmesindeki yazıtta tanrıya bir stoanın adandığı belirtilmektedir. Yazıtın MS 1-2. yy'a tarihlenmesi dikkate alındığında, Roma İmparatorluk Dönemi'nde kentte Asklepios için bir stoa inşa edildiği anlaşılmaktadır. Bölgedeki sikkeler incelendiğinde ise, sadece Lyrbe kentinde tanrıya ait sikke örneğine rastlanmaktadır. Böylece Ares kültünün çok yoğun olmasa da Roma İmparatorluk Dönemi boyunca bölgenin batısındaki yerleşmelerde daha etkin olduğu anlaşılmaktadır.

Dağlık Kilikia Bölgesi'nde Herakles'a ait toplam 3 adet yazıt bulunmaktadır. Bunları tümü adak yazıtlarından oluşmaktadır. Gülnar-Meydancikkale ve Soli-Pompeiopolis'teki yazıtlardan, Herakles'in Hermes'le birlikte tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Herakles'e ait sikke örneklerine ise, bölgenin doğusunda yer alan Seleukeia ve Elaiussa/Sebaste kentlerinde rastlanılmaktadır. Yazıtların ve sikkelerin tarihlemeleri dikkate alındığında, Herakles'in MS. 1. yy. sonu ve 3. yy. boyunca bölgenin daha çok doğusunda tapınım gördüğü sonucuna ulaşılabilir.

Deniz Tanrısı Poseidon'a ait tek epigrafik belge Iotape kentinde saptanmıştır. Iotape kentindeki bu onurlandırma yazıtında, "Poseidon Tapınağı" ifadesinin geçmesi, burada bir tapınağı olabileceğini göstermektedir. Ayrıca yazıttaki ἀρχιερασαμένη θεᾶς Σεβαστῆς Φαυστείνης ifadesinden dolayı, kentte Poseidon'un yanı sıra Antoninus Pius'un eşi Faustina'yla birlikte tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Tanrının Iotape kentinde tapınım görmesinin nedeni ise bu kentin aynı zamanda bir liman kenti olmasından kaynaklanmaktadır. Tanrıya ait sikke örneklerine ise yine kıyı kentleri olan Korakesion, Kelenderis ve Korykos kentlerinde rastlanmaktadır. Sikkelerin tarihlemeleri de dikkate alındığında ise, Poseidon kültünün bölgenin batı kıyısından başlayarak doğu kıyısına kadar Roma İmparatorluk Dönemi boyunca tapınım gördüğü anlaşılmaktadır.

Aşk ve Güzellik Tanrıçası Aphrodite'e ait bölgede yalnızca 1 adet yazıt bulunmaktadır. Arsinoe kentinde bulunan bu yazıt, Nagidos ve Arsinoe arasındaki

sınır düzenlemelerini kapsayan bir dekret özelliği taşımaktadır. Yazıtın sonunda Nagidos kentinde Aphrodite Tapınağı'nın bulunduğu belirtilmektedir. Tanrıçaya ait sikkeler incelendiğinde ise, daha çok Nagidos kenti sikkelerinde tasvirlerine rastlanmaktadır. Nagidos kentindeki yazıt ve sikkelerin MÖ 3. yy'a tarihlendiği dikkate alındığında, Aphrodite'in burada Hellenistik Dönem'de yoğun tapınım gördüğü sonucuna ulaşılabilir. Bunun yanı sıra Elaiussa/Sebaste, Karallia, Korykos, Seleukeia ve Syedra kentleri sikkelerinde de tanrıçanın tasvirlerine rastlanmaktadır. Aphrodite özellikle Korykos sikkelerinde güzelliği ön plana çıkaran figürlerin dışında, bazen asaya yaslanır vaziyette, gemi pruvası ve yunusla birlikte bazen de kentin baş tanrısı Hermes'le birlikte betimlenmiştir. Korykos'un bölgedeki en önemli liman kenti olması ve deniz ticaretinde aktif rol oynamasından dolayı Aphrodite bu şekilde tasvir edilmiştir. Aphrodite ile ilgili bölgedeki tüm veriler incelendiğinde ise Nagidos kentinin ana tanrıçası olduğu ve Korykos kentinde ise Hermes'le birlikte tapınım gördüğü sonucu ortaya çıkmaktadır.

Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki tanrı kültleri genel olarak değerlendirildiğinde ise, en fazla tapınım gören Zeus'un farklı epithetlerle bölgenin baş tanrısı olarak tapınım gördüğü söylenebilir. Zeus kültürünü takip eden Athena'nın ise bölgedeki en önemli özelliği, Dağ Tanrıçası kimliğiyle Elaiussa/Sebaste ve Seleukeia'ya bağlı yerleşmelerde tapınım görmesidir. Athena Oreia Krisoa kültüne ilişkin muhtemelen başka epigrafik belgeler de ilerleyen yıllarda ortaya çıkacaktır. Çünkü Athena'nın bölgedeki yoğun tapınımı ve bölgenin coğrafi özellikleri bu kültün tapınımının yoğun olduğuna işaret etmektedir. Hermes'in ise ağırlıklı olarak ticaretin yoğun olduğu Korykos ve Seleukeia kentlerinde tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Apollon ve Artemis kültlerinin ise kültürel olarak Pamphylia Bölgesi'nden etkilenerek daha çok bu iki bölgenin arasındaki sınır kentlerinde tapınım gördükleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Dionysos'un Diokaisareia kentinde Zeus'la birlikte tarımsal verimliliğin sağlanmasında, Ares'in deniz korsanlarıyla mücadele etmesiyle, Selene ve Helios'un mezar koruyucusu kimliğiyle, Poseidon'un bölgedeki kıyı kentleri boyunca ve Aphrodite'in ise Nagidos kentinin ana tanrıçası olarak tapınım gördüğü epigrafik ve nümizmatik veriler doğrultusunda anlaşılmaktadır.

Bölgede imparator kültüne ilişkin en erken epigrafik ve arkeolojik kanıtlar, MS 1. yüzyıla aittir. Bunlardan imparator Claudius'a ait imparator kültürünün varlığına Kıbyra Minor (Güney Kalesi) yerleşmesinde rastlanmaktadır. Buradaki tapınak ve tapınağın doğusunda bulunan yazıt, Claudius'un tapınım gördüğünü kanıtlamaktadır. Aynı zamanda bölgenin batısında yer alan Laertes kentinde de bir tapınak bulunmuş olup Bean — Mitford, bu tapınağın Claudius'a ait olabileceğini ileri sürmüşlerdir.

Claudius kültürünün yanı sıra yine bölgenin batısında yer alan Kestros ve Lamos'ta Vespasianus'un da tapınım gördüğü epigrafik ve arkeolojik veriler sayesinde kanıtlanmaktadır. İmparator Vespasianus'un bölgede birtakım reformlar yaptığı da düşünüldüğünde halk tarafından dinsel anlamda yüceltildiği ve onurlandırıldığı söylenebilir. Bölgede Vespasianus'un kültürünü oğullarıyla paylaştığı ve Lamos'taki tapınakta onlarla birlikte tapınım gördüğü de bilinmektedir. Bunların yanı sıra Kolybrassos ve Adanda'da bulunan yazıtlardan, bu yerleşmelerde de Vespasianus kültürünün bulunduğu görülmektedir. Selinus ve bir liman kenti olan Iotape'de ise İmparator Traianus Tapınağı bulunmaktadır.

Hem tanrı hem de imparator kültü bakımından bölgenin en önemli kenti olan Kestros'ta Vespasianus ve Antoninus Pius Tapınakları bulunmaktadır. Bu kentte bulunan bir onurlandırma yazıtından Antoninus Pius'un ve eşi Faustina'nın adının geçmesinden dolayı burada Faustina'ya ait bir kült merkezinin bulunduğu düşünülmektedir. Bölgedeki imparator kültürleri genel olarak incelendiğinde, birçoğunun bölgenin batı sınırına yakın kıyı kentlerinde tapınım gördüğü ve bu tapınım faaliyetlerinin MS 2. yy'ın sonuna kadar devam ettiği anlaşılmaktadır. MS 2. yy'ın sonunda tahta çıkan Diocletianus, birtakım reformlar yapmış ve yol yapım faaliyetlerinde bulunmuştur. Daha sonra Hristiyanlar'ın baş kaldırısı ve İmparator Diocletianus'un bu ayaklanmayı önlemek amacıyla yaptığı girişimler sonuçsuz kalmış ve imparator kültü önemini kaybederek yok olmaya başlamıştır. MS 5. ve 6. yy'a tarihlenen yazıtlardan Anadolu'daki diğer bölgelerinde olduğu gibi Dağlık Kilikia Bölgesi'nde de tek tanrı inancına (*monoteizm*) geçildiği ve MS 7. yüzyıl itibarıyla pagan kültürlerinin tamamen ortadan kalktığı görülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA VE KISALTMALAR

1)ANTİK KAYNAKLAR

Apollodoros, **Bibliothekhe**, III, (çev. Sir. J. G. Frazer), London,
LOEB Classical Library .

Appianos, **Romaika**, (çev. H. White), London, LOEB Classical Library.

Arrianos, **Alexandriou Anabasis**, II, (çev. E. I. Robson), London,
LOEB Classical Library.

Cassius Dio, **Romaika Historia**, LVI, LXVIII, LXIX (çev. E. Carry), London,
LOEB Classical Library.

Cicero, **De Natura Deorum**, III, (çev. H. Rackham), London,
LOEB Classical Library.

Diodoros Siculus, **Bibliothekes Historikes**, XIV, (çev.H.Oldfather), London,
LOEB Classical Library.

Herodotos, **Historiai**, II, VI, (çev. A.D. Godley), London,
LOEB Classical Library .

Hesiodos, **Theogonia**, (çev. H. G. Evelyn- White), London,
LOEB Classical Library.

Hierokles, **Synekdemos**, (çev. A. Burckhardt), Lipsiae.

Ksenophon, **Anabasis** (Onbinlerin Dönüşü), (çev. Oğuz Yarlığaş), İstanbul, 2007.

Livius, **Ab Urbe Condita**, XXXIII, (çev. E. Sage), London,
LOEB Classical Library.

Plinius, **Naturalis Historia**, I, II, V, (çev. H. Rackham), London,
LOEB Classical Library.

Plinius, **Panegyricus**, X, (çev. B. Raddice), London,
LOEB Classical Library.

Plutarkhos, **Pompeius**, V. (çev. B. Perrin), London, LOEB Classical Library.

Polybios, **Historiai**, (çev. W.R. Paton), London, LOEB Classical Library.

Ptolemaios, **Geographika**, V, London, LOEB Classical Library.

Scriptiores Historiae Augustae V, VI, VIII, X, XIII, (çev. D. Magie), New York,
LOEB Classical Library.

Strabon, **Geographika**, XI, XII, XIV, (çev. H. L. Jones), London,
LOEB Classical Library.

Strabon, Coğrafya, Anadolu XII,XIII,XIV (Geographika), (çev. A.Pekman),
İstanbul 1987.

Suetonius, **De Vita Caesarum** II, III,V, VIII, (Çev. J. C. Rolfe), London,
LOEB Classical Library .

Tacitus, **Annales**, IV, XIII, XIV, (çev. J. Jackson), London,
LOEB Classical Library.

Vergilius, **Aeneas**, VI, (çev. H. Rushton Fairclough), Lonson,
LOEB Classical Library.

2) MODERN KAYNAKLAR

AJA

American Journal of Archaeology

Alföldi, E., Rosenbaum, E., 1980

**The Necropolis of Adrassus (Balabolı in Ro-
ugh Cilicia** ETAM 10, Wien.

Alföldi, E., Erım,M., İnan, J.: “Roman and Early Byzantine Portrait Sculpture in Asia 1968Minor Suppl. 1”, **Belleten** 32, 1968 Ocak, s. 1- 24.

ANMED

Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri

ANRW

Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt.

AS

Anatolian Studies

AST

Araştırma Sonuçları Toplantısı

Arslan, M.: 2003

“I.Ö. 188 Yılından I.Ö. 67 Yılına Kadar Lykia,Pamphylia ve Kilikia Trakheia Sahillerindeki Korsanlık Faaliyetler: Nedenleri ve Sonuçları”, **Adalya** VI, s. 91-116.

Aşkın, E.: 2010

“ Korykos’un (Dağlık Kilikia) Hellenistik Dönemi Üzerine Gözlemler”, **Tüba-Ar** 13, s.77-90.

Ateş, S.: 2000

“1999 yılında Soloi/Pompeiopolis’te Bulunan Grekçe Mezar Yazıtı”, **Olba** III, 2000, s. 211-213.

Aydınoğlu, Ü.: 2008

“Dağlık Kilikia’da Hellenistik Dönem Kolonizasyon Hareketleri”, **III. ve IV. Arkeolojik Araştırmalar Sempozyumu**, Anadolu, Ek Dizi 2, 2008, s. 27- 35.

Barth, H.: 1850

“Auf Reisen Durch Die Küstenlandschaften des Mittlemeeres Gesammelte Inschriften”, **Rheinisches Museum für Philologie**, 7, 1850, s. 246-270.

Baz, F.: 1998

“Roma İmparator Kültü”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

BCH

Bulletin Correspondance Hellenique

Bean, G., Mitford, T. B.: 1962

“Sites Old and New in Rough Cilicia” **AS** 12, s.185-217.

Bean, G., Mitford, T. B.,1965

Journeys in Rough Cilicia 1962-1963,Wien.

Bean, G, Mitford, T. B., 1968

Journeys in Rough Cilicia 1964-1968, Wien.

Bean, G.: 1976

“Hamaksia”, **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed. by. R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 378.

“Syedra”, **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed. by. R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 871.

“Totape”, **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed. by. R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 414.

“Selinus”, **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed. by. R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 823.

Beard, M., North, J., 1990

Pagan Priests, Religion and Power in The Ancient World, Cornell University Press, New York.

Beard, M., North, J., Price, S., 1998

Religions of Rome 1, A History, Cambridge University Press.

Bent, J. T.: 1890

“Cilician Symbols”, **The Classical Review** 4,

no:7, 1890 Haziran, s.321-322.

Bent, J. T.: 1890

“Explorations in Cilicia Tracheia”, **Proceedings of The Royal Geographical Society and Montly Record of Geography**, 12, no:8, 1890 Ağustos, s.445-463.

Bent, J. T.: 1891

“A Journey in Cilicia Tracheia” **JHS** 12, s.206-224.

Blanton, R. E., 2000

Hellenistic, Roman and Byzantine Settlements Patterns of the Coast Lands of Western Rough Cilicia, Bar International Series 879, Oxford.

Bohn, R., 1881

Der Temple der Athena Polias zu Pergamon, Verlag der Königlichen Akademie der Wissenschaften, Berlin.

Bonner, C.: 1930

“A College Course in Greek Mythology”
The Classical Journal 25, no: 7, 1930 Nisan, s.521-530.

- Borgia, E.: 1999 “Research on Onomastics in the Areas of Korykos and Elaiussa-Sebaste”, **Olba** II/ 2. 1999, s. 447-481.
- Borgia, E., Sayar, M.H.: 1999 “Catalogo delle Inscrizioni”, **Elaiussa-Sebaste I**, Ed. by: E. E. Schneider, 1999, s. 63-80.
- Börker, C.: 1971 “Die Datierung des Zeus-Temples von Olba-Diokaisareia in Kilikien”, **Archäologischer Anzeiger** 86, 1971, s. 37-54.
- Boyce, A.A.: 1958 “The Harbor of Pompeiopolis”, **American Journal of Archaeology** 62/ 1, Haziran 1958, s. 67-78.
- Bremmer, J. N., 1994 **Greek Religion**, Oxford University Press.
- BMC** **British Museum Coins**
- Brown, E. L.: 2004 In Search of Anatolian Apollo”, **Hesperia** Supplements 33, XAPIΣ : Essays in Honor of Sara A. Immerwahr, 2004, s. 243-257.

Budde, L., 1987

St. Pantaleon von Aphrodisias in Kilikien,

Beiträge Zur Kunst des Christlichen Ostens 9.

Burrell, B., 2004

**Neokoroi: Greek Cities and Roman Empe-
rors,**Cincinnati Classical Studies, Brill.

CAH

Cambridge Ancient History.

Callander, T.: 1927

“Inscriptions from Isauria”, **American Journal
of Philology** 48, 1927, s. 235-246.

Carter, J. C.: 1973

“Relief Sculptures from the Temple of Athena
Polias at Priene”, **The Proceedings of the
Xth Internentional Congress of Classical
Archaeology** II, 23- 30/IX, 1973, s.771-782.

Ceylan, B.: 2003

Temple- Church in Olba and Reuse of Antique
Monument in Late Antiquity”, **Olba** VIII (özel
sayı),2003, s.73-82.

CIG

Corpus Inscriptionum Graecorum

CIL

Corpus Inscriptionum Latinarum

- Collignon, M.: 1880 “Note sur Une Grotte Decoree de Bas- reliefs pres de Korykos”, **BCH** 4, 1880, s. 133-138.
- Cook, A. B.,1964 **Zeus, A Study in Ancient Religion I**, Zeus God of The Bright Sky, Newyork.
- Cook, A. B.,1965 **Zeus, A Study in Ancient Religion II**, Part I- II, Zeus God of The Dark Sky, Newyork.
- Cramer, J. A., 1954 **Geographical and Historical Description of Asia Minor II**, Oxford.
- Çelgin, G., 2010 **Eski Yunanca- Türkçe Sözlük**.
- Çulha, Z.: 2005 “Batı Anadolu’da İmparator Kültü Tapınakları” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Dagron, G., Feissel, D., 1987 **Inscriptions de Cilicie**, Paris.

- Dagron, G., Marcillet, J.:1978 "Inscriptions de Cilicie et d'Isaurie"
Belleten, 42, s.373-420.
- Desideri, P.: 1991 "Strabo's Cilicians" **De Anatolia Antiqua**, I, s. 209-304.
- Desideri, P., Jasink, A.M., 1990 **Cilicia, Dall'età di Kizzuwatna alla conquista macedone**, Storia 1, Casa Editrice Le Lettere.
- Dillon, M., 1996 **Religion in the Ancient World, New Themes and Approaches**, Amsterdam.
- DNP** **Der Neue Pauly Enzyklopädie der Antike**
- Dowden, K., 2006 **Zeus**, Routledge, New York.
- Dökü, F. E.: 2002 "Anadolu'da Eril Bereket, Koruyucu Kültler ve Tanrılar",Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya.

- Drexhage, H, W.:2003 “Der Kult des Zeus Olbios” **Asia Minor Studien**, Band 45, Religion und Region, 2003, s. 159-178.
- Duchesne, L.: 1880 “Les Necropoles Chretiennes de l’Isaurie” **BCH** 4, 1880, s. 195-205.
- Durugönül, S.: 1987 “Athena Krisoa Oreia” **EA** 10, 1987, s. 115-116.
- Durugönül, S., 1989 **Die Felsreliefs in Rauhen Kilikien**, Bar International Series 511, Oxford.
- Durugönül, S., Ozaner, F.S.: 1993 “Adamkayalar (Kilikya) Kabartmalarının Arkeolojik ve Morfolojik Yönden Değerlendirilmesi ve Korunmasına İlişkin Öneriler” **AST** 11, s.527- 546.
- Durugönül, S., 1998a **Türme und Siedlungen im Rauhen Kilikien**, Asia Minor Studien 28, Bonn.
- 1998b “Seleukosların OLba Territoriumları’ndaki

Akkulturation Süreci Üzerine Düşünceler”,

Olba I, s. 69-76.

1999 a

“Nagidos’un Tarihteki Yeri” La Cilicie: Espaces Et Pouvoirs Locaux, Table Ronde Internationale, İstanbul, 2-5 Kasım 1999, **Varia Anatolica** XIII, s. 429- 443.

1999 b

“Nagidos Üzerine Düşünceler” **Olba** II/1, 1999, s. 67- 78.

2001

“Die kaiserzeitliche Baupolitik im Rauhen Kilikien am Beispiel zweier Tempelbauten”, bk. G.Brands vd. (ed.), Rom und die Provinzen, Gedenkschrift für Hanns Gabelmann, s. 157-161.

2005

“Adana, Tarsus, Mersin, Silifke Müzelerinde Bulunan Klasik, Hellenistik ve Roma dönemi Pişmiş Toprak Heykelcikleri”, **AST** 23/ 1, 2005, s. 25-32.

Durugönül, S., Durukan, M.,

“2004 Yılı Korykos (Kız Kalesi) Yüzey

- Mietke, G.: 2005 Araştırması”, **AST** 23/1, 2005, s.21-24.
- Durugönül, S., 2007 **Dağlık Kilikia’da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları**, Nagidos, Adalya Ek Yayın Dizisi 6.
- Durukan, M.: 1998 “M.Ö. 301-188 Arasında Olba Territoriumunda Yaşanan Siyasi Gelişmeler”, **Olba** 1, 1998, s. 87-95.
- Efendioğlu, T.: 2008 “Hellenizm ve Roma Çağları Lykiası’nda Yerel Kùltler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.
- EA** **Epigraphica Anatolica**
- Erhan, F., 2014 “Antik Çağ Kilikia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2014.
- Erhat, A., 1972 **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

- Erzen, A., 1940 **Kilikien, bis zum Ende der Perserherrschaft,**
Leipzig.
- ETAM** **Erganzungsbände Zu Den Tituli Asiae**
Minoris.
- Faraone, C.A.: 1991 “Binding and Burying the Forces of Evil: The
Defensive Use of “Voodoo Dolls” in Ancient
Greece”, **Classical Antiquity**, 10/2,
1991(Ekim), s. 165-205, 207- 220.
- Feld, O.,Weber, H.: 1967 “Tempel und Kirche über der Korykischen
Grotte (Cennet Cehennem) in Kilikien” **Istmitt**
17, 1967, s. 254- 278.
- Ferguson, J., 1970 **The Religions of the Roman Empire**, Cornell
University Press, New York, 1970.
- Fishwick, D., 2012 **Cult, Ritual, Divinity and Belief in the**

- Roman World**, Variorum Collected Studies Series.
- Friesen, S. J., 1993 **Twice Neokoros; Ephesus, Asia and the Cult of the Flavian Imperial Family**, Brill.
- Giobbe, C.: 2013 “Roman Temples in Rough Cilicia”, **Rough Cilicia, New Historical and Archaeological Approaches**, Ed.:by. M.C. Hoff- R. F. Townsend, Oxford, 2013, s. 128-143.
- Gough, M.: 1954 “A Tempel and Church at Ayas”, **AS** 4, 1954, s. 49-64.
- Gough, M.: 1976 “Dağ Pazarı (Koropissos)”, **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed.: by. R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 256.
- Gradel, I., 2002 **Emperor Worship and Roman Religion**, Clarendon Press, Oxford, 2002.

- Graves, R.: 1954 "Discoveries in Greek Mythology"
The Hudson Review 7/ 2, 1954, s.167-181.
- Goetze, A., 1940 **Kizzuwatna and the Problem of Hittite
Geography**, Yale Oriental Series XXII, London.
- Goetze, A.: 1962 "Cilicians" **Journal of Cuneiform Studies**
16/2, 1962, s. 48-58.
- Gough, M.:1954 "A Temple and Church at Ayaş (Cilicia)" **AS**, 4
1954, s. 49-64.
- Hagel, S.,Tomaschitz, K.,
1998 **Repertorium Der Westkilikischen
Inschriften**, ETAM 22, Wien.
- Hard, R., 2004 **The Routledge Handbook of Greek
Mythology**, London.
- Harrison, J. E., 1948 **Ancient Art and Ritual**, Great Britain, first
published 1913.

- Hart, G. D., 2000 **Asklepius, The God of Medicine**, Royal Society of Medicine Press, London.
- Headlam, A. C., 1892 **Ecclesiastical Sites in Isauria (Cilicia Tracheia)**, The Society for the Promotion of Hellenic Studies, Supp. 1.
- Heberdey, R., Wilhelm, A., 1896 **Reisen in Kilikien**, Ausgeführt 1891 und 1892 im Auftrage der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Wien.
- Heberdey, R.: 1915 “Die Komposition der Gigantomachie im Giebel des peisistratischen Athenatempel auf der Akropolis von Athen” **JÖAI** 18, 1915, s. 40- 56.
- Hellenkemper, H.: 1980 “Zur Entwicklung des Stadtbildes in Kilikien” **ANRW** II- 7. 2, s. 1263-1283.

Herrmann, P.: 1971	“Athena Polias in Milet”, Chiron I, 1971,
s. 291-298.
Hicks, E.L.: 1891	“Inscriptions from Western Cilicia” JHS , 12,
s.225-273.
Hild, F.:1984	“Die Westkilikische Küste von Korakesion bis
Anemurium in Byzantinischer Zeit” Byzantios ,
s.137-145.
Hild, F., Hellenkemper, H.,

1986 | Neue Forschungen in Kilikien , Tabula Imperii
Byzantini 4, Wien. |
| 1990 | Kilikien und Isaurien , Tabula Imperii
Byzantini 5, Wien. |
| 2004 | Lykien und Pamphylien , Tabula Imperii
Byzantini 8, Wien. |
| Hinnells, John R., 2007 | A Handbook of Ancient Religions , Cambridge |

University Press.

Hoff, M., Townsend, R.,

Erdoğan, E., Can, B.:

2012

“Antiochia ad Cragum Arkeolojik Araştırma

Projesi: Kuzeydoğu Tapınak 2011 Sezonu”

ANMED 2012/10, s. 9-14.

Hula, E.: 1902

“Dekaprotie und Eikosaprotie”, **JÖAI** 5, 1902,

s. 197- 207.

Hunt, Gloria R., 2006

**Foundation Rituals and The Culture of
Building in Ancient Greece.**

IGR

**Inscriptiones Graecae ad res Romanas
Pertinentes.**

Jevons, F. B.: 1891

” Report on Greek Mythology”, **Folklore** 2/2,

1891 Haziran, s. 220-241.

JHS

The Journal of Hellenic Studies

Jones, A. H. M., 1937	Cities of The Eastern Roman Provinces, Oxford.
Jones, D. L.: 1980	“Christianity and the Roman Imperial Cult”, ANRW II. 23. 2, s. 1023-1054.
Jones, C.P., Habicht, Ch. C.: 1989	“A Hellenistic Inscription from Arsinoe in Cilicia” Phoenix 43/ 4, 1989 KİŞ, s. 317-346.
Jones, C.P., Russell, J.: 1993	” The Two Inscriptions from Nagidos in Cilicia” Phoenix 47/4, s. 293-304.
JÖAI	Jahreschafte des Österreichischen Archäologischen Instituts.
JRA	The Journal of Roman Archaeology.
JRS	The Journal of Roman Studies.

- Karamut, İ.: 1995 “1994 Yılı Syedra Antik Kenti Çevre Düzenleme Çalışmaları” **VI. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, Didim, 1995, s. 77- 89.
- 1996 “1995 Yılı Syedra Antik Kenti Çevre Düzenleme ve Kurtarma Kazısı Çalışmaları” **VII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri**, Kuşadası, 1996, s. 49- 56.
- Karamut, İ, Türkmen, S,:1997 “Dağlık Kilikya’da Bir Kent: Iotape”, **TAD** 31, 1997, s. 291-305.
- Karayaka, N., 2007 **Hellenistik ve Roma Döneminde Pisidia Tanrıları**,Ege Yayınları.
- Kıral, G., 1996 “Sikkelerin Işığında Ovalık Kilikia Sikkeleri: Roma İmparatorluk Dönemi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1996, İstanbul.
- Kienast, D., 2004 **Römische Kaisertabelle, Grundzüge einer Römischen Kaiserchronologie**, Germany.

- Kirsten, E.: 1974 "Diokaisareia und Sebaste, Zwei Stadtegründungen Der Frühen Kaiserzeit im Kilikischen Arbeitsgebiet Der Akademie" **Der Österreichischen Akademie der Wissenschaften**, s. 347- 363.
- 1974 b "Elaiussa- Sebaste in Kilikien. Ein Ausgrabungswunsch an den Ausgraben von Side und Perge" **Arif Müfid Mansel'e Armağan**, Ankara, s. 777-802.
- Kirsten, E., Opelt, I.:1989 "Eine Urkunde der Gründung von Arsinoe in Kilikien", **ZPE** 77, 1989, s. 55-66.
- Koch, G.: 2007 "Das Heiligtum des Hg. Theodoros bei Holmoi (Isauria) Wiedergefunden", **Adalya** X, 2007, s. 259- 270.
- Koşay, H. Z.: 1968 "Kilikia Tarihi", **Belleten** 32/126, s.297-299.

KST**Kazı Sonuçları Toplantısı**

Laistner, M. L. W., 1967

Christianity and Pagan Culture in the Later Roman Empire, Cornell University Press.

Laminger, G., Pascher:

1974

“Kleine Nachträge zu Kilikischen Inschriften”, **ZPE** 15, 1974, s. 31-68.

Larson, J., 2007

Ancient Greek Cults, A Guide.

Leadbetter, B., 2009

Galerius and the Will of Diocletian, Roman Imperial Biographies, Routledge.

Leake, W. M., 1976

Journal of a Tour in Asia Minor, New York.

Le Bas, P., Waddington, W. H.,

1972

Inscriptions Grecques et Latines, Recueillies en Asie Mineure, II, New York.

Lenski, N.: 1999

“Relations Between Coast and Hinterland in Rough Cilicia”, *La Cilicie: Espaces et Pouvoirs*

- Locaux Table Ronde Internationale, **Varia Anatolica** XIII,İstanbul,2-5 Kasım 1999, s. 417- 424.
- Levick, B., 1999 **Vespasian**, London.
- LGPN** **Lexicon of Greek Personal Names**
- LIMC** **Lexicon Iconographicum Mytologiae Classicae.**
- Liddell, H. G., Scott, R., 1996 **A Greek- English Lexicon**, Oxford.
- Lloyd, S., Storm Rice, D., 1958 **Alanya**, The British Institute Archaeology at Ankara, London.
- Long, C.R., 1987 **The Twelve Gods of Greece and Rome**, Brill-Leiden-Köln, 1987.
- Lozano, F.: 2007 “Divi Augusti and Theoi Sebastoi: Roman

- Initiatives And Greek Answers”, **Classical Quarterly** 57.1, 2007, s. 139-152.
- Machatschek, A., 1967 **Die Nekropolen und Grandmaler im Gebiet Von Elaiussa-Sebaste und Korykos im Rauhen Kilikien**, ETAM, No:2, Wien.
- 1974 “Die Grabtempel von Dösene in Rauhen Kilikien” Arif Müfid Mansel’e Armağan, s. 251-261.
- Mackay, Th. S., 1968 **Olba in Rough Cilicia**, Bryn Maur.
- Mackay, S., Mackay, P.: 1969 ” Inscriptions from Rough Cilicia East of of the Calycadnus”, **AS**, Vol. 19, s.139-142.
- Mackay, Th. S.: 1976 “Korykos”, **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed.: by. R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 464.
- Mackay, Th. S.: 1990 “ The Major Sanctuaries of Pamphylia and

Cilicia”, **ANRW** II- 18. 3, s. 2045- 2130.

Magie, D., 1950

Roman Rule in Asia Minor, I-II, Princeton.

MAMA

Monumenta Asiae Minoris Antiqua, Vol. III.

Mastrocinque, A., Scibona, C.G.,

Demeter, Isis, Vesta, and Cybele, Germany.

2012

Mcdonald, A.H., Walbank, F.W.:

“The Treaty of Apamea(188 B.C.): The Naval

1969

Clauses” **JRS**, Vol. 59, No:1-2 (1969),
s. 30-39.

Merkelbach, R., Stauber, J.,

Steinepigramme aus dem Griechischen

2002

Osten, Band 4, Die Südküste Kleinasiens,
Syrien und Palaestina, München.

Millar, F.: 1966

“The Emperor, The Senate and the Provinces”,
JRS 56, 1966, s. 156-166.

2004

Rome, the Greek World and the East, Vol. 2,

- Government, Society, and Culture in the Roman Empire, The University of North Carolina Press.
- Miller, K., 1933 **Itineraria Romana**, Stuttgart.
- Mitford, T. B.: 1980 "Roman Rough Cilicia", **ANRW** II. 7.2, s.1230-1261.
- 1990 "The Cults of Roman Rough Cilicia", **ANRW** II. 18.3, s.2131-2160.
- Morford, M.P.O., Lenardon, R. J., 2003 **Classical Mythology**, Seventh Edition, Oxford University Press.
- Nock, A. D.: 1925 "Studies in the Graeco-Roman Beliefs of the Empire", **JHS** 45, 1925, s. 84-101.
- Nolle, J., Şahin, S., Vorster, C.: 1985 "Katalog der Inschriften im Museum von Alanya", **EA** 5, 1985, s. 125- 146.
- North, J. A., Price, S.R.F., **The Religious History of the Roman Empire**,

- 2011 **Pagans, Jews and Christians**, Oxford University Press.
- Odgen, D., 2007 **A Companion to Greek Religion**, Blackwell Publishing,
- Orlin, Eric M., 2010 **Foreign Cults in Rome**, Oxford University Press.
- Özbay, F.: 2001 “Elaiussa- Sebaste ve Korykos Su Sistemi”, **Olba** IV, 2001, s. 145- 161.
- Özbayoğlu, E.: 2003 “Notes on Natural Resources of Cilicia: A Contribution to Local History”, **Olba** VIII, 2003, s. 159- 171.
- Öztürk, H. S.: 2006 “M.Ö. II- M.S. IV. Yüzyıllarda Likya- Pamphylia Bölgesinde Kırsal Alan Güvenliğı”, Yayınlanmamış Doktora Tezi ,İstanbul 2006.
- Pape, W.,Benseler, G., 1959 **Wörterbuch Der Griechischen Eigennamen**, I-II.

- Paribeni, R., Romanelli, P.: 1914 “Studi e ricerche archeologiche nell’Anatolia meridionale”, **Monumenti Antichi XXIII**, Milano.
- Patton, K. C., 2009 **Religion of the Gods, Ritual, Paradox, and Reflexivity**, Oxford University Press.
- Peschlow, A., Bindokat: 1975 “Zur Sälenstraße von Pompeiopolis in Kilikien”, **IstMitt** 25, 1975, s. 373-392.
- Popko, M., 1995 **Religions of Asia Minor**, Academic Publications Warsaw.
- Price, S.R.F.: 1980 “Between Man and God: Sacrifice in the Roman Imperial Cult, **JRS**, Vol. 70, 1980, s. 28-43.
- 1984a **Rituals and Power, The Roman Imperial Cult in Asia Minor**, Cambridge University Press.

- 1984b “Gods and Emperors: The Greek Language of the Roman Imperial Cult”, **JHS** 104, 1984, s. 89-95.
- Pulley, S., 1997 **Prayer in Greek Religion**, Oxford.
- Ramsay, W. M., 1890 **The Historical Geography of Asia Minor**, Royal Geographical Society, Supplementary Papers, Volume: IV, London.
- Rauh, N. K.: 1999 “Rough Cilicia Regional Archaeological Survey Project”, **Near Eastern Archaeology**, Vol.62, No:1, (1999 Mart), s.54-55.
- RE** **Paulys Real Encyclopädie der Classischen Altertumwissenschaft**
- Robert, L.: 1946 “Inscriptions Grecques et Auteurs Syriaques”, **Hellenica** III, 1946, s. 163- 172.
- 1983 “Documents d’Asie Mineure”, **BCH** 107, 1983,

- s.497-599.
- Roller, Lynn, E.: 2003 “Religions of Greece and Asia Minor”,
The Cambridge History of Religion, Ed.: by.
W. Adler, Cambridge University Press, 2013,
s. 371-397.
- Roscher, W.H., 1884-1890 **Ausführliches Lexikon der Griechischen und
Römischen Mytologie**, Leipzig.
- Rosenbaum, E.: 1965 “Necropolis of Anamur”, **Belleten** 29, 1965,
s. 26- 48.
- Rosenbaum, E., Huber, G.,
Onurkan, S., 1967 **A Survey of Coastal Cities in Western
Cilicia**, Türk Tarih Kurumu Yayınları,
no:8, Ankara.
- Rubin, Benjamin B., 2008 **(Re)presenting Empire: The Roman
Imperial Cult in Asia Minor, 31 BC-AD 68.**
- Ruge, W.: 1905 ““Elaiussa/Sebaste”, **RE** VA/2, s. 2229.

- 1921 “Kilikia”, **RE** XI/1 , s.385-389.
- 1922 “Korasion”, **RE** XI/2, s. 1378.
- Rüpke, J., 2007 **A Companion to Roman Religion**, Blackwell Publishing, Oxford.
- 2011 “Different Colleges - Never Mind!?” , **Priests and State in the Roman World**, Ed.: by. J. H. Richardson — F. Santagelo, Stuttgart.
- Russell, J.: 1973 ” New Inscriptions from Anemurium”, **Phoenix**, Vol.27, no: 4, (1973 KİŞ), s.314-327.
- 1976 “Anemurium”, **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Ed. by. R. Stillwell, Princeton University Press, 1976, s. 58.
- Russell, J., Karamut, İ.: 1999 “Nephelis: a recently discovered of Coastal Rough Cilicia”, **JRA** 12/1, 1999, s. 355- 371.

- Salzman, M., Adler, W., 2013 **The Cambridge History of Religions in the Ancient World, Volume II: From the Hellenistic Age to Late Antiquity**, Cambridge University Press.
- Sayar, M. H.: 1992 “Straßenbau in Kilikien unter den Flaviern”, **EA** 20, 1992, s. 57-60.
- Sayar, M.H., Siewert, P., Taueber, H.: 1993 “Doğu Kilikya’da Epigrafi Tarihi-Coğrafya Araştırmaları 1992”, **AST** XI, 1993, s. 137-160.
- Sayar, M.H.: 1999 “Kilikya’da Tanrılar ve Kùltler”, **Olba** II (özel sayı), s. 131-154.
- 2004 “Athena Oreia”, **Ad Fontes**, 2004, s. 455-458.
- 2005 “Kilikya Yüzey Araştırmaları”, **AST** 23/1, s.1-15.
- Sayar, M.H., Şahin, H.: 2008 “Zeus Kodopas. Eine neue Epiklese des Zeus aus dem Rauhen Kilikien”, **EA** 41, 2008,

s. 113-124.

Sayar, M. H.:2011

“Kilikien unter den Diadochen. Epigraphische Zeugnisse aus der hellenistischen Zeit Kilikiens und ihre Bedeutung für die Altertumwissenschaftliche Erforschung des östlichen Mittelmeerraumes”, **Byzas** 14, 2011, Ed.: by. A. Hoffman, R. Posamentir, M. H. Sayar, s. 217-246.

Scarborough, Y. E.: 1998

“Dağlık Kilikya-Lamotis Mezarları”, **Olba** I, 1998, s.77-85.

Schaffer, F. X.,1903

Cilicia, Ergänzungsheft Nr. 141, Wien.

Schneider, E.E.,2008

Elaiussa Sebaste, Homer Archaeological Guides.

Schwab, H., 1966

Hesiods Theogonie, Eine Uniariische Analyse, Der Österreichischen Akademie Der

Wissenschaften, Wien.

SEG

Supplementum Epigraphicum Graecum.

Seton, M. V.: 1954

“Cilician Survey”, **AS** 4, 1954, s.121-174.

Sherwin, A.H.,White: 1976
14.

” Rome, Pamphylia and Cilicia”, **JRS** 66, s.1-

Smith, C.: 1890

“The Site of Olba in Cilicia”, **The Classical
Review**, Cilt: 4, No:4, s. 185-186.

SNG

**Sylloge Nummorum Graecorum, Levante
Cilicia, Levante Cilicia Supplementum I.**

Söğüt, B.: 1998

“Kilikya Bölgesi’ndeki Roma İmparatorluk
Çağı Tapınakları”, Yayınlanmamış Doktora
Tezi, Konya.

1999

“Lamos’da Bulunan Bir Tapınak”, **Olba** II/2,
s. 399-409.

- 2001 “Kilikya Bölgesindeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları”, **La Cilicie: Espaces et Pouvoirs Locaux**, s.479-504, İstanbul.
- Staffieri, G. M., 1978 **La Monetazione di Olba Nella Cilicia Trachea.**
- 1985 **La Monetazione di Diocaesarea in Cilicia,** Lugano.
- Stepper, R., 2003 **Augustus et sacerdos, Untersuchungen zum römischen Kaiser als priester**, Franz Steiner Verlag Wiesbaden GmbH, Stuttgart.
- Szemler, G. J., 1972 **The Priests of the Roman Republic**, Bruxelles.
- Şahin, S.: 1991 “Inscripfen aus Seleukeia am Kalykadnos (Silifke)”, (Tafel 20-23), **EA** 17, s. 139- 166.
- Şahin, N., 2001 **Zeus’un Anadolu Kültleri**, Suna-İnan Kırarç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü,

İstanbul.

Şahin, H.: 2003

” Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans

Dönemlerinde Dağlık Kilikia (Kilikia Trakheia)

Bölgesi Yazıtlarında Meslekler”

Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

2005

” Eine Neue Inschrift aus dem Mittleren Rauhen

Kilikien”, **EA** 38, 2005, s.73- 74.

2007a

“Dağlık Kilikia 2007: Yerleşim Tarihi ve

Epigrafiya Araştırmaları”, **AST** 26,cilt1,

s.437-456.

2007 b

“Eine neue Weihinschrift für Zeus Epikarpios”,

EA 40, s. 35-40.

2007c

“Doğu Dağlık Kilikia: Polis-Khora İlişkileri

Üzerine İlk Düşünceler”, **Colloquium**

Anatolicum VI, s. 115-179.

- 2008 a “Dağlık Kilikia Yerleşim Tarihi ve Epigrafiya Araştırmaları”, **AST** 27, cilt 3, s.17-28.
- Şahin, H., Şahin, F.: 2008 b “Diokaisareia’ dan Yeni Bir Tanrıça Athena Yazıtı”, **Colloquium Anatolicum** VII, s. 247-260.
- Şahin, H.: 2008 c “Jeopolitik Açıdan Kilikia Bölgesi Korsanlığı”, **Muhibbe Darga Armağanı**, 2008, s. 485-492.
- 2009 a “Doğu Dağlık Kilikia Kentlerinin Territoriumları, Yerleşme Türleri ve Değişimler”, **Colloquium Anatolicum**, VIII, s. 257-289.
- 2009 b “A New Dedication to Athena from Diocaesarea”, **Adalya** XII, s. 221- 228.
- Şahin, H., Yüksel, F.A., Görücü, Z.: 2010 “Korykion Antron ve Göztepesi: Eski Problemler, Yeni Bulgular, Yeni Çözüm

Önerileri”, **Adalya**, XIII, s. 65-89.

Şahin, H.: 2012

“Korykion Antron’daki Tapınak Zeus

Tapınağı mıdır?”, **Adalya** XV, s. 65-79.

Şahin, H.,Özdizbay, A.:

“Dağlık Kilikia Kurşun Kalesi Tapınağı ve

2014

Stoasına İlişkin Yeni Öneriler, **Adalya** VXII,

s. 85-121.

TAD

Türk Arkeoloji Dergisi

Tahberer, B., 2005

Antik Kilikya Sikkelerinde Asklepios Kültü,

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.

TAM

Tituli Asiae Minoris

Taylor, L.R., 1975

The Divinity of the Emperor, Porcupine Press,

Philadelphia, Reprinted 1975.

Tekin, O., 1994

Grek ve Roma Sikkeleri, Yapı Kredi Para

Koleksiyonu 2, İstanbul.

- 1997 “Elaiussa-Sebaste Sikkeleri”, **Adalya**, 2, 1997, s.151-158.
- 1999a “River-Gods in Cilicia in the Light of Numismatic Evidence”, **La Cilicie: Espaces et Pouvoirs Locaux, Kilikia:Mekanlar ve Yerel Güçler (MÖ 2.binyıl-MS 4. Yüzyıl), Varia Anatolica XIII**, Ed. by. E. Jean-A. M. Dinçol-S. Durugönül, İstanbul, 2001, s. 519-551.
- 1999b **Elaiussa-Sebaste I**, “Catalogo delle Monete di Elaiussa nel Museo di Mersin”, Ed. by.: E. E. Schneider, 1999, s. 58-61.
- 2003 **Elaiussa Sebaste II**, “Catalogue of The Excavation Coins Found in The Campaigns of 1998-1999”, s. 541-556.
- 2007 **Dağlık Kilikia’da Bir Antik Kent Kazısının**

- Sonuçları Nagidos, “Sikkeler”, Ed. S. Durugönül, 2007, s. 369-397.**
- Tempesta, C.: 2005 “Antiochos IV Epiphanes and Cilicia”, **Adalya**, 8, s.59-81.
- Ten Cate, H. J. H., 1965 **The Luwian Population Groups of Lycia and Cilicia Aspera During The Hellenistic Period**, Leiden 1965.
- Tomaschitz, K., 1998 **Unpublizierte Inschriften Westkilikiens Aus Dem Nachlass Terence B. Mitfords**, Ergänzungsbande Zu Den Tituli Asia Minoris Nr. 21, Wien.
- 2003 “Iuliosebaste in Kilikien”, **Tyche** 18, 2003, s. 207-222.
- Topçu, Ç.: 1982 “Seleukeia 1981”, **KST** IV, 1982, s. 271-274.
- Topdal, E.: 2007 “Kilikia Eyaleti: Kentler ve Roma Yönetimi”, Ege Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek

Lisans Tezi, İzmir.

Townsend, Rhys F.,

Hoff , M. C.: 2003

“Temples and Tombs of Western Cilicia:

A Question of Form versus Function”,

Proceedings of the XVIth International

Congress of Classical Archaeology,

Boston, August 23-26, 2003, s. 395-399.

Trampedach, E.: 1999

“Tempel und Grossmacht: Olba in

Hellenistischer Zeit” La Cilicie: Espaces et

Pouvoirs Locaux Table Ronde Internationale,

İstanbul, 2-5 Kasım 1999, **Varia Anatolica** XIII,

s. 269-288.

1999

“Teukros und Teukriden, Zur Gründungs-

Legende des Zeus Olbios- Heiligtums in

Kilikien” **Olba**, II/1, 1999, s.93-110.

Ünlü, Y.: 2009

“Kız Kalesi (Korykos) Mozaikleri” **11. AIMC**

Uluslararası Mozaik Kongresi, 2009,

s. 19- 22.

- Vafopoulou, C.E., Richardson: 1988 “Sculptures from the Temple of Athena Polias at Priene”, **The Classical Review** 38, no. 2, 1988, s.347-349.
- Várhelyi, Z.: 2010 **The Religion of Senators in the Roman Empire**, Cambridge University Press, 2010.
- Vollgraff, G.: 1915 “Novae Inscriptiones Argivae”, **Mnemosyne**, 43, 1915, s. 365-384.
- Wannagat, D.: 1999 “Zur Säulenordnung Des Zeustemples Von Olba-Diokaisareia”, **Olba** II,(Özel sayı, II. Cilt), s.355-368.
- Wannagat, D., Dorl,C.,Kramer, N., S. Westphalen, Spanu, M.: 2004 “Bericht Über die Forschungen in Diokaisareia/ Uzuncaburç”, **AST** 22/1, s. 355-368.
- Wannagat, D.: 2005 “Neue Forschungen in Uzuncaburç 2001-2004, Das Zeus-Olbios- Heiligtum und die Stadt

- Diokaisareia, Mit Beiträgen von Norbert
Kramer, Claudia Dorl Klingenschmid, Stephan
Westphalen und Roman Koch, **Archäologischer
Anzeiger** 1. Halbband, 2005, s.117-165.
- Wannagat, D., Westphalen, S.,
Kramer, N., Koch, R.:
2005
“Bericht Über Die Forschungen in Diokaisareia/
Uzuncaburç 2004”, **AST** 23/ 2, s.1-12.
- Williams, C.: 1974
“ The Corinthion Temple of Zeus Olbios at
Uzuncaburç: A Reconsideration of the Date”,
AJA, Vol. 78, no: 4, s.405-414.
- Williams, H.: 1977
”An Athena Parthenos from Cilicia”, **AS**,
Vol. 27, s.105-110.
- Yağcı, R.: 2005
“Soli/Pompeiopolis Antik Liman Kenti 2004
Yılı Kazıları, **KST**, 27/2, 2005, s. 33-42.
- Yağcı, R.: 2010
“Soli/Pompeiopolis 2009 Kazıları”, **ANMED**
2010-8, s.104-110.

- Zoroğlu, L.: 1989 “Doğu Dağlık Kilikia 1987 yılı Araştırması”,
AST VI, s.393-406.
- 1993 “Eine Terrakota Büste der Athena Minerva aus
Klaudiopolis in Kilikien”, **Archaeologischer
Anzeiger**, s.607-612.
- 1994 **Kelenderis I, Kaynaklar, Kalıntılar,
Buluntular**, Ankara.
- 1995 **Tarsus, Tarihi ve Tarihsel Anıtları**, Adana.
- 1999 “ Dağlık Kilikya- Ovalık Kilikya” La Cilicie:
Espaces et Pouvoirs Locaux Table Ronde
Internationale, İstanbul, 2-5 Kasım 1999, **Varia
Anatolica XIII**, s. 425-428.
- ZPE** **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**

TABLolar

1) İMPARATOR KÜLTLERİNİN BÖLGEDEKİ DAĞILIMI*

KENTLER VE YERLEŞMELER	İMPARATOR	TAPINAK
AYASOFYA (KOLYBRASSOS)	Vespasianus	—
	Diocletianus	—
IOTAPE	Traianus	X
	Antoninus Pius	X
GÜNEY KALESİ	Claudius	X
KESTROS	Vespasianus	X
	Traianus	—
LAMOS	Vespasianus-Titus-Domitianus	X
LAERTES	Claudius	X
	Vespasianus	—
SELEUKEIA	Caracalla	—
SELINUS	Traianus	X
OLBA/DIOKAISAREIA	Tiberius	—

*Antik Kentler alfabetik sıraya göre tablolanmıştır.

2) TANRI/TANRIÇA KÜLTLERİNİN YAZITLARA GÖRE DAĞILIMI**

	Zeus	Athena	Hermes	Selene	Helios	Demeter	Apollon	Artemis	Ares	Dionysos	Herakles	Asklepios	Aphrodite	Poseidon	Tykhe
Korakesion	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	X	—	—	—	—
Kotenna	X	—	—	—	—	—	—	X	—	—	—	—	—	—	—
Hamaksia	—	—	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Laertes	X	—	—	—	—	—	X	—	—	—	—	—	—	—	—
Syedra	—	—	—	—	—	—	—	—	X	—	—	—	—	—	—
Iotape	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	X	—
Adanda	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	X
Kasai	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	X	—	—	—
Kestros	X	—	—	—	—	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Antiokheia epi Krago	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Anemourion	—	X	X	—	—	—	—	—	—	—	—	X	—	—	X
Nagidos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	X	—	—
Seleukeia	X	X	X	—	—	—	—	—	—	X	—	—	—	—	X
Korykos	X	—	X	—	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elaiussa/Sebaste	—	X	—	—	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lamos	—	X	—	—	X	—	X	—	—	—	—	—	—	—	—
Kanytella	X	X	—	X	X	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Germanikopolis	—	—	—	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Klaudiopolis	—	X	—	X	—	—	X	—	—	—	—	—	—	—	—
Dalisandos	—	X	—	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Olba-Diokaisareia	X	X	—	X	X	X	—	—	—	X	—	—	—	—	X
Damlaçalı	X	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

** Antik kentlerin topografik olarak sıralandığı bu tablo, bölgedeki yazıt buluntularından yararlanılarak düzenlenmiştir.

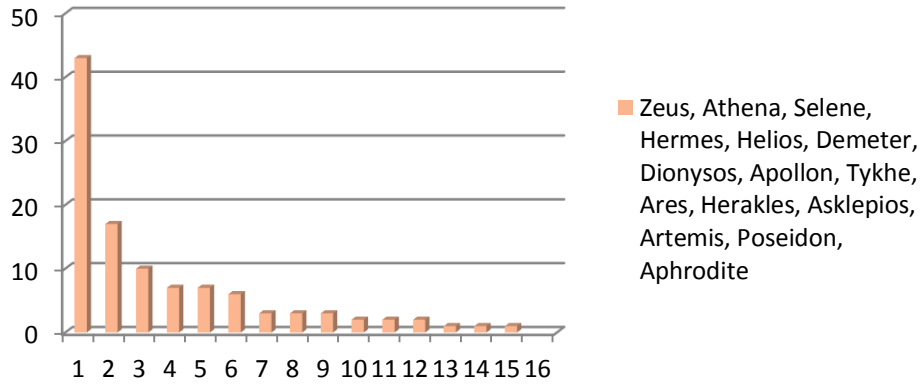
3) TANRI/TANRIÇA TASVİRLERİNİN SİKKELERE GÖRE DAĞILIMI***

	Zeus	Athena	Hermes	Selene	Helios	Demeter	Apollon	Artemis	Ares	Dionysos	Herakles	Asklepios	Aphrodite	Poseidon	Tykhe
Korakesion	X	X	X	—	—	X	X	—	—	—	—	—	—	X	X
Lyrbe	X	X	—	—	—	—	X	X	—	X	—	X	—	—	X
Laertes	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	X
Syedra	X	—	—	—	—	X	—	X	X	X	—	—	X	—	X
Selinus	—	—	—	—	—	—	X	X	—	X	—	—	—	—	X
Iotape	—	—	—	X	—	X	—	—	—	X	—	—	—	—	X
Kolybrassos	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	X
Kasai	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	X
Antiokeia epi Krago	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Anemourion	—	—	—	—	—	—	—	X	—	—	—	—	—	—	—
Nagidos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	X	—	—	X	—	—
Kelenderis	—	X	—	—	—	X	X	—	—	—	—	—	—	X	X
Seleukeia	X	X	—	—	—	X	X	X	—	X	X	—	—	—	X
Holmoi	—	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korykos	X	—	X	—	—	—	X	—	—	X	—	—	X	X	X
Elaiussa/ Sebaste	X	X	X	—	—	—	—	X	—	X	X	—	X	—	X
Lamos	—	X	—	—	—	X	X	—	—	—	—	—	—	—	—
Karallia	—	X	—	X	—	—	X	—	—	—	—	—	X	—	—
Dalisandos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Koropissos	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	X
Olba	X	X	X	X	X	—	—	—	—	X	—	—	—	—	—
Diokaisareia	—	X	X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	X

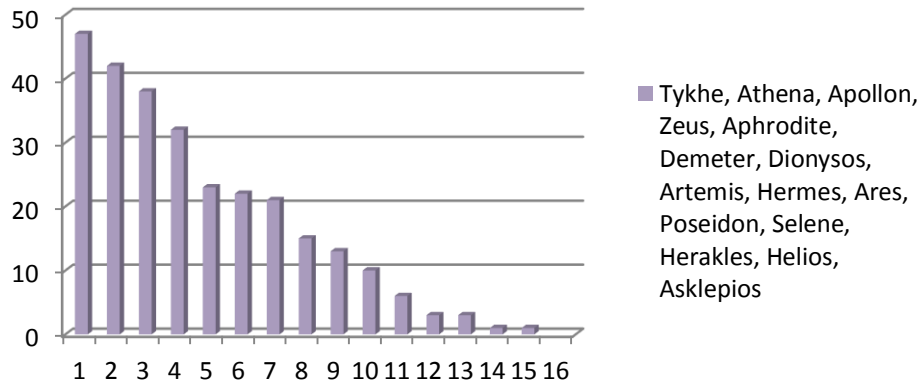
*** Antik kentlerin topografik olarak sıralandığı bu tablo, bölgedeki sikke örneklerinden yararlanılarak düzenlenmiştir.

GRAFİKLER

**Tanrı/Tanrıça Kültlerinin Yazıtlara
Göre Dağılımı**

**Tanrı/Tanrıça Tasvirlerinin Sikkelere
Göre Dağılımı**

RESİMLER

Resim 1 (Korasion Yerleşmesi Genel Görünüm, H.Şahin)

Resim 2a (Korykos Kara Kalesi, H. Şahin)

Resim 2b (Korykos Deniz Kalesi, H. Şahin)

Resim 3 (Korykos Nekropolisi Genel Görünüm, H. Şahin)

Resim 4 (Elaiussa/Sebaste, Tiyatro, H. Şahin)

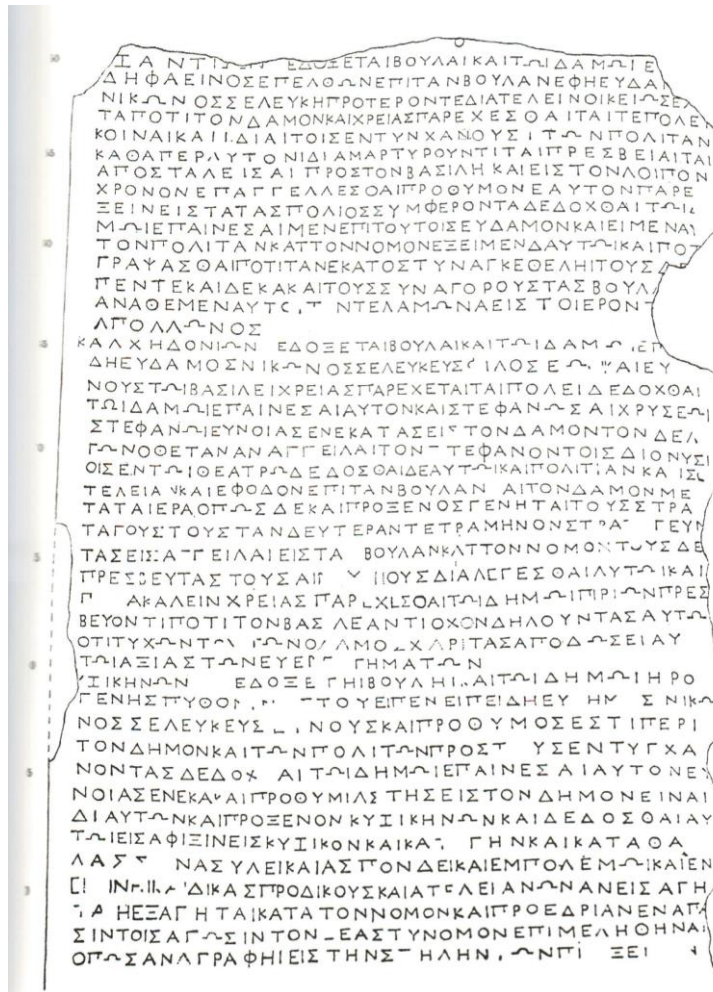
Resim 5 (Kanytella Genel Görünüm, H. Şahin)

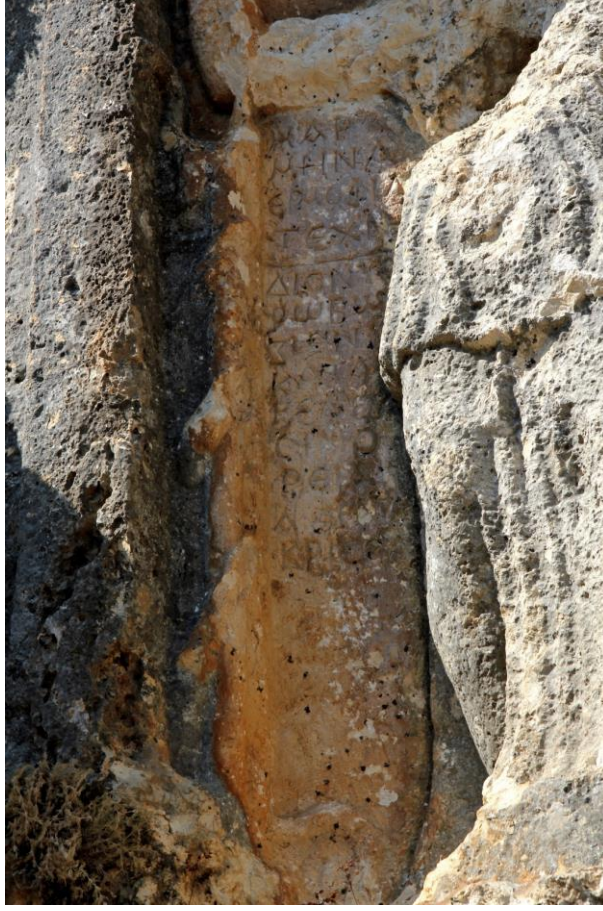
Resim 6 (Diokaisareia, Tykhaion, H. Şahin)

1 Γ Ι Ν Ι
 1
 ΦΑΝ ΤΟ ΕΥ ΗΣ Τ ΥΤΕ
 5 ΝΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΙΗΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΩΝ ΑΡΓΕΙΩΝ
 ΕΥΔΑΜΟΝΝΙΚΗΝ ΟΣΣΕΛΕΥΚΕΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΙΣ ΕΙ
 ΝΑΙ ΔΕ ΑΥΤΟΙΣ ΑΤΕΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΙΑΝ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑ
 10 ΣΙΚΑΙ ΕΝΕΙΡΗΝΗΚΑΙ ΕΜΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΚΑΤΑ ΓΗΝ ΚΑΙ
 ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΕΙΝΑΙ ΔΕΚΑΙ ΘΕΑΡΟΔΟΚΟΥ ΣΤΟΥ ΔΙΟΣ
 ΤΟΥ ΕΝΝΕΜΕΑΙ ΚΑΙ ΤΗΣ ΗΡΑΣ ΤΗΣ ΑΙΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΙ
 15 ΚΕΙΟΥΙΕΡΩΙ ΕΙΠΕΝ ΕΠΙ ΚΡΑΤΗΣ
 ΡΟΔΙΩΝ ΕΠΙ ΠΕΡΕΣΣΑΜΟΚΛΕΟΥ ΣΤΟΥ ΔΑΜΕΟΥ ΠΡΥΤΑΝΙΩΝ
 ΤΩΝ ΣΥΝΑΣΤΥΜΗΔΕΙΤΟΥ ΑΡΧΟΚΡΑΤΕΥΣ ΔΑΛΙΟΥ ΕΚ ΤΩΝ ΛΕΥ
 ΚΩΜΑΤΩΝ ΕΠΙ ΝΙΚΟΣΕΥΚΑΣ ΣΚΡΥΑΣΣΕΥΣ ΕΙΠΕ ΕΥΔΗΜΟΝΝΙ
 20 ΚΩΝΟΣΣΕΛΕΥΚΗ ΤΡΟΣΕΝΟΝ ΕΙ ΜΕΝ ΡΟΔΙΩΝ ΕΠΙ ΕΡΕΣΣΑ
 ΜΟΚΛΕΟΥ ΣΤΡΥΤΑΝΙΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΑΣΤΥΜΗΔΕΙΤΩΝ ΔΕΕΔΟΟΙ
 ΣΑΝ ΠΡΟΣΕΝΙΑΙ ΕΠΙ ΜΙΑΝ ΕΚ ΚΛΗΣΙΑΝ ΔΑΙΣΙΟΥ ΕΥΔΗΜΟΝΝΙΚΩΝ
 ΝΟΣΣΕΛΕΥ ΕΠΙ ΠΕΡΕΣΣΑΜΟΚΛΕΟΥ ΣΤΡΥΤΑΝΙΩΝ ΤΩΝ
 25 ΣΥΝΙΑ ΤΡΟΚΛΕΒΑΔΡΟΜΙΟΥ ΕΔΟΞΕΝ ΤΙΔΑΜΜΕΝΤΑΙ
 ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΕΚ ΚΛΗΣΙΑΙ ΤΟΥ ΣΔΕ ΤΡΟΣΕΝΟΥΣ ΕΙ ΜΕΝ ΡΟΔΙΩΝ
 ΕΥΔΗΜΟΝΝΙΚΩΝ ΟΣΣΕΛΕΥΚΗ ΕΔΟΞΕΤΑΙ ΒΟΥΛΑΙ ΤΟΙ
 ΑΓΓΕΛΟΙ ΤΟΙΣ ΕΙΡΗΜΕΝΟΙΣ ΤΟΤΙ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΗΑΝΤΙΟΧΟΝ
 ΑΦΙΚΟΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΤΟΤΙ ΕΥΔΑΜΟΝ ΤΑΡΑΚΑΛΕΥΝΤΟΝ ΑΥΤΟ
 30 ΣΥΝΕΠΙΜΕΛΕΘΗΜΙΝΟΙ ΤΑΙΔΑΡΑ ΤΑΙΔΕΔΟΜΕΝΑΙ
 ΤΙΔΑΜΜΕΙΣ ΤΑΝΝΑΥΤΙΚΑΝ ΔΥΝΑΜΙΝ ΙΑΝΤΑΧ ΤΑΝΕΙΣ
 ΤΑΝ ΠΟΛΙΝ ΑΠΟΣΤΑΛΕΝΤΙΔΙΛΟΥΝΤΕΣ ΑΥΤΟΙΣ ΤΑΥΤΑ
 ΠΡΑΣΑΣ ΧΑΡΙΕΙΤΑΙ ΤΙΔΑΜΜΕΙ
 35 ΣΟΙ ΤΩΝ ΕΝ ΜΟΝΟΣΣΕΝΝΕΑ ΕΛΕΞΕΝ ΔΕ ΔΟΔΑΙ ΤΙΔΑΜΜΕΙ ΤΡΟΣ
 ΣΕΝΟΣΣΕΣ ΜΕΝ ΤΑ ΚΟΙΝΩΒΟΙ ΤΩΝ ΕΥΔΑΜΟΝΝΙΚΩΝ ΟΣΣΑΥΤΟ
 40 Η ΕΚ ΓΟΝΩΝ ΚΛΗΝΑΥΤΟΙΣ ΓΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ ΕΜΠΑΣΙΝ ΚΑΙ ΙΣΟ
 ΕΛΕΙΑΝ ΚΗΑΣ ΦΑΛΕΙΑΝ ΚΗΑΣ ΥΛΙΑΝ ΕΝ ΠΟΛΕΜΩ ΚΗΕΝΕΙΡΑΝ
 ΚΗΙΚΑΤΑ ΓΗΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΤΤΗΝ ΚΗΙ ΤΑΛΛΑΤΑΝΤΑ
 ΛΟΑΠΕΡΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΤΡΟΣΕΝΟΙΣ
 45 ΙΑΝΤΙΩΝ ΕΔΟΞΕΤΑΙ ΒΟΥΛΑΙ ΚΑΙ ΤΙΔΑΜΜΕΙ ΤΡΟΣΕΝΟΙ
 ΤΡΟΣΕΒΟΥΤΑΙ ΤΟΙΣ ΑΠΟΣΤΑΛΕΝΤΕΣ ΤΟ
 ΑΝΤΙΟΧΟΝ ΕΠΕΛΘΟΝΤΕΣ ΤΙΤΑΝ ΒΟΥΛΑΝ ΝΕΥΔΑΜΟΝ
 ΝΙΚΩΝΟΣΣΕΛΥΚΗ ΙΔΙΑ ΤΡΙΡΟΝΤΑ ΤΑΡΑΡΣΙΛΕΙΑΝ
 ΤΙΟΧΩΝ ΚΟΙΝΑΙ ΤΕΠΟΤΙ ΤΟΝ ΔΑΜΟΝ
 50 ΙΔΙΑΙ ΤΟΙΣ ΕΝ ΤΥΝΧΑΝΟΥΣΙ ΓΗΝ ΤΟΛΙΤΩΝ ΧΡΕΙΑΣ
 ΠΑΡΕΧΕΣΘΑΙ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΟΙΠΟΝ ΚΡΟΝΟΝ ΓΠΑΓΓ
 ΛΕΣΘΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ΠΟΙΗΣΕΣΘΑΙ ΟΛΙΟΣΔ
 ΧΟΑΙ ΤΙΔΗΜΜΕΙ ΤΑΙΝΕΣ ΑΙΜΕΝΕΙ ΤΟΙΣ ΕΥΔ
 ΚΑΙ ΕΙ ΜΕΝ ΑΥΤΟΝ ΤΡΟΣΕΝΟΝ ΤΑΣΤΟ ΛΙΟΣΔΕ
 55 ΑΙΔΕΑΥΤΩ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑΙ
 ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΑΝΑΣΑΣΑΣΥΛΕΙ ΑΙΑ
 ΚΑΙ ΕΦΟΔΟΝΕΠΙ ΤΑΝ ΒΟΥΛΑΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΑΜ
 ΜΕΤΑ ΤΑΙ ΕΙΛΑΤΟΥ ΣΔΕ ΤΕΝΤΕΚΑΛΕΙ
 ΥΣΤΑΣ ΒΟΥΛΑΣ ΛΑΘΕΝ ΝΑΙ
 Τ ΤΡΟΔΑ

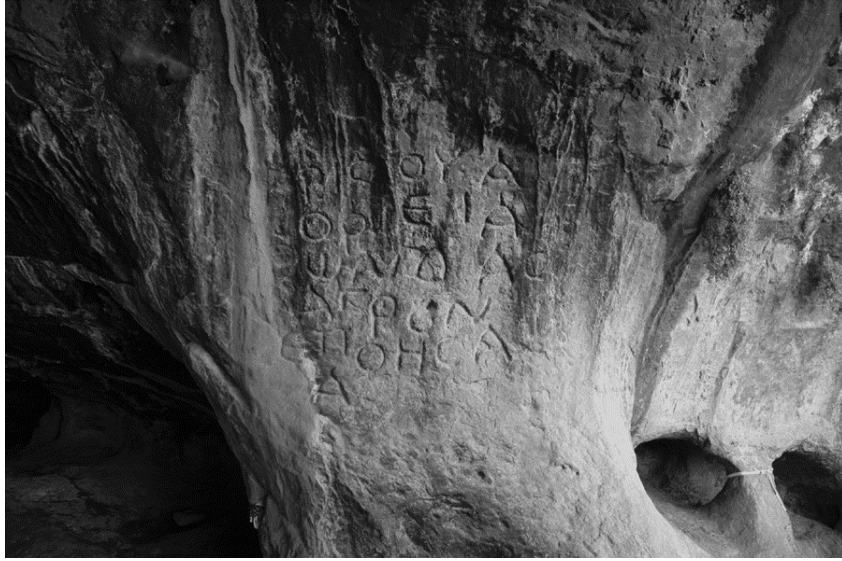
Resim 7a (Arsinoe Kentindeki Dekret: M. H. Sayar 2011)

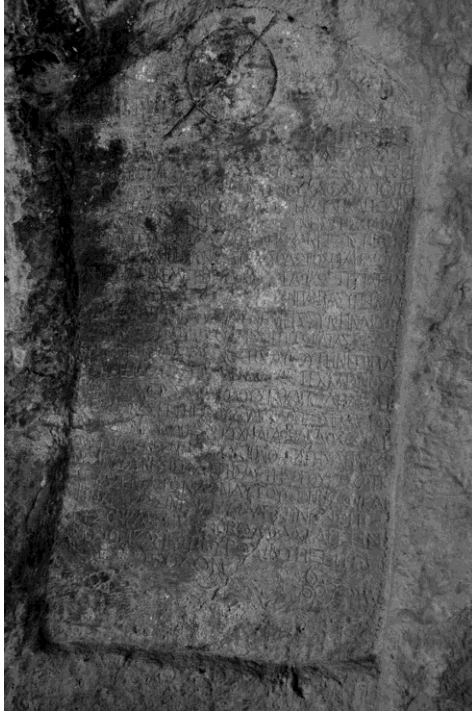
Resim 7b (Arsinoe Kentindeki Dekret: M. H. Sayer 2011)

Resim 8 (Athena Oreia Krisoa'ya Ait Adak Yazıtı: H. Şahin)

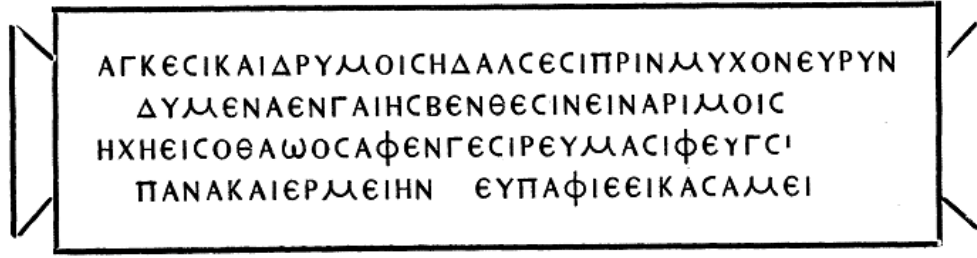
Resim 9 (Athena Oreia Krisoa'ya Ait Adak Yazıtı: H. Şahin)

Resim 10 (Seleukeia Kentindeki Dekret: H. Şahin)

Resim 11 (Sömek, Athena Kabartması, H. Şahin)

Resim 16 (Hermes ve Pan'a Ait Dua: Hicks 1891)

Resim 17 (Hermes'e Ait Adak Yazıtı: H. Şahin)

Resim 18 (Çatiören Hermes Tapınağı- Kerykeion Kabartması: S. Küçüköğlü)

Resim 19 (Kapı Lentosu üzerinde Kerykeion, Şimşek Demeti, Kalkan, Lobut, Üzüm Çelengi ve Phallos Kabartmaları, H. Şahin)

Resim 20 (Korykion Antron Tapınağı genel görünüm: H. Şahin)

Resim 21a (Çatıören - Hermes Tapınağı: H. Şahin 2012)

Resim 21b (Çatıören - Hermes Tapınağı ve Antik Yerleşme, H.Şahin)

Resim 22 (Yapılıkaya - Hermes Kutsal Mağarası: H. Şahin 2012)

Resim 23 (Adamkayalar: H. Şahin)

Resim 24 (Kurşun Kalesi - Selene Tapınağı: H. Şahin — A. Özdizbay 2014)

Resim 25 (Zeus Olbios'a Ait Adak Yazıtı: H. Şahin)

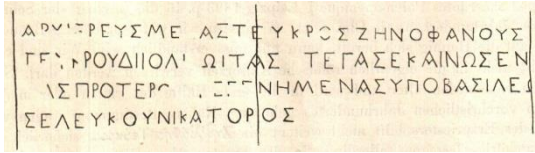
Resim 26 (Zeus Korykios’a Ait Adak Yazıtı: H. Şahin)

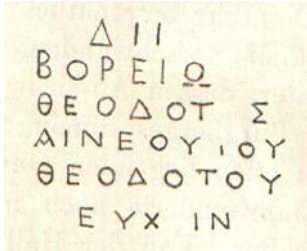
Resim 27 (Zeus Kodopas’a Ait Adak Yazıtı: H. Şahin)

Resim 28 (Zeus Kodopas'a Ait Adak Yazıtı: H. Şahin)

Resim 29 (Zeus Olbios'a Ait Adak Yazıtı: Heberdey — Wilhelm)

Resim 30 (Zeus Boreios'a Ait Adak Yazıtı: Heberdey — Wilhelm)

Resim 31 (Zeus Keraunios: Dowden 2006)

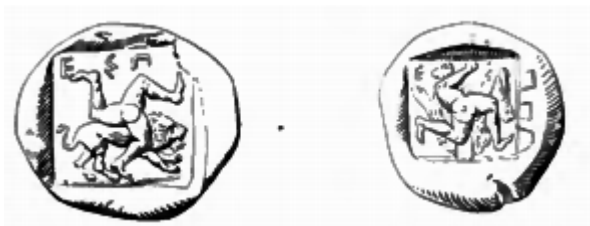
Resim 32 (Zeus ve Typhon Mücadelesi Sahnesi: Dowden 2006)

Resim 33 (Diokaisareia, Zeus Olbios Tapınağı: H. Şahin)

Resim 34 (Triskeles Tasviri: Cook I, 1964)

Resim 35 (Üç İnsan ayağı şeklinde triskeles tasviri: Cook I, 1964)

Resim 36 (Kestros – Vespasianus Tapınağı: Giobbe 2013)

Resim 37 (Lamos – Vespasianus, Titus ve Domitianus Tapınağı: Giobbe 2013)

Resim 38 (Iotape - Traianus Tapınağı: Giobbe 2013)

Resim 39 (Kestros – Antoninus Pius Tapınağı: Giobbe 2013)

HARITA

- İmparator Kültleri
- Tanrı Kültleri

APPENDIX : SİKKELER

I. APHRODITE

No: 1. 1.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: MÖ 1. yy.

Ö.y.; sur taçlı ve örtülü kent tanrıçası büstü sağa.

A.y.; uzun khiton giyimli Aphrodite ayakta, sola. ΕΛΛΙΟΝΣΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΤΟΝΟΜΟΥ ΙΣΙ.

Ref: SNG Levante Cilicia Supp. 1, no: 221 (AR, 15,61, Tetrarahmi)

No: 1. 2.

Antik Kent: Karallia

Tarihleme: Crispina (Commodus'un karısı)

Ö.y.; Crispina büstü, sağa. ΚΡΙΣΠΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ.

A.y.; her iki eliyle saçlarını düzelterek Aphrodite ayakta, sola. ΚΑΡΑΛΛΙΩΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:356 (AE, 5,27)

No: 1. 3.

Antik Kent: Karallia

Tarihleme: Septimius Severus (MS 193-211)

Ö.y.; defne çelenkli Severus büstü, sağa. AV K Λ CЄΠ CCOV...

A.y.; saçlarını düzelter Aphrodite, ayakta, sola. KAPΛΛIWTWN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:358 (AE, 8,07)

No: 1. 4.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: MÖ 1. yy.

Ö.y.; Aphrodite başı, sağa. OPON.

A.y.; para kesesi ve caduceus tutan Hermes ayakta, sağa. KOPVKIOTON.

Ref: SNG Levante Cilicia, no: 802 (AE, 9,15)

No: 1. 5.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: MÖ 1. yy.

Ö.y.; Aphrodite başı, sağa. ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ.

A.y.; para kesesi ve caduceus tutan Hermes ayakta, sağa. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.

Ref: SNG Levante Cilicia, no: 803 (AE, 8,76; SNG Aulock 5681)

No: 1. 6.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: Tiberius (MS 14-37)

Ö.y.; defne çelenkli Tiberius başı, sağa. ΣΕΒΑΣΤΟΣ.

A.y.; Aphrodite başı, sola. ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ ΑΡΧ ΔΙΟ.

Ref: SNG Levante Cilicia, no: 807 (AE, 9,50)

No: 1. 7.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; defne çelenkli S. Alexander büstü, sağa. AV K M AVP CEVHP
AAEΞANΔPO.

A.y.; asaya yaslanan, aphlaston tutan Aphrodite ayakta, sola, alt tarafta pruva.
KΩPVKIΩTΩN AVTONOMON.

Ref: SNG Levante Cilicia Supp. 1, no: 219 (AE, 13,15); Waddington 4255; SNG
Paris 1112.

No: 1. 8.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; ışın taçlı Gordianus büstü, sağa. AV K M ANTΩ ΓΟΡΔΙΑΝΟC.

A.y.; gemi pruvasında asa ve aphlaston tutan Aphrodite ayakta, sola.
KΩPVKIΩTΩN AVTONOMO.

Ref: SNG Levante Cilicia, no: 811, (AE, 14,17); Ex SNG v. Aulock5682.

No: 1. 9.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: Tranquillina (III. Gordianus'un karısı)

Ö.y.; Tranquillina büstü, sağa. CAB[I]NIA[NTPANK]VΛΛINAN.

A.y.; aynaya bakan, saçlarını toplayan Aphrodite ayakta, sola, alt tarafta yunus. KΩPV. . .[N]AVAP.

Ref: SNG Levante Cilicia, no: 814 (AE, 7,11)

No: 1. 10.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: I. Philippus (MS 244-249)

Ö.y.; defne çelenkli Philippus büstü, sağa. AVT.K M IOVΛIOC ΦΙΛΙΠΠΙΟC CGB.

A.y.; aphlaston tutan Aphrodite ayakta, sola, alt tarafta asa. KΩPVKIΩTΩN AVTONOM.

Ref: SNG Levante Cilicia, no: 815 (AE, 13,54)

No: 1. 11.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: Gallienus (MS 253-268)

Ö.y.; defne çelenkli Gallienus büstü, sağa. AV K ΠΟΛΚ (sic) ΓΑΛΛΙΗΝΟC.

A.y.; asa ve aphlaston tutan, Aphrodite ayakta, sola, alt tarafta gemi pruvası. ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ ΑΥΤΟΝΟΜΟV.

Ref: SNG Levante Cilicia, no: 821 (AE, 14,89)

No: 1. 12.

Antik Kent: Nagidos

Tarihleme: MÖ yak. 400-380.

Ö.y.; Aphrodite başı, sağa.

A.y.; Dionysos başı, sağa. ΝΑΓΙΔΟC.

Ref: SNG Levante Cilicia, no: 3 (AR, 0.23); Tekin, Dağlık Kilikia’da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları Nagidos, 2007, no: 79.

No: 1. 13.

Antik Kent: Nagidos

Tarihleme: MÖ yak. 380-360

Ö.y.; oturan ve phiale tutan Aphrodite, sola, yanda kanatlı Eros.

A.y.; thyrsosa yaslanan ve üzüm salkımı tutan Dionysos, ayakta, sola. ΝΑΓΙΔΑ Α.

Ref: SNG Levante Cilicia, no: 7 (AR, 10,16); Erhan, Antikçağ Kilikia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler, s. 263.

No: 1. 14.

Antik Kent: Nagidos

Tarihleme: MÖ 360 öncesi.

Ö.y.; oturan ve phiale tutan Aphrodite, sola, arkada kanatlı Eros.

A.y.; üzüm salkımı tutan ve thyrsosa yaslanan Dionysos ayakta, sola. ΝΑΓΙΔΑ.

Ref: SNG Levante Cilicia Supp. 1, no:1 (AR, 10,74, stater); SNG Cop 179 Lederer.

No: 1. 15.

Antik Kent: Nagidos

Tarihleme: MÖ yak. 360-333.

Ö.y.; oturan ve phiale tutan Aphrodite, sola, uçarak onu taçlandıran Eros.

A.y.; üzüm salkımı tutan ve thyrsos'a yaslanan Dionysos ayakta, sola.

ΝΑΓΙΑΙΚΟΝ.

Ref: SNG Levante Cilicia Supp. 1, no: 4 (AR, 10,12)

No: 1. 16.

Antik Kent: Nagidos

Tarihleme: MÖ yak 360-333.

Ö.y.; Aphrodite büstü, sağa.

A.y.; Kantharos. ΝΑΓΙ

Ref: SNG Levante Cilicia, no:15 (AE, 3,50), Traite II,2, 1528; Tekin, Dağlık Kilikia'da Bir Antik Knet Kazısının Sonuçları Nagidos, 2007, no: 82.

No: 1. 17.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Iulia Mamaea(S.Alexander'ın annesi)

Ö.y.; Mamaea büstü, sağa. IOVΛΙΑ ΜΑΜΕΑ ΣΕΒΑΚΤΗ.

A.y.; aynaya bakan Aphrodite, ayakta, sağa. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩΙ
ΚΑΛΥΚΑΝΔΩ ΣΕΛΕΥΘΕΡΑΚ.

Ref: SNG Levante Cilicia, no:762 (AE, 17, 72)

No: 1. 18.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa.

A.y.; aynaya bakan Aphrodite ayakta, sağa. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩ ΠΡΟΣ ΤΩ
ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ.

Ref: SNG Levante Cilicia, no:769 (AE, 21,44)

No: 1. 19.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa.

A.y.; aynaya bakan Aphrodite ayakta, sağa, sağında ve solunda meşale tutan Eros.

CGAGVKQN TΩ ΠΡΟC TΩ KAAVKAΔNΩ.

Ref: SNG Levante Cilicia, no: 773 (AE, 20,32)

No: 1. 20.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa. M] AP A]NTΩNIOC ΓΟΡΔΙΑΝΟC CGB.

A.y.; iki pantherli araba süren, kantharos ve thyrsos tutan Aphrodite ayakta, sağa.

CGΛGVKЄΩN KA ΓAΓVΘЄPAC.

Ref: SNG Levante Cilicia, no: 774 (AE, 20,60)

No: 1. 21.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.: defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. [ANTΩN]OC ΓOPΔIANOC
CGBAC.

A.y.: aynaya bakan Aphrodite ayakta, sağa, sağında ve solunda uzun meşale tutan
Eros.[C]EΛEYKEΩN [TΩ ΠPOC TΩ KAA]YKAAΔNΩ.

Ref: SNG Turkey, Anamur Museum, no: 293 (AE, 34 mm, 20,20 gr, dp.6)

No: 1. 22.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: II. Faustina (M. Aurelius'un karısı)

Ö.y.; Faustina başı, sağa. ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ.

A.y.; saçlarını düzelter Aphrodite ayakta, sola. ΚΥΘΑΡΕΩΝ.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, Supp. 1, no:78 (AE, 10, 52)

No: 1. 23.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Iulia Maesa (S. Alexander'ın büyük annesi)

Ö.y.; Maesa büstü, sağa. ΙΟΥΛΙΑ ΜΑΙΚΑ ΣΕ.

A.y.; saçlarını düzelter Aphrodite ayakta, sağa. ΚΥΘΑΡΕΩΝ.

Ref: SNG Levante Cilicia, no: 418 (AE, 7,24)

2.APOLLON

No: 2. 1.

Antik Kent: Holmoi

Tarihleme: MÖ 4.yy.

Ö.y.; Athena başı, sağa.

A.y.; Apollon Sarpedonios başı, sağa.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:33 (AR, 0,66)

No: 2. 2.

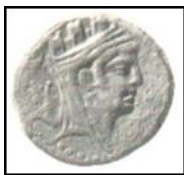
Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: MÖ 2.-1. yy.

Ö.y.; sur taçlı kent tanrıçası büstü, sağa.

A.y.; defne dalı tutan çıplak Apollon, ayakta, sola. ΚΕΛΕΝΔΕΡΙΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp.1, no: 129 (AE, 5, 69)

No: 2. 3.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: IV. Antiokhos (MS 38-72)

Ö.y.; IV. Antiokhos büstü, sağa. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙ[ΟΧΟΣ].

A.y.; defne dalı tutan ve bir sütuna yaslanan Apollon ayakta, sola. ΚΕΛΕΝΔΕΠΙ[ΤΩΝ].

Ref: SNG Turkey 2, Anamur Museum Volume 1, Roman Provincial Coins, no: 194 (AE, 21 mm, 5.40 gr, dp.12) ; SNG Levante- Cilicia, 540 ff; SNG France 2, Cilicie, 736.

No: 2. 4.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: M. Aurelius (MS 161-180)

Ö.y.; defne çelenkli M. Aurelius büstü, sağa.

A.y.; uzun khiton giyimli, elinde asa ve phiale tutan Apollon Sidetes ayakta, sola. ΚΟΡΑΚΗCΙΩΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:394 (AE, 8,55)

No: 2. 5.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: MÖ 1.yy.

Ö.y.; omzunda yay ve ok kılıfı bulunan, başlık giyen Artemis büstü, sağa.

A.y.; defne dalı tutan ve bir sütuna dayanan Apollon ayakta, sola.ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 796 (AE, 2,82)

No: 2. 6.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: IV. Antiokhos (MS 38-72)

Ö.y.; at süren kral, sola.

A.y.; dal tutan Apollon, ayakta, sola.ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 805 (AE, 3,13)

No: 2. 7.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: Iotape (Antiokhos'un karısı)

Ö.y.; Iotape büstü, sağa. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΙΟΤΠΗ.

A.y.; elinde yay tutan Apollon, ayakta, sağa. ΚΩΡΥΚΙΩΤ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 806 (AE, 7,09)

No: 2. 8.

Antik Kent: Lamos

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; Valerianus büstü, sağa. ΑΥ Κ ΠΙΟ ΛΙ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC.

A.y.; yay tutan Apollon, ayakta, sola.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 482 (AE, 7,55)

No: 2. 9.

Antik Kent: Lyrbe*

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. AV K M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB.

A.y.; omzunda ok kılıfı bulunan ve yay taşıyan çıplak Apollon, ayakta, sola. ΛVPBEITΩN.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 31 (AE, 8,89)

No: 2. 10.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa.

A.y.; lir çalan Apollon Kitharoidos ayakta, sağa. ΛVPBEITΩN.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 270 (AE, 16,56); SNG Aulock 5700.

*Lyrbe kentinin Pamphylia Bölgesi'ne mi yoksa Kilikia Bölgesi'ne mi ait olduğuna dair tartışmalar sürmektedir. Bu yüzden bu çalışmanın Appendix kısmına bu kent de dahil edilmiştir.

No: 2. 11.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa.

A.y.; kısa khiton giyimli, elinde asa ve phiale tutan Apollon Sidetes ayakta, sola.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 271 (AE, 18,30); SNG Aulock 5699.

No: 2. 12.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa. AVT KAI ΠΟ ΛΙΚ
OVAΛΕΡΙΑΝΟΝ CE.

A.y.; kısa khiton giyimli, bir asaya yaslanan Apollon Sidetes, ayakta, sola.
ΑΥΡΒΕΙΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 34 (AE, 16,22)

No: 2. 13.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa..ΑΥ.Κ.ΠΙΟ.ΑΙ.ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC, IB.

A.y.; kısa khiton giyimli, elinde asa ve phiale tutan Apollon Sidetes ayakta, sola.
ΑΥΡΒΕΙΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 287 (AE, 17,73).

No: 2. 14.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: Salonina (Gallienus'un karısı)

Ö.y.; Salonina büstü, yan.

A.y.; kısa khiton giyimli, elinde asa ve phiale tutan Apollon Sidetes ayakta, sola.
ΑΥΡΒΕΙΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 293 (AE, 16,46)

No: 2. 15.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: MÖ 2. yy

Ö.y.; defne çelenkli Apollon başı, sağa.

A.y.; sağa dönük protom. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩΙ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩΙ.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 696 (AE, 3,66); Tekin, Elaiussa Sebaste II, no: 11.

No: 2. 16.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: MÖ 2. yy

Ö.y.; Korinthos miğferi giyimli Athena büstü, sağa.

A.y.; omzunda ok kılıfı olan, dal tutan Apollon büstü, sağa. [ΣΕΛΕΥΚΕ]ΩΝ ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΥ.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 706 (AE, 5,16)

No: 2. 17.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: MÖ 2. yy

Ö.y.; Korinthos miğferi giyimli Athena büstü, sağa.

A.y.; defne çelenkli Apollon büstü, sağa. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΟΥ(?)ΗΜΙΟΥ.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 716 (AE, 7,50)

No: 2. 18.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: MÖ 2. yy

Ö.y.; omzunda ok kılıfı Apollon ve Artemis'in karşılıklı büstü.

A.y.; mızrak ve kalkan tutan ve yılan bacaklı yaratığa karşı savaşan Athena, ayakta.

ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΕΠΙ ...ΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 719 (AE, 15,40); SNG Aulock 5819; Erhan, Antikçağ Kilikia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler, s. 44, Res. 41.

No: 2. 19.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: MÖ 2.yy.

Ö.y.; Athena büstü, sağa.

A.y.; Apollon başı, sağa. ΕΠΙ ΕΥΦΡΑΝΟΡΟΣ [ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ].

Ref: SNG Turkey 2, no: 269 (AE, 22 mm, 5,60 gr, dp.12); SNG Levante-Cilicia 716.

No: 2. 20.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Hadrianus (MS 117-138)

Ö.y.; omzunda ok kılıfı Apollon ve Artemis'in karşılıklı büstü. ΑΥΤ ΚΑΙ ΤΡΑΔΡΙΑΝΟΥ ΣΕΒ Μ ΕΤΟΥΣ Κ.

A.y.; mızrak ve kalkan tutan ve yılan bacaklı yaratığa karşı savaşan Athena, ayakta. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩ ΠΡ ΚΑΛΥ ΤΗC ΙΕΡ ΚΑΙ ΑC ΑΥΤ.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 720 (AE, 18,55); BMC 131.

No: 2. 21.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Hadrianus (MS 117-138)

Ö.y.; Apollon ve Artemis'in karşılıklı büstü. ΑΥΤ ΚΑΙ ΤΡ ΑΔΡΙΑΝΟΥ [CEB ETΟΥC] K.

A.y.; kalkan ve mızrak taşıyan Athena ayakta, sola. CEΛE[YKEΩN TΩ ΠΡ ΚΑΛΥ Τ]ΗC ΙΕΡ ΚΑΙ ΑC Α[ΥΤ].

Ref: SNG Turkey 2, no: 270 (AE, 30 mm, 17,50 gr, dp.6); SNG Levante-Cilicia 720; SNG France 2, Cilicie, 964-965.

No: 2. 22.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Commodus (MS 166-192)

Ö.y.; defne çelenkli Commodus büstü, sağa. ΑΥΤ ΚΑΙ ΑΥΡΗ Ο ΚΟΜΟΔΟC.

A.y.; Apollon ve Artemis'in karşılıklı büstü. CEΛEYKΩN TWN ΠΡΟC TW K.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 730 (AE, 10,80)

No: 2. 23.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Commodus (MS 177-192)

Ö.y.; defne çelenkli Commodus büstü, sağa.

A.y.; Apollon ve Artemis'in karşılıklı büstü. CEΛEYKEΩN TΩN ΠPOC TΩ KAAΥKAΔNΩ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 272 (AE, 25 mm, 8,90 gr, dp.6); SNG France 2, Cilicie, 977; Erhan, Antikçağ Kilikia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler, s.45, Res.42.

No: 2. 24.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Geta (Augustus olarak) (MS 209-212)

Ö.y.; defne çelenkli Geta büstü, sağa. AVT KAI ΠO CΓΓETAC.

A.y.; defne dalı tutan ve yılanlara sarılı tripoda yaslanan Apollon ayakta, sola.
CЄΛЄVKЄWN TΩN ΠPOC TΩ KAAVKAAΔNΩ.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 752 (AE, 10,36); SNG Aulock, 8709.

No: 2. 25.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; S. Alexander büstü, sağa. AV K M.A.AΛЄЄANΔPO.

A.y.; Apollon ve Artemis'in karşılıklı büstü. CЄΛЄVKЄWN KAAVKAA[Δ]NΩ.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 761 (AE, 7,90); Erhan, Antikçağ Kili-
kia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler, s. 45, Res. 44.

No: 2. 26.

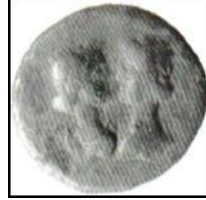
Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; defne çelenkli Alexander büstü, sağa.

A.y.; Apollon ve Artemis'in karşılıklı büstü. [CЄΛЄYKЄΩN KAAVKAAΔNΩ].

Ref: SNG Turkey 2, no: 289 (AE, 25 mm, 8,70 gr, dp.6); SNG France 2, Cilicie 1009.

No: 2. 27.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus ve Tranquillina.

Ö.y.; Gordianus ve Tranquillina'nın karşılıklı büstü. **M ANTΩNIOC ΓΟΡΔΙΑΝΟC CЄ KAI CΑBΙNΙΑN TPANKVΛΛΙ CЄB.**

A.y.; Apollon ve Artemis Tykhe'nin karşılıklı büstü. **CЄΛЄVKЄWN TΩ ΠPOC KΑΛVKAΔNΩ ЄΛЄVΘЄPAC.**

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 776 (AE, 21,90)

No: 2. 28.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: I. Philippus (MS 244-249)

Ö.y.; Philippus büstü, sağa. ΑΥΤ ΚΑ Μ ΙΟΥΛΙΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΕΒ.

A.y.; Apollon ve Artemis Tykhe'nin karşılıklı büstü, aralarında dal. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩ ΚΑΛΥΚΑ. ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ.

Ref: SNG Switzerland I, Levante-Cilicia, no: 777 (AE, 23,73)

No: 2. 29.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: I. Philippus (MS 244-249)

Ö.y.; Philippus büstü, sağa. ΑΥΤ Κ Μ ΙΟΥΛΙΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΕΒ.

A.y.; Apollon ve Artemis-Tykhe'nin büstü, aralarında dal. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩ ΠΡΟΣ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 297 (AE, 36 mm, 27,00 gr, dp.6); SNG France 2, Cilicie 1041-1042.

No: 2. 30.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Trebonianus Gallus (MS 251-253)

Ö.y.; Gallus büstü, sağa. [ΑΥ Κ ΓΑΙ ΟΥΛΑΙ ΤΡΕ]ΒΩΓΑΛΛΟC.

A.y.; Apollon ve Artemis-Tykhe'nin büstü, aralarında dal. CEΛEΥKEΩN TΩN ΠPOC KAAΥKAAΔNΩ.

Ref: SNG Turkey 2, no:300 (AE, 34 mm, 14, 65 gr, dp.6); SNG France 2, Cilicie 1046; Ziegler, Münzen Kilikiens, 511-516.

No: 2. 31.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; Valerianus büstü, sağa. ΑΥ Κ ΠΟ ΛΙΚ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC.

A.y.; Apollon ve Artemis-Tykhe'nin büstü, aralarında dal. CEΛEΥKEΩN TΩN KAAΥKAAΔNΩ.

Ref: SNG Turkey 2, no:304 (AE, 36 mm, 18,70 gr, dp.6); SNG France 2, Cilicie, 1061-1063; SNG Levante Cilicia 786; Ziegler, Münzen Kilikiens, 520-524; Tekin SHM, 349.

No: 2. 32.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; Valerianus büstü, sağa. ΑΥ Κ ΠΟ ΛΙΚ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ.

A.y.; Apollon ve Artemis-Tykhe'nin karşılıklı büstü. [CEΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟC Κ]ΑΛΥΚΑΔΝΩ.

Ref: SNG Turkey 2, no:305 (AE, 29 mm, 12,60 gr, dp.6); SNG France 2, Cilicie, 1061-1063; SNG Levante Cilicia 786; Ziegler, Münzen Kilikiens, 520-524.

No: 2. 33.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; Valerianus büstü, sağa. [ΑΥΚ ΠΟ ΛΙ]Κ [ΟΥΑΛΕΡ]ΙΑΝΟΣ.

A.y.; Apollon ve Artemis-Tykhe'nin karşılıklı büstü, aralarında dal.
[C]EΛE[ΥKEΩN TΩN ΠPOC] KAΛΥKAΔNΩ.

Ref: SNG Turkey 2, no:306 (AE, 28 mm, 9,40 gr, dp.6); SNG France 2, Cilicie, 1061-1063.

No: 2. 34.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; Valerianus büstü, sağa. [AY K] ΠO ΔIK O[ΥAAEPIANOC].

A.y.; Apollon ve Artemis-Tykhe'nin karşılıklı büstü, aralarında dal.
[CEΛEΥKEΩN TΩN Π]POC KAΛΥKAΔNΩ.

Ref: SNG Turkey 2, no:307 (AE, 33 mm, 17,90 gr); Ziegler, Münzen Kilikiens, 521.

No: 2. 35.

Antik Kent: Selinus

Tarihleme: IV. Antiokhos (MS 38-72)

Ö.y.; Antiokhos büstü, sağa. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΛΛΑΚ ΑΝΤΙΟΧΟΣ.

A.y.; kısa khiton giyimli, phiale tutan ve asaya yaslanan Apollon Sidetes ayakta. ΚΕΛΑΙΝΟΒΟΙΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:456 (AE, 10,28)

No: 2. 36.

Antik Kent: Selinus

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; defne çelenkli Caracalla büstü, sağa. ΑΥΤ ΚΑΙ Μ ΑΥΡ ΑΝΤΩ.

A.y.; kısa khiton giyimli, phiale tutan ve asaya yaslanan Apollon Sidetes, ayakta. [ΤΡΑΙΑΝΟΠΙΟΛΕ]ΙΤΩΝ ΚΕΛΑΙΝΟΒΟΙΩΝ ΤΗΣ ΙΓΡΑ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:462 (AE, 19,24)

No: 2. 37.

Antik Kent: Selinus

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; S.Alexander büstü, sağa. AV KAI M AV CE AΛEΞANΔPOC.

A.y.; kısa khiton giyimli, phiale tutan ve asaya yaslanan Apollon Sidetes, ayakta. TPAIANO CEAINOV THC IEPAC.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp.1, no: 89 (AE, 10,82)

No: 2. 38.

Antik Kent: Selinus

Tarihleme: I. Philippus (MS 244-249)

Ö.y.; defne çelenkli Philippus büstü, sağa. AV K M IOVA ΦΙΛΙΠΠΙΟC CGB.

A.y.; kısa khiton giyimli, phiale tutan ve asaya yaslanan Apollon Sidetes, ayakta. TPAIANO CCAINOVC I THC IGPAC.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:467 (AE, 7,54)

3. ARES

No: 3. 1.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: M. Aurelius (MS 161-180)

Ö.y.; M. Aurelius büstü, sağa. AV T K M AV ANTΩNIN.

A.y.; kalkan ve mızrak tutan Ares ayakta, sola. CVΓΔΡΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:412 (AE, 5,12)

No: 3. 2.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; Severus Alexander büstü, sağa. A K M AVP CCOVHP AΔEΞANΔPOC
CGB.

A.y.; mızrak, parazonium ve chlamys tutan Ares ayakta, sola. CVΓΔΡΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:417 (AE, 13,80); SNG Aulock 5901.

No: 3. 3.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Maximinus (MS 235-236)

Ö.y.; defne çelenkli Maximinus büstü, sağa. AV. K. Γ. IO. OV MAEIMGINOC.

A.y.; mızrak ve kalkan tutan Ares ayakta, sağa. CVΘΔPΘΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:419 (AE, 5,33)

No: 2. 4.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. AVT KAI M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC CGB.

A.y.; mızrak ve parazonium tutan Ares ayakta, sağa. CVΘΔPΘΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:425 (AE, 6,88)

No: 3. 5.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. AVT KA ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC CGB.

A.y.; Ares'in Dike tarafından yargılanması, Hermes ve Dike silahsız Ares'i tutmakta. CVΓAPCQN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:427 (AE, 8,85); Robert, Documents, 1966, 91-100, no: 432- 434-437.

No: 3. 6.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa. AVT KAI ΠΟΛΙΚ ΟΥΑΛΓΡΙΑΝΟΝ CGBA IA.

A.y.; Ares'in Dike tarafından yargılanması, Hermes ve Dike silahsız Ares'i tutmakta. CVΓAPCQN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:432 (AE, 15,47); Robert, Documents, 1966, 91-100, no:427-434- 437.

No: 3. 7.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Gallienus (MS 253-268)

Ö.y.; defne çelenkli Gallienus büstü, sağa. AVT KAI ΠO ΔIK ΓΑΛΛΙΗΝOC
CGB H.

A.y.; Ares'in Dike tarafından yargılanması, Hermes ve Dike silahsız Ares'i tutmakta.
CVЄΔPЄΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:434 (AE, 11,72)

No: 3. 8.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Gallienus (MS 253-268)

Ö.y.; defne çelenkli Gallienus büstü, sağa. AVT KAI ΠO ΔIK ΓΑΛΛΙΗΝOC
CGB H.

A.y.; kalkan ve mızrak tutan Ares ayakta, sağa. CVGΔPЄΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:436 (AE, 16,40)

No: 3. 9.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Gallienus (MS 253-268)

Ö.y.; defne çelenkli Gallienus büstü, sağa. AVT KAI ΠO ΔIK ΓAΛΛIHNOC
CGB H.

A.y.; Ares'in Dike tarafından yargılanması, Hermes ve Dike silahsız Ares'i tutmakta.
CVGΔPЄΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:437 (AE, 18,98)

No: 3. 10.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Salonina (Gallienus'un karısı)

Ö.y.; Salonina büstü, sağa. KOPNHΔIA CAAΩNINA CGB IA.

A.y.; kalkan ve mızrak tutan Ares ayakta, sağa. CVGΔPΓΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:445 (AE, 12,46)

4. ARTEMIS

No: 4. 1.

Antik Kent: Anemourion

Tarihleme: Titus (MS 79-81)

Ö.y.; Defne çelenkli Titus büstü, sağa. AD. TITOC KAICAP.

A.y.; Yay tutan ve ok kılıfından ok çıkaran Artemis ayakta, sağa. ANEMOYPIEΩN.

Ref: SNG Levante- Cilicia, Suppl., no: 106; RPC no: 1701.

No: 4. 2.

Antik Kent: Anemourion

Tarihleme: II. Valerianus (MS 254-255)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa. AVT. ΠΙΟ ΛΙ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC.

A.y.; Her iki elinde dal tutan, Artemis'in kült kaidesi, ayak ucunda erkek geyik ve köpek. ET B ANEMOYPEΩN.

Ref: SNG Levante-Cilicia, no: 513. (AE 27mm)

No: 4. 3.

Antik Kent: Anemourion

Tarihleme: II. Valerianus (MS 254-255)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa. AV K ΠΙΟ ΛΙ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΝ.

A.y.; Elinde dal tutan, bir kaide üzerinde Artemis ayakta duran Artemis kült heykeli, ayak cunuda erkek geyik. ET B ANEMOYPEΩN.

Ref: SNG Levante-Cilicia, no: 513.

No: 4. 4.

Antik Kent: Anemourion

Tarihleme: Gallienus (MS 255-256)

Ö.y.; Gallienus büstü, sağa. ΑΥ Κ ΡΟΥ ΔΙΚΙΝ ΓΑΛΛΙΗΝΟΝ.

A.y.; elinde yay tutan, omuzundaki ok kılıfından ok çıkaran, sağa ilerleyen Artemis, ayak ucunda sola uzanmış erkek geyik. ΕΤ Γ ΑΝΕΜΜΟΥΡΙΕΩΝ.

Ref: SNG Levante- Cilicia, no: 522.

No: 4. 5

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: Iulia Domna (S. Severus'un karısı)

Ö.y.; Iulia Domna büstü, sağa. ΙΟ [ΔΟ]ΜΝΑ [ΚΕΒΑΚ].

A.y.; Artemis kült heykeli. [ΚΕΒΑ Ι ΑΥ Ν]ΑΥΑ[ΡΧ].

Ref: SNG Turkey 2, no:233 (AE, 25 mm, 10,40 gr); SNG France 2, Cilicie, 1172; SNG Levante- Cilicia, 848.

No: 4. 6.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: Tranquillina(III. Gordianus'un karısı)

Ö.y.; çelenk içinde Tranquillina büstü, sağa. CAB TPANKIAΛEINAN AVTOV CE.

A.y.; kısa khiton giyimli, yay tutan ve omzundaki ok kılıfından ok çıkaran Artemis ayakta, sağa. AVPBEITΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp.1, no:333 (AE, 6.21)

No: 4. 7.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa.

A.y.; geyiklerle görülen, yay tutan ve omzundaki ok kılıfını çeken Artemis, sağa. AVPBEITΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 267 (AE, 16,41)

No: 4. 8.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa.

A.y.; Hermes tarafından kovalanan, yay, phiale ve ateşkes çubuğu tutan Artemis; altında köpek. $\Sigma\Gamma\Lambda\epsilon\upsilon\kappa\epsilon\omega\text{N T}\Omega\ \Pi\text{P K}\Lambda$.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 771 (AE, 20,77)

No: 4. 9.

Antik Kent: Selinus

Tarihleme: Iotape (IV. Antiokhos 'un karısı)

Ö.y.; Iotape büstü, sağa. $\text{I}\omega\text{T}\alpha\text{P}\eta\text{H BAC}\text{I}\Lambda\text{I}\text{C}\text{C}\Lambda$.

A.y.; uzun khiton giyimli, yay tutan ve omzundaki ok kılıfından ok çıkaran Artemis ayakta, sağa. $\Sigma\Gamma\Lambda\text{I}\text{N}\text{O}\upsilon\text{C}\text{I}\omega\text{N}$.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 457 (AE, 3,53)

No: 4. 10.

Antik Kent: Selinus

Tarihleme: Traianus (MS 98-117)

Ö.y.; defne çelenkli Traianus büstü, sağa. KAICAP TPAIANOC.

A.y.; uzun khiton giyimli, omzunda ok kılıfı bulunan ve elinde belirsiz obje tutan Artemis ayakta, sağa. CGLINOVCIWNI INΦI.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 459 (AE, 4,43)

No: 4. 11.

Antik Kent: Selinus

Tarihleme: Lucilla (L. Verus'un karısı)

Ö.y.; Lucilla büstü, sağa. AOVKIAAA CGBACTH.

A.y.; kısa khiton giyimli, yay tutan ve omzundaki ok kılıfından ok çıkaran Artemis ayakta, sağa. CGLINOVCIO.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 461 (AE, 4,43)

No: 4. 12.

Antik Kent: Selinus

Tarihleme: Geta Caesar (MS 198-209)

Ö.y.; Geta başı, sağa. Α CGII ΓΕΤΑC KAI.

A.y.; kısa khiton giyimli, yay tutan ve omzundaki ok kılıfından ok çıkaran Artemis ayakta, sağa. CΓΛINO.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 463 (AE, 4,35); SNG Aulock 5856.

No: 4. 13.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Traianus(MS 98-117)

Ö.y.; defne çelenkli Traianus başı, sağa. KAICAP NGPOVA TPAIANOC.

A.y.; omzunda ok kılıfı, asa tutan Artemis ayakta, sola. VΓΔPΓ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 407 (AE, 4,70)

No: 4. 14.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Lucius Verus (MS 161-169)

Ö.y.; defne çelenkli Verus baş, sağa. ...ΑΥΡ ΟΥΗΡΟΥ.

A.y.; uzun khiton giyimli, omzunda ok kılıfı bulunan Artemis ayakta, sağa.
ΑΥΡΟΥ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 414 (AE, 3,99)

No: 4. 15.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Maximus Caesar (MS 235-238)

Ö.y.; Maximus başı, sağa. Γ. ΙΟΥ. ΟΥΗ. ΜΑΞΙΜΟΥ ΚΑΙ.

A.y.; yay tutan ve omzundaki ok kılıfından ok çıkaran Artemis ayakta, sağa.
ΑΥΡΟΥ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 422 (AE, 3,82)

5. ASKLEPIOS

No: 5. 1.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. AVT. K. M. ANT. ΓΟΡΔΙΑΝΟC
CGB.

A.y.; Hygieia ve Telephoros ile yılanlı asaya yaslanan Asklepios ayakta.
ΑΥΡΒΕΙΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 266 (AE, 17,31)

6. ATHENA

No: 6. 1.

Antik Kent: Diokaisareia

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; defne çelenkli Caracalla büstü, sağa. AVTOK. KAI. M. AV
ANTΩΝΕΙΝOC CGB.

A.y.; araba süren, omzunda saçaklı yılan ve elinde yıldırım demeti Athena ayakta,
sola. ΑΔΡ ΔΙΟΚΑΚΑΡΕΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 673 (AE, 18,45)

No: 6. 2.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: MÖ 1.yy.

Ö.y.; Korinthos miğferli Athena büstü, sağa. AΘ.

A.y.; uzun khiton giyimli, aphlaston ve uzun asa taşıyan tanrıça (Aphrodite Euploia).
ΕΛΛΑΙΟΒΣΙΩΝ, ΡΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:839 (AE, 11,38); Tekin, Elaiussa-Sebaste Sikkeleri, Adalya 2, 1997, no: 5.

No: 6. 3.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: İmparatorluk Dönemi.

Ö.y.; Athena büstü, sağa. CGBACTH.

A.y.; tridente yaslanan, çıplak Poseidon ayakta, sağa, ayak ucunda gemi pruvası
.NAVAPXIC.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 224 (AE, 6,60);Tekin, Elaiussa Sebaste II, 2003, no: 3; Erhan, Antikçağ Kilikia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler, s. 312, Res. 371.

No: 6. 4.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: İmparatorluk Dönemi.

Ö.y.; Athena büstü, sağa.

A.y.; çelenk ve hurma dalı tutan Nike ayakta, sola. CGBACT.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:841 (AE, 5,17).

No: 6. 5.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: M.Aurelius- L.Verus

Ö.y.; M. Aurelius ve Verus'un karşılıklı büstü. AVTOKPAT CGBACTΩN.

A.y.; Nike, kalkan ve mızrak tutan Athena ayakta, sola.CGBCTH (sic) MHTP ΠΑΡ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no:845 (AE, 5,24)); Tekin, Elaiussa-Sebaste Sikkeleri, Adalya 2, 1997, no: 6.

No: 6. 6.

Antik Kent: Holmoi

Tarihleme: MÖ 4. yy.

Ö.y.; başı Gorgo başıyla süslü, Nike tutan ve kalkana yaslanan Athena ayakta, sola.

A.y.; phiale ve defne dalı tutan Apollon ayakta, sola. OΛMITIKON A.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 32 (AR, 10,11)

No: 6. 7.

Antik Kent: Karallia

Tarihleme: Gallienus (MS 253-268)

Ö.y.; defne çelenkli Gallienus büstü, sağa. [. . .]ΓΑΛΛΙΗΝΟΝ.

A.y.; kalkan ve mızrak tutan Athena Nikephoros, ayakta, sola. ΚΑΡΑΛΛΙΩΤΩΝ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 192 (AE, 28 mm, 8.70 gr); Ziegler, Münzen Kilikiens, 71.

No: 6. 8.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: Commodus (MS 177-192)

Ö.y.; defne çelenkli Commodus başı, sağa. AVT KAI ΔVPH (sic)...

A.y.; Athena büstü, sağa. KEΛENΔEPITΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 134 (AE, 6,79)

No: 6. 9.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: Septimius Severus (MS 193-211)

Ö.y.; defne çelenkli Severus büstü, sağa. AVT KAI A CE CEOVHPOC.

A.y.; kalkan ve mızrağa yaslanana ve yılan sarılı mızrağı tutan Athena ayakta, sola.
[KEAE]NΔEPITΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 135 (AE, 12,87)

No: 6. 10.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: Macrinus (MS 217-218)

Ö.y.; defne çelenkli Macrinus büstü, sağa. AV K M OII CEO... MAKPEINOC.

A.y.; kalkan ve mızrağa yaslanana ve yılan sarılı mızrağı tutan Athena ayakta, sola. KEAENΔEPITΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 136 (AE, 14,33)

No: 6. 11.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: Traianus Decius (MS 249-251)

Ö.y.; defne çelenkli Decius büstü, sağa. AV KAI KV ΔEKION TPAIANON.

A.y.; mızrağa yaslanan Athena ayakta, sola. KEAENΔEPITΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 140 (AE, 10,65)

No: 6. 12.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: Traianus Decius (MS 249-251)

Ö.y.; defne çelenkli Decius büstü, sağa. ΑΥ ΚΑΙ ΚΥ ΔΕΚΚΙΩΝ
ΤΡΑΕΙΑ[ΝΟΝ].

A.y.; ayakta duran ve yılan sarılı mızrağı tutan Athena ayakta, sola. ΚΕΛΕΝΔΕΡΙΤΩΝ.

Ref: SNG Turkey 2, Anamur Museum Volume 1, Roman Provincial Coins, no:197
(AE, 28 mm, 9,80 gr); SNG Levante Cilicia, 558.

No: 6. 13.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: Lucius Verus (MS 161-169)

Ö.y.; defne çelenkli Verus başı, sola. ΑΥΤΟΚ ΚΑΙCΑΡ ΟΥΗΡΟC.

A.y.; heykelin üzerinde phiale tutan ve mızrağa yaslanan Athena ayakta, sola, altında kalkan. ΚΟΡΑΚΗCΙΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 395 (AE, 23,13)

No: 6. 14.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; defne çelenkli S. Alexander büstü, sağa. [AV] K M AV CEOV
AAEEANΔPOC.

A.y.; mızrak tutan ve ağzına flüt götüren Athena ayakta, sola. KOPAKHCTON.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 398 (AE, 13,23)

No: 6. 15.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: Maximus Caesar (MS 235-238)

Ö.y.; Maximus başı, sağa. Γ. I. OVH. MAEIMOC KAIC.

A.y.; kalkan ve mızrak tutan Athena ayakta, sola. KOPAKHCTON.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 400 (AE, 3,80)

No: 6. 16.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa.

A.y.; hurma dalı tutan ve bir vazoya çakıl taşı fırlatan Athena ayakta, sola.

KOPAKHCIOYTON.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 402 (AE, 15,15)

No: 6. 17.

Antik Kent: Lamos

Tarihleme: Septimius Severus (MS 193-211)

Ö.y.; defne çelenkli Severus başı, sağa. AV[K AOV CЄΠ CЄVH[POC ΠЄP].

A.y.; mızrağa yaslanan, elinde Nike figürü tutan ve ayağının ucunda kalkan bulunan Athena ayakta, sola. ΜΗΤΡΟΠΟΛ ΛΑΜΩΤΙΔΟΣ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 480 (AE, 23,65)

No: 6. 18.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: Tranquillina(III. Gordianus'un karısı)

Ö.y.; Tranquillina büstü, sağa. CΑΒΓΙ ΤΡΑΝΚΥΛΛΙΝΑΝ ΑΥΤΟΝ CЄ.

A.y.; elinde hurma dalı tutan Athena, ayakta, sola. ΑΥΡΗΓΙΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 278 (AE, 7,96)

No: 6. 19.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa.

A.y.; mızrak ve phiale tutan Athena ayakta, sağa. ΔVPBGITΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 288 (AE, 21,50)

No: 6. 20.

Antik Kent: Olba

Tarihleme: İmparatorluk Dönemi

Ö.y.; Athena başı, sağa.

A.y.; Dioskuros başlıkları arasında Harpe. ΟΑΒΕΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 648 (AE, 5,26); Staffieri, Olba 36.

No: 6. 21.

Antik Kent: Olba

Tarihleme: Galba (MS 68-69)

Ö.y.; Galba başı, sağa. CGBACTON KAICAPA AVTOKP CΕPTION
ΓΑΑΒΑΝ ΤΟΝ ΕΥΕΡΤ.

A.y.; kalkan ve mızrak tutan Athena ayakta, sola. BACIAEC M. ANT.
[ΠO]AEMQN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 650 (AE, 11,06); Staffieri, Olba 37.

No: 6. 22.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: MÖ 2. yy.

Ö.y.; Athena büstü, sağa.

A.y.; çelenk tutan Nike ayakta, sola. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΩΙ
ΚΑΛΥΚΑΔΝΩΙ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 680 (AE, 7,55)

No: 6. 23.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: MÖ 2. yy.

Ö.y.; kent tanrıçası büstü, sağa.

A.y.; Nike, kalkan ve mızrak tutan Athena ayakta, sola. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ
ΚΑΠΙΤΩΝΟC.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 701 (AE, 6,94)

No: 6. 24.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: MÖ 2. yy.

Ö.y.; Korinthos miğferli Athena büstü, sağa, altında mızrak.

A.y.; Tanrı başı, sağa. (Helios?). ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΕΠΙ ΔΗΜΙΟΡ[ΓΟΝ] ΔΗΜΗ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 702 (AE, 6,19)

No: 6. 25.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: MÖ 2. yy.

Ö.y.; Korinthos miğferli Athena büstü, sağa. ΣΕΛΕΥΚΕΩ.

A.y.; Tanrı başı, sağa. (Helios?). ΞΕΝΑΡΧΟΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 704 (AE, 3,95)

No: 6. 26.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: MÖ 2. yy.

Ö.y.; Athena büstü, sağa. $\text{CG}\Delta\text{GV}$.

A.y.; meşeden çelenk ile baykuş. $\Delta\text{IOCKOVPI}\Delta\text{O}$.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 711 (AE, 4,68)

No: 6. 27.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: MÖ 2. yy.

Ö.y.; elinde buğday başağı tutan, oturur vaziyette kent tanrıçası, sağa.

A.y.; elinde Nike, kalkan ve mızrak tutan Athena ayakta, sola. $\Sigma\text{E}\Lambda\text{EYKE}\Omega[\text{N}]$
 $\Gamma\text{A}...$

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 718 (AE, 19,28)

No: 6. 28.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Hadrianus (MS 117-138)

Ö.y.; defne çelenkli Hadrianus büstü, sağa. AVTOKPATWP KAI TPA AΔPIANOC.

A.y.; elinde Nike, kalkan ve mızrak tutan Athena ayakta, sola. CΕΛΕΥΚΕΩΝ ΚΑΛΥΚΑΔΝΟΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 722 (AE, 10,05)

No: 6. 29.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Antoninus Pius (MS 138-161)

Ö.y.; defne çelenkli Pius başı, sağa. AVT KAICAP AΔPI ANTΩ[NINOC CΕBA].

A.y.; elinde Nike, kalkan ve mızrak tutan Athena ayakta, sola. CΕΛΕΥΚ T II ΚΑΛ [T] IGP.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 723 (AE, 8,27); SNG Aulock 5822.

No: 6. 30.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Antoninus Pius (MS 138-161)

Ö.y.; defne çelenkli Pius başı, sağa.

A.y.; Korinthos miğferi giyimli Athena büstü, sağa. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟC
ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 724 (AE, 10,82)

No: 6. 31.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Antoninus Pius(MS 138-161)

Ö.y.; Pius başı, sağa. [ΑΥΤ] ΚΑΙCΡ ΑΔΡΙ[ΑΝΤΩΝΙΝΟC CΕΒΑ].

A.y.; Athena büstü, sağa. CΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟC ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 271 (AE, 25 mm, 10,20 gr); SNG Levante- Cilicia 724.

No: 6. 32.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Commodus (MS 166-192)

Ö.y.; Commodus büstü, sağa.

A.y.; kalkan ve mızrak tutan, yılan bacaklı yaratıkla savaşan Athena ayakta, sağa.

CGAΓVKCΩN TWN ΠPOC K.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 732 (AE, 13,58)

No: 6. 33.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; Caracalla büstü. AV K M AVP ANTΩNINOC.

A.y.; üst kısımda her iki yanda protom olan Athena ayakta, sağa, altta yılan bacaklı yaratık. CGAΓVKCΩN KAAVK.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 192 (AE, 14,09); Ziegler, Münzen 430 (Severus- Domna)

No: 6. 34.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; S. Alexander büstü, sağa. AV.K . M. AVP. CЄOVHP AΛEEANΔPOC.

A.y.; mızrak tutan ve yılan bacaklı yaratıkla savaşan Athena ayakta, sağa.CЄAЄVKЄΩN... KAΔV.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 756 (AE, 12,47)

No: 6. 35.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Severus Alexander(MS 222-235)

Ö.y.; S. Alexander büstü, sağa. AY K M AYP CЄOYHP AΛEEANΔPOC.

A.y.; kalkan ve mızrak tutan, yılan bacaklı yaratıkla savaşan Athena ayakta, sağa.
CEΛEYKEΩN KAAKYKA.

Ref: SNG Turkey 2, no: 283 (AE, 29 mm, 10,70 gr, dp.6 Inv. No. 1. 2. 8. 2004);
Ziegler, Münzen Kilikiens, 464ff; SNG Levante- Cilicia 756; SNG France 2, Cilicie,
999-1003.

No: 6. 36.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa. **ANTΩNIOC ΓΟΡΔΙΑΝΟC CЄBACTOC.**

A.y.; mızrak tutan ve yılan bacaklı yaratıkla savaşan Athena ayakta, sağa.
CEΛEYKEΩN TΩ ΠPOC KAAVK.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 763 (AE, 15,20)

No: 6. 37.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa.

A.y.; kalkan yerine siper tutan Athena ayakta, sağa. **CGAGVKEN TΩN IPOC
KAΛVKA.**

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 764 (AE, 13,58); Lanz 30,742.

No: 6. 38.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa. **MAP ANT...**

A.y.; Athena büstü, sağa. **CGAEVKEN.**

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 766 (AE, 6,70)

No: 6. 39.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa.

A.y.; Nike, kalkan ve mızrak tutan Athena ayakta, sola. $\Sigma\Gamma\Lambda\Gamma\upsilon\kappa\epsilon\omega\text{N}$ $\tau\omega$ $\Pi\rho\omicron\varsigma$ $\tau\omega$ $\kappa\alpha\lambda\upsilon\kappa\alpha\delta\text{N}\omega$.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 770 (AE, 22,05); Howgego, 670, 618.

No: 6. 40.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Trebonianus Gallus (MS 251-253)

Ö.y.; Gallus büstü, sağa.

A.y.; mızrak tutan ve yılan bacaklı yaratıkla savaşan Athena ayakta. $\Sigma\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\kappa\epsilon\omega\text{N}$ $[\tau\omega]$ $\Pi\rho\omicron\varsigma$ $\kappa\alpha[\lambda\upsilon]\kappa\alpha\delta\text{N}[.]$

Ref: SNG Turkey 2, no: 298 (AE, 26 mm, 8.20 gr, dp.6, Inv no. 1. 341. 91); SNG Levante- Cilicia 780.

No: 6. 41.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Gallienus (MS 252-268)

Ö.y.; Gallienus büstü, sağa. ΑΥΤ ΠΟ ΔΙΚΙΝ ΓΑΛΛΙΗΝΟC.

A.y.; mızrak tutan ve yılan bacaklı yaratığa karşı savaşan Athena ayakta, sağa.
CEΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡ ΚΑΔΝΩ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 308 (AE, 29 mm, 7.00 gr, dp.6, Inv. No. 1. 469. 91); Ziegler, Münzen Kilikiens, 533.

No: 6. 42.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Gallienus (MS 252-268)

Ö.y.; Gallienus büstü, sağa. [...]ΓΑΛΛΙΗΝΟC

A.y.; mızrak tutan ve yılan bacaklı yaratığa karşı savaşan Athena ayakta, sağa.
CEΛΕΥΚΕΩΝ ΚΑΛΥΚΑΔΝ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 310 (AE, 29 mm, 7.50 gr); SNG France 2, Cilicie, 1064-1067; SNG Levante Cilicia, 789; Ziegler, Münzen Kilikiens, 534-539.

7. DEMETER

No: 7. 1.

Antik Kent: Iotape

Tarihleme: II. Philippus (MS 247-249)

Ö.y.; Philippus büstü, sağa. AVT KAIC M IOV ΦΙΛΙΠΠΟΥ C.

A.y.; uzun khiton giyimli, elinde meşale ve dallar tutan Demeter ayakta, sola. IWTΑΙΙΕΙΤW.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 453 (AE, 20,16)

No: 7. 2.

Antik Kent: Iotape

Tarihleme: Gallienus (MS 253-268)

Ö.y.; defne çelenkli Gallienus büstü, sağa. AVT KAICAPA M AIK
ΓΑΛΛΙΗΝΟ Π (sic).

A.y.; uzun khiton giyimli, elinde meşale ve dal tutan Demeter ayakta, sola.
IWTΑΠΠΕΙΤΩ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 455 (AE, 11,07)

No: 7. 3.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: II. Faustina (M.Aurelius'un karısı)

Ö.y.; Faustina büstü, sağa. ΦΑΥCΤΙΝΑ CEBACTH.

A.y.; çift meşale tutan, iki kanatlı yılandan oluşan arabanın üzerinde bulunan Demeter, ayakta, sağa. K[EΛE]NΔEPITΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 132 (AE, 5,62); Ziegler, Münzen, 259.

No: 7 4.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: I. Philippus (MS 244-249)

Ö.y.; Philippus büstü, sağa. A K M IO ΦΙΛΙΠΠΟΣ CE.

A.y.; çift meşale tutan, iki kanatlı yılandan oluşan arabanın üzerinde bulunan Demeter, ayakta, sağa. KEΛ...

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 137 (AE, 4,54)

No: 7. 5.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: Hostilianus (MS 250)

Ö.y.; Hostilianus büstü, sağa. AV K KV EPE E MECCION ΔEK...

A.y.; çift meşale tutan, iki kanatlı yılandan oluşan arabanın üzerinde bulunan Demeter, ayakta, sağa. KEΛΕΝΔΕΡΙΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 142 (AE, 4,96); Ziegler, Münzen 273 (1.95 gr.!)

No: 7. 6.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: Traianus (MS 98-117)

Ö.y.; Traianus büstü, sağa. AVTOKPATWP TPAIANOC.

A.y.; uzun meşale ve iki buğday başağı tutan Demeter ayakta, sağa. KOPAKHCIOTWN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 388 (AE, 2,85); Levante, Korakesion, 2a.

No: 7. 7.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: Hadrianus (MS 117-138)

Ö.y.; defne çelenkli Hadrianus büstü, sağa. AV KAI T AΔPIANOC.

A.y.; uzun meşale ve iki buğday başağı tutan Demeter ayakta, sola. KOPAKH|CIOT|WN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 390 (AE, 5,06); Levante Korakesion 6g.

No: 7. 8.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: M. Aurelius (MS 161-180)

Ö.y.; defne çelenkli M. Aurelius büstü, sağa. AVTOK KAICAP ANTWNGINOC.

A.y.; omzunun üzerinde uçan peplos, her iki elinde de yanan meşale tutan ve arabasının üzerinde ayakta Demeter, sola. KOPAKHCIWTWN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 392 (AE, 13,24); Levante- Korakesion 10a.

No: 7. 9.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa.

A.y.; her iki elinde de yanan meşale tutan Demeter ayakta, sola. Λ VPBEITΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 269 (AE, 19,39)

No: 7. 10.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: Hostilianus (MS 250)

Ö.y.; defne çelenkli Hostilianus büstü, sağa. ΓΟΒΑ ΟCΤ ΜΕC ΚVΙΝΤΟC ΚΑΙ.

A.y.; her iki elinde de meşale tutan Demeter ayakta, sağa. Λ VPBEITΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 286 (AE, 6,24)

No: 7. 11.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; defne çelenkli Caracalla büstü, sağa. ΑΥ Κ. ΜΑ ΑΝΤΩ[...]

A.y.; Dionysos ve Demeter yüz yüze oturur vaziyette, Dionysos thyrsos ve kantharos tutmakta, Demeter uzun khiton giyimli ve asaya yaslanmakta. CEΛEYKEΩN KAΛΥKAΔN.

Ref: SNG Turkey 2, Anamur Museum Volume 1, Roman Provincial Coins, no: 276 (AE, 23 mm, 5.70 gr, dp. 1, Inv. No. 5.220.2004); SNG Levante - Cilicia 744.

No: 7. 12.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Traianus (MS 98-117)

Ö.y.; Traianus başı, sağa. KAICAP NEPOVAC TPAIANOC.

A.y.; kalathros giyimli, buğday başağı, yanan meşale tutan, oturur vaziyette Demeter, sola. CVEΔPEΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp.1, no: 70 (AE, 10,99)

No: 7. 13.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Traianus (MS 98-117)

Ö.y.; Traianus başı, sağa. KAICAP NEPOVAC TPAIANOC.

A.y.; kalathros giyimli, buğday başağı tutan, yanan meşaleye yaslanmış, Demeter ayakta, sola. CVEΔPEΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp.1, no: 71 (AE, 7,59)

No: 7. 14.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Traianus (MS 98-117)

Ö.y.; defne çelenkli Traianus başı, sağa. KAICAP NEPOVA TPAIANOC.

A.y.; buğday başağı ve uzun meşale tutan, oturur vaziyette Demeter, sola. CVEΔPEΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 408 (AE, 8,29)

No: 7. 15.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Hadrianus (MS 117-138)

Ö.y.; Hadrianus büstü, sağa. [AV]T AΔPIANOC KAICA[P].

A.y.; buğday başağı ve uzun meşale tutan Demeter ayakta, sağa. CVEΔPEΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 409 (AE, 3,32)

No: 7. 16.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Antoninus Pius (MS 138-161)

Ö.y.; Pius büstü, sağa. AVTOK KAIC ANTΩNEINOC.

A.y.; buğday başağı tutan ve yanan meşaleye yaslanan Demeter ayakta, sola. **CVΕΔΡΕΩΝ.**

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, Supp.1, no: 74 (AE, 9,51); Schulten, Oct. 20, 1988, 728.

No: 7. 17.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Lucilla (L. Verus'un karısı)

Ö.y.; Lucilla büstü, sağa. **CEBACTH ΔΟΥΚΙΑΛΛΑ.**

A.y.; her iki elinde yanan meşale tutan Demeter ayakta, sağa. **CVΕΔΡΕΩΝ.**

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 415 (AE, 10,88)

No: 7. 18.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Maximus Caesar (MS 235-238)

Ö.y.; Maximus başı, sağa. **Γ. ΙΟΥ. ΟΥΗΡΟΚ. ΜΑΞΙΜΟΚ ΚΑΙCΑΡ.**

A.y.; Tanrıça, Zeus ve Demeter, ayakta. CVEΔPEΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 421 (AE, 12,70)

No: 7. 19.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Volusianus (MS 251-253)

Ö.y.; Volusianus büstü, sağa. AV K ΓΑΛ ΟΒΟΛΟVCΙΑΝΟC CEB.

A.y.; her iki elinde de yanan meşale tutan Demeter ayakta, sağa. CVEΔPEΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 430 (AE, 6,91)

No: 7. 20.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Salonina (Gallienus'un karısı)

Ö.y.; Salonina büstü, sağa. KOPNHΔΙΑ CAAΩNINA CEB , IA.

A.y.; her iki elinde de yanan meşale tutan Demeter ayakta, sağa. CVEΔPEΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 443 (AE, 19,74)

No: 7. 21.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Salonina (Gallienus'un karısı)

Ö.y.; Salonina büstü, sağa. KOPNHAI A CAΛΩNINA CEB , IA.

A.y.; her iki elinde de yanan meşale tutan Demeter ayakta, sağa. CVEΔPEΩN.

Ref: SNG Switzerland 1, Levante-Cilicia, no: 447 (AE, 16,33)

8. DIONYSOS

No: 8. 1.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa, AVT. K. M ANTΩN ΓOPΔIANOC.

A.y.; thyrsos ve kantharos tutan Dionysos, ayakta, sola, önünde panter. CEBACTH IEPAC AVTO NAVAPXIC.

Ref: SNG Switzerland¹, Levante-Cilicia, no: 853 (AE, 28,00); Erhan, Antikçağ Kilikia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler, s. 115.

No: 8. 2.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa. AYΤ K Π ΔΙΚ ΟΥ[ΑΛΕΡΙΑ]NOC.

A.y.; elinde kantharos ve thyrsos tutan, Dionysos ayakta, sola, alt tarafta panter. CEBACTH IEPAC AY NAYAPXIC Π C P Δ E T.

Ref: SNG Turkey 2, no: 234 (AE, 33 mm, 12.70 gr, dp. 6, Inv. no. 1. 453. 91); Ziegler, Münzen Kilikiens 578; SNG France 2, Cilicie, 1179.

No: 8. 3.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa.

A.y.; kantharos ve thyrsos tutan, Dionysos ayakta, sağa, alt tarafta panter.

[CEBACTH]C [IEPAC] AY NAIPXIC II C P Δ E T.

Ref: SNG Turkey 2, no: 235 (AE, 30 mm, 12.20 gr, dp. 6. Inv. No. 1. 27. 2004); Ziegler, Münzen Kilikiens 578; SNG France 2, Cilicie, 1179.

No: 8. 4.

Antik Kent: Iotape

Tarihleme: Maximinus (MS 235-238)

Ö.y.; Maximinus büstü, sağa. AVT K Γ I OVHPON M[AE]IMINON.

A.y.; panterin üzerinde thyrsos ve kantharos tutan Dionysos ayakta, sola. IWTAIITWN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 452 (AE, 18,67); SNG Aulock 8612.

No: 8. 5.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; Valerianus büstü, sağa. AY K ΠΟ ΛΙΚ ΟΥΑΛΕΡ[ΙΑΝ]ΟC.

A.y.; nebris giyimli, elinde thyrsos ve üzüm salkımı tutan Dionysos ayakta, sola; üç ayaklı masa üzerinde ödül tacı, alt tarafta panter..KΩPYKIΩTON AY NA[YAP]X[IC].

Ref: SNG Turkey 2, no: 223 (AE, 32 mm, 20.40 gr, dp. 4, Inv. no. 3. 100. 2003); SNG Levante- Cilicia 819-820; SNG France 2, Cilicie 1122-1123; Ziegler, Münzen Kilikiens 552-556.

No: 8. 6.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; Valerianus büstü, sağa. AV K ΠO ΔIK OYAAΔEPIANOC.

A.y.; nebris giyimli, thyrsos ve üzüm salkımı tutan Dionysos ayakta, sola; üç ayaklı masa üzerinde ödül tacı, alt tarafta panter. KΩPVKIΩTON AV NAVAPXIC.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 819 (AE, 21,11)

No: 8. 7.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: Tranquillina (III. Gordianus'un karısı)

Ö.y.; çelenk içinde Tranquillina büstü, sağa. CAB TPANKIΔΔEINAN AVTOV CE.

A.y.; kısa khiton giyimli, thyrsos ve kantharos tutan Dionysos ayakta, sola, alt tarafta panter. ΔVPBEITΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 281 (AE, 10,47)

No: 8. 8.

Antik Kent: Nagidos

Tarihleme: MÖ yak. 400-380.

Ö.y.; sakallı Pan başı, sağa.

A.y.; sarmaşık yaprağından çelenk takmış Dionysos büstü, sağa. ΝΑΓΙ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 4 (AR, 0,73); Tekin, Dağlık Kilikia'da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları Nagidos, Adalya 2, 1997, no: 81.

No: 8. 9.

Antik Kent: Nagidos

Tarihleme: MÖ yak.360-333.

Ö.y.; oturan ve phiale tutan Aphrodite, sola, yanında uçan Eros.

A.y.; üzüm salkımı ve thyrsos tutan Dionysos, ayakta, sola. ΝΑΓΙΔΙΚΟΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 11 (AR, 10,07)

No: 8. 10.

Antik Kent: Olba

Tarihleme: Marcus Aurelius (MS 161-180)

Ö.y.; Aurelius büstü, sağa. [ΑΥΤ] ΚΑΙ Μ ΑΥΡΗ ΑΝΤΩΝΙΝΟC CE.

A.y.; thyrsos'a yaslanan, panterin üzerinde kantharos tutan Dionysos ayakta, sola. ΟΛΒΕΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp.1, no: 654 (AE, 9,94); Staffieri, Olba 49.

No: 8. 11.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; defne çelenkli Caracalla büstü, sağa. ΑΥ Κ. Μ. Α. ΑΝΤΩΝΙΝΟC.

A.y.; iki panterli araba süren, thyrsos ve kantharos tutan Dionysos ayakta, sağa. CEΛEVKEΩN TΩN ΠPOC TΩ KA.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 746 (AE, 14,33); SNG Aulock 5830.

No: 8. 12.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; defne çelenkli Caracalla büstü, sağa. AV K. M. A. ANTΩNINOC.

A.y.; iki panterli araba süren, thyrsos ve kantharos tutan Dionysos, ayakta, sola, yukarıda Silenos dans etmekte ve syrinx tutmakta. CEΛEVKEΩN TΩN ΠPOC TΩ KAAV.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 747 (AE, 15,76)

No: 8. 13.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; defne çelenkli Caracalla büstü, sağa. AV K. M. A. ANTΩNINOC.

A.y.; üç Korybantesle çevrili tahtta oturmuş Dionysos. CEΛEVKEΩN TΩN ΠΠOC KAAV.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 748 (AE, 14,57)

No: 8. 14.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; Caracalla büstü, sağa. [...]ANT[...]

A.y.; iki panterin çektiği araba süren Dionysos ayakta, sağa, önünde Silenos. [CEΛEVKEΩN] TΩN ΠΠOC [TΩ KAAVKAΔNΩ].

Ref: SNG Turkey 2, no: 277 (AE, 28 mm, 10.80 gr, dp.12, Inv. No. 9. 69. 2004); SNG Levante- Cilicia 746.

No: 8. 15.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; Caracalla büstü, sağa. [...]ANT[...]

A.y.; iki panterli araba süren Dionysos ayakta, önünde Silenos. CEAEVKEQN
TQN IPOC [...]

Ref: SNG Turkey 2, no: 278 (AE, 29 mm, 1430 gr, dp.12, Inv. No. 4. 115. 2004);
SNG Levante Cilicia 747.

No: 8. 16.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Geta Caesar (MS 198-209)

Ö.y.; Geta büstü, sağa. ΠΟ CΕΠ ΓΕΤΑC ΚΑΙ.

A.y.; uzun khiton giyimli, kantharos tutan ve thyrsosa yaslanan Dionysos ayakta, sola. CEΛEVKEΩN TΩN ΠPOC TΩ KAAVKAAΔNΩ C E.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 750 (AR, 8,56)

No: 8. 17.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Septimius Severus ve Iulia Domna

Ö.y.; Severus ve Domna'nın karşılıklı büstü. AV K Λ CEOVHPOC IOVAIA AVTOVCTA.

A.y.; iki panterli araba süren, thyrsos ve kantharos tutan Dionysos, sola, yukarıda dans eden Silenos. CEΛEVKEΩN TΩN ΠPOC TΩ KAAVKAAΔNΩ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 739 (AE, 11,14); Waddel I,513.

No: 8. 18.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Septimius Severus ve Iulia Domna

Ö.y.; Severus ve Domna'nın karşılıklı büstü. AV KAI A CEII CEOVHPOC IOVAIA ΔOMNA CEBAC.

A.y.; iki panterli araba süren, thyrsos tutan Dionysos, ayakta, sola, çantasından şarap dökülmekte. CEΛEVKEΩN TΩN ΠPOC KAAVKAAΔNΩ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 738 (AE, 16,18); SNG Aulock 5826.

No: 8. 19.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa. MAP ANTΩNIOC ΓOPΔIANOC CE.

A.y.; iki panterli araba süren, thyrsos ve kantharos tutan Dionysos, ayakta, sağa. CEΛEVKEΩN KAAVKA.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 775 (AE, 13,13)

No: 8. 20.

Antik Kent: Selinus

Tarihleme: Herennia Etruscilla (Traianus Decius'un karısı)

Ö.y.; Etruscilla büstü, sağa. EPENNIA AICTPOVCKIAΛAN CEB.

A.y.; thyrsosa yaslanan, kantharos tutan, çıplak Dionysos ayakta, sola, alt tarafta panter. TPAIAN CEAI THC IEPAC.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 469 (AE, 5,58); Erhan, Antikçağ Kilikia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler, s. 114.

No: 8. 21.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Maximus Caesar (MS 235-238)

Ö.y.; Maximus büstü, sağa. Γ. IOV. OVH MAΞIMOC K.

A.y.; kantharos ve thyrsos tutan Dionysos, ayakta, sola, alt tarafta panter. CVEΔPEΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 424 (AE, 2,81)

9. HELIOS

No: 9. 1.

Antik Kent: Olba

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; at süren imparator, sağa. AV K M AVP [ANTONINO]C CEB.

A.y.; protom süren, kırbaç ve dizginler tutan Helios ayakta, sağa. OABEON.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 664 (AE, 14,09); Staffieri, Olba 62.

10. HERAKLES

No: 10. 1.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; defne çelenkli S. Alexander büstü, sağa. AV K M AVP CEVHP
AAEEANΔPOC.

A.y.; sopa, aslan derisi ve elmalar tutan Herakles, ayakta, sağa. CEBACTH
IEPAC AVT NAVAPX.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 849 (AE, 21,87)

No: 10. 2.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; defne çelenkli Caracalla büstü, sağa. |AV|. K. M. AVP. ANTΩNIN.

A.y.; bir sunağın üzerinde thyrsos ve kantharos tutan çıplak Herakles ayakta, sağa;
uzun khiton giyimli, asaya yaslanan, buğday başağı tutan Demeter, ayakta, sola.
CEAEVKEΩN KAAVKAΔN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 744 (AE, 3,87)

No: 10. 3.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; defne çelenkli Caracalla büstü, sağa. AV K M AVP ANTΩNINOC.

A.y.; aslan derisi giyimli, yay tutan ve sopaya yaslanan Herakles ayakta, sağa. CEAEVKEΩN TΩN IPOC TΩ KAAVKAA C E.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 745 (AR, 10,59)

11. HERMES

No: 11. 1.

Antik Kent: Diokaisareia

Tarihleme: İmparatorluk Dönemi.

Ö.y.; omzunun üzerinde caduceus olan Hermes büstü, sağa. AΔPIANΩN.

A.y.; üzüm salkımı ve sapında asma yaprağı. ΔIOKAICAPEΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 666 (AE, 4,41); Staffieri, Diokaisareia 10, Hadrianus ve sonrası.

No: 11. 2.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: MÖ 1. yy.

Ö.y.; sur taçlı, kent tanrıçası büstü, sağa. ΣΑ.

A.y.; phiale ve caduceus tutan Hermes ayakta, sola. ΕΛΛΙΟΝΣΣΙΟΝ ΘΕ ΙΣΙ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 222 (AE, 2,63).

No: 11. 3.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: Iulia Mamaea (S. Alexander'ın annesi)

Ö.y.; Mamaea büstü, sağa. ΙΟΥΛΙΑ ΜΑΜΕΑ C.

A.y.; bir kaya üzerinde oturan, petasos ve kanatlı sandal giyimli, para kesesi ve caduceus tutan Hermes, sola. ΚΟΡΑΚΗCΙΩΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 399 (AE, 7,75)

No: 11. 4.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: Erken İmparatorluk Dönemi.

Ö.y.; sur taçlı, kent tanrıçası büstü, sağa.

A.y.; phiale ve caduceus tutan Hermes ayakta, sola. KΩPVKIQTON.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 791 (AE, 6,30)

No: 11. 5.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; defne çelenkli Caracalla büstü, sağa. AVT M AV ANT.

A.y.; para kesesi ve caduceus tutan çıplak Hermes ayakta, sola. KΩPVI AVTON.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 218 (AE, 8,11); Ziegler, Münzen 548 (7,85 !)

No: 11. 6.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa. AV K K ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC.

A.y.; bir koç üzerinde para kesesi ve caduceus tutan Hermes ayakta, sola. ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ ΝΑΥΑΡΧΙΑΟC.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 813 (AE, 12,89)

No: 11. 7.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: Otacilla (I. Philippus'un karısı)

Ö.y.; Otacilla büstü, sağa.

A.y.; caduceus ve para kesesi tutan Hermes ayakta, sola. ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ ΝΑΥΑΡΧΙΑΟC.

Ref: SNG Turkey 2, Anamur Museum Volume 1, Roman Provincial Coins, no: 222 (AE, 25 mm, 10.20 gr, dp.12, Inv. No. 5. 229. 2004); SNG Levante- Cilicia 818; SNG France 2, Cilicie 1120; Ziegler, Münzen Klikiens 551.

No: 11. 8.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: Salonina (Gallienus'un karısı)

Ö.y.; çelenk içinde Salonina büstü, sağa. KONNA (sic) CAAO|NIN|AN.

A.y.; bir koç üzerinde para kesesi ve caduceus tutan Hermes ayakta, sola. KOPVKIΩTON AVT NAVAPXIC.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 822 (AE, 13,35); M&M Circ. 303, 41.

No: 11. 9.

Antik Kent: Olba

Tarihleme: Ajax (MS 10-15)

Ö.y.; Hermes olarak Ajax başı, sağa. AIANTOS TEVKPOV.

A.y.; Triskeles. APXIEPEΩΣ TOΠAPXOV KENNAT AAAAΣ A.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, No: 630 (AE, 7,95); Staffieri, Olba 8.

No: 11. 10.

Antik Kent: Olba

Tarihleme: Ajax (MS 10-15)

Ö.y.; Hermes olarak Ajax başı, sağa. ΑΙΑΝΤΟΣ ΤΕΥΚΡΟΥ.

A.y.; kanatlı yıldırım. ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΤΟΠΑΡΧ.. ΚΕΝΝΑΤΩΝ ΛΑΛΑΣΕΤ Β.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, No: 632 (AE, 7,53); Staffieri, Olba 14.

No: 11. 11.

Antik Kent: Olba

Tarihleme: Antoninus Pius (MS 138-161)

Ö.y.; defne çelenkli Pius büstü, sağa. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΝΤΩΝΙΝΟ.

A.y.; para kesesi ve caduceus tutan çıplak Hermes ayakta, sola. ΟΛΒΕΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 174 (AE, 7,13)

No: 11. 12.

Antik Kent: Olba

Tarihleme: Marcus Aurelius (MS 161-180)

Ö.y.; defne çelenkli M. Aurelius başı, sağa. AVT KAI M AVPH ANTΩNINOC.

A.y.; para kesesi ve caduceus tutan Hermes ayakta, sola. OΛBEΩN.

Ref: SNG Switzerland¹, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 655 (AE, 6,47); Staffieri, Olba 50.

No: 11. 13.

Antik Kent: Olba

Tarihleme: Commodus (MS 177-192)

Ö.y.; Commodus büstü, sağa. AV. K. M. AV. KO. AN. EVT...

A.y.; para kesesi ve caduceus tutan Hermes ayakta, sola. OΛBEΩN.

Ref: SNG Switzerland¹, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 661 (AE, 9,21); Staffieri, Olba 58.

12. POSEIDON

No: 12. 1.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: Commodus (MS 177-192)

Ö.y.; defne çelenkli Commodus büstü, sağa. AVT KAI ΔVPH (sic) KOMMOΔE.

A.y.; yunus tutan ve zıpkına yaslanan çıplak Poseidon ayakta, sola. KEΛΕΝΔΕΡ...

Ref: SNG Switzerland¹, Levante-Cilicia, Supp. 1, no: 133 (AE, 12,32)

No: 12. 2.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. ΑΥ Κ Μ ΑΝ [ΓΟΡΔΙΑΝΟC]

A.y.;bir elinde yunus diğer elinde zıpkın tutan Poseidon ayakta, sola.KEΛΕΝΔΕΡITΩN.

Ref: SNG Turkey 2, no: 195 (AE, 28 mm, 10.90 gr, dp.6, Inv. No. 1. 451. 91); SNG Levante- Cilicia 553.

No: 12. 3.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: I. Philippus (MS 244-249)

Ö.y.; defne çelenkli Philippus büstü, sağa.[...]ΦΙΛΙΠΠΟΣ CE.

A.y.; yunus tutan ve zıpkına yaslanan Poseidon, ayakta, sola.
[K]EΛΕΝΔ[EPITΩN].

Ref: SNG Turkey 2, no: 196 (AE, 27 mm, 9.20 gr, dp. 6, Inv. No. 1. 1773. 91); SNG Levante- Cilicia 554; SNG France 2, Cilicie 747.

No: 12. 4.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa. AVT KAI ΠΟΛΙΚ
ΟΥΑΔΕΡΙΑΝΟΝ CE; ΙΑ.

A.y.; yunus tutan ve zıpkına yaslanan Poseidon ayakta, sağa. ΚΟΡΑΚΗCΙΩΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, No: 401 (AE, 15,60); Erhan, Antikçağ Ki-
likia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler, s. 203.

No: 12. 5.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; defne çelenkli Caracalla büstü, sağa. AVT M AV ANTΩ.

A.y.; zıpkın ve yunus tutan Poseidon, ayakta, sağa, alt tarafta pruva. [K]ΩPVKΙΩ
AVTONOM.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, No: 809 (AE, 11,72)

No: 12. 6.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. ΑΥ Κ Μ ΑΝΤΩ ΓΟΡΔΙΑΝΟC.

A.y.; yunus ve zıpkın tutan Poseidon ayakta, sola, alt tarafta pruva. ΚΟΡΥΚΙΩΤΩΝ ΑΥΤΟΝΟ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 221 (AE, 25 mm, 7.70 gr); SNG France 2, Cilicie 1113.

13. SELENE

No:13. 1.

Antik Kent: Iotape

Tarihleme: Iulia Domna (S. Severus'un karısı)

Ö.y.; Domna büstü, sağa. ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ C.

A.y.; alnında hilal, her iki elinde meşale tutan ay tanrıçası, ayakta, sola. ΙΩΤΑΠΙΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 450 (AE, 5,33)

No: 13. 2.

Antik Kent: Karallia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. AVT. KAI. M. ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC
CEB.

A.y.; başının önünde hilal, uzun bir meşale ve belirsiz bir obje tutan ay tanrıçası,
ayakta, sağa. ΚΑΡΑΛΛΙΩΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 366 (AE, 8,60)

No: 13. 3.

Antik Kent: Olba

Tarihleme: Antoninus Pius (MS 138-161)

Ö.y.; defne çelenkli Pius büstü, sağa. AVΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC.

A.y.; omzunda hilal, elinde meşale, iki boğanın arasında ay tanrıçası ayakta, sola.
ΟΛΒΕΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 653 (AE, 17,27); Staffieri, Olba 46.

14. TYKHE

No: 14. 1.

Antik Kent: Diokaisareia

Tarihleme: İmparatorluk Dönemi

Ö.y.; Nemesis ayakta, sağa, alt tarafta tekerlek.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. ΔΙΟΚΑΙCΑΡΕΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 665(AE, 3,33); Staffieri, Diokaisareia 1.

No: 14. 2.

Antik Kent: Diokaisareia

Tarihleme: Septimius Severus (MS 193-211)

Ö.y.; defne çelenkli Severus başı. AVTOKP KAICA CEΠTI CEOVHPOC ΠEP CEB.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe. AΔPIANΩN ΔΙΟΚΑΙCΑΡΕΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 669 (AE, 16,19); Staffieri, Diokaisareia 14 (Ay; buğday başağı tutan Tykhe)

No: 14. 3.

Antik Kent: Diokaisareia

Tarihleme: I. Philippus (MS 244-249)

Ö.y.; Philippus büstü, sağa. ΑΥΤ Κ Μ ΙΟΥΛΙΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΕΒ.

A.y.; oturan Tykhe, sağa, sağ elinde dümen, sol elinde cornucopiae tutan başka bir Tykhe ayakta, sola; alt tarafta nehir tanrısı Kalykadnos yüzmekte. ΑΔΡΙΑ ΔΙΟ[ΚΕΤΑΡΕΩ]Ν ΜΗΤΡ ΚΕΝΝΑΤΩΝ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 230 (AE, 33 mm, 19.30 gr); SNG France 2, Cilicie 879f.

No: 14. 4.

Antik Kent: Diokaisareia

Tarihleme: I. Philippus (MS 244-249)

Ö.y.; Philippus büstü, sağa. ΑΥΤ Κ Μ ΙΟΥΛΙΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΕΒ.

A.y.; oturan kent tanrıçası, önünde cornucopiae tutan ve dümene yaslanan Tykhe ayakta, sola; Alt tarafta yüzen nehir tanrısı Kalykadnos. ΑΔΡΙΑΝ[Ω]Ν ΔΙΟΚΕΑΡΕΩΝ ΜΗΤΡΚΕΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 179 (AE, 18,13)

No: 14. 5.

Antik Kent: Diokaisareia

Tarihleme: I. Philippus (MS 244-249)

Ö.y.; Philippus büstü, sağa.

A.y.; oturan kent tanrıçası ve dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola, alt tarafta yüzen nehir tanrısı.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 675 (AE, 16,57); Staffieri, Diokaisareia 22g (Öy; ΑΥΤΟΚΡ ΚΑΙΣ Μ ΙΟΥΛ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΣΕΒ. Ay; ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΔΙΟΚΑΙΣ[ΑΡΕΩΝ] ΜΗΤΡ ΚΕΝΝ.)

No: 14. 6.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: Antoninus Pius (MS 138-161)

Ö.y.; defne çelenkli Pius başı, sağa. AVTOKPATΩP ANTΩNINOC.

A.y.; buğday başağı tutan ve kaya üzerinde oturan Tykhe, sağa. CEBACTHN
MHTPOΠO ΠAPAA.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 844 (AE, 4,67)

No: 14. 7.

Antik Kent: Iotape

Tarihleme: Hadrianus (MS 117-138)

Ö.y.; defne çelenkli Hadrianus büstü, sağa. [AV] KA]I T]PA AΔPIANOC.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. IWTAPIEITWN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 448 (AE,3,62)

No: 14. 8.

Antik Kent: Iotape

Tarihleme: Antoninus Pius (MS 138-161)

Ö.y.; defne çelenkli Pius başı, sağa. . . . KAI ANTΩNEINOC.

A.y.; cornucopiae tutan ve dümene yaslanan Tykhe ayakta, sola. ΙΟΤΑΠΕΙΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 85 (AE, 3,26); Levante, Iotape 10; Schulten Apr. 19-21, 1989, 394, Broken.

No: 14. 9.

Antik Kent: Iotape

Tarihleme: Geta Caesar (MS 198-209)

Ö.y.; Geta büstü, sağa. Π. C. ΓΕΤΑΝ.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. ΙΩΤΑΠΕΙ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 451 (AE, 3,76); SNG Aulock 5582.

No: 14. 10.

Antik Kent: Iotape

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa. AVT KAICAPA ΠAIKINION
OVAΛEPIANON H.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. IWTΑΠEITWN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 454 (AE, 12,94)

No: 14. 11.

Antik Kent: Karallia

Tarihleme: I. Philippus (MS 244-249)

Ö.y.; defne çelenkli Philippus büstü, sağa. A. . . CV(?) ΓΙ ΦΙΛΙΠΠΙΟΝ C.

A.y.; cornucopiae tutan ve dümene yaslanan Tykhe, ayakta, sola.
KAPAΛΛIΩTΩTN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 57 (AE, 5,74)

No: 14. 12.

Antik Kent: Kasai

Tarihleme: Maximus Caesar (MS 235-238)

Ö.y.; Maximus büstü, sağa. Γ IOVA OVHPOC MAEIMOC KAICAP.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. KACATΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 299 (AE, 18,41)

No: 14. 13.

Antik Kent: Kasai

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. KACATΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 303 (AE, 7,25)

No: 14. 14.

Antik Kent: Kasai

Tarihleme: I. Philippus (MS 244-249)

Ö.y.; defne çelenkli Philippus büstü. ΑΥΤ Κ Μ ΙΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΣΕ.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ΚΑΤΑΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 305 (AE, 3,64)

No: 14. 15.

Antik Kent: Kasai

Tarihleme: Otacilia Severa (Philippus'un karısı)

Ö.y.; çelenk giyimli Otacilia büstü. Μ. ΩΤΑΚΙΛΙΑ ΣΕΟΥΗΡΑ ΣΕΒ.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ΚΑΤΑΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 307 (AE, 7,28)

No: 14. 16.

Antik Kent: Kasai

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe KACATΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 311 (AE, 13,34)

No: 14. 17.

Antik Kent: Kelenderis

Tarihleme: Otacilia Severa (I. Philippus'un karısı)

Ö.y.; çelenk içinde Otacilia büstü, sağa. ΩTAKIAIA CEOVHPA CE.

A.y.; cornucopiae tutan, dümene yaslanan Tykhe ayakta, sola. KEAENΔEPITΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 138 (AE, 9,70)

No: 14. 18.

Antik Kent: Kolybrassos

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; defne çelenkli S. Alexander büstü, sağa. AV. M. A. CE. AΛE[Ε]ΑΝΔΡΟC.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. ΚΟΛΒΡΑCCEΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 329 (AE, 5,66)

No: 14. 19.

Antik Kent: Kolybrassos

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. AVT KAI M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB.

A.y.; cornucopiae tutan ve dümene yaslanan Tykhe, ayakta, sola. ΚΟΛΒΡΑCCEΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 46 (AE, 6,97), Ziegler, Münzen 42.

No: 14. 20.

Antik Kent: Kolybrassos

Tarihleme: Tranquillina (III. Gordianus'un karısı)

Ö.y.; çelenk içinde Tranquillina büstü, sağa. CAB. TPANKVΛΛIEINA C.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe, ayakta, sola. KOΛVPACCEΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 337 (AE, 5,29)

No: 14. 21.

Antik kent: Kolybrassos

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; Valerianus büstü, sağa, altta kanatlı kartal. ΠΟΛ ΛΙΚ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΝ
KAI CEB, ΙΑ.

A.y.; Cornucopiae tutan ve dümene yaslanan Tykhe ayakta, sola.
KOΛVPACCEΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 51 (AE, 17,56), Hirsch 163, 1257.

No: 14. 22.

Antik Kent: Kolybrassos

Tarihleme: II. Valerianus (MS 255-260)

Ö.y.; Valerianus büstü, sağa, üstte kanatlı kartal.

ΠΟΤ ΔΙΚ ΚΟΡ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΝ ΚΑΙ ΣΕΒ, ΙΒ.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. ΚΟΛΥΒΡΑΚΕΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 352 (AE, 15,84)

No: 14. 23.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: Hadrianus (MS 117-138)

Ö.y.; defne çelenkli Hadrianus büstü, sağa. ΑΥ ΚΑΙ ΤΡΑ ΑΔΡΙΑΝΟC.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. ΚΟΡΑΚΗCΙΩΤΩΝ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 201 (AE, 25 mm, 5.60 gr); SNG Levante- Cilicia 389; SNG France 2, Cilicie 616; Ziegler, Münzen Kilikiens, 97-98; Levante, "Korakesiaon", 5c.

No: 14. 24.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: Hadrianus (MS 117-138)

Ö.y.; defne çelenkli Hadrianus büstü, sağa. [A]V KAI TPA AΔPIAN[OC].

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. KOPAKHCIWTWN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 389 (AE, 7,66); Levante, Korakesion 5a.

No: 14. 25.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; defne çelenkli S. Alexander büstü, sağa. AV K M AVP CEO AΛEEANΔPOC (sic)

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. KOPAKHCIΩTON.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 396 (AE, 6.92); Levante, Korakesion 25b.

No: 14. 26.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: Maximus (MS 235-238)

Ö.y.; çelenksiz Maximus büstü, sağa. Γ I OVHP MAEIMOC KAICAP.

A.y.; cornucopiae tutan ve dümen yaslanan Tykhe ayakta, sola. KOPAKHCIOΤΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 68 (AE, 8,52); Athena III, 435.

No: 14. 27.

Antik Kent: Korakesion

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa. AVT KAI ΠO AIK OVAΔEPIANON CE, IA.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. KOPAKHCIOΤΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 403 (AE, 22,10); Levante, Korakesion, 40a.

No: 14. 28.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: Geta Caesar (MS 198-209)

Ö.y.; Geta büstü, sağa. Π ΣΕΠΤΙ ΓΕΤΑΚ ΚΑΙ.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. ΚΟΡΥΚΙΩΤΩΝ ΑΥΤΟΝΟΜΟΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 810 (AE, 9,46)

No: 14. 29.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: Otacilia (I. Philippus'un karısı)

Ö.y.; Otacilia büstü, sağa. ΩΤΑΚΙΑΙΑΝ CEOVHPAN.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. ΚΩΡΡΥ ΑΥΤΟΝΟΜ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 817 (AE, 9,31); sng Aulock 5685.

No: 13. 30.

Antik Kent: Koropissos

Tarihleme: Hadrianus (MS 117-138)

Ö.y.; defne çelenkli Hadrianus büstü, sağa. ΚΑΙCΑΡ ΑΔΡΙΑΝΟC.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe, ayakta, sola. ΚΟΡΟΠΙCCEWN ΚΗΤ ΜΗΤΡΟ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 203 (AE, 24 mm, 8.60 gr); SNG Levante- Cilicia 584; SNG France 2, Cilicie, 763-764.

No: 14. 31.

Antik Kent: Koropissos

Tarihleme: Faustina (Antoninus Pius'un karısı)

Ö.y.; Faustina büstü, sağa. ΦΑΥΣΤΙΝΑ ΣΕΒ.

A.y.; Tykhe büstü, sağa. ΚΟΡΟΪΙΚΕΩΝ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 209 (AE, 19 mm, 6.20 gr); SNG Levante-Cilicia, 586.

No: 14. 32.

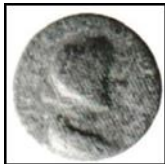
Antik Kent: Koropissos

Tarihleme: Crispina (Commodus'un karısı)

Ö.y.; Crispina büstü, sağa. ΚΡΙΣΠΙΝΑ ΣΕΒ[ΑΧΘ]

A.y.; kayanın üzerinde oturan Tykhe. ΚΟΡΟΪΙΚΕ [...]

Ref: SNG Turkey 2, no: 213 (AE, 19 mm, 5.40 gr); SNG Levante- Cilicia, Supp. I, 155.

No: 14. 33.

Antik Kent: Laertes

Tarihleme: Hadrianus (MS 117-138)

Ö.y.; defne çelenkli Hadrianus büstü, sağa. AV KAI TP AΔPIANOC.

A.y.; cornucopiae tutan ve dümene yaslanan Tykhe ayakta, sola. AAEPTETON.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 60 (AE, 4,42)

No: 14. 34.

Antik Kent: Laertes

Tarihleme: Marcus Aurelius (MS 161-180)

Ö.y.; defne çelenkli M. Aurelius büstü, sağa. AV KAI ANTONE.

A.y.; cornucopiae tutan ve dümene yaslanan Tykhe ayakta, sola. AAEPTETON.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 63 (AE, 3,15)

No: 14. 35.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. AVT K M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. ΑVPBEITΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 273 (AE, 4,11)

No: 14. 36.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. AVT K M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB.

A.y.; Nike ve cornucopiae tutan, oturan Tykhe, sola. ΑVPBEITΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 32 (AE, 15,70); Aufthausen 8, 521.

No: 14. 37.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: Traianus Decius (MS 249-251)

Ö.y.; defne çelenkli Decius büstü, sağa. AVT KAIC Γ MECC KV TPAIAN
ΔEKIOC CEB.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. ΛVPBEITΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 283 (AE, 6,10); SNG Aulock 5703.

No: 14. 38.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: Herennius Etruscus (MS 249-251)

Ö.y.; Etruscus büstü, sağa. KV EP ETP ΔEKION KA.

A.y.; phiale ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. ΛVPBEITΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 285 (AE, 2,79).

No: 14. 39.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: Salonina (Gallienus'un karısı)

Ö.y.; Salonina büstü, sağa, üstte yıldız. ΚΟΡΝΗΛΙΑ ΣΑΛΩΝΙΝΑ ΣΕΒ, ΙΑ.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. ΑΥΡΕΙΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 294 (AE, 15,65)

No. 14. 40.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Septimius Severus (MS 193-211)

Ö.y.; defne çelenkli Severus büstü, sağa. ΑΥ Κ Α ΣΕ ΣΕΟΥΗΡΟΣ.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan, oturan Tykhe, sola. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ
ΠΡΟΣ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 273 (AE, 20 mm, 3.60 gr); SNG France 2, Cilicie, 978;
SNG Levante Cilicia 735; Ziegler, Münzen Kilikiens 433-435.

No: 14. 41.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Iulia Domna (S. Severus'un karısı)

Ö.y.; Domna büstü, sağa. IOVΛΙΑ ΔΟΜΝΑ ΣΕΒΑC.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe, ayakta, sola. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ
ΠΡΟC ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ ΣΕ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 740 (AR, 8,30)

No: 14. 42.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Macrinus (MS 217-218)

Ö.y.; defne çelenkli Macrinus büstü, sağa. [...]ΣΕΟΥΤΗΡ ΜΑCΠΙΝΟ.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe'yi taçlandıran imparator. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ
ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 280 (AE, 30 mm, 13.00 gr); SNG Levante Cilicia, 753; SNG France 2, Cilicie, 989; Ziegler, Münzen Kilikiens 445-448.

No: 14. 43.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; defne çelenkli Severus Alexander büstü, sağa. AV K AΛEΞANΔPO.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. CEΛEVKEΩN KAAV.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 759 (AE, 5,24)

No: 14. 44.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa. ANTΩINOC ΓOPΔIANOC CEBACTOC.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe'nin askeri giyimli imparatorun taçlandırılması. **CEΛEVKEΩN TΩ ΠPOC [KA]ΔVK.**

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 765 (AE, 12,37)

No: 14. 45.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; Gordianus büstü, sağa. **ANTΩINOC ΓOPΔIANOC CEBACTOC.**

A.y.; cornucopiae tutan ve distyle tapınak veya sütuna yaslanan, oturan Tykhe. **EΛEVΘEPAC, CEΛEVKEΩN TΩ ΠPOC TΩ KAAVKAAΔNΩ.**

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 772 (AE, 15,81)

No: 14. 46.

Antik Kent: Selinus

Tarihleme: I. Philippus (MS 244-249)

Ö.y.; Philippus büstü, sağa. AV KE M IO ΦΙΛΙΠΠΙΟΣ CEB.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. ΤΡΑΙ CEΛΙΝΟVCΙ[W]ΙΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 466 (AE, 5,35)

No: 14. 47.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Marcus Aurelius (MS 161-180)

Ö.y.; defne çelenkli M. Aurelius büstü, sağa. AVT KAI ANTΩN.

A.y.; dümen ve cornucopiae tutan Tykhe ayakta, sola. CVEΔPEΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 411 (AE, 2,89)

15. ZEUS

No: 15. 1.

Antik Kent: Antiokheia

Tarihleme: Septimius Severus (MS 193-211)

Ö.y.; defne çelenkli Severus büstü, sağa. A K ...CE COVHPOC (sic) ΠΕΡ.

A.y.; phiale ve asa tutan, oturan Zeus, sola, alt tarafta kartal. [ANTI]OXEΩN
THC ΠΑΡΑΛΙΟΥ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 474 (AE, 14,38)

No: 15. 2.

Antik Kent: Diokaisareia

Tarihleme: M. Aurelius Caesar (MS 139-161)

Ö.y.; M. Aurelius büstü, sola. AVPHAIOC KAICAP.

A.y.; Typhon'a karşı yıldırım demetiyle savaşan, çıplak Zeus Olbios, sağa.
ΔΙΟΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΟΛΒΟΣ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 668 (AE, 16,00); Staffieri, Diokaisareia
9 (I. B. Beitrage, 134f.)

No: 15. 3.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: MÖ 1. yy.

Ö.y.; taenia giyimli Zeus başı, sağa. ΕΛΑΙΟΥΣΣΙΩΝ

A.y.; çelenk tutan Nike, ayakta, sola. ΔΙΟ.

Ref: SNG Switzerland¹, Levante-Cilicia, no: 823 (AE, 7,64); Tekin, Elaiussa Sebaste I, 1999b, no: 4; Erhan, Antikçağ Kilikia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler, s. 225, Res. 244.

No: 15. 4.

Antik Kent: Elaiussa/Sebaste

Tarihleme: MÖ 1. yy.

Ö.y.; taenia giyimli Zeus başı, sağa. Α.

A.y.; çelenk tutan Nike ayakta, sola. ΕΛΑΙΟΥΣΣΙΩΝ.

Ref: SNG Switzerland¹, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 223 (AE, 6,94); Tekin, Elaiussa Sebaste I, 1999b, no: 7.

No: 15. 5.

Antik Kent: Iotape

Tarihleme: Septimius Severus (MS 193-211)

Ö.y.; defne çelenkli Severus büstü, sağa. AV KAI A CEII CEVHPON.

A.y.; yıldırım demeti tutan ve asaya yaslanan çıplak Zeus ayakta, sola. IΩTAΠEITΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 86 (AE, 13,45); SNG Levante, 449; Waddell II, 393.

No: 15. 6.

Antik Kent: Kasai

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; defne çelenkli S. Alexander büstü, sağa. A K M AV CEOVH AΛEEANΔPOC CE.

A.y.; phiale tutan, asaya yaslanarak oturtan Zeus, sola, alt tarafta kartal. KACATΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 35 (AE, 16,38); sng Levante, 295; Waddell 33, 154.

No: 15. 7.

Antik Kent: Kasai

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. AVT K M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB.

A.y.; yıldırım demeti tutan, asaya yaslanan çıplak Zeus ayakta, sağa. KACATΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 39 (AE, 6,88); Waddington 4198 (Dupl. BN. 346); SNG Paris 525.

No: 15. 8.

Antik Kent: Kasai

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. AVT.K. M. ANT. ΓΟΡΔΙΑΝΟC CEB.

A.y.; asa tutan, oturan Zeus, alt tarafta kartal. KACATΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no. 304 (AE, 12,99)

No: 15. 9.

Antik Kent: Kasai

Tarihleme: I. Valerianus (MS 253-260)

Ö.y.; defne çelenkli Valerianus büstü, sağa. AVT KAI ΠΟ ΛΙ.
ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΝ ΣΕΒΑ, ΙΑ.

A.y.; asa tutan, oturan Zeus sola. ΚΑCΑΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no. 308 (AE, 15,09)

No: 15. 10.

Antik kent: Kolybrassos

Tarihleme: Marcus Aurelius (MS 161-180)

Ö.y.; defne çelenkli M. Aurelius büstü, sağa. AVT KAIC ANTΩNEINOC.

A.y.; taban üzerinde, Nike tutan ve asaya yaslanan Zeus ayakta, sağa.
ΚΟΛΒΡΑCΕΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no. 41 (AE, 18,91)

No: 15. 11.

Antik kent: Kolybrassos

Tarihleme: Septimius Severus (MS 193-211)

Ö.y.; defne çelenkli Severus büstü, sağa. AV KAI ΔΟΥ [CE]ΟΥΗΡΟC.

A.y.; yıldırım demeti tutan, altta kartal, asaya yaslanan, oturan Zeus, sola. ΚΟΛΥΒΡΑCCEΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 320 (AE, 21,56); Waddell I, 500.

No: 15. 12.

Antik kent: Kolybrassos

Tarihleme: Caracalla (MS 198-217)

Ö.y.; defne çelenkli Caracalla büstü, sağa. AV Κ.Μ.Α[Υ] ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC.

A.y.; Nike ve asa tutan Zeus, ayakta, sola. ΚΟΛΥΒΡΑCCEΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 322 (AE, 21,29)

No: 15. 13.

Antik kent: Kolybrassos

Tarihleme: Elagabalus (MS 218-222)

Ö.y.; defne çelenkli Elagabalus büstü, sağa. A K M AVP. ANTΩNEINOC.

A.y.; yıldırım demeti ve asa tutan, oturan Zeus, sağa. KOΛVPACCEΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 327 (AE, 17,86)

No: 15. 14.

Antik kent: Kolybrassos

Tarihleme: Traianus Decius (MS 249-251)

Ö.y.; defne çelenkli Decius büstü, sağa. AVT KAIC Γ MECC KV TPAIAN
ΔEKIOC CEB.

A.y.; yıldırım demeti ve asa tutan Zeus, altta kartal. ΚΟΛΥΒΡΑΚΕΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 350 (AE,15,11); Waddell I, 503.

No: 15. 17.

Antik Kent:Korakesion

Tarihleme: Traianus (MS 98-117)

Ö.y.; defne çelenkli Traianus büstü, sağa. ΑΥΤΟ ΠΕΡΘΑ ΤΡΑΙΑΝΟC.

A.y.; phiale ve asa tutan, oturan Zeus, altta kartal. ΚΟΡΑΚΗCΙΩΤΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 386 (AE, 12,42)

No: 15. 18.

Antik Kent: Koropissos

Tarihleme: Commodus (MS 177-192)

Ö.y.;defne çelenkli veya açık Commodus büstü, sağa.[ΑΥΤ]Ο ΚΑΙCΑΡ[Α]
ΚΟΜΟΔ[ΟΝ].

A.y.; phiale ve asa tutan Zeus ayakta, sağa, altta kartal. ΚΟΡΟΠΙC[...]
ΚΙΗ ΜΗΤΡ.

Ref: SNG Turkey 2, no: 212 (AE, 24 mm, 5.30 gr); SNG Levante- Cilicia, 589.

No: 15. 19.

Antik Kent: Koropissos

Tarihleme: Geta (Caesar- MS 198-209)

Ö.y.; Geta büstü (?), sağa. [...]ΔΟΥΚΙΤΕ (?) [...]

A.y.; sağ elinde phiale, sol elinde asa tutan, Zeus ayakta, sola, altta kartal.

[...] ΜΗΤΡΟΠΟΛ ΚΟΡΟΠΙΣΣΙΣ [...]

Ref: SNG Turkey 2, no: 216 (AE, 29 mm, 11.00 gr)

No: 15. 20.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: MÖ 1. yy.

Ö.y.; Zeus büstü, sağa.

A.y.; belirsiz obje tutan erkek. ΚΩΡΥΚ...

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 216 (AE, 6,71)

No: 15. 21.

Antik Kent: Korykos

Tarihleme: MÖ 1. yy.

Ö.y.; Zeus başı, sağa. A.

A.y.; başlı olarak yengeç pençesi giyimli, aphlaston ve asa tutan Thalassa, ayakta, sola. KΩPVKIΩTON EPN EP.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 790 (AE, 13,90); Waddell I, 504; I. –B. , Kl. – M. 462, 2.

No: 15. 22.

Antik Kent: Laertes

Tarihleme: Antoninus Pius (MS 138-161)

Ö.y.; defne çelenkli Pius başı, sağa. AVTOK KAICAP ANTΩNEINOC.

A.y.; yıldırım demeti tutan, asaya yaslanarak oturan Zeus, sağa, solda kartal. **ΛΑΕΡΤΕΙΤΩΝ.**

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 62 (AE, 20,35)

No: 15. 23.

Antik Kent: Laertes

Tarihleme: Septimius Severus (MS 193-211)

Ö.y.; defne çelenkli Severus büstü, sağa. **ΑΥΤ ΚΑΙ Α ΚΕΗ ΚΕΟΒΗ ΠΕΡ.**

A.y.; asaya yaslanan ve phiale tutan Zeus ayakta, sola. **ΛΑΕΡΤΕΙΤΩΝ.**

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, Supp. I, no: 64 (AE, 19,66); N.A.C. 5,517.

No: 15. 24.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: Traianus Decius (MS 249-251)

Ö.y.; defne çelenkli Decius büstü, sağa. AVT.KAI..Γ MECC.KV. TPAIANOC
ΔEKIOC CEB.

A.y.; asa ve yıldırım demeti tutan, oturan Zeus, sola, solda kartal. ΔVPBEITΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 284 (AE, 14,04)

No: 15. 25.

Antik Kent: Lyrbe

Tarihleme: Salonina (Gallienus'un karısı)

Ö.y.; Salonina büstü, sağa, üstte yıldız. KOPNHΛΙΑ CAAΩNINA CEB,IA.

A.y.; asa ve yıldırım demeti tutan, oturan Zeus, sola, altta kartal. ΔVPBEITΩN.

Ref: SNG Switz erland1, Levante-Cilicia, no: 292 (AE, 16,63)

No: 15. 26.

Antik Kent: Olba

Tarihleme: II. M. Antonius Polemos (yak. 17-36)

Ö.y.; Polemos başı, sağa. ΜΑΡΚ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ.

A.y.; Zeus Olbios kutsal tahtı, solda triskeles. ΔΥΝΑΣΤΟΥ ΟΛΒΕΩΝ ΙΕΡΑΣ
ΚΑΙ ΚΕΝΝΑΤ... ΚΑΙ ΛΑΛΑΣΣΕΩΝ ← ΙΑ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 643 (AE, 16,02); SNG Aulock 5793;
Staffieri, Olba 32.

No: 15. 27.

Antik Kent: Olba

Tarihleme: İmparatorluk Dönemi

Ö.y.; Zeus Olbios kutsal tahtı. ΕΡ

A.y.; kanatlı yıldırım. ΟΛΒΕΩΝ ΝΙ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 645 (AE, 7,84); Staffieri, Olba 1.

No: 15. 28.

Antik Kent: Seleukeia

Tarihleme: Antoninus Pius (MS 138-161)

Ö.y.; defne çelenkli Pius başı, sağa. AVT [KAI] AΔPIA ANTΩNINOC CEB.

A.y.; kartal tutan ve asaya yaslanan, oturan Zeus, sola. CEΛEVKEΩN TΩN
ΠPOC TΩI KAAVKAAΔNΩI.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 725 (AE, 12,65 Tetradrahmi)

No: 15. 29.

Antik Kent: Selinus

Tarihleme: Marcus Aurelius (MS 161-180)

Ö.y.; defne çelenkli M. Aurelius büstü, sağa. AVT KAI MA AVP ANTΩNINOC
CEB.

A.y.; yıldırım ve asa tutan, tetrastylos tapınakta oturan Zeus, sola. ΘEOV TPAIA,
[TPAIAN]ON CEAINOV THC IEP.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 460 (AE, 16,32)

No: 15. 30.

Antik Kent: Selinus

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; defne çelenkli S. Alexander büstü, sağa. [ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥ CΕ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC]

A.y.; yıldırım ve asa tutan, tetrastylos tapınakta oturan Zeus, sola. ΘΕΟV ΤΡΑΙ,
ΤΡΑΙΑΝΟ CΕ[ΑΙΝΟ] ΤΗC ΙΕΡΑC.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 464 (AE, 11,96)

No: 15. 31.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: Severus Alexander (MS 222-235)

Ö.y.; defne çelenkli S. Alexander büstü, sağa. Α Κ Μ Α CΕΟVHP
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC CΕB.

A.y.; Nike ve asa tutan Zeus ayakta, sola, altta kartal. CVEΔΡΕΩΝ.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 416 (AE, 13,80); SNG Aulock 5901;
Erhan, Antikçağ Kilikia Sikkelerinde Dinsel Tasvirler, s. 248.

No: 15. 32.

Antik Kent: Syedra

Tarihleme: III. Gordianus (MS 238-244)

Ö.y.; defne çelenkli Gordianus büstü, sağa. AVT KAI M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC
CEB.

A.y.; phiale ve asa tutan Zeus ayakta, sola. CVEΔPEΩN.

Ref: SNG Switzerland1, Levante-Cilicia, no: 426 (AE, 6,43)

İNDEKS

1)Coğrafi İsimler

A

Adamkayalar, xiv, 144, 145, 156, 270, 286, 337
Adana, 4, 18, 32, 108, 287, 315, 320
Adanda, 6, 23, 71, 175, 179, 256, 266, 275, 322
Adanda Çayı, 6
Adrassos, 51
Aiolis, 188, 192, 231
Ak Dağ, 7
Alara Nehri, 192
Anazarbos, 41, 173, 183, 226, 265
Anemourion, 4, 6, 8, 24, 25, 27, 29, 30, 32, 33, 48,
49, 50, 85, 87, 88, 145, 155, 179, 269, 270, 273,
322, 323, 383, 384, 385
Antiokheia, 6, 23, 25, 181, 322, 323, 476
Aphrodisias, 34, 282
Aspendos, 31, 64, 66, 234
Attaleia, 9
Ayasofya, 140, 143, 256
Aydolin, 89, 114, 115, 123, 269, 271

B

Bithynia, 185, 192, 230, 243, 260

C

Cambazlı, 42, 129
Cyprus, 4, 27

Ç

Çatıören, xv, 45, 149, 150, 155, 156, 270, 334, 336

D

Dağlık Kilikia, iii, v, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 11, 12, 18, 25, 30,
31, 35, 36, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48,
55, 56, 57, 68, 75, 76, 80, 84, 87, 96, 104, 108,
112, 113, 114, 123, 125, 128, 129, 139, 142,
143, 155, 161, 174, 175, 179, 183, 184, 188,
192, 208, 213, 218, 219, 221, 226, 229, 230,
231, 232, 233, 235, 236, 244, 246, 247, 250,
253, 256, 257, 261, 265, 267, 268, 269, 270,
272, 273, 274, 275, 278, 279, 287, 288, 312,
313, 314, 315, 320

Dalisandos, 53, 94, 95, 113, 161, 162, 163, 164,
165, 166, 174, 269, 322, 323
Damlaçalı, 92, 112, 182, 230, 269, 322
Delice Dere, 6
Diokaisareia, xiv, xv, 39, 55, 56, 57, 95, 96, 97, 113,
114, 122, 124, 125, 128, 129, 155, 171, 172,
174, 179, 184, 220, 221, 222, 233, 234, 267,
269, 272, 274, 282, 292, 297, 314, 318, 319,
322, 323, 328, 342, 391, 439, 440, 451, 452,
453, 476
Direvli, 71, 183, 185, 205, 230
Domitiopolis, 50

E

Eirenopolis, 48, 49
Elaiussa/Sebaste, xiv, 7, 30, 41, 44, 45, 46, 47, 68,
85, 97, 98, 99, 102, 113, 117, 130, 269, 273,
274, 307, 327, 346, 385, 392, 393, 425, 426,
438, 440, 454, 477
Ephesos, 183, 212, 213, 242, 247

F

Feriske, 186

G

Galatia, 173, 213, 219, 225, 260
Gavurbeleni, 192, 235
Germanikopolis, 7, 48, 49, 50, 51, 167, 174, 322
Gökbel, 191, 230
Gökçeler Deresi, 6
Gülнар, 141, 143, 273

H

Hacılar, 99, 114, 192, 269
Hadrianopolis, 185, 192
Hamaksia, 5, 12, 16, 91, 146, 157, 213, 266, 270,
280, 322
Hierapolis, 212
Hocalar, 194
Holmoi, 6, 34, 35, 36, 76, 298, 323, 358, 394

I

İonia, 183, 188, 212, 213
İotape, xvi, 18, 19, 20, 32, 157, 159, 160, 161, 244,
246, 257, 258, 273, 275, 280, 297, 322, 323,
344, 361, 387, 413, 414, 427, 449, 454, 455,
456, 478
İsauria, 1, 6, 7, 18, 20, 22, 23, 25, 27, 29, 33, 36, 39,
48, 50, 51, 52, 53, 164, 283, 293, 298

i

İmsiören, 195, 235
İnceağrı Deresi, 6

K

Kaladiran, 6
Kalykadnos, 6, 36, 37, 38, 39, 48, 50, 111, 114, 312,
452, 453
Kanytella, xiv, 46, 47, 100, 102, 103, 116, 117, 123,
132, 134, 136, 196, 234, 269, 322, 327
Kappadokia, 8, 23, 44, 243
Karallia, 68, 274, 323, 346, 347, 394, 450, 456
Kasai, 86, 87, 273, 322, 323, 457, 458, 459, 478,
479, 480
Kayabaşı, 169
Kelenderis, 30, 33, 34, 51, 142, 161, 273, 320, 323,
358, 359, 395, 396, 397, 414, 415, 446, 447, 459
Kestros, xvi, 9, 19, 22, 23, 118, 119, 121, 123, 183,
197, 198, 200, 201, 202, 203, 204, 206, 207,
208, 209, 210, 211, 229, 230, 246, 254, 257,
258, 267, 268, 269, 271, 275, 322, 343, 344
Kharadros, 6, 23, 204
Kızılbağ, 147, 148, 149
Kibyra Minor, 253, 275
Kizzuwatna, 4, 285, 291
Klaudiopolis, 50, 52, 53, 54, 69, 75, 103, 104, 105,
113, 170, 174, 211, 212, 235, 269, 320, 322
Kobuşlar, 121, 122, 271
Kolybrassos, 256, 275, 323, 460, 461, 462, 480,
481, 482, 483
Korakesion, 4, 8, 9, 11, 14, 16, 20, 76, 161, 195,
212, 236, 273, 294, 322, 323, 359, 397, 398,
399, 416, 417, 440, 447, 462, 463, 464, 465, 484
Korasion, xiv, 39, 40, 127, 307, 323, 325, 418
Korykion Antron, xv, 5, 41, 43, 46, 95, 151, 155,
156, 214, 215, 232, 270, 314, 335
Korykos, xiv, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 68, 132,
137, 144, 145, 147, 148, 149, 150, 155, 156,
157, 161, 166, 214, 216, 217, 218, 229, 232,
233, 266, 270, 273, 274, 278, 282, 283, 287,

301, 304, 317, 322, 323, 325, 326, 347, 348,
349, 350, 351, 360, 361, 427, 428, 441, 442,
443, 448, 465, 466, 485, 486
Kotenna, 81, 84, 187, 188, 189, 191, 231, 271, 322
Küçük Asia, 1, 7, 9, 86, 97, 113, 212, 230, 231, 235,
237, 239, 240, 244, 246, 264
Kyros, 7, 8

L

Laertes, 14, 20, 70, 75, 219, 246, 247, 253, 256,
271, 275, 322, 323, 468, 486, 487
Lamos, xvi, 6, 23, 29, 41, 44, 71, 75, 98, 106, 113,
138, 181, 255, 269, 271, 275, 311, 322, 323,
343, 361, 399, 418, 419
Laranda, 48, 51, 54
Lydia, 8, 183, 188, 212, 213, 219
Lykaonia, 4, 6, 54, 164, 219
Lykia, 8, 9, 13, 16, 86, 122, 192, 212, 220, 230, 278
Lyrbe, 76, 85, 87, 273, 323, 362, 363, 364, 386,
391, 400, 428, 469, 470, 471, 487, 488

M

Miletos, 104, 183
Moesia, 208
Musa Çayı, 6
Mysanda, 4, 8
Mysia, 188, 213, 226, 232, 234

N

Nagidos, 30, 31, 32, 34, 60, 64, 66, 67, 68, 273,
274, 287, 288, 296, 322, 323, 351, 352, 353, 429
Nephelion, 24, 179, 272
Nysa, 127

O

Olba, 31, 33, 41, 42, 43, 47, 55, 56, 57, 95, 103,
114, 122, 124, 125, 129, 139, 171, 172, 174,
175, 220, 221, 222, 223, 233, 234, 256, 266,
278, 282, 283, 287, 288, 289, 292, 301, 304,
309, 310, 311, 312, 317, 318, 322, 323, 401,
402, 430, 437, 443, 444, 445, 450, 488, 489
Ovalık Kilikia, 4, 5, 36, 104, 108, 113, 125, 128, 183,
189, 226, 230, 242, 265, 269

P

Pamphylia, 4, 6, 8, 9, 31, 66, 76, 97, 122, 232, 234,
264, 272, 274, 278, 301, 304, 311

Paphlagonia, 185, 192
Pergamon, 9, 104, 213, 219, 247, 265, 281
Phrygia, 8, 185, 188, 212, 213, 225
Pisidia, 86, 97, 188, 192, 220, 225, 230, 231, 232,
234, 297
Priene, 104, 283, 317

R

Roma, iii, v, 1, 2, 6, 12, 14, 15, 17, 19, 22, 25, 27,
28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43,
45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59,
69, 71, 75, 76, 81, 83, 84, 86, 87, 97, 102, 103,
105, 112, 114, 115, 117, 123, 124, 134, 148,
150, 151, 155, 156, 162, 164, 174, 175, 179,
213, 218, 231, 233, 237, 238, 239, 240, 241,
242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250,
251, 252, 253, 254, 255, 257, 258, 260, 261,
262, 263, 264, 269, 271, 273, 279, 287, 289,
297, 311, 312, 315, 316

S

Sarnıçbeleni, 77, 80

Seleukeia, 6, 27, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 50, 52,
54, 55, 56, 68, 76, 98, 108, 109, 111, 112, 113,
114, 126, 128, 132, 153, 154, 157, 178, 179,
188, 223, 224, 226, 227, 228, 229, 231, 266,
269, 270, 272, 273, 274, 312, 316, 322, 323,
354, 355, 356, 365, 366, 367, 368, 369, 370,
371, 372, 373, 374, 375, 387, 402, 403, 404,
405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 419,
430, 431, 432, 433, 434, 435, 438, 439, 471,
472, 473, 474, 489
Selinus, 6, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 32, 76, 85, 162,
175, 179, 195, 202, 214, 250, 257, 275, 280,
323, 376, 377, 387, 388, 389, 436, 475, 490
Side, 11, 90, 91, 100, 114, 116, 122, 123, 271, 298
Soli-Pompeiopolis, 58, 104, 142, 143, 273
Syedra, 16, 17, 68, 78, 80, 85, 272, 274, 280, 297,
322, 323, 357, 378, 379, 380, 381, 382, 389,
390, 420, 421, 422, 423, 424, 436, 475, 491
Syria, 4, 7, 8, 143, 243

Z

Zenonopolis, 49

2) Şahıs İsimleri (E.Yunanca)

A

Αετος, 61,66,67
 Αἴλιος, 96
 Αιγολις, 74, 101, 219
 Αἰνέας, 226
 Αμμια, 239
 Αντίοχος, 138
 Αντωνείνος, 125
 Ἀντωνία Σωτηρίς, 104
 Ἀπολλωνίος, 127, 147
 Αππας, 102,103, 132
 Απφια, 201, 213
 Αρμαρωνξας, 137
 Ἀρτεμίδωρος, 85
 Αττας, 138,
 Αὐρελία Λουτατία Μα, 88
 Αὐρήλιος Μανδριανός Λογγῖνος, 89,90

B

Βιλλις, 164
 Βλάνδος, 121,122
 Βρας, 223

Γ

Γάϊος Ἰούλιος Κέλερ, 162

Δ

Δημήτριος, 133
 Διννεων, 72
 Διονῦς, 107
 Διονυσίδωρος, 110,111

E

Εγγολίς, 129,130
 Ἑκαταῖος, 135,136
 Ερδαρωσις, 207
 Ερμιοκράτης, 165,166

Z

Ζηζις, 72

H

Ηλις, 173

Θ

Θαλις, 181,182
 Θεόδοτος, 225
 Θρασέας, 60,61,62,66,67

I

Ιης, 90, 115
 Ινδακος, 166,167
 Ιούλιος, 96
 Ἰοῦστος, 168,170
 Ιρδις, 150,151

K

Καλλικράτης, 147
 Κβαρουης, 81,83
 Κενδεας, 158,159
 Κιλιος, 93,94
 Κιλλαραμωτιανης, 104, 111
 Κιλλαραμωτιανός, 115
 Κιλλις, 94, 201,203,204
 Κνως, 133,134
 Κοῖντος, 169,170
 Κόνων, 121,122
 Κουνδης, 201,203,204
 Κουσους, 102,103
 Κωαρμης, 101

Λ

Λεαλις, 102,103
 Λιεις, 166,167
 Λούκιος, 173
 Λυλους, 72

M

Μα, 88, 120, 159,160, 212
 Μακρίνος, 171,172

Μαλιν, 120,121
Μανδριανός, 89,90
Μάντις, 199
Μαπεις, 202,203
Μαρεις, 117
Μάρκα Αύρηλία Λιεις, 166
Μέμων, 77
Μηνᾶς, 97, 98, 133,134
Μηνόδοτος, 150,151
Μισις, 118,119,120,121,210,211,212
Μομφος, 158,159,160
Μουσαῖος, 120,121, 212
Μουτης, 120,212
Μωτας, 201

N

Νας, 164,
Νασος, 223
Νεις, 93
Νεοπτόλεμος, 81,82,83, 189,190,192
Νεσβαις, 77
Νέων, 129,130
Νίγερ, 148
Νινεις, 197

O

Ουω, 181,182

Π

Παπας, 179
Παπειριανός, 126
Πλους, 181,182
Πολέμων, 122
Πομπώνιος, 148

P

Ροαρβασις, 153,154
Ῥόδων, 72

P

Ρωνδας, 109

Σ

Σαμβατεις, 133
Σείλιος, 96
Σεκοῦνδος, 173
Σενπρώνιος, 69,70
Σέξτος Φίρμιος Φρόντων, 185
Σητος, 81,82,83, 190,191
Σουρβις, 200
Σταναμοας, 81,82,83,190,191

T

Ταβεις, 195,196
Ταρχουαρις, 198
Τατας, 135,136
Τατης, 195,196
Τατους, 117
Ταττις, 167,168
Τβαραμοτος, 195
Τετης, 94,95
Της, 95
Τίτος, 104, 215
Τίτος Φλαβίος Δημοσθένης, 104
Τουης, 95
Τουκολεις, 153,154
Τρεβημις, 77
Τροκοαρβασις, 203
Τροκονγιλανις, 203
Τροκονδεις, 165,166

Φ

Φιρμείνα, 131,132

X

Χαρῖνος, 127
Χηραξις, 135,136

3) Şahıs İsimleri

A

Agenor, 4
Agosia Tertia, 148, 149, 156
Aineas, 223, 224
Aingolis, 100, 101, 217
Amakhis, 126
Ammia, 228
Andromenes, 31, 63
Antiokhos, 18, 20, 21, 24, 137, 138, 142, 143, 359, 360, 361, 376, 387
Antoninus Pius, xvi, 19, 22, 25, 111, 119, 160, 164, 198, 230, 244, 251, 255, 258, 269, 273, 275, 321, 344, 444
Aphias, 199
Apollonios, 31, 64, 66, 127, 146
Appas, 102, 103, 130, 131
Appianus Antoninus, 124, 125
Amaronzas, 136, 137
Arrianos, 8, 276
Artemidoros, 4, 85, 86
Asklepios, 28, 33, 85, 86, 87, 272, 273, 315, 322, 323, 391
Athenaios, 126, 127, 227
Attalos Philadelphos, 9
Attas, 137, 138
Augustus, 10, 44, 97, 110, 216, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 245, 246, 247, 264, 312, 369
Aurelia Killaramotianos İes, 91, 116
Aurelia Lutatia Ma, 28, 88, 89
Aurelius Mandrianus Longinus, 89, 91, 92, 116, 123

B

Bianor, 193
Billis, 163
Blandos, 121, 122
Bras, 221, 222
Büyük İskender, 8, 238, 239

C

Caligula, 248
Caracalla, 10, 15, 21, 26, 38, 53, 215, 264, 321, 376, 391, 407, 419, 430, 431, 432, 433, 437, 438, 439, 441, 448, 481
Claudius, 15, 52, 241, 245, 247, 248, 249, 253, 275, 321

D

Deidates, 180
Diocletianus, 27, 36, 41, 251, 252, 275, 321
Diodoros, 8, 151, 153, 276
Diodotos, 8
Diogenes, 226
Diomedes, 93
Dionysodoros, 109, 110

E

Eianbios, 166, 167
Elis, 56, 172, 173
Engolis, 129
Eumenes, 165, 166
Eupaphios, 43, 150, 151

F

Faustatis, 170, 171
Florina, 105, 106

G

Gaius Iulius Celer, 161, 162
Gaius Munatius Valens, 207, 208
Geta, 10, 17, 26, 215, 369, 389, 433, 455, 465, 485

H

Hekataios, 134, 135
Hermokrates, 164, 165
Hermophilos, 107
Herodotos, 4, 5, 276
Heros, 145, 146
Hierapolis, 212
Hierokles, 8, 9, 16, 18, 20, 22, 23, 25, 27, 29, 33, 36, 41, 45, 48, 50, 51, 52, 53, 58

I

Iambias, 181, 182, 200
III. Antiokhos, 9, 20, 34, 41, 143
Ingeis, 197, 198, 204, 205, 207
Irdis, 149
Iulia Domna, 17, 244, 385, 434, 435, 449, 472
Iulius Caesar, 18, 238
Iulius Rufus, 172, 173

Iuruasis, 186
Iustus, 167, 169

K

Kbaroues, 83
Kendos, 146
Killabias, 192, 193
Killis, 93, 201, 202, 203
Kleopatra, 5, 11
Konis, 121, 122
Kouous, 102, 103
Kundis, 201

L

L. Octavianus Memor, 6
Lealis, 102, 103
Leosthenes, 64
Longinus, 91, 92, 123, 148, 167, 169
Lucius Annius Neon, 70, 71
Lucius Cailius Romanus, 86, 87
Lucius Maitennius Titus, 148
Lucius Secundus, 56, 171, 172, 173

M

M. Antonius, 5, 11, 57, 488
Ma, 119, 120, 176, 177
Macrinus, 34, 170, 171, 396, 472
Mapeis, 201
Marca Aurelia Lieis, 165, 166
Marcus, 27, 38, 107, 110, 125, 126, 132, 133, 134,
148, 166, 216, 224, 225, 246, 261, 266, 430,
445, 468, 475, 480, 490
Marcus Aurelius Papirianus, 125, 126
Marcus Ulpius Knos, 132, 133, 134
Mareis, 116, 117
Mas, 159
Memnon, 77
Menas, 97, 98, 107, 132, 133
Menodotos, 46, 149, 156
Misis, 118, 119, 120, 209, 210, 211
Mompfos, 157, 159
Montanos, 94, 95
Moormis, 151, 153
Mosetas, 177
Mosos, 118, 119, 200
Mousaios, 88, 120
Mousaisos, 211
Moutes, 119, 120, 202, 203, 210, 211

N

Nas, 163, 224, 225
Neis, 93
Nemesis, 196, 235, 451
Neon, 129, 197, 198
Neoptolemos, 81, 83, 188, 191
Nesbais, 77
Nineis, 15, 195, 196, 256

O

Obrimos, 29, 121, 122, 140, 141, 179
Orthagoras, 85, 86
Ouo, 179, 180

P

Papas, 178
Plinius, 4, 8, 18, 32, 41, 241, 250, 256, 276
Plous, 180
Polemon, 15, 121, 122
Pompeius, 9, 58, 248, 276
Pomponius, 46, 147, 156, 163, 164
Potios, 219

Q

Quintus, 167, 169

R

Roarbasis, 151, 153
Rondas, 108

S

Sabiktas, 8
Sambateis, 132, 133
I. Seleukos Nikator, 6
Sempronius, 53, 69, 75
Septimius Severus, 10, 16, 17, 27, 34, 53, 54, 56,
244, 257, 258, 265, 347, 395, 399, 434, 435,
451, 471, 476, 478, 481, 487
Setos, 81, 83, 187, 188, 189, 191
Sextus Firmius Fronto, 184
Sicilyalı Diodoros, 8
Silius Ailius Iulius, 96, 97
Sopatros, 127
Sourbis, 198, 199
Stanamoas, 83, 187, 188, 189

Strabon, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 14, 16, 20, 23, 27, 30, 32, 33, 35, 41, 55, 58, 111, 174, 234, 277

T

Tabeis, 194
Tarianus, 28, 88
Tarkuaris, 196, 197, 222, 234
Tates, 194
Tatous, 116, 117
Tattis, 166, 167
Tbaramotos, 193
Tes, 93, 95
Tetes, 93, 94
Teukros, 43, 47, 55, 56, 196, 197, 220, 222, 223, 233, 234, 317
Thalis, 179, 180, 266
Theodotos, 37, 223, 224
Thraseas, 31, 63, 64, 142, 143
Titus, xvi, 38, 52, 91, 103, 104, 105, 110, 148, 156, 213, 214, 241, 250, 254, 264, 269, 321, 343, 383
Titus Flavius Demosthenes, 52, 103, 104, 105
Toues, 15, 95
Toukoleis, 151, 153

Traianus, xvi, 10, 19, 21, 34, 48, 160, 197, 198, 214, 230, 246, 250, 254, 256, 257, 258, 265, 275, 321, 344, 388, 389, 396, 397, 416, 418, 420, 421, 470, 482, 484, 487

Trebemis, 77
Trokoarbasis, 222
Trokondeis, 164, 165
Trokongilanis, 221, 222
Tryphon, 8

U

Ubernaras, 93

V

Vespasianus, xvi, 15, 16, 22, 37, 44, 55, 56, 119, 198, 230, 241, 246, 249, 250, 254, 256, 258, 269, 275, 321, 343

Z

Zenophanes, 56, 220, 222, 223, 234

4) Arkeolojik Terimler ve Mimari Buluntular

A

agora, 14, 22
akropolis, 30
apsis, 37, 85

B

bazilika, 10, 12, 17, 29, 32, 35, 40, 54

G

hamam, 19, 26, 28, 39, 162

N

naos, 13
nartex, 12, 37
nekropolis, 12, 14, 17, 19, 22, 26, 28, 29, 30, 33, 35, 45, 50, 51, 52, 53, 58

P

peribolos, 56, 83, 84, 191, 220
Peripteros, 37
pronaos, 13, 255

S

Sarapeion, 13
stoa, 56, 87, 118, 119, 171, 173, 273
sunak, 70, 95, 96, 97, 98, 99, 103, 106, 111, 153, 183, 184, 185, 191, 212, 216, 217, 218, 225, 234

Ş

şapel, 19, 26

T

templum in antis, 45, 156
Tykhaion, xiv, 25, 55, 179, 272, 329

5) Tanrı/Tanrıça İsimleri ve Epithetleri

A

Aphrodite, 33, 34, 35, 50, 71, 72, 74, 75, 87, 295, 296, 347, 349, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 421, 459
Apollon, 16, 23, 37, 39, 58, 75, 76, 77, 78, 81, 82, 83, 91, 259, 265, 292, 296, 347, 349, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 423
Apollon Kitharoidos, 83, 391
Apollon Sarpedonios, 39, 83, 386
Apollon Sidetes, 23, 83, 387, 391, 392, 393, 404, 405, 406
Ares, 19, 84, 85, 86, 87, 88, 293, 294, 296, 347, 349, 406, 407, 408, 409, 410, 411
Artemis, 23, 31, 39, 83, 90, 91, 92, 93, 206, 292, 296, 347, 349, 388, 395, 396, 397, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419
Asklepios, 31, 36, 92, 93, 94, 95, 293, 294, 339, 347, 349, 420
Athena, xiv, 31, 37, 42, 50, 51, 52, 57, 58, 61, 96, 97, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 134, 168, 228, 263, 285, 289, 290, 295, 303, 305, 308, 316, 332, 337, 338, 341, 344, 347, 349, 360, 386, 394, 395, 396, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442
Athena Polias, 123
Athena Krisoa Oreia, 117, 118, 122, 308
Athena Lamatorma, 102, 122
Athena Oreia, 106, 107, 108, 115, 116, 117, 118, 122, 123, 290, 295, 332

D

Demeter, 37, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 133, 134, 227, 277, 284, 287, 291, 325, 347, 349, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 469
Dionysos, ix, xiv, 34, 61, 135, 136, 137, 138, 139, 199, 253, 277, 293, 296, 347, 349, 361, 380,

381, 449, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466

Dionysos Arkhebakchos, 139
Dionysos Kallikarpos, 135

H

Helios, 52, 110, 112, 123, 141, 142, 144, 145, 147, 148, 149, 150, 151, 188, 189, 197, 290, 291, 296, 347, 349, 432, 433, 467
Hera, 31, 96, 97, 207
Hermes, xv, 13, 14, 31, 47, 48, 50, 65, 75, 86, 87, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 170, 199, 233, 235, 286, 287, 290, 291, 294, 295, 296, 347, 349, 363, 364, 365, 375, 376, 409, 410, 411, 416, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476
Hermes Korykios, 48, 156, 157, 169, 170, 235
Hermes Psykhe, 31, 157, 168

P

Poseidon, 31, 37, 50, 51, 117, 172, 173, 174, 242, 294, 296, 347, 349, 421, 476, 477, 478, 479

S

Selene, xv, 52, 59, 62, 110, 112, 123, 141, 142, 144, 145, 147, 151, 175, 177, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 207, 225, 249, 290, 291, 296, 347, 349, 366
Selene Epekoos, 62, 185, 186, 187, 249

T

Tykhe, 31, 37, 46, 189, 190, 192, 193, 284, 293, 347, 349, 400, 401, 402, 403, 404, 481, 482, 483,

Z

Zeus, xv, xvi, 11, 14, 16, 23, 24, 25, 28, 31, 41, 42, 47, 48, 50, 51, 52, 57, 58, 61, 62, 63, 81, 82, 87, 96, 97, 102, 110, 112, 114, 122, 123, 128, 129, 131, 134, 139, 144, 145, 147, 151, 155, 164,

168, 169, 170, 186, 188, 189, 190, 194, 195,
 196, 197, 198, 199, 200, 201, 203, 206, 207,
 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216,
 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225,
 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234,
 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243,
 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252,
 253, 254, 255, 258, 278, 286, 287, 289, 291,
 292, 293, 295, 303, 305, 306, 307, 332, 336,
 337, 338, 341, 343, 347, 349, 369, 370, 453,
 Zeus Androklos, 214
 Zeus Aniketos, 214, 220, 221, 248
 Zeus Boreios, 41, 240, 241, 249
 Zeus Epikarpios, 199, 253, 337
 Zeus Epikoos, 206, 207, 225, 249
 Zeus Hypsistos, 42, 241, 242, 243, 244, 245, 246,
 249
 Zeus Keraunios, 24, 196, 197, 198, 200, 201, 214,
 217, 218, 248, 369
 Zeus Kodopas, 232, 233, 234, 235, 236, 251, 332
 Zeus Korykios, 47, 48, 230, 231, 232, 235, 250
 Zeus Ktesios, 11, 229, 254
 Zeus Megalos, 24, 102, 128, 129, 131, 134, 194,
 209, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 218, 219,
 226, 227, 248, 286, 292
 Zeus Megalos Lamotes, 102, 194, 286
 Zeus Megistos, 16, 236
 Zeus Modribetos, 201, 254
 Zeus Olbios, xvi, 52, 61, 62, 63, 211, 212, 237, 238,
 240, 251, 252, 253, 287, 307, 341, 343, 370,
 508, 520, 521
 Zeus Olympios, 57, 58, 228, 254
 Zeus Phanaseus, 210, 211, 254
 Zeus Pisarissios, 208